

Pasaulinės fantastikos Aukso fondas

Isaac Asimov

ANTRASIS FONDAS

eridanas

PASAULINĖS FANTASTIKOS AUKSO FONDAS

138

Isaac Asimov

ANTRASIS FONDAS

Mokslinis fantastinis romanas
ir apsakymai

Iš anglų kalbos vertė
ANITA KAPOČIŪTĖ

Kaunas
1999

Serija "Pasaulinės fantastikos Aukso fondas", 138 tomas
Serija įkurta 1990 m.

Isaac Asimov
SECOND FOUNDATION
New York, Warner books, 1997

ISBN 9986-950-25-2

GELMĖ

1

Anksčiau ar vėliau kiekvienai planetai neišvengiamai ateina laikas mirti. Mirtis gali būti greita, jeigu Saulė sprogsta. Bet gali būti ir lėta, jei Saulė palengva gęsta, o planetos vandenynus palengva sukausto amžinas ledas. Antruoju atveju planetoje egzistuojanti mąstančių būtybių rasė dar turi galimybę išgyventi.

Išgyvenimo variantai irgi gali būti du. Vienas jų - kelias išorėn, jei protingos būtybės išsikrausto į kitą planetą, besisukančią arčiau vėstančios Saulės, arba išvis persikelia į kitos saulės sistemą. Tačiau šis išsigelbėjimo kelias neįmanomas tada, kai nelaimingoji planeta yra vienintelis dangaus kūnas, besisukantis aplink savo šviesulį, o penkių šimtų šviesmečių atstumu aplinkinėje erdvėje tuo metu nėra jokios kitos žvaigždės.

Tuomet lieka tik vienas išsigelbėjimo kelias: skverbtis į planetos gelmes. Tai įmanoma visada. Naujuosius namus tokiu atveju tenka įsirengti požemiuose, o planetos šerdies šilumą naudoti kaip energijos šaltinį. Žinoma, šitoks persikraustymas trunka ne vieną tūkstantmetį, tačiau ir mirštanti Saulė vėsta labai lėtai.

Vis dėlto laikui bėgant išsisklaido ir paskutinieji planetos šilumos likučiai. Gyventojams tenka raustis vis giliau ir giliau, kol pagaliau net pačioje šerdyje užgęsta paskutinė gyvybės kibirkštėlė.

Tas metas sparčiai artėjo.

Planetos paviršiuje abejingai draikėsi neono gijos; beveik nė nesuribėdami telkšojo žemumose susitelkę deguonies ežerėliai. Tik retsykiais per ilgą ilgą dieną apniukusi Saulė dar tvykstelėdavo blausiu tamsraudoniu spindesiu, ir deguonis trumpam suburbuliuodavo.

Tačiau užslinkdavo tokia pat ilga naktis, ir ežerėlius bei plikas uolas padengdavo balzganai žydra sušalusio deguonies pluta, iškrisdavo neono rasa.

Tuo tarpu aštuonių šimtų mylių gelmėje vis dar tebeegzistavo paskutinis šilumos ir gyvybės kamuolėlis.

2

Vendos santykiai su Rojumi buvo labai artimi, gerokai artimesni, nei, jos įsitikinimu, leido padorumas.

Tik vieną kartą gyvenime jai tebuvo leista įžengti į peryklą - ir pakankamai aiškiai užsiminta, kad tas kartas ir liks vienintelis.

Rasės specialistas anuomet jai pasakė:

- Tu ne visai atitinki reikalavimus, Venda, tačiau esi vaisinga, ir vieną kartą mes leisime tau pamėginti. Gal mums ir pavyks.

Ji labai norėjo, kad pavyktų. Ji tiesiog karštligiškai to troško. Pakankamai anksti ji suvokė nesanti apdovanota net vidutiniais protiniais sugebėjimais, žinojo nesanti ir niekad nebūsianti tikusi kam nors daugiau nei paprasčiausiam rankų darbui. Venda smarkiai sielojosi vien pagalvojusi, kad apvils savąją Rasę, ir visa širdimi geidė bent vienintelės galimybės paleisti į gyvenimą naują būtybę. Šis troškimas ilgą laiką įkyriai ją persekiojo.

Ji paslėpė savo kiaušinį pačiame specialios konstrukcijos kamputyje ir paskiau vogčiomis nuolat jį stebėjo. Laimė, "atsitiktinius derinius užtikrinančio" proceso metu, kai dirbtinai apvaisinami kiaušiniai buvo atsargiai maišomi, kad tolygiai pasiskirstytų net genetinis fondas, jos pačios saugiai ir tvirtai įkurdintas kiaušinis tik vos vos tekrustelėjo.

Venda vogčiomis, neįkyriai stebėjo jį per visą brendimo periodą. Ji nenuleido akių nuo mažylio, prasikalusio iš to konkretaus, tik jos vienos kiaušinio. Ji iškart įsidėmėjo fizinius jo požymius ir stebėjo, kaip jis auga, niekada nesupainiodama su kitais.

Jis buvo sveikas guvus vaikas; Rasės specialistas neturėjo jam jokių priekaištų.

Kartą Venda labai atsainiai paklausė:

- Pažiūrėkite į tą mažylį, taip, tą, kuris sėdi štai ten. Ar jis jums atrodo nesveikas?

- Kuris? - Rasės specialistas gerokai sunerimo. Apsigimęs vaikas šiais laikais suduotų itin skaudų smūgį jo kompetencijai. - Turi omeny Rojų? Nesąmonė! Norėčiau, kad visi mūsų mažyliai būtų tokie kaip jis.

Iš pradžių Venda jautėsi tiesiog patenkinta. Tačiau netrukus ją apėmė baimė, o paskiau - ir tikrų tikriausias siaubas. Ji suvokė tiesiog persekiojanti tą mažylį, nederamai besidominti jo mokslais, vis stebinti jį žaidžiantį. Kai jis būdavo netoliese, ji jausdavosi laiminga, kai tik jis kur nors pasitraukdavo, ją išsyk apimdavo nyki apatija. Venda kaip gyva nebuvo girdėjusi, kad dar ką nors be jos kamuotų panašūs jausmai, ir smarkiai to gėdijosi.

Venda numanė, kad jai derėtų apsilankyti pas Mentaliteto specialistą, bet puikiai žinojo, kad šitaip elgtis neverta. Ji anaiptol nebuvo tokia kvaila, kad nesuvoktų, jog jos trūkumas - ne koks nors smulkus nukrypimas nuo normos, pataisomas paprasčiausia vienos smegenų ląstelės stimuliacija. Jos bėda buvo rimta psichozės apraiška - tuo Venda nėmaž neabejojo. Jeigu tai paaiškėtų, ją neišvengiamai atskirtų nuo visuomenės. O gal netgi numarintų nutarę, kad neverta jai eikvoti ir šiaip jau griežtai ri-

bojamų Rasės išteklių. Galbūt jie sunaikintų netgi jos palikuonį, jei tik pavyktų išsiaiškinti, kuris mažylis išsirito kaip tik iš jos kiaušinio.

Metai po metų ji be paliovos grūmėsi su savimi, slėpdama šį savo trūkumą, ir iki tam tikros ribos tai visai pusėtinai sekėsi. Tačiau galiausiai išgirdo, kad kaip tik Rojus išrinktas kandidatu vykti į tolimą kelionę, ir ją užliejo nepakeliamo, skausmingo sielvarto banga.

Kartą ji nusekė paskui jį į tuščią požemio koridorių, nusidriekusį bent per kelis kilometrus nuo miesto centro. Miestas! Jis juk buvo vienas vienintelis.

Venda dar prisiminė laikus, kai buvo uždarytas šis urvas. Vyresnieji perėjo jį visą, suskaičiavo jo gyventojus, nustatė, kiek energijos reikia jam išlaikyti, ir galiausiai nutarė jį aptemdyti. Koridoriaus gyventojai - be abejo, jų nebuvo daug - persikėlė gyventi arčiau centro, o peryklos kvota kitam sezonui buvo gerokai sumažinta.

Venda tuoj pat patyrė, kad bendravimui skirta Rojaus mąstymo sritis smarkiai nusekusi; atrodė, kad didžioji jo sąmonės dalis nugrimzdusi giluminiuose apmąstymuose.

Tave kamuoja baimė? - mintimis pasiuntė ji klausimą.

Ar taip manai todėl, kad atėjau čia pamąstyti? - atsiliepė jis ir valandėlę padvejojęs atsakė:

- Taip, aš bijau. Tai paskutinis Rasės šansas. Jeigu man nepavyks...

Tu baiminiesi dėl savęs paties?

Apstulbęs jis pažvelgė į ją, ir Vendos minčių srautas susidrumstė iš gėdos dėl tokio įžūlumo.

Ji pasakė:

- Verčiau jau vietoj tavęs reiktų keliauti man.

Rojus paklausė:

- Manai, tu geriau sugebėtum atlikti užduotį?

- Ne, ką tu! Tačiau jei nepavyktų man - jei niekad nebegrįžčiau aš - Rasė patirtų kur kas menkesnį nuostolį.

- Nuostolis šiaip ar taip būtų tas pats, - flegmatiškai atsakė jis. - Jokio skirtumo, kuris iš mudviejų pražūtume. Tiesiog pati mūsų Rasė liautųsi egzistavusi.

Rasės egzistavimas tą akimirką Vendai rūpėjo užvis mažiausiai, jei tik išvis bent kiek rūpėjo. Venda atsiduso:

- Kelionė bus tokia ilga...

- Tokia ilga? - šyptelėjęs ištarė jis. - Ar tu žinai, kokia ilga?

Ji sudvejojo. Būgštavo apsikvailinti jo akyse.

Galų gale tiesiai atsakė:

- Visi šneka, kad tu keliausi iki pat Pirmojo Lygio.

Kai Venda dar buvo maža, o apšildomi koridoriai raizgėsi kur kas toliau nuo miesto centro nei dabar, ji dažnai išklysdavo jų

tyrinėti - taip pat elgėsi kiekvienas smalsus jauniklis. Vieną dieną ji nužingsniavo labai toli, ore tvyranti žvarba sustiprėjo tiek, kad ėmė skaudžiai žnaibyti jos kūną. Galų gale Venda priėjo didžiulę patalpą, kurios grindys įžambiai kilo aukštyn. Tačiau kelio toliau nebuvo - koridorius buvo užkimštas milžinišku pleištu, tiesiog susiliejusiu su sienomis tiek viršuje ir apačioje, tiek abiejuose šonuose.

Tik žymiai vėliau ji sužinojo, kad šiek tiek aukščiau, kitoje pleišto pusėje, driekėsi Septyniasdešimt devintasis lygis, o viršum jo - Septyniasdešimt aštuntasis - ir taip toliau.

- Aš iškeliauju dar toliau nei Pirmasis lygis, Venda.

- Tačiau už Pirmojo lygio juk išvis nieko nėra!

- Tavo tiesa. Ten nieko daugiau nėra. Sulig Pirmuoju lygiu baigiasi visa tvirta planetos materija.

- Bet kaipgi ten gali būti kažkas, kas yra niekas? Gal turi omeny orą?

- Ne. Turiu omeny patį tikriausią nieką. Vakuumą. Juk tu žinai, kas yra vakuumas, ar ne?

- Taip. Tačiau vakuumą į patalpą reikia pumpuoti, o paskui sergėti, kad neprasismelktų oras.

- Taip, bet tai, ką tu sakai, tinka tik urvų priežiūros sistemoms. Gi už Pirmojo lygio tvyro begalinis vakuumo kiekis, ir jis nusidriekia į visas puses.

Venda valandėlę mąstė. Paskui paklausė:

- Ar kas nors jau yra ten buvęs?

- Žinoma, ne. Tačiau mes turime įrašus...

- Galbūt tie įrašai neteisingi?

- Šito negali būti. Ar numanai, kokias erdvės tolybes man teks įveikti?

Vendos minčių srautas bylojo įtemptą, absoliutų neigimą.

Rojus pasakė:

- Tikiuosi, tu žinai, kokiu greičiu sklinda šviesa?

- Taip, žinau, - tučtuojau atsakė ji. Šviesos greitis buvo universali konstanta. Ją žinojo kiekvienas mažylis. - Šviesa per sekundę tūkstantį devynis šimtus penkiasdešimt keturis kartus nuskrietų iki urvo galo ir atgal.

- Teisingai, - atsakė Rojus. - Tačiau jei šviesai reikėtų nulėkti atstumą, kurį turėsiu įveikti aš, ji užtruktų dešimt metų.

Venda pareiškė:

- Tu juokiesi iš manęs. Nori mane įbauginti.

- Kodėl tai turėtų tave bauginti? - jis pakilo. - Bet aš jau pernelyg ilgai čia tūpčioju...

Akimirką viena iš šešių siūbuojančių jo galūnių nekrustelėdama glūdėjo jos gniaužtuose, siųsdama ramius, beaistrius draugiškumo impulsus. Venda iš paskutiniųjų grūmėsi su visiškai neprotinga paskata, verčiančia ją stipriai sugriebti Rojų ir niekur jo neišleisti.

Valandėlę ją apėmė siaubas, kad Rojus gali prasismelkti pro pašnekesiui skirtą jos sąmonės lygį ir perprasti tai, ką ji jaučia. Tuomet jam veikiausiai pasidarytų bloga ir jis niekad daugiau su ja nebesišnekėtų. Galbūt netgi praneštų, kad jai būtinas gydymas. Tačiau netrukus ji atsipalaidavo. Rojus buvo visiškai normalus, nė kiek ne ligotas - kaip ir ji pati. Nepaisant jokių provokacijų, jam niekad nešautų į galvą prasismelkti į draugo sąmonės gelmes, jis niekada nelįs nė truputėlio giliau bendravimui skirto lygio.

Jis nuėjo sau. Vendai Rojus atrodė labai gražus. Siūbuojančios jo galūnės buvo ilgos ir stiprios, kibūs bei miklūs jo vibrionai - gausūs bei jautrūs, gi optinės juostos mirguliavo žaviausių atspalvių gausybe - kito tokio gražuolio Venda kaip gyva nebuvo regėjusi.

3

Lora įsitaisė krėsle. Kokie jie čia minkšti ir patogūs! Koks jaukus ir visai nebauginantis atrodo lėktuvas, kai esi viduje - nėra ko nė lyginti su tvirtu, nežmogišku, sidabru blizgančiu išoriniu paviršiumi...

Šalia jos ant gretimo krėslo stovėjo pintas lopšys. Lora kiek atsmaukė antklodėlę ir mažytį klostuotą gobtuvą. Valteris miegojo. Rausvas, apskritas kūdikio veidelis buvo visiškai ramus, apsunkę nuo miego vokai visiškai dengė akis.

Ant kūdikio kaktos išdriko plonytė šviesiai rusvų plaukų sruoga, ir Lora kaip įmanydama švelniau sukišo ją atgal po gobtuvu.

Netrukus ateis metas Valterį maitinti, ir Lora vylėsi, jog kūdikis dar per mažas, kad sunerimtų dėl tokios neįprastos aplinkos. Stiuardesė buvo jai labai gera. Ji net sudėjo mažylio buteliukus į šaldytuvą. Jūs tik įsivaizduokite - šaldytuvas lėktuve!

Kitapus praėjimo sėdintys žmonės vis dirsčiojo į ją. Jų žvilgsniai nedviprasmiškai bylojo, kad jie mielai su ja pasišnekėtų, jei tik rastų kokį nors pretekstą ją užkalbinti. Pagaliau jiems pasitaikė proga, kai Lora iškėlė Valterį iš pinto lopšio ir pasiguldė jį į skreitą - tokį mažytį rausvą kamuoliuką, susuptą į baltos drobės vystyklus.

Kūdikis visada būna pats puikiausias pretekstas užmegzti pašnekesį su nepažįstamuoju.

Kitapus praėjimo sėdinti moteris prašneko (jos žodžius, žinoma, nesunku buvo įspėti iš anksto):

- Koks mielas kūdikis! Kiek gi jam laiko, brangioji?

Lora atsakė, nepaleisdama iš burnos segtukų (pasiklojusi ant kelių antklodėlę ji kaip tik ėmėsi pervystyti kūdikį):

- Kitą savaitę jam sueis keturi mėnesiai.

Valterio akys atsimerkė. Pražiojęs bedantę rausvą burnelę jis nusišypsojo moteriai (pervystomas jis visuomet jausdavo didžiulį malonumą).

- Tik pažiūrėk, kaip žaviai jis šypsosi, Džordžai, - pasakė moteris savo vyrui.

Jos vyras irgi nusišypsojo ir pakrutino riebius pirštus.

- Gu gu, - pasakė jis.

Patenkintas Valteris sukrykštė.

- Kuo jis vardu, brangioji? - paklausė moteris.

- Valteris Maiklas, - atsakė Lora ir po valandėlės pridūrė: - Kaip ir jo tėvas.

Pokalbiui nebeliko jokių kliūčių. Lora sužinojo, kad sutuoktinių pora vadinasi Džordžas ir Eleanora Elisai, kad jie šiuo metu atostogauja ir kad turi tris vaikus, sūnų ir dvi dukteris, kurie visi jau suaugę. Abi merginos jau buvo ištekėjusios, viena ir pati turėjo du vaikučius.

Lora klausėsi; liesame jos veide švietė maloni šypsena. Valteris (vyresnysis, be abejo) mėgdavo tvirtinti pirmiausia ir susidomėjęs ja kaip tik todėl, kad ji taip puikiai gebėjo klausytis.

Valteris ėmė nerimauti. Lora išlaisvino jo rankutes, kad mosuodamas jomis jis išlietų bent dalį susikaupusių emocijų.

- Gal pašildysite buteliuką pieno? - paprašė ji stiuardesės.

Primygtinai, bet draugiškai klausinėjama, Lora išpasakojo, kiek kartų per dieną maitina kūdikį, kokius produktus šis jau valgo, ar nelinkęs šusti.

- Tikiuosi, kad jo pilvelis šiandien nesustreikuos, - susirūpinusi pareiškė ji. - Žinote, lėktuvo judėjimas...

- O Viešpatie... - ištarė misis Elis. - Juk jis dar per mažas, ir tokie rūpesčiai tikrai neturėtų kamuoti. Be to, šie didieji lėktuvai iš tiesų puikūs, nesijaučia jokio supimo. Kol nepasižiūri pro langą, nė nepamanytum, kad esi ore. Kaip tau atrodo, Džordžai?

Tačiau misteris Elisas, kiek stačiokiškas, tiesmukas žmogus, suabejojo:

- Keista, kad jūs išvis keliaujate lėktuvu su tokio amžiaus kūdikiu.

Misis Elis susiraukusi grįžtelėjo į jį.

Lora priglaudė Valterį prie peties ir švelniai patapšnojo jam nugarą. Bepradedąs knirkti kūdikis kaipmat nurimo, kai tik jo piršteliai atsidūrė švelniuose šviesiuose motinos plaukuose ir ėmė taršyti laisvai ant sprando nusvirusį kuodą.

Lora paaiškino:

- Vežuosi jį pas jo tėvą. Suprantate, Valteris dar nė karto nematė savo sūnaus.

Misteris Elisas, regis, gerokai suglumo, tad paskubomis įsiterpė jo žmona:

- Jūsų vyras tikriausiai tarnauja armijoje?

- Taip.

(Misteris Elisas prasižiojo, tačiau teištarė "Ak", ir tai beveik be garso.)

Lora pridūrė:

- Jo dalinys dislokuotas prie pat Davao, jis pasitiks mane Nikolo Lauke.

Kol sugrįžo buteliuku nešina stiuardesė, pakeleivių pora spėjo sužinoti, kad Loros sutuoktinis - vyresnysis seržantas ūkio dalies korpuse, kad jis tarnauja jau ketveri metai, kad susituokė jie prieš dvejus, kad jį turi netrukus demobilizuoti ir kad jie ketina praleisti čia ilgą medaus mėnesį prieš grįždami į Los Andželą.

Pagaliau stiuardesė atnešė pašildytą buteliuką. Lora pasiguldė Valterį ant sulenktos kairiosios rankos ir priglaudė čiulptuką prie jo skruosto. Šis slystelėjo pro kūdikio lūpas ir atsidūrė burnoje. Rausvos Valterio dantenos suspaudė čiulptuką, į pieno paviršių ėmė kilti oro burbuliukai; mažyčiai delniukai švelniai tekšnojo drungną stiklą, o žydros akutės nemirksėdamos žvelgė į motinos veidą.

Lora tvirčiau suspaudė vaiką ir nejučia pagalvojo, kad, nepaisant visų nedidelių sunkumų, nuovargio ar irzlumo akimirkų, visgi nuostabiausias dalykas pasaulyje yra turėti štai tokį savo kūdikį.

4

Teorija, šmėstelėjo Ganui, amžinai vien tik teorija. Paviršiaus tauta, gyvenusi prieš milijoną ar dar daugiau metų, galėjo Visatą matyti, galėjo tiesiogiai ją pajusti. Dabar gi virš Rasės galvų slūgsojo aštuoni šimtai mylių uolienos, ir visa, ką begalėjo jie, tai daryti išvadas, stebint virpančias prietaisų rodykles.

Vien tik plika teorija bylojo, kad smegenų ląstelės, be įprasto elektrinio potencialo, spinduliavo ir kažkokios kitos rūšies energiją. Ta energija buvo ne elektromagnetinės prigimties, tad jos neribojo vos pašliaužiančios šviesos greičio gniaužtai. Toji energija buvo kažkaip susijusi tik su pačiomis aukščiausiomis smegenų funkcijomis, taigi būdinga tik protingoms, mąstančioms būtybėms.

Vien tik virpanti adatėlė ir užfiksavo tokios energijos srautą, prasiskverbusį į gilų požemį. Kitos rodyklės nurodė, kad šio lauko šaltinis yra tokia ir tokia kryptimi dešimties šviesmečių atstumu. Visa tai reiškė, kad nuo to meto, kai paviršiaus tauta nustatė, kad artimiausia žvaigždė yra už penkių šimtų šviesmečių, tas šviesulys pasislinko gerokai arčiau. Bent jau viena žvaigždė šiuo metu turėjo būti ne toliau kaip už dešimties šviesmečių. O kas, jeigu teorija klaidinga?

- Bijai? - Ganas be jokio perspėjimo peršoko į bendravimui skirtą mąstymo lygmenį ir aštriai įsirėžė į virpantį Rojaus sąmonės paviršių.

Rojus atsakė:

- Atsakomybė tikrai didžiulė.

Ganas mintimis atsakė:

- Apie atsakomybę kalba kiti.

Karta po kartos Vyriausiasis Technikas vis keitė savo pirmtaką prie darbo su Rezonatoriumi ir Priėmimo Stotimi. Ir kaip tik dabar, šias pareigas einant Ganui, išmušė lemiamo žingsnio valanda. Ką visi kiti gali išmanyti apie atsakomybę?

Jis pasakė:

- Tikrai, atsakomybė didžiulė. Mes pakankamai dažnai, bet ne itin rimtai kalbame apie Rasės išnykimą. Vis dėlto visada viliamės, kad tai įvyks kada nors, bet tik ne dabar, ne mūsų laikais. Ką gi - tai įvyks labai greitai, supranti? Įvyks. Tai, ką ketiname šiandien atlikti, sueikvos du trečdalius visų mums likusių energijos atsargų. Jų niekaip nepakaks dar vienam mėginimui. Nepakaks netgi tam, kad mūsų karta ramiai nugyventų jai skirtą laiką. Tačiau jeigu tu veiksi tiksliai laikydamasis nurodymų, tai nebeturės jokios reikšmės. Mes labai kruopščiai viską apmąstėme. Karta po kartos be paliovos apie tai galvojome.

- Padarysiu viską, kas man liepta, - atsakė Rojus.

- Tavo mąstymo lauką apnarplios laukai tų, kurie artėja prie mūsų kosminėje erdvėje. Kiekvienas mąstymo laukas paprastai būdingas vienam vieninteliam individui, bet kokio dublikato tikimybė yra labai labai nedidelė. Tačiau iš kosmoso mus pasiekiančių laukų kiekis mūsų paskaičiavimais siekia bent keletą milijardų. Tad visai tikėtina, kad tavo asmeninis laukas sutaps su vienu iš jų, o tokiu atveju įvyks rezonansas, kuris tęsis tol, kol tik veiks mūsų Rezonatorius. Ar tu žinai pagrindinius proceso principus?

- Taip, pone.

- Tokiu atveju tu žinai, kad visą rezonanso trukmės laiką tavo sąmonė išbus planetoje X, smegenyse tos būtybės, kurios minčių laukas identiškas tavajam. Šiam procesui neprireiks jokių energijos sąnaudų. Tačiau į tavo sąmonės rezonansą mums teks patalpinti ir Priėmimo Stoties masę. Sukurti masės perkėlimo tokiu būdu metodą ir buvo paskutinysis problemos sprendimo etapas. Šis procesas ir suris tokį energijos kiekį, kokio normaliomis sąlygomis Rasei pakaktų visam šimtmečiui.

Ganas pakėlė juodą kubelį, kuris ir buvo Priėmimo Stotis, ir niauriai pažvelgė į jį. Dar prieš tris kartas vyravo nuomonė, kad sukurti tokį prietaisą, kuris turėtų visas būtinas savybes, tačiau užimtų ne didesnį nei dvidešimties kubinių jardų tūrį - visiškai neįmanoma. Tačiau dabar prietaisas jau sukurtas - ir jis ne didesnis už sugniaužtą kumštį.

Ganas kalbėjo toliau:

- Mąstančios būtybės smegenų ląstelių impulsai gali sklisti tik pagal tam tikrą griežtai apibrėžtą modelį. Visų gyvų būtybių kūnai, nesvarbu, kokioje planetoje jos besivystytų, privalo turėti proteino pagrindą, o jų organizmuose būtinai turi vykti deguonies bei vandens cheminiai procesai. Jeigu jie patys gali išgyventi savajame pasaulyje, vadinasi, galime ir mes.

Teorija, dingtelėjo Ganui gilesniame mąstymo lygmenyje, ir vėl - vien tik teorija.

Jis tęsė:

- Tačiau tai anaiptol nereiškia, kad kūnas, kuriame atsidursi, taip pat jo mąstymas bei emocijos nedaug tesiskirs nuo mūsiškių - visa tai gali būti mums visiškai svetima. Tad siekdami apsidrausti nuo bet kokių netikėtumų mes parengėme tris būdus aktyvuoti Priėmimo Stotį. Jeigu turėsi itin stambias ir galingas galūnes, tau pakaks penkių šimtų svarų jėga spustelėti bet kurį kubo paviršių. Jei tavo galūnės bus nelabai stiprios, bet judrios, tau reikės paspausti mygtuką, įtaisytą štai čia, vienintelėje kubo kiaurymėje. Gi jei išvis neturėsi galūnių arba jei tavo šeimininko kūnas bus ištiktas paralyžiaus ar dėl kokių nors kitų priežasčių bejėgis, galėsi aktyvuoti Priėmimo Stotį vien tik mentaline energija. Kai tik Priėmimo Stotis bus aktyvuota, mes jau turėsime nebe vieną, o du atskaitos taškus ir tada galėsime visą Rasę perkelti į planetą X įprastu teleportacijos būdu.

- Tai reiškia, - atsiliepė Rojus, - kad teks naudotis elektromagnetine energija.

- Ir kas iš to?

- Persikėlimas užtruks dešimt metų.

- Laiko trukmės mes nepajusime.

- Aš puikiai tai suprantu, pone, tačiau tai reiškia, kad Priėmimo Stotis turės ištisus dešimt metų išbūti planetoje X. O kas, jei per tiek laiko kas nors ją sunaikins?

- Apie tai mes irgi pagalvojome. Mes apmąstėme absoliučiai viską. Kai tik Stotis bus aktyvuota, ji tučtuojau generuos paramasės lauką. Jis judės traukos jėgos kryptimi, praslysdamas kiaurai bet kokią įprastą materiją, kol, praėjus tam tikram laiko tarpui, nekintanti, santykinai didelio tankumo aplinka sukurs tokią trintį, kuri jį sustabdys. Pavyzdžiui, grimzdama į uolieną, Priėmimo Stotis pasieks dvidešimties pėdų gylį. Bet kokia mažesnio tankumo aplinka jos išvis nepaveiks. Ji taip ir liks dvidešimties pėdų gylyje ištisus dešimt metų, o tada automatiškai įsijungęs kontrlaukas iškels ją į paviršių. Tada iš jos vienas po kito ir išnirs mūsų Rasės atstovai.

- Tokiu atveju ar nebūtų galima įvesti ir automatinę Stoties aktyvavimo funkciją? Jei jau šiaip ar taip ji turi šitiek automatinių savybių...

- Tu juk kaip reikiant visko neapgalvojai, Rojau. Mes gi apsvarstėme viską. Galbūt ne kiekvienas planetos X taškas atitiks mūsų poreikius. Jei jos gyventojai labai galingi, jei jų civilizacija itin išsivysčiusi, tau gali tekti paieškoti kokios nors atokesnės vietos ir paslėpti Stotį ten. Mes visai nenorime išnerti iš jos miesto aikštėje. Be to, turėsi įsitikinti, kad aplinka, kurioje atsidursime, nebūtų pavojinga ir kitais aspektais.

- Kokiais aspektais, pone?

- Šito aš nežinau. Senoviniuose paviršiaus gyventojų įrašuose gausu tokių dalykų, kurių mes visiškai nesuprantame. Jie tų dalykų neaiškina, nes jiems visa tai buvo akivaizdu ir įprasta. Tačiau jie gyveno paviršiuje, o mūsų jau kone šimtatūkstantoji karta niekad nėra ten ir nosies iškišusi, tad nenuostabu, kad daug kas mus glumina. Mūsų technikai nesutaria netgi dėl fizinės žvaigždžių prigimties - apie tai įrašuose dažnai užsimenama ir diskutuojama. Mes visiškai nenumanome, kas galėtų būti "audros", "žemės drebėjimai", "ugnikalniai", "tornadai", "kruša", "nuošliaužos", "potvyniai", "žaibai" ir taip toliau, ir panašiai. Žinome tik tiek, kad visais šiais terminais apibūdinami kažkokie paviršiaus reiškiniai, kurie gali būti pavojingi. Tačiau mes visiškai nenumanome, nei kokie tie reiškiniai, nei koks jų keliamas pavojus. Mes nenutuokiame, kaip nuo jų apsisaugoti. Pasinaudojęs savo šeimininko sąmone, tu galbūt perprasi, kas tai ir kaip kokiu atveju elgtis - ir tuomet imsies atitinkamų veiksmų.

- Kiek aš turėsiu laiko?

- Rezonatorius negali stabiliai veikti ilgiau nei dvylika valandų. Aš gi norėčiau, kad savo užduotį atliktum per dvi. Kai tik Stotis bus aktyvuota, tu automatiškai sugrįši čia. Ar tu pasiruošęs?

- Aš pasiruošęs, - atsakė Rojus.

Ganas nuvedė jį prie drumsto stiklo būdelės. Rojus atsisėdo ir patalpino visas galūnes į joms skirtas įdubas. Siekdamas išsaugoti patikimą kontaktą, savo vibrionus jis panardino į gyvsidabrį.

Rojus dar paklausė:

- O kas, jei aš atsidursiu kokiame nors kūne jo mirties akimirką?

Reguliuodamas valdymo prietaisus, Ganas atsakė:

- Kai asmenybė atsiduria ant mirties slenksčio, jos sąmonės laukas išsikreipia. Su juo nebegali rezonuoti joks normalus minčių laukas - toks kaip tavo.

Rojus paklausė:

- O kas, jei po akimirkos kūną ištiks atsitiktinė mirtis?

Ganas atsakė:

- Mes pagalvojome ir apie tai. Nuo šio pavojaus mes niekaip negalime apsidrausti. Vis dėlto, mūsų apskaičiavimais, tikimybė atsitiktinai žūti taip greitai, kad nespėtum aktyvuoti Stoties netgi

mentaliniu būdu, yra mažesnė nei vienas šansas iš dvidešimties trilijonų. Nebent paslaptingieji paviršiaus pavojai būtų gerokai grėsmingesni, nei mes numatėme... Tau liko viena minutė.

Dėl kažkokios nesuvokiamos priežasties paskutinioji Rojaus mintis prieš perkėlimą buvo apie Vendą.

5

Krūptelėjusi Lora staiga pabudo. Kas atsitiko? Jai atrodė, tarsi kažkas būtų bakstelėjęs jai smeigtuku.

Popietės saulė plieskė tiesiog jai į veidą, nuo aštraus spindėjimo raibo akys. Ji sumirksėjo. Skubiai trūktelėjo žemyn lango užuolaidą ir podraug pasilenkė prie Valterio.

Ji šiek tiek nustebo išvydusi, kad mažylio akys atmerktos. Tokiu metu jis paprastai visada miegodavo. Lora dirstelėjo į rankinį laikrodį. Taip, tikrai, turėtų būti pats įmygis. Be to, ir iki maitinimo dar liko gera valanda. Lora nesilaikė griežto grafiko ir maitindavo kūdikį, kai šis išalkdavo, bet paprastai Valteris reikalaudavo savo porcijos daugmaž tuo pačiu metu.

Ji suraukė nosį:

- Išalkai, žąsiuk?

Valteris niekaip nereagavo, ir Lora pasijuto nusivylusi. Ji tikėjosi, kad jis nusišypsos. Iš tiesų ji troško, kad jis nusijuoktų, apsikabintų rankytėmis jos kaklą ir švelniai pasitrynęs nosimi ištartų: "Mamyte!". Žinoma, ji puikiausiai suprato, kad šito jis dar nesugeba. Tačiau šypsotis jis jau mokėjo!

Vienu pirštu ji švelniai patapšnojo jo smakrą.

- Gu gu gu gu!

Nuo tokio tapšnojimo jis visada imdavo šypsotis.

Bet šįsyk tik sumirksėjo.

Lora ištarė:

- Tikiuosi, jis nesusirgo?

Susirūpinusi ji žvilgtelėjo į misis Elis.

Ši padėjo į šalį žurnalą.

- Ar kas nors atsitiko, mieloji?

- Nežinau! Valteris šitaip guli ir žiūri.

- Vargšelis. Tikriausiai pavargo.

- Bet tuomet juk turėtų miegoti, ar ne?

- Galbūt suvokė pakliuvęs į nepažįstamą aplinką. Tikriausiai bando suprasti, ką tai reiškia.

Ji pakilo, peržengė tarpą tarp sėdynių ir pasilenkusi per Lorą prikišo veidą prie pat mažylio.

- Viskas tau čia labai keista, tiesa, mažasis trupinėli? Na taip, žinoma, nesupranti, kur pakliuvai. Tu juk klausi: "O kur mano lovelė? Kur tie linksmi piešinėliai ant sienos?"

Ji švelniai sucypsėjo kūdikiui.

Valteris pasuko galvytę ir įsmeigė niaurų žvilgsnį tiesiog misis Elis į veidą.

Misis Elis staiga išsitiesė, tarsi staigaus skausmo nudiegta. Akimirkai ji priglaudė delną prie kaktos ir sumurmėjo:

- Viešpatie... Iš kur toks keistas skausmas?..

- Kaip manote, gal jis alkanas? - paklausė Lora.

- Viešpatie... - ištarė misis Elis, jos veidas vėl nusigiedrijo. - Išalkę jie nedelsdami apie tai garsiai paskelbia. Nieko baisaus jam nenutiko. Aš juk užauginau tris vaikus, mieloji. Nusimanau apie tokius dalykus.

- Tikriausiai reiktų paprašyti stiuardesės, kad pašildytų dar vieną buteliuką...

- Jei jums nuo to bus ramiau...

Stiuardesė atnešė buteliuką, ir Lora iškėlė Valterį iš lopšio. Ji prašneko:

- Štai tavo buteliukas, paskui aš tave pervystysiu, o paskui...

Ji patogiai paguldė jo galvelę alkūnės linkyje, pasilenkusi švelniai gnybtelėjo jį į skruostą, tada priglaudė vaiką prie pat savęs ir prikišo buteliuką jam prie lūpų...

Valteris suklykė!

Jo burna plačiai prasižiojo, visas kūnelis pastiro ir įsitempė, plačiai praskėtęs pirščiukus jis tarsi kažką stūmė tolyn nuo savęs. Ir nesiliovė klykęs. Aidėjo visas lėktuvo salonas.

Lora irgi suklykė. Ji išmetė buteliuką, ir šis nusirito grindimis.

Misis Elis pašoko. Pašoko ir dar bent tuzinas netoliese sėdėjusių keleivių. Misteris Elisas akimoju atsitokėjo iš snaudulio.

- Kas atsitiko? - suglumusi paklausė misis Elis.

- Aš nežinau. Aš nežinau! - Lora karštligiškai purtė Valterį, prispaudė jį prie savo peties, ėmėsi masažuoti jo nugarą. - Mažyli, mažyli, neverk. Mažyli, kas tau atsitiko? Mažyli...

Protekine atskubėjo stiuardesė. Ji tik per plauką neužmynė juodo kubelio, nežinia iš kur atsiradusio po Loros krėslu.

Valteris it paklaikęs plakė rankomis žviegdamas visa gerkle.

6

Rojaus sąmonę nutvilkė šoko banga. Vieną akimirksnį jis dar sėdėjo patogiame krėsle, bendraudamas su skaidriu ir aiškiu Gano protu. Ir staiga (sąmonė nefiksavo nė menkiausio laiko tarpsnio) jis paniro į keistų, barbariškų, trūkinėjančių minčių kratinį.

Jis aklinai užvėrė savo sąmonę. Siekiant padidinti rezonanso efektyvumą, ji buvo visiškai atvira, ir pirmasis sąlytis su svetima gyvybe buvo...

Skausmingas? Ne, ne tai. Gluminantis, pykinantis? Irgi ne. Jokia sąvoka netinka tam pojūčiui apibūdinti.

Rojus suvokė tos tylios tuštumos svetimos sąmonės terpėje stangrumą ir ėmėsi analizuoti situaciją. Jis pajuto švelnų Priėmimo Stoties prisilytėjimą - mentalinis ryšys su ja nebuvo nutrūkęs. Vadinasi, Stotis atkeliavo drauge su juo. Gerai!

Kurį laiką jis stengėsi nekreipti jokio dėmesio į šeimininką. Vėliau jo gali prisireikti tam tikroms drastiškoms operacijoms, tad kol kas bus visai išmintinga nežadinti jam bereikalingų įtarimų.

Rojus ėmėsi tyrinėti. Jis prasismelkė į pirmą pasitaikiusią sąmonę ir pirmiausia pasistengė perprasti joje dominuojančius pojūčius. Būtybė paaiškėjo besanti jautri kai kurioms elektromagnetinio spektro dalims, vibracijoms ore ir, žinoma, fiziniam kontaktui. Joje egzistavo lokalizuoti cheminiai pojūčiai...

Ir viskas. Apstulbęs Rojus patikrino dar kartą. Ne, jis neapsiriko - nėra jokio tiesioginio masės pojūčio, nei elektros potencialų jutimo, jokių jautrių padargų suvokti Visatą... Ką jau ten, toji būtybė išvis stokojo sugebėjimo užmegzti bet kokį mentalinį kontaktą!

Jos sąmonė buvo absoliučiai izoliuota.

Tad kaipgi šitie sutvėrimai bendrauja? Rojus tęsė tyrinėjimus ir išsiaiškino, kad jie turi tam tikrą sudėtingą kontroliuojamų oro vibracijų sistemą.

Ar jie - iš tiesų mąstančios būtybės? O gal jis išsirinko sužalotą, luošą sąmonę? Ne, jie visi buvo tokie pat.

Rojus mentaliniais ūseliais ėmėsi tyrinėti aplinkinių sąmonių grupę, ieškodamas Techniko ar kokio nors jo atitikmens, jei tik toks galėjo egzistuoti tarp šitokių luošų pusiau sąmonių. Galų gale jam pavyko - jis aptiko vieną sąmonę, kuri manė esanti transporto priemonių valdytoja. Rojų užplūdo informacijos srautas. Jis suvokė atsidūręs ore skrendančiame mechanizme.

Vadinasi, netgi stokodami mentalinio kontakto, šie padarai gebėjo sukurti rudimentinę mechaninę civilizaciją. O gal jie tebuvo pusiau išsivystę gyvuliai, tarnaujantys kažkur kitur planetoje egzistuojančiam protui? Ne... Jų sąmonės bylojo, kad taip nėra.

Jis ėmėsi kruopščiai naršyti Techniko sąmonę. Kaip atrodo šių būtybių gyvenama aplinka? Ką galima sužinoti apie tuos siaubus, kurių baiminosi Rasės protėviai? Teko gerokai pasistengti, kad perprastų srūvančią informaciją. Rojus išsiaiškino, kad pavojai aplinkoje tikrai egzistuoja. Judantys oro srautai. Temperatūros pokyčiai. Iš viršaus krentantis vanduo tiek skystu, tiek ir kietu pavidalu. Elektros iškrovos. Kiekvienam šių reiškinių Rojus aptiko [illegible] šitai jam nieko nereiškė. Jam be[illegible] ti[illegible] škai susieti visus šiuos

reiškinius su terminais, kuriuos andai vartodavo paviršiuje gyvenusieji Rasės protėviai.

Tiek to, nesvarbu. Ar šiuo metu gresia koks nors pavojus? Ar pavojinga dabartinė aplinka? Ar esama kokių nors priežasčių išsigąsti arba sunerimti?

Ne! Techniko sąmonė tvirtino - ne.

Šito pakako. Rojus sugrįžo į savo šeimininko sąmonę, valandėlę atsipūtė, o paskui ėmė labai atsargiai smelktis gilyn...

Ničnieko!

Jo šeimininko sąmonė buvo visiškai tuščia. Geriausiu atveju buvo įmanoma aptikti miglotą šilumos pojūtį ir labai silpnai išreikštą nevaldomą atsaką į pačius esmingiausius stimulus.

Gal jis tikrai pakliuvo pas mirštančią būtybę? Gal ji ištikta afazijos? Smegenų paralyžiaus?

Jis paskubomis įsiskverbė į artimiausiąją sąmonę, išnaršė ją ieškodamas informacijos apie savo šeimininką - ir surado.

Jo šeimininkas pasirodė besąs čiabuvių kūdikis!

Kūdikis? Normalus kūdikis? Ir šitoks neišsivystęs?

Kuriam laikui jis leido savo sąmonei nugrimzti ir susilieti su šeimininko smegenyse egzistuojančiomis užuomazgomis. Rojus ieškojo jose motorinių zonų ir pagaliau, tiesa, labai nelengvai, aptiko. Itin atsargiai pabandė jas pastimuliuoti, tačiau šeimininko reakcija buvo visiškai nenuspėjama ir anaiptol ne tokia, kokios tikėjosi Rojus. Jis pabandė elgtis dar subtiliau, bet nepavyko.

Rojus pajuto kylant įtūžį. Nejaugi tie, jį išsiuntusieji, tikrai apsvarstė visus įmanomus variantus? Argi jie pagalvojo apie tikimybę sutikti mąstančius, tačiau mentalinio kontakto nepažįstančius protus? Ar pagalvojo, kad gali egzistuoti tokie visiškai neišsivystę jaunikliai, tarsi dar nė nebūtų išsiritę iš kiaušinio?

Žinoma, visa tai reiškė, kad įsikūnijęs į savo šeimininką Rojus neturi nė menkiausios galimybės aktyvuoti Priėmimo Stotį. Ir raumenys, ir sąmonė buvo pernelyg silpni, pernelyg nekontroliuojami, kad taptų įmanoma pritaikyti bent vieną iš trijų Gano nurodytų Stoties aktyvavimo būdų.

Rojus karštligiškai mąstė. Vargu bau jis galėjo tikėtis, kad pavyks paveikti sąlygiškai nemažą Stoties masę per tokias koncentruoti dėmesio nesugebančias materialiąsias šeimininko smegenų ląsteles. O jei taip išmėginus netiesioginį poveikį per kokios nors suaugusios būtybės smegenis? Jam juk tereikėjo tik visai menko tiesioginio fizinio įsikišimo; tokio pat postūmio pakaktų suskaidyti atitinkamas molekules į adenozino trifosfatą ir acetilcholiną. Paskui gi būtybė turėtų veikti savo nuožiūra.

Valandėlę jis dvejojo, nesiryždamas bandyti, baimindamasis nesėkmės. Bet tuoj pat išplūdo save už bailumą. Jis dar kartą įsismelkė į artimiausiąją sąmonę. Tai buvo moteriškos lyties čia-

buvė, tačiau dabar jos sąmonė buvo laikinai užsisklendusi - tokį pat reiškinį Rojus jau buvo spėjęs pastebėti ir kitų vietinių būtybių sąmonėse. Tai jo pernelyg nenustebino. Žinoma, šitokioms neišsivysčiusioms sąmonėms neišvengiamai tenka protarpiais suteikti atokvėpį.

Jis patikrino dar vieną, gretimą sąmonę, mentaliniu būdu užčiuopdamas sritis, kurios galėjo reaguoti į stimuliavimą. Pasirinkęs vieną tokių zonų, jis stipriai smeigė į ją, ir aplinkinės sąmoningos sritys beveik akimoju atgijo. Plūstelėjo pojūčių suvokimo srautas ir minčių lygis smarkiai pakilo.

Gerai!

Bet šito nepakako. Tai buvo tik bandymas, tik bakstelėjimas. Bet ne įsakymas konkrečiam veiksmui.

Užlietas lipnių emocijų srauto, Rojus nejaukiai krustelėjo. Potvynis siūbtelėjo iš tos sąmonės, kurią jis ką tik stimuliavo, ir buvo nukreiptas, žinoma, ne į patį Rojų, o į jo šeimininką. Vis dėlto grubus emocijų primityvumas suerzino Rojų ir jis užvėrė savo sąmonę, kad į ją liautųsi plūdusi nemaloni nepridengtų jausmų šiluma.

Į jo šeimininką susikoncentravo dar viena sąmonė. Jei būtų čia kūnišku pavidalu ar bent užvaldęs tinkamą šeimininką, Rojus būtų stačiai patrakęs iš pykčio.

Didieji urvai! Jis juk privalo atlikti šitokią svarbią užduotį! Ar jie kada nors leis jam susikaupti?

Jis aštriai smogė antrajai sąmonei, aktyvuodamas stipraus diskomforto centrus, ir sąmonė kaipmat atsitraukė.

Rojus liko patenkintas. Tai buvo jau šis tas daugiau nei vien paprastas, neapibrėžtas stimuliavimas - o suveikė kuo puikiausiai. Rojui pavyko išvalyti mentalinę atmosferą.

Jis vėl įsiskverbė į techniką, kontroliuojantį transporto priemonę. Jam reikėjo sužinoti viską, kas įmanoma, apie tą paviršių, virš kurio jie skrido.

Vanduo? Rojus paskubomis rūšiavo informaciją.

Vanduo! Ir vėl vanduo!

Nors Rojaus Rasė jau kadai gyveno požemiuose, bet žodžio "vandenynas" reikšmę dar gebėjo suvokti. Senoji tradicinė sąvoka "vandenynas". Kas gi galėjo tikėtis, kad pasaulyje įmanomi šitokie vandens kiekiai?

Valandėlę! Jeigu tai išties "vandenynas", tuomet visiškai aiški ir tradicinės sąvokos "sala" reikšmė. Visą savo sąmonę Rojus sutelkė geografinės informacijos paieškoms. "Vandenynas" buvo tiesiog nusagstytas sausumos taškeliais, bet jam reikėjo tiksliai...

Jo darbą pertraukė staigus nuostabos pliūpsnis. Jo šeimininkas pajudėjo erdvėje ir prisispaudė prie greta sėdinčios moters kūno.

Maksimaliai užimta Rojaus sąmonė liko atvira ir neapsaugota. Moters emocijos užgriuvo jį visu intensyvumu.

Rojus krūptelėjo. Stengdamasis pašalinti trikdančių gyvuliškų aistrų srautą, jis užkliudė šeimininko smegenų ląsteles, kuriomis sroveno primityvios emocijos.

Jis pernelyg staigiai, pernelyg energingai paveikė šeimininko smegenis. Jas užliejo išsklaidyto skausmo banga, ir kone tą pat akimirksnį visos sąmonės, kiek tik Rojus įstengė jų užfiksuoti, sureagavo į stiprias, jo veiksmų sukeltas oro vibracijas.

Persiutęs jis pamėgino užslopinti skausmą, bet pasiekė tik tiek, kad tik dar labiau jį sužadino.

Per apraizgiusį jį šeimininko skausmo sukeltą mentalinį rūką Rojus iš paskutiniųjų ėmėsi naršyti techniko sąmonę, stengdamasis išsaugoti koncentruotą kontaktą nuo visiško išsisklaidymo.

Ūmai jo sąmonė tiesiog sustingo. Tuoj bus pačios geriausios galimybės laikas! Jam liko gal dvidešimt minučių. Tiesa, vėliau pasitaikys ir kitų galimybių, bet nė viena jų nebeprilygs dabartinei. Vis dėlto Rojus nesiryžo stimuliuoti kito asmens veiksmų, kol jo šeimininko sąmonė vis dar tebetvyrojo tokioje absoliutaus chaoso būklėje.

Jis atsitraukė, kaip įmanydamas užsisklendė savo paties sąmonėje, išsaugodamas tik patį silpniausią ryšį su šeimininko stuburo smegenų ląstelėmis, ir ėmė laukti.

Slinko minutės, ir Rojus palengva vėl atkūrė kiek stipresnį kontaktą.

Liko penkios minutės. Jis jau pasirinko pagalbininką.

7

Stiuardesė pasakė:

- Man rodos, jis jaučiasi jau šiek tiek geriau, vargšas mažylis.

- Anksčiau jis niekada šitaip nesielgdavo, - apsiašarojusi Lora buvo nenumaldoma. - Niekad.

- Tikriausiai tai tik dieglys, - spėjo stiuardesė.

- Galbūt jis pernelyg aptūlotas? - manė misis Elis.

- Gal, - pritarė stiuardesė. - Čia ganėtinai šilta.

Ji praskleidė antklodėlę ir kilstelėjo marškinėlius, atidengdama smarkiai besikilnojantį apskritą rausvą pilvuką. Valteris vis dar šniurkščiojo.

Stiuardesė pasiūlė:

- Gal norite, kad jį pervystyčiau? Jis gi kiaurai šlapias.

- Taip, būkite maloni.

Dauguma arčiausiai sėdėjusių keleivių jau grįžo į savo vietas. Atokesnieji liovėsi gręžiojęsi jų pusėn.

Misteris Elisas liko stovėti praėjime greta žmonos. Ūmai jis ištarė:

- Jūs tik pažvelkite.

Lora ir stiuardesė buvo pernelyg užsiėmusios, kad atkreiptų į jį dėmesį. Misis Elis nereagavo iš įpročio.

Misteris Elisas nieko kito ir nesitikėjo, jis buvo pripratęs. Šiaip ar taip, tą frazę jis tarstelėjo beveik pats sau. Pasilenkęs jis palietė po kėde besivoliojančią dėžutę.

Misis Elis nekantriai dėbtelėjo į jį ir pareiškė:

- Viešpatie, Džordžai, nekišk gi nagų prie svetimo bagažo. Būk geras, sėsk į savo vietą. Tu painiojiesi mums po kojomis.

Suglumęs misteris Elisas išsitiesė.

Vis dar apsiašarojusi, paraudusiomis akimis Lora pratarė:

- Ji ne mano. Aš net nežinojau, kad ji guli čia po sėdyne.

Stiuardesė kilstelėjo galvą nuo inkščiančio kūdikio ir paklausė:

- Kas čia?

Misteris Elisas gūžtelėjo pečiais:

- Kažkokia dėžutė.

Tuoj pat atsiliepė jo žmona:

- Dėl Dievo meilės, kuriems galams ji tau parūpo?

Misteris Elisas suko galvą, stengdamasis skubiai sumesti kokią nors priežastį. Tikrai, kodėl gi jam parūpo kažkokia dėžutė? Jis suniurnėjo:

- Šiaip sau pasmalsavau.

Stiuardesė pareiškė:

- Na štai! Mažylis sausutėlis ir gražutėlis. Kaip kažin ką, dar dvi minutės, ir jis bus vėl patenkintas kaip visada. Mmm? Argi ne taip, juokingasis snukuti?

Tačiau juokingasis snukutis vis dar raukėsi ir šniurkščiojo. Tuoj pat buvo patiektas naujas pieno buteliukas, tačiau mažylis ryžtingai nusigręžė.

Stiuardesė pasakė:

- Duokite man tą buteliuką, gal reiktų dar šiek tiek pašildyti.

Ji paėmė jį ir nuėjo.

Misteris Elisas apsisprendė. Jis ryžtingai pakėlė dėžutę ir padėjo ant savo krėslo ranktūrio, nekreipdamas jokio dėmesio į surauktus žmonos antakius.

Jis pasakė:

- Juk nieko blogo nedarau. Paprasčiausiai ją apžiūrinėju. Man įdomu, iš ko ji pagaminta.

Jis krumpliais pabilsnojo į dėžutę. Atrodė, kad niekas iš keleivių juo nesidomi. Niekas nekreipė nė menkiausio dėmesio nei į misterį Elisą, nei į dėžutę, tarsi kažkas būtų aklinai užblokavęs kaip tik šią susidomėjimo kryptį. Netgi misis Elis nusisukusi ėmė šnekėtis su Lora.

Misteris Elisas apvertė dėžutę ir aptiko kiaurymę. Kažkodėl jis iš anksto žinojo, kad dėžutėje privalo būti kiaurymė. Anga buvo pakankamai didelė, kad į ją tilptų jo pirštas, tačiau misteris Elisas lyg ir neturėjo jokios priežasties kaišioti pirštus į keistų dėžučių kiaurymes.

Vis dėlto jo pirštas tarsi savaime tiesėsi prie dėžutės. Angoje styrojo juodas mygtukas, kurį misteris Elisas tiesiog geidė paliesti. Jis prikišo pirštą ir nuspaudė mygtuką.

Dėžutė sudrebėjo ir išslydo iš jo rankų. Ji pranėrė kiaurai pro krėslo ranktūrį.

Misteris Elisas dar spėjo pastebėti, kaip ji grimzta į grindis, bet po akimirkos jis jau regėjo tik sveikutėles, nė neįbrėžtas grindis - ir ničnieko daugiau. Jis lėtai išskėtė rankas ir įsispoksojo į delnus. Paskui atsiklaupęs apčiupinėjo grindis.

Sugrįžusi su buteliuku stiuardesė mandagiai jo paklausė:

- Ar ką nors pametėte, sere?

Misis Elis dėbtelėjo į jį ir ištarė:

- Džordžai!

Misteris Elisas išsirangė iš po krėslo. Jis buvo išraudęs ir gerokai suglumęs.

- Dėžutė... pranėrė kiaurai ir krito žemyn...

Stiuardesė paklausė:

- Kokia dėžutė?

Įsiterpė Lora:

- Prašau duot man buteliuką, mis. Jis liovėsi verkęs.

- Taip, žinoma. Prašom.

Valteris skubiai prasižiojo ir stvėrė čiulptuką. Mažyčiai oro burbuliukai tyliai sproginėdami ėmė kilti aukštyn, pasigirdo rijimo garsas.

Visa nušvitusi Lora pakėlė galvą:

- Regis, dabar jis jaučiasi puikiai. Labai jums dėkoju, stiuardese. Labai jums dėkoju, misis Elis. Kurį laiką man atrodė, kad nebeatpažįstu savo mažylio...

- Viskas bus gerai, - pareiškė misis Elis. - Gal jį tiesiog šiek tiek užsupo. Sėskis gi, Džordžai.

Stiuardesė pasakė:

- Pašaukite mane, jei tik ko nors prireiks.

- Ačiū, - atsakė Lora.

Misteris Elisas prasižiojo:

- Dėžutė...

Ir čia pat suglumęs nutilo.

Kokia dėžutė? Jis nebeprisiminė jokios dėžutės.

Tačiau viena lėktuve esanti sąmonė atidžiai sekė juodąjį kubelį, kuris parabole krito žemyn. Kubeliui nėmaž netrukdė nei vėjas, nei oro pasipriešinimas, jis nekliudomas praslysdavo pro visas kelyje pasitaikančias dujų molekules.

Apačioje, apsuptas tyvuliuojančio vandenyno, driekėsi siaurutis atolas. Kadaise, karo metais, čia buvo nutiestas lėktuvų pakilimo takas ir suręstos kareivinės. Tačiau dabar kareivinių barakai buvo jau seniai susmegę, lėktuvų pakilimo takas užžėlęs, beveik nebeįžiūrimas, o atolas - visiškai tuščias.

Kubelis dunkstelėjo į plunksnas primenančius palmės lapus, tačiau nė viena šakelė net nekrustelėjo. Dėžutė nuslydo kamienu žemyn ir nugrimzdo į koralus. Ji smelkėsi į pačią planetą, nesukeldama nė menkiausio dulkių debesėlio, kuris bylotų apie dėžutės atvykimą.

Pasiekęs dvidešimties pėdų gylį, kubas perėjo į stazės būklę ir sustojo. Jo atomai susiliejo su uolienos atomais, tačiau kubas išliko nesuiręs.

Viskas buvo baigta. Užslinko naktis, paskui išaušo diena. Nulijo lietus, dvelktelėjo vėjas. Ramiojo vandenyno bangos šniokšdamos skalavo koralų rifą. Nieko neatsitiko.

Nieko ir neatsitiks - dar dešimtį metų.

8

- Mes jau perdavėme žinią, kad tau pavyko, - pasakė Ganas. - Man regis, dabar tau metas pailsėti.

Rojus sušuko:

- Ilsėtis? Dabar, kai mane pagaliau vėl supa sveiki, susiformavę protai? Na jau ne, ačiū. Džiaugsmas pernelyg stiprus.

- Nejaugi tave tai šitaip išvargino? Mąstymas be mentalinio kontakto galimybės?

- Taip, - trumpai atsakė Rojus.

Ganas mandagiai susilaikė nebesekęs į privačią zoną atsitraukiančios minties.

Užuot gilinęsis jis paklausė apie kitką:

- O kaip atrodo paviršius?

Rojus atsakė:

- Siaubingas. Tai, ką senoliai vadino "Saule" yra nepakenčiamai ryški virš galvos plieskianti dėmė. Panašu, kad ji yra šviesos šaltinis, kuris periodiškai kinta, toji kaita ir vadinasi "diena" bei "naktis". Pasitaiko ir visiškai neprognozuojamų pokyčių.

- Galbūt tai "debesys"? - spėjo Ganas.

- Kodėl "debesys"?

- Juk tu žinai senovinį posakį "Debesys užstojo Saulę"?

- Taip manote? Ką gi, gal tai ir "debesys".

- Gerai. Tęsk.

- Taip... Kas yra "vandenynas" ir "sala", aš jau paaiškinau. "Audra" - tai ore susitelkusi drėgmė, iškrintanti vandens lašais. "Vėjas" - tai itin stiprus didelių oro masių judėjimas. "Griausti-

nis" gali būti arba galinga spontaniška statinės elektros energijos iškrova arba spontaniškas kurtinantis triukšmas. "Kruša" - tai krintantis ledas.

Įsiterpė Ganas:

- O tai jau labai keista. Iš kur gali kristi ledas? Kaip? Kodėl?

- Visiškai nenumanau. Iš viso paviršiuje viskas nuolat kinta. Vienu metu gali lyti, paskui gali nebelyti. Panašu, kad paviršiuje esama tokių regionų, kuriuose visada šalta, bet yra ir tokių, kuriuose visada karšta. Maža to, dar kitose zonose būna tai šalta, tai karšta be jokios tvarkos.

- Neįtikėtina! Kaip manai, ar didelė šios informacijos dalis gali būti netiksli, nes tu klaidingai perpratai svetimą sąmonę?

- Ne, tai neįmanoma. Visa informacija absoliučiai tiksli, tuo nė kiek neabejoju. Viskas buvo ganėtinai aišku. Aš turėjau pakankamai laiko skvarbyti neišsivysčiusius jų protus. Pernelyg daug laiko.

Jo mintys vėl nugrimzdo į asmeninį lygmenį.

Prašneko Ganas:

- Tai gerai. Žinai, mane visąlaik baugino kai kurių mūsiškių tendencija romantizuoti vadinamąjį mūsų paviršiaus protėvių Aukso amžių. Nuojauta man vis kuždėjo, kad tarp mūsų atsiras nemaža tokių, kurie pageidaus vėl apsigyventi paviršiuje.

- O ne! - karštai sušuko Rojus.

- Dabar tai jau akivaizdu. Smarkiai abejoju, ar patys narsiausieji iš mūsų išdrįstų praleisti bent vieną dieną tokioje aplinkoje, kaip kad tu ją apibūdinai, su visomis audromis, dienomis, naktimis, neprognozuojamais svyravimais ir pokyčiais. - Gano minčių sraute jautėsi pasitenkinimas. - Rytoj pat pradėsime persikėlimo procesą. O kai tik išsilaipinsime saloje... negyvenamoje saloje, rodos, taip sakei?

- Visiškai negyvenamoje. Tai buvo vienintelė tokio pobūdžio sala trasoje, virš kurios praskriejo mechanizmas. Informacija Techniko sąmonėje buvo pakankamai smulki.

- Gerai. Tad, kai tik išsilaipinsime saloje, nedelsdami pradėsime operacijas. Žinoma, darbo pakaks ne vienai kartai, tačiau, Rojau, kai pagaliau užbaigsime, mes vėl gyvensime gelmėje, bet šįsyk - naujame, šiltame pasaulyje. Jaukiuose urvuose galėsime visiškai kontroliuoti savo aplinką, kurioje sėkmingai vystysis ir tobulės bet kokia kultūra.

- Be to, - pridūrė Rojus, - išvengsime bet kokio kontakto su paviršiuje gyvenančiomis būtybėmis, kad ir kas jos bebūtų.

Ganas nusistebėjo:

- Kodėl gi mums reiktų to vengti? Nors čiabuviai ir labai primityvūs, tačiau, kai įsikursime, jie galėtų nemažai mums padėti. Rasė, kuri įstengia sukurti oru skrendantį mechanizmą, tiesiog privalo turėti bent šiokių tokių sugebėjimų.

- Svarbu visai ne tai. Jie - labai karingi padarai, pone. Kiekviena pasitaikiusia proga jie pultų mus su gyvulišku nuožmumu ir...

Ganas jį pertraukė:

- Mane glumina kažkokia psichinė skraistė, gaubianti tavo nuomonę apie tos planetos gyventojus. Matau, kad tu stengiesi kažką nuslėpti.

Rojus atsakė:

- Pirmiausia aš pamaniau, kad jais mes galėsime pasinaudoti. Jei draugais ir netaptume, mes sugebėtume juos kontroliuoti. Su vienu jų buvau užmezgęs išties artimą kontaktą kubo viduje. Tai buvo sunku. Labai sunku. Jų mąstymas iš esmės skiriasi nuo mūsiškio.

- Kuo?

- Jeigu įstengčiau tai apibūdinti, skirtumas nebūtų esminis. Tačiau galiu pateikti jums pavyzdį. Aš atsidūriau čiabuvių kūdikio sąmonėje. Jie neturi nieko panašaus į peryklų patalpas. Kūdikiais rūpinasi atskiri individai. Būtybė, kuri prižiūrėjo mano šeimininką...

- Taip, klausau.

- Taigi ji (tai buvo moteris) jautė ypatingą ryšį su kūdikiu. Patyriau kažkokį nuosavybės pojūtį, kažkokį ryšį, kuriame neliko vietos likusiajai jų visuomenės daliai. Be to, regis, užčiuopiau ir dar kažkokį neaiškų jausmą, susiejantį vyrą su partnere ar drauge, tačiau pirmasis pojūtis buvo gerokai intensyvesnis ir netvardomas.

- Ką gi, - atsakė Ganas. - Kadangi jie neturi galimybės naudotis mentaliniu ryšiu, tuomet nieko nuostabaus, kad jų sąmonėse kaip reikiant nesusiformavusi ir visuomenės sąvoka. Visai gali būti, kad tokiomis aplinkybėmis išsivysto ypatingas asmeninių santykių poreikis. O gal tos būtybės jausmai buvo patologiški?

- Nieko panašaus. Tai būdinga jiems visiems. Toji kūdikiu besirūpinanti moteris buvo jo motina.

- Neįmanoma. Būtent jo motina?

- Taip. Tačiau jiems tai nulemia fiziologija. Pirmąjį savo egzistencijos periodą kūdikis praleidžia motinos viduje. Tiesiogine prasme, fiziškai. Tų sutvėrimų kiaušiniai taip ir lieka jų kūnuose. Apvaisinimas įvyksta kūno viduje. Ten jie ir auga, o paskui išlenda jau gyvi.

- O didieji urvai... - išspaudė Ganas. Jis tiesiog srūte sruvo pasibjaurėjimu. - Vadinasi, kiekvienas padaras ten žino, kuris vaikas yra jo. O kiekvienas vaikas turi savo individualų tėvą...

- Taip, ir netgi žino, kas jo tėvas. Mano šeimininkas kaip tik ir buvo gabenamas penkis tūkstančius mylių, jei tik teisingai perpratau atstumą, vien tam, kad jo tėvas jį pamatytų.

- Neįtikėtina!

- Ar jums bereikia dar kokių nors žinių, kad suprastumėte: jokio sąmonių susiliejimo niekada nebus ir būti negali. Skirtumai tarp jų ir mūsų yra esminiai, glūdintys pačioje prigimtyje.

Mirguliuojantis Gano minčių srautas susiraukšlėjo ir nusidažė geltonu apgailestavimo atspalviu. Jis pasakė:

- Kaip gaila. O aš maniau...

- Ką manėte, pone?

- Man buvo dingtelėjusi mintis, kad galime tapti pirmu atveju, kai dvi mąstančių būtybių rasės gyvena drauge, padėdamos viena kitai. Vyliausi, jog kartu mes sugebėsime tobulėti sparčiau, nei eidamos kiekviena atskiru savo keliu. Net jei technologiškai jie menkai teišsivystę - o tu tvirtini, kad taip ir yra - juk technologijos - dar ne viskas. Aš tikėjausi, kad mes vis vien turėsime ko iš jų pasimokyti.

- Ko pasimokyti? - šiurkščiai paklausė Rojus. - Pažinti savo tėvus ir bičiuliautis su savo vaikais?

Ganas atsakė:

- Ne, jokiu būdu. Dabar jau suprantu, kad tavo tiesa. Mus skiriantis barjeras turi išlikti amžinai. Tegul jie gyvena savo paviršiuje. Mes gi įsikursime gelmėse. Ir šitaip bus per amžius.

Vos išėjęs iš laboratorijos, Rojus susitiko Vendą.

Jos mintys tryško koncentruotu džiaugsmu:

- Aš taip džiaugiuosi, kad sugrįžai!

Rojų irgi užplūdo pasitenkinimo banga. Buvo išties be galo malonu užmegzti švarų mentalinį kontaktą su draugu.

PASKUTINIS KLAUSIMAS

Paskutinis klausimas pirmąsyk buvo užduotas pusiau juokais 2061-ųjų gegužės dvidešimt pirmąją - kaip tik tuo metu, kai žmonija pirmąsyk išniro į šviesą. Tas klausimas buvo suformuluotas prie aukštų viskio su ledu taurių ir tapo lažybų iš penkių dolerių objektu. Tai atsitiko šitaip:

Aleksandras Eidelas ir Bertranas Lupovas buvo du ištikimi Multivako aptarnautojai. Juodu numanė - numanė taip puikiai, kaip tik skirta žmogui - kas slypi po tuo šaltu, pypčiojančiu, blyksinčiu milžiniško kompiuterio paviršiumi, nusidriekiančiu mylių mylias. Juodu bent jau apytiksliai nutuokė pačią sistemos esmę, kokiais principais veikia tos gigantiškos mašinos jungtys ir elektros grandinės, nors nuolat atsinaujinantis ir save kuriantis mechanizmas seniai praaugo tą ribą, iki kurios atskiras individas dar pajėgtų suvokti jo visumą.

Multivakas pats kurdavo savo programas ir taisydavo klaidas. Tai buvo neišvengiama - nė vienas žmogus nesugebėtų pakankamai sparčiai sudarinėti jam programas ar taisyti jo klaidas. Nė vienas žmogus išvis nesugebėtų bent pusėtinai atlikti tokios užduoties... Tad Eidelas ir Lupovas valiojo tik negrabiai ir paviršutiniškai aptarnauti tą gigantišką monstrą, tačiau joks žmogus nebūtų įstengęs atlikti to geriau už juos. Jie suvesdavo į kompiuterį naujausius duomenis, jam suprantama kalba perrašydavo klausimus ir išversdavo pateikiamus atsakymus. Be abejo, juodu, kaip ir dar keletas tokį pat darbą dirbančių kitų, maudėsi Multivako šlovės spinduliuose.

Ištisus dešimtmečius Multivakas padėdavo konstruoti žvaigždėlaivius ir sudarinėti kosminių kelionių maršrutus, kuriais žmogus pasiekė Mėnulį, Marsą ir Venerą. Tačiau kuklūs Žemės ištekliai greitai seko, aprūpinti laivus dar tolimesnėms kelionėms tapo nebeįmanoma. Norint įveikti milžiniškus atstumus reikėjo pernelyg daug energijos. Žemė labai taupiai, labai efektyviai naudojo savo anglies bei urano atsargas, tačiau jų kiekis toli gražu nebuvo neribotas.

Tačiau po truputį, po truputį Multivakas surinko pakankamai žinių, ilgainiui įstengė išsamiau atsakyti į esminius klausimus. Ir pagaliau 2061-ųjų gegužės keturioliktąją tai, kas iki tol buvo teorija, virto faktu.

Žmogus išmoko kaupti ir perdirbti saulės energiją, o paskui tiesiogiai panaudoti ją visoje planetoje. Žemėje liautasi deginti anglį, sustojo urano branduolių skilimo reaktoriai. Dabar paka-

ko tiesiog nuspausti mygtuką, kad visą reikalingą energiją imtų tiekti nedidelė, vos mylios skersmens jėgainė, skriejanti aplink Žemę maždaug dvigubai mažesniu atstumu nei Mėnulis. Kiekvienas, net pats menkiausias Žemės prietaisas dabar galėjo naudoti nematomus saulės energijos spindulius.

Neužteko net septynių parų kaip reikiant atšvęsti šį šlovingą atradimą, bet Eidelui ir Lupovui galų gale pavyko paspukti iš visuotinių linksmybių ir pasišalinti į tokią vietelę, kur niekam nešaus į galvą jų ieškoti - į ištuštėjusias požemines patalpas, kuriose išlindusi dunksojo dalis giliai po žeme palaidoto milžiniško Multivako korpuso. Multivakas irgi buvo nusipelnęs atostogų ir dabar ilsėjosi niekieno neprižiūrimas. Jis rūšiavo duomenis, tik protarpiais tyliai supypčiodamas iš pasitenkinimo. Vaikinams tai visiškai tiko. Bent jau iš pradžių jie visiškai neketino drumsti kompiuterio ramybės.

Juodu atsinešė butelį, turėdami tik vieną tikslą: ramiai atsipūsti jaukioje kompanijoje iš trijų asmenų - dviejų žmonių ir butelio.

- Kai pagalvoji apie tai - tiesiog nuostabu, - prašneko Eidelas. Plačiame jo veide ryškėjo nuovargio raukšlės. Eidelas stikline lazdele palengva maišė gėrimą, stebėdamas taurės dugne brazdančius ledo gabaliukus. - Šitiek energijos, kurią galėsime naudoti amžių amžius - ir net už dyką. Tiek jos turėdami, mes panorėję galėtume sulydyti visą Žemę į didelį tirštą nešvarios geležies lašą - ir net nepastebėtume energijos sąnaudų! Šitiek energijos, kurią galėsime naudoti ir naudoti, ir naudoti - amžinai!

Lupovas palenkė galvą ir įkypa akimi dėbtelėjo į bičiulį. Jis visuomet šitaip elgdavosi, kai ketindavo prieštarauti - o kaip tik prieštarauti dabar jam ir magėjo, iš dalies todėl, kad kaip tik jam teko atnešti taures ir ledą.

- Visai ne amžinai, - pareiškė jis.

- Prakeikimas, na, tegul bus beveik amžinai. Bent jau tol, kol saulė užges, Bertai.

- O tam ir neprireiks amžinybės.

- Gerai, tegul bus taip. Sakykime - milijardų milijardus metų. Na, kokius dvidešimt milijardų. Patenkintas?

Lupovas pirštais susiglostė gerokai praretėjusius plaukus, tarsi norėdamas įsitikinti, kad jų šiek tiek dar liko, o paskui gurkštelėjo iš taurės.

- Dvidešimt milijardų metų - toli gražu ne amžinybė.

- Bent jau mudu su tavim to tikrai nesulauksime, ar ne?

- Bet mes nesulauktume ir kol pasibaigs akmens anglies bei urano atsargos.

- Na taip, taip. Tačiau dabar mes kiekvienas galime įsitaisyti po individualų kosminį laivą ir išnaršyti visą Saulės sistemą. Ga-

lime milijoną kartų nuskrieti iki Plutono ir atgal, visiškai nesukdami sau galvos dėl kuro atsargų. Jei turėtume tik akmens anglį ir uraną, tokie dalykai niekaip neišdegtų. Jei netiki manimi, paklausk apie tai Multivako.

- Nėra reikalo klausti Multivako. Šitai aš ir pats žinau.

- Tuomet gal liausies menkinęs visa tai, ką Multivakas nuveikė mūsų labui? - plykstelėjo Eidelas. - Jis iš tiesų puikiai padirbėjo.

- Argi kas nors jam priekaištauja? Aš tik noriu pasakyti, kad saulė neegzistuos amžinai. Tik tiek. Gerai, sakykime, dar dvidešimt milijardų metų mes galime jaustis visiškai saugūs. O kas tada? - Lupovas kiek virpančiu pirštu pagrūmojo bičiuliui. - Tik nesakyk, kad panorėję imsime ir paprasčiausiai užsižiebsime naują saulę.

Kurį laiką abu tylėjo. Eidelas protarpiais priglausdavo taurę prie lūpų, Lupovo akys iš lėto užsimerkė. Bičiuliai ilsėjosi.

Tačiau ūmai Lupovas atsimerkė.

- Juk tu tikrai manai, kad, kai mūsų saulė užges, mes ramiai persikraustysime į kito šviesulio sistemą, tiesa? - drėbtelėjo jis.

- Visai taip nemanau.

- Manai, manai! Smarkiai šlubuoja tavo logika, štai kur šuo pakastas. Tu - visai kaip tas vyrukas iš vienos istorijos, kuris, netikėtai patekęs į smarkią liūtį, tekinas leidosi į netoliese žaliuojančią giraitę ir pasislėpė po medžiu. Jis jautėsi visai ramus, supranti? Juk nė neabejojo, kad, vos lietus permerks jo medį, jis tuoj pat pasislėps po kitu.

- Puikiai suprantu, ką nori pasakyti, - atsiliepė Eidelas. - Tad neaušink burnos. Kai mūsų saulė užges, nebeliks ir kitų žvaigždžių.

- Taigi, po šimts pypkių, aišku, kad nebeliks, - suniurzgė Lupovas. - Kadaise, jau nežinia kada, įvyko kosminis sprogimas - tai ir buvo pradžių pradžia. O kas turi pradžią, privalo turėti ir pabaigą - ir visos žvaigždės ilgainiui užges. Kai kurios dar gyvuos ilgėliau, kitos - trumpiau. Prakeikimas, gigantės nebepratrauks daugiau nei šimtą milijonų metų. Mūsų saulė gyvuos dar kokius dvidešimt milijardų metų; nykštukės, kad ir ko jos bebūtų vertos, - gal šimtą milijardų. Bet palūkėk kokį trilijoną metų, ir viską apgaubs aklina tamsa. Entropija* išaugs iki maksimumo - ir galas.

- Apie entropiją aš žinau viską, - oriai pareiškė Eidelas.

- Kur gi ne, tikrai viską...

---

* Entropija - fizikos terminas: vienas iš dydžių, apibūdinančių kūno arba kūnų sistemos šiluminį būvį. Visuose procesuose, vykstančiuose uždaroje sistemoje, entropija arba padidėja (negrįžtami procesai), arba lieka pastovi (grįžtami procesai). Uždaroje sistemoje didėjant entropijai atitinkamai mažėja energijos kiekis.

- Bent jau ne mažiau nei tu.

- Tuomet žinai ir tai, kad ateis tokia diena, kai viskas turės pasibaigti.

- Na taip, žinoma. Argi kas nors tvirtina priešingai?

- Tu pats ir tvirtinai priešingai, vištos prote. Sakei, kad mes turime tiek energijos, kad galėsime amžinai tenkinti visus savo poreikius. Taip, šitaip ir pasakei - amžinai.

Dabar jau Eidelui knietėjo prieštarauti:

- Gal kada nors mes surasime būdą, kaip vėl viską atkurti.

- Niekada to nebus.

- Kodėl gi? Gal kada nors ir bus.

- Paklausk apie tai Multivaką.

- Ir nesiruošiu.

- Paklausk, paklausk! Drąsiau! Lažinuos iš penkių dolerių, kad to niekada nebus!

Eidelas buvo išgėręs pakankamai, kad ryžtųsi pamėginti - bet nepakankamai, kad neįstengtų įvesti reikiamos komandos bei surinkti atitinkamų kodų ir simbolių, kuriuos į žmonių kalbą būtų galima išversti maždaug šitaip: "Ar žmonija be papildomų energijos sąnaudų kada nors sugebės iš naujo įžiebti Saulę, kai ji bus jau užgesusi nuo senatvės?"

Galbūt šį klausimą galima suformuluoti ir dar paprasčiau: "Kokiu būdu įmanoma žymiai sumažinti Visatos entropiją?"

Multivakas ūmai nutilo ir apmirė. Tingiai žybsinčios švieselės išvis užgeso, tolimas relių spragsėjimas nutilo.

Galų gale, kai persigandusiems technikams jau atrodė, kad šitaip užgniaužę kvapą jie nebeištvers nė akimirkos, staiga atgijo teletaipas, prijungtas prie šios Multivako sekcijos. Jis atspausdino vos keturis žodžius: "PRASMINGAM ATSAKYMUI NEPAKANKA DUOMENŲ".

- Še tau ir lažybos, - šnipštelėjo Lupovas. Bičiuliai skubiai pasišalino.

Kitą rytą abiem skelte skėlė galvas, o burnose buvo tarsi arklių pristovėta. Vakarykščios jie net neprisiminė.

Laivui išnirus iš jokiais laiko matais neapibrėžiamo hipererdvinio šuolio, vaizdas ekrane pasikeitė; Džerodas, Džerodina ir Džerodetės I bei II sužiuro į žvaigždėto dangaus paveikslą. Pačiame ryškiais taškeliais nusėto ekrano centre netrukus išryškėjo vienas šviesulys, kaipmat pavirtęs skaisčiu, baltu marmuru tviskančiu disku.

- Tai ir yra X-23, - įsitikinęs pareiškė Džerodas. Jis stipriai sugniaužė liesas, už nugaros sunertas rankas.

Mažosios Džerodetės - abi mergaitės - pirmąsyk gyvenime patyrė kelionę hipererdve, jas užgriuvo visiškai nauji pojūčiai, nors

jos ir nepajėgė kaip reikiant suprasti, ką gi reiškia išnirti iš šuolio. Tramdydamos juoką, jos ėmė it pašėlusios vaikytis viena kitą aplink motiną, be paliovos šūkčiodamos:

- Mes atskridome į X-23! Mes atskridome į X-23! Mes atskridome...

- Nutilkite, vaikai! - griežtai paliepė Džerodina. - Ar esi tikras, Džerodai?

- Taip, be menkiausios abejonės, - atsiliepė Džerodas, žvilgtelėdamas į po pat lubomis dunksantį glotnų metalo iškilumą. Jis driekėsi per visą patalpą, pranykdamas už sienų abiejuose jos galuose. Tas pūpsantis metalo strypas buvo tokio pat ilgio kaip ir laivas.

Džerodas beveik nieko nežinojo apie tą storą metalo gūbrį, išskyrus tai, kad jis vadinasi Mikrovakas, kad panorėjus jam galima pateikti bet kokį klausimą, kad jis pats, be niekieno pagalbos, nuveda laivą į iš anksto numatytą tikslą, kad aprūpina laivą energija iš įvairių subgalaktinių jėgainių, kad apskaičiuoja sudėtingas hipererdvinių šuolių trajektorijas.

Džerodui ir jo šeimai tereikėjo tik kantriai laukti ir ramiai gyventi patogiai įrengtame laive.

Kažkada kažkas buvo minėjęs Džerodui, kad raidės "ak" Mikrovako galūnėje senovine anglų kalba reiškė "analoginį kompiuterį", tačiau Džerodas ir tai jau buvo beveik pamiršęs.

Džerodina sudrėkusiomis akimis žvelgė į ekraną.

- Žinai, nieko negaliu su savimi padaryti. Nei šiaip nei taip jaučiuosi, kad turėjome palikti Žemę.

- Dėl Dievo meilės, kodėl? - nustebo Džerodas. - Juk ten mes nieko neturėjome. O X-23 turėsime viską. Ir nebūsime ten pirmieji. Planetoje jau gyvena apie milijoną žmonių. Gerasis Viešpatie, juk mūsų proproprovaikaičiai turės vėl ieškoti naujų pasaulių, nes X-23 visiems nebeužteks vietos! - valandėlę mąsliai patylėjęs jis pridūrė: - Žinai, mums labai pasisekė, kad dabar, kai žmonių rasė šitaip išaugo, kompiuterių dėka tarpžvaigždinės kelionės tapo realybe.

- Žinau, žinau, - nusiminusi numykė Džerodina.

Linksmai įsiterpė Džerodetė I:

- Mūsų Mikrovakas - pats geriausias Mikrovakas pasaulyje.

- Aš irgi taip manau, - pritarė Džerodas, pašiaušdamas jai plaukus.

Malonu buvo vien pagalvoti apie tai, kad jie turi nuosavą Mikrovaką. Džerodas jautėsi laimingas gimęs kaip tik šiuo, o ne kokiu nors kitu metu. Jo tėvo jaunystės laikais kompiuteris buvo milžiniška mašina, užimanti šimto kvadratinių mylių plotą. Vienoje planetoje tegalėjo būti vienas vienintelis toks kompiuteris, vadinamasis Planetinis AK. Ištisą tūkstantmetį gremėzdiškų kompiuterių apimtis vis didėjo, kol pagaliau visai netikėtai

buvo atrastas būdas iš esmės juos patobulinti. Tranzistorinę elektroninę sistemą pakeitė molekulinės elektroninės lempos, ir dabar net patį didžiausią Planetinį AK buvo galima išsiųsti į kosmosą, ir jis užimdavo ne daugiau nei pusę žvaigždėlaivio erdvės.

Džerodas pasijuto pakiliai - tai jam nutikdavo kaskart, kai tik jis pagalvodavo, jog turi asmeninį Mikrovaką, daugybę kartų pranokstantį senovinį primityvų Multivaką, kuris senaisiais laikais padėjo žmogui prisijaukinti Saulę, ir sudėtingumu beveik prilygstantį Žemės Planetiniam AK (pačiam didžiausiam iš visų žinomų), kuris išsprendė hipererdvinių šuolių problemą, tokiu būdu nutiesdamas žmogui kelią į žvaigždes.

- Šitiek žvaigždžių, šitiek planetų, - atsiduso Džerodina, nugrimzdusi į savus apmąstymus. - Man regis, šeimos amžinai kraustysis vis į naujas ir į naujas sistemas - taip pat, kaip mes dabar.

- Ne, ne amžinai, - šypsodamasis paprieštaravo Džerodas. - Kada nors visa tai baigsis - tiesa, ne anksčiau kaip po keleto milijardų metų. Galbūt daugybės milijardų. Tačiau anksčiau ar vėliau užgęsta netgi žvaigždės. Entropija vis didėja, tai neišvengiama.

- Kas yra entropija, tėveli? - spigiai paklausė Džerodetė II.

- Entropija, mažyle, - tai toks žodis, apibūdinantis Visatos silpnėjimo mastą. Šiame pasaulyje viskas anksčiau ar vėliau išsenka, juk ir pati žinai. Lygiai kaip tavo robotukas Timba - Limba, prisimeni?

- Tuomet žvaigždėms reikia įdėti naujas baterijas. Taip pat, kaip robotui.

- Brangioji, žvaigždės pačios ir yra tos baterijos. Kai jos išsikraus, nebeliks jokių kitų energijos šaltinių.

Džerodetė I akimoju patempė lūpą:

- Tėveli, neleisk, kad šitaip atsitiktų! Nenoriu, kad žvaigždės išsikrautų!

- Tik pažvelk, kokią košę užvirei! - įpykusi sušnypštė Džerodina.

- Iš kur aš galėjau žinoti, kad tai jas šitaip išgąsdins? - irgi pakuždomis atsiliepė Džerodas.

- Paklausk Mikrovako! - pro ašaras suriko Džerodetė I. - Paklausk, kaip vėl įžiebti žvaigždes!

- Tikrai, paklausk, - paantrino dukteriai Džerodina. - Tai jas apramins. (Džerodetė II irgi buvo jau bepravirkstanti.)

Džerodas gūžtelėjo pečiais:

- Gerai jau gerai, mano mielosios. Paklausiu Mikrovako. Nesijaudinkite, jis viską mums pasakys.

Jis pateikė Mikrovakui klausimą, paskubomis pridūręs:

- Atsakymą išspausdink.

Po valandėlės Džerodas suspaudė delnuose celiulioidinę juostelę ir linksmai pranešė:

- Na štai! Mikrovakas sako, kad laikui atėjus viskuo pasirūpinsiąs. Taigi matote - nėra ko nerimauti.

Džerodina pridūrė:

- O dabar, vaikai, metas gulti. Netrukus jau būsime savo naujuosiuose namuose.

Prieš sunaikindamas celiulioido juostelę, Džerodas dar sykį perskaitė joje išspausdintą tekstą: "PRASMINGAM ATSAKYMUI NEPAKANKA DUOMENŲ".

Jis gūžtelėjo pečiais ir užsižiūrėjo į ekraną. Prieš akis švytėjo X-23.

VJ-23X iš Lameto pažvelgė į juodas trijų matmenų smulkaus mastelio Galaktikos žvaigždėlapio gelmes ir pasakė:

- Kažin, ar neatrodome juokingi, taip smarkiai domėdamiesi šitokiais dalykais?

MQ-17J iš Nikrono papurtė galvą:

- Nemanau. Žinai, jei žmonijos ekspansija ir toliau plėsis tokiais tempais, po penkerių metų visa Galaktika jau bus kimšte prikimšta.

Abu pašnekovai iš pažiūros buvo neseniai perkopę per dvidešimt, abu aukšti ir dailiai nuaugę.

- Vis dėlto, - prisipažino VJ-23X, - aš abejoju, ar verta pateikti Galaktikos Tarybai tokią pesimistišką ataskaitą.

- Bet kokio kito tipo ataskaitos jie nesiims net svarstyti. Supurtyk juos bent truputį. Jau seniai metas juos išjudinti.

VJ-23X atsiduso.

- Tačiau kosminė erdvė juk begalinė! Apgyvendinimui mes vis dar tebeturime šimtą milijardų Galaktikų. Netgi dar daugiau.

- Šimtas milijardų - tai ne begalybė, be to, ir tas didelis skaičius be paliovos mažėja. Pamąstyk pats! Prieš dvidešimt tūkstančių metų žmonija išmoko naudotis žvaigždžių energija, dar po kelių šimtmečių žmonės sėkmingai leidosi į pirmąsias tarpžvaigždines keliones. Per ištisą milijoną metų žmonės tesugebėjo apgyventi vieną nedidelę planetą. O paskui pakako vos penkiolikos tūkstantmečių - ir jų knibždėte knibždėjo jau visoje Galaktikoje! Dabar gi kas dešimt metų žmonių skaičius padvigubėja...

VJ-23X jį pertraukė:

- Dėl to turime būti dėkingi nemirtingumui.

- Būtent. Mes esame nemirtingi, ir nevalia nekreipti į tai dėmesio. Būti nemirtingu - puiku, tačiau yra ir kita medalio pusė. Galaktinis AK išsprendė mums galybę problemų, tačiau suradęs būdą įveikti senatvę ir įminęs nemirtingumo paslaptį, jis tuo pa-

čiu sukūrė begalę naujų problemų, kurių kol kas dar niekas neišnarpliojo.

- Šiaip ar taip, man neatrodo, kad tu sutiktum pasitraukti iš gyvenimo...

- Jokiu būdu! - riktelėjo MQ-17J, bet tuoj pat švelniau pridūrė: - Kol kas dar ne. Bet aš juk dar ne senis! Kiek tau metų?

- Du šimtai dvidešimt treji. O tau?

- Man ir dviejų šimtų dar nėra... Tačiau nenukrypkime nuo temos. Taigi gyventojų skaičius kas dešimt metų padvigubėja. Tad po to, kai visiškai užpildysime šią Galaktiką, praeis vos dešimt metų ir turėsime jau dvi visiškai apgyvendintas Galaktikas. Dar dešimtmetis - apgyvendinsime dar dvi. Dar dešimtmetis - ir apgyvendinsime dar keturias. Vadinasi, po šimto metų jau tūkstantyje Galaktikų nė uodui nebebus kur snapo įkišti. Per tūkstantmetį prikimšime milijoną Galaktikų. Po dešimties tūkstančių metų apgyvendinta bus visa žinoma Visata. Ir kas tada?

VJ-23X pasakė:

- Egzistuoja ir dar viena, šalutinė problema - transportavimas. Net neįsivaizduoju, kiek saulių jėgos energijos šaltinio prireiks, norint perkraustyti Galaktiką individų į kitą Galaktiką.

- Gerai pastebėjai. Žmonija jau dabar sunaudoja dviejų saulių energiją per metus.

- Tačiau didžioji energijos dalis iššvaistoma vėjais! Mūsų pačių Galaktikoje kasmet išsieikvoja tūkstančio saulių energija - o sunaudojame vos dviejų!

- Sutinku. Tačiau net jei pasiektume šimtaprocentinį efektyvumą, vis vien tik atitolintume neišvengiamą galą. Energetiniai mūsų poreikiai auga geometrine progresija, ir netgi dar greičiau, nei didėja gyventojų skaičius. Mūsų energijos ištekliai išseks dargi anksčiau, nei pritrūksime laisvų Galaktikų. Štai kur išties opi problema. Labai labai opi problema.

- Turėsime telkti naujas žvaigždes iš tarpžvaigždinių dujų.

- Arba iš išsklaidytos šilumos? - sarkastiškai paklausė MQ-17J.

- Galbūt yra kažkoks būdas pasukti entropijos procesą priešinga kryptimi? Reiktų paklausti apie tai Galaktinio AK.

VJ-23X pasakė tai pusiau juokais, tačiau MQ-17J nedelsdamas išsitraukė iš kišenės AK kontaktinį pultą ir pasidėjo ant stalo priešais save.

- Jau kuris laikas brandinu tokią mintį, - pasakė jis. - Anksčiau ar vėliau žmonija neišvengiamai kaktomuša susidurs su šia problema.

Jis įsmeigė niaurų žvilgsnį į AK kontaktinį pultą. Tai tebuvo dviejų colių ilgio kubas ir nieko daugiau, tačiau jis turėjo hipererdvinį ryšį su didžiuoju Galaktiniu AK, kuris tarnavo visai žmonijai. Vertinant hipererdvės mastais, šis pultas buvo sudedamoji Galaktinio AK dalis.

MQ-17J valandėlę luktelėjo svarstydamas, ar kada nors gyvenime, kuris galbūt truks be galo, jam teks savo akimis išvysti Galaktinį AK. Šis kompiuteris egzistavo nedideliame savo pasaulėlyje tarsi voras materiją koncentruojančių jėgos spindulių voratinklio centre. Toje materijoje submezoninės bangos jau kadai pakeitė senovines neefektyvias molekulines elektronines lempas. Nepaisant subeterinio veikimo principo, Galaktinio AK skersmuo siekė gerą tūkstantį pėdų - ar bent jau taip buvo kalbama.

MQ-17J pateikė klausimą savo AK kontaktiniam pultui:

- Ar įmanoma pasukti entropijos procesą priešinga kryptimi?

VJ-23X net krūptelėjo ir nedelsdamas pareiškė:

- Man ir į galvą neatėjo, kad tu tikrai šito paklausi.

- Kodėl gi ne?

- Mes abu puikiai žinome, kad entropijos pakeisti neįmanoma. Juk negalime dūmų ir pelenų atversti atgal į žaliuojantį medį.

- Ar tavo pasaulyje auga medžiai? - pasmalsavo MQ-17J.

Suskambęs Galaktinio AK balsas privertė juos tučtuojau nutilti. Iš gulinčio ant stalo AK kontaktinio pulto nuaidėjo laibas skambus balselis. Jis pasakė štai ką:

- PRASMINGAM ATSAKYMUI NEPAKANKA DUOMENŲ.

VJ-23X linktelėjo:

- Ar nesakiau?

Pašnekovai vėl ėmėsi aptarinėti ataskaitą, kurią ketino pateikti Galaktikos Tarybai.

Švelnaus susidomėjimo kutenama Zi Praimo sąmonė plėtėsi šioje naujojoje Galaktikoje, nusėtoje miriadais mirkčiojančių žvaigždžių. Jis dar niekad nebuvo jos matęs. Ar kada nors pavyks pamatyti visas? Juk Galaktikų tiek daug, ir visos - prikimštos žmonių. Prikimštos tiek, kad beveik nebeįstengė atlaikyti tokio svorio. Vis dažniau ir dažniau tikrąją žmogaus esmę buvo galima aptikti čia, kosminėje erdvėje.

Sąmonės, o ne kūnai! Nemirtingi kūnai lieka planetose, kur nejudrūs ir bedvasiai egzistuoja amžių amžius. Tiesa, kartais jie vis dar sukrusdavo ir imdavosi kokios nors veiklos, bet taip atsitikdavo vis rečiau ir rečiau. Egzistencijai prabunda tik labai nedaug naujų individų, kurie čia pat įsilieja į neįtikėtinų mastų minią. Bet koks gi skirtumas? Šiaip ar taip, naujiems individams Visatoje jau beveik nebeliko vietos.

Zi Praimas pabudo iš savo apmąstymų pajutęs, kaip švelniomis sruogomis jį palytėjo kažkokia kita sąmonė.

- Aš esu Zi Praimas, - prisistatė jis. - O tu?

- Aš - Di Sub Vunas. Iš kokios tu Galaktikos?

- Mes ją vadiname tiesiog Galaktika. O iš kur tu?
- Saviškę mes irgi vadiname taip pat. Visi žmonės savo Galaktikas vadina tiesiog Galaktikomis. O kodėl ne?
- Tiesa. Juk visos Galaktikos vienodos.
- Ne visos. Viena turi būti kaip tik ta Galaktika, iš kurios kilo žmogus. Tai išskiria ją iš kitų.

Zi Praimas paklausė:
- Kuri tai Galaktika?
- Negaliu pasakyti. Tačiau Visatos AK turėtų žinoti.
- Gal paklauskime? Tu mane sudominai.

Zi Praimo pojūčiai išsiplėtė tiek, kad visos Galaktikos susitraukė ir virto nauju, gerokai labiau išsklaidytu begalės švytinčių taškelių atvaizdu jau kur kas didesniame fone. Šimtai milijardų Galaktikų, talpinančių nesuskaičiuojamą gausybę nemirtingų būtybių, begalės Galaktikų, prigrūstų protų, kurių sąmonės nevaržomos plūduriavo kosminėje erdvėje. Ir vis dėlto viena iš tos gausybės Galaktikų buvo ypatinga - ten užgimė žmonija. Kadaise, be galo senoje, neatmenamoje praeityje tai buvo vienintelė Galaktika, kurioje gyveno žmogus.

Zi Praimą užvaldė smalsumas išvysti tą Galaktiką, ir jis balsu paklausė:
- Visatos AK! Kurioje Galaktikoje užgimė žmonija?

Visatos AK jį išgirdo, nes kiekviename pasaulyje, kiekviename kosminės erdvės lopinėlyje nuolat veikė jo imtuvai, o kiekvienas imtuvas per hipererdvę turėjo ryšį su tam tikru atokiu, niekam nežinomu tašku, kuriame glūdėjo pats Visatos AK.

Kiek žinojo Zi Praimas, būta tik vieno vienintelio žmogaus, kuris mintimis sugebėjo prasismelkti taip arti Visatos AK, kad įstengtų užfiksuoti jį savo pojūčiais. Tas žmogus pranešė tik apie švytintį, vos dviejų pėdų skersmens rutulį, kurį įžiūrėti anaiptol nebuvo lengva.
- Nejaugi tik tai ir yra Visatos AK? - tada nusistebėjo Zi Praimas.
- Didžioji jo dalis slypi hipererdvėje, - toks buvo atsakymas. - O koks jo pavidalas ten - aš net neįsivaizduoju.

Šito numanyti negalėjo niekas - Zi Praimas puikiai žinojo, kad tie laikai, kai prie Visatos AK kūrimo bent menka dalimi valiojo prisidėti žmogus, - jau žila praeitis. Kiekvieno Visatos AK pirmtakas pats konstruodavo ir užprogramuodavo savo įpėdinį. Savo ruožtu kiekvienas toks įpėdinis per milijoną ar dar daugiau metų trunkančią savo egzistenciją be paliovos rinkdavo ir apdorodavo įvairiausius duomenis, kad galėtų sukurti dar geresnį, dar sudėtingesnį, dar talpesnį kompiuterį, kurio atminties gelmėse nugrimzdavo ir pats su visais savo duomenų bankais bei individualybe.

Visatos AK pertraukė klydinėjančias Zi Praimo mintis, pateikdamas jam informaciją ne žodžiais, o nuorodomis. Paklusda-

ma joms, Zi Praimo sąmonė nuklydo į blausiai švytinčią Galaktikų jūrą; viena jų netrukus išryškėjo ir pažiro atskiromis žvaigždėmis.

Jį pasiekė mintis - be galo tolima, bet ir be galo aiški:

ŠTAI GALAKTIKA, KURIOJE GIMĖ ŽMONIJA.

Tačiau Galaktika anaiptol neatrodė esanti kuo nors ypatinga, ji buvo lygiai tokia pat, kaip ir visos kitos. Zi Praimas pasistengė užgniaužti nusivylimą.

Visą tą laiką nė per žingsnį nuo jo neatsitraukusi Di Sub Vuno sąmonė ūmai paklausė:

- Ar viena šių žvaigždžių ir yra pirmoji žmonijos saulė?

Visatos AK atsakė:

PIRMOJI ŽMONIJOS SAULĖ TAPO NOVA. DABAR JI - BALTOJI NYKŠTUKĖ.

- Ar jos sistemoje gyvenę žmonės išmirė? - susijaudinęs ir negalvodamas leptelėjo Zi Praimas.

Visatos AK atsakė:

KAIP PAPRASTAI TOKIAIS ATVEJAIS, FIZINIAMS JŲ KŪNAMS BUVO LAIKU SUKONSTRUOTAS NAUJAS PASAULIS.

- Na taip, žinoma, - pratarė Zi Praimas, ir vis dėlto jį užliejo galinga netekties jausmo banga. Į gimtąją žmonijos Galaktiką susikoncentravusi jo sąmonė ūmai atsipalaidavo ir vėl nugrimzdo į blausiai švytinčių žiburėlių jūrą. Jis nebenorėjo net matyti žmonijos lopšio Galaktikos.

Di Sub Vunas paklausė:

- Kas atsitiko?

- Žvaigždės juk miršta! Pati pirmoji jau mirusi.

- Anksčiau ar vėliau mirti turės visos. Kitaip ir būti negali.

- Tačiau kai išseks absoliučiai visa energija, mūsų kūnai galų gale turės mirti. O drauge su jais - ir mes patys.

- Bet tai įvyks tik po daugelio milijardų metų!

- Aš nenoriu, kad tai atsitiktų netgi po milijardų metų. Visatos AK! Kaip galima išsaugoti žvaigždes, kad šios nemirtų?

Di Sub Vunas nustebęs pasakė:

- Juk iš tiesų tu klausi, kaip pasukti entropijos procesą priešinga kryptimi.

Gi Visatos AK atsakė:

- PRASMINGAM ATSAKYMUI VIS DAR NEPAKANKA DUOMENŲ.

Zi Praimo mintys nuskriejo atgal, į tą Galaktiką, kur jis gyveno. Jis nebepasiuntė jokios minties Di Sub Vunui, kurio kūnas galbūt lūkuriavo už trilijono šviesmečių spindinčioje Galaktikoje, o gal planetoje, skriejančioje visai greta Zi Praimo gimtosios žvaigždės. Tai buvo visai nesvarbu.

Nusiminęs Zi Praimas ėmėsi kaupti tarpžvaigždinį vandenilį, iš kurio tikėjosi įsižiebti nedidelę asmeninę žvaigždutę. Net jei

visos žvaigždės kada nors turės mirti, bent jau kol kas vieną kitą dar galima ir sukurti.

Žmogus bendravo pats su savimi, nes mentaline prasme jis ir buvo vienintelis. Jį sudarė trilijonų trilijonai nesenstančių kūnų, kurių kiekvienas glūdėjo tiksliai jam paskirtoje vietoje, ilsėjosi ramus ir netrikdomas. Kiekvienu jų rūpinosi tobuli, niekad negendantys automatai, o tuo tarpu visų kūnų sąmonės jungėsi ir maišėsi, kol galų gale susiliejo į vieną nedalomą visumą.

Žmogus pasakė:

- Visata miršta.

Jis apsidairė, žvilgsniu klydinėdamas po blėstančias Galaktikas. Didžiosios žvaigždės, jau kadai išeikvojusios savo energijos atsargas, geso; dabar jos švytėjo netgi blausiau nei žiloje senovėje, kai dar buvo jauni, visu pajėgumu neįsiliepsnoję šviesuliai. Beveik visos žvaigždės jau buvo vos žėruojančios baltosios nykštukės, iš paskutiniųjų dar skleidžiančios paskutiniuosius, vis labiau tamsėjančius spindulius.

Iš tarpžvaigždinės erdvės dulkių retsykiais dar susikurdavo naujos žvaigždės - kai kurios įsižiebdavo natūraliai, kitas sutverdavo pats Žmogus. Tačiau jos jau irgi palengva geso. Tiesa, vis dar buvo įmanoma sudaužti vieną į kitą keletą baltųjų nykštukių ir, šitaip atpalaidavus didžiulį energijos kiekį, įžiebti naują žvaigždę. Tačiau, norint sukurti vieną žvaigždę, tekdavo sunaikinti bent tūkstantį baltųjų nykštukių, o jų atsargos irgi iš lėto seko.

Žmogus pasakė:

- Rūpestingai taupant ir prisilaikant Kosminio AK nurodymų, Visatoje likusios energijos dar turėtų pakakti ne vienam milijardui metų.

- Bet netgi tokiu atveju, - Žmogus pats ir atsakė, - galų gale visi ištekliai baigsis. Kad ir kaip taupysime, kad ir kaip stengsimės atitolinti pabaigą, vis vien sueikvota energija išnyksta ir niekaip nebeįmanoma jos atkurti. Entropija be paliovos didės, kol pasieks maksimumą.

Žmogus pasakė:

- Nejaugi neįmanoma pasukti entropijos proceso priešinga kryptimi? Paklauskime apie tai Kosminio AK.

Kosminis AK supo Žmogų iš visų pusių, tačiau ne įprastoje erdvėje. Kosmose jo nebuvo nė pačios menkiausios dalelės. Jis visas glūdėjo hipererdvėje, sudarytas iš kažko, kas nebuvo nei materija, nei energija. Jo dydžio ar prigimties nebebuvo įmanoma išreikšti jokiomis Žmogui suprantamomis sąvokomis.

- Kosmini AK, - kreipėsi Žmogus. - Kaip galima pasukti entropijos procesą priešinga kryptimi?

Kosminis AK atsakė:

PRASMINGAM ATSAKYMUI VIS DAR NEPAKANKA DUOMENŲ.

Žmogus pasakė:

- Tuomet surink papildomus duomenis.

Kosminis AK atsakė:

TAIP, AŠ TUO UŽSIIMSIU. AŠ DARAU TAI JAU IŠTISUS ŠIMTĄ MILIJARDŲ METŲ. MANO PIRMTAKAMS DAUGYBĘ KARTŲ BUVO PATEIKTAS ŠIS KLAUSIMAS. TAČIAU VISŲ MANO SURINKTŲ DUOMENŲ KOL KAS NEPAKANKA, KAD GALĖČIAU Į JĮ ATSAKYTI.

- Ar kada nors ateis toks metas, - paklausė Žmogus, - kai duomenų galų gale pakaks? O gal ši problema neišsprendžiama bet kokiomis aplinkybėmis?

Kosminis AK atsakė:

TOKIA PROBLEMA, KURIOS JOKIOMIS APLINKYBĖMIS NEBŪTŲ ĮMANOMA IŠSPRĘSTI, IŠVIS NEEGZISTUOJA.

Žmogus paklausė:

- Kada gi jau turėsi pakankamai duomenų, kad galėtum atsakyti į šį klausimą?

Kosminis AK atsakė:

PRASMINGAM ATSAKYMUI VIS DAR NEPAKANKA DUOMENŲ.

- Ar vis dar mėginsi išspręsti šią problemą? - paklausė Žmogus.

Kosminis AK atsakė:

MĖGINSIU.

Žmogus jį patikino:

- Mes lauksime.

Visos žvaigždės išmirė, Galaktikos užgeso - po dešimt trilijonų metų trukusio nykimo proceso viską apsiautė juoda kosminė tamsa.

Žmogų sudarantys žmonės vienas po kito susiliejo su AK, kiekvienas kūnas galutinai prarado bet kokią individualią sąmonę, bet kažkokiu būdu tai buvo ne netektis, o laimėjimas.

Prieš pat susiliejimą paskutinioji Žmogaus sąmonė akimirkai dar stabtelėjo, apžvelgė bekraštę kosminę erdvę, kurioje nebuvo nieko, išskyrus užsilikusios tamsios žvaigždės nuosėdas. Čia nebebuvo visiškai nieko, išskyrus neįtikėtinai ploną materijos sluoksnelį, kurį retsykiais dar suvirpindavo paskutiniosios galutinai išsisklaidančios šilumos sruogos, šilumos, pamažu krentančios iki absoliutaus nulio.

Žmogus paklausė:

- AK, ar tai jau galas? Nejaugi šio chaoso visiškai nebeįmanoma vėl paversti Visata? Negi tai tikrai niekaip neįmanoma?

AK atsakė:

PRASMINGAM ATSAKYMUI VIS DAR NEPAKANKA DUOMENŲ.

Paskutinioji Žmogaus sąmonė susiliejo su kompiuteriu ir liko egzistuoti vien tik AK - visas hipererdvėje.

Išnyko ir materija, ir energija, o drauge su jomis - ir erdvė bei laikas. Liko egzistuoti vien tik AK - ir tiktai todėl, kad vis dar ieškojo atsakymo į vienintelį paskutinį klausimą, į kurį nesugebėjo atsakyti nuo pat tų laikų, kai prieš dešimt trilijonų metų pusgirtis kompiuterių specialistas uždavė jį kompiuteriui, menkesniam už AK gerokai labiau, nei žmogus menkesnis už Žmogų.

Į visus kitus klausimus atsakymai jau kadai buvo pateikti. Tačiau AK negalėjo išjungti savo sąmonės tol, kol neatsakys į šį, paskutinįjį.

Duomenų rinkimą teko užbaigti. Nebebuvo ko rinkti.

Tačiau visus surinktus duomenis dar reikėjo kruopščiai apdoroti ir surūšiuoti, surasti visus įmanomus jų tarpusavio ryšius.

Šis darbas truko neišmatuojamai ilgą laiko tarpą.

Galų gale atėjo toks metas, kai AK išsiaiškino, kaip galima pakeisti entropijos proceso kryptį.

Tačiau jau nebebuvo jokio žmogaus, kuriam AK galėtų pateikti atsakymą į paskutinįjį klausimą. Tiek to, nesvarbu. Tuo savaime pasirūpins pats atsakymas, vaizdžiai jį pademonstravus.

Dar vieną neišmatuojamai ilgą laiko tarpą AK svarstė, kaip geriausia atlikti šią užduotį. Paskui labai kruopščiai sudarinėjo programą.

AK sąmonė aprėpė visa, kas kadaise buvo Visata, ir ilgai mąstė apie ją, dabar virtusią chaosu. Lėtai, žingsnis po žingsnio, tai turi būti atlikta.

Tada AK pasakė:

TEBŪNIE ŠVIESA!

Ir radosi šviesa.

ANTRASIS FONDAS

Prologas

Pirmoji Galaktinė Imperija gyvavo dešimtis tūkstančių metų. Centralizuota jos valdžia apjungė visas Galaktikos planetas; Imperijoje neišvengta tironijos, bet pasitaikydavo ir tikros demokratijos periodų - ir visada viešpatavo tvarka. Žmonija visiškai užmiršo, kad įmanomos ir kitokios egzistencijos formos.

Tai užmiršo visi. Išskyrus Harį Seldoną.

Haris Seldonas buvo paskutinis didis Pirmosios Imperijos mokslininkas. Kaip tik jis ištobulino psichoistorijos mokslą iki stulbinančio lygio. Psichoistorija tapo visų visuomenės mokslų kvintesencija; šis mokslas rado būdą išreikšti žmonių elgesį matematinėmis lygtimis.

Pasak psichoistorijos, individualaus žmogaus veiksmų prognozuoti neįmanoma, tačiau Seldonas suprato, kad žmonių masių reakcijas galima apskaičiuoti statistiškai. Kuo toji masė didesnė, tuo tikslesnis būna gaunamas rezultatas. Gi Haris Seldonas savo teorijas taikė ne kokioms nors atskiroms žmonių grupėms, o Galaktikos gyventojų visumai, kurią tuo metu sudarė bent keletas kvintilijonų individų.

Kaip tik Haris Seldonas, nepaisydamas, regis, nei sveiko proto, nei visuotinės nuomonės, numatė, kad puikioji ir iš pažiūros tokia galinga Imperija pasmerkta visiškam žlugimui, kad negrįžtami jos irimo procesai prasidėjo jau seniai. Jis numatė (kitaip tariant, išsprendė daugybę sudėtingų lygčių ir pateikė simbolių interpretacijas - o tai iš esmės tas pats), kad palikta likimo valiai Galaktika ištisiems trisdešimčiai tūkstančių metų nugrims į skurdą bei visišką anarchiją, ir tik po šio vargingo periodo vėl susiformuos vieninga vyriausybė.

Seldonas ėmėsi darbo, stengdamasis kiek įmanoma pagerinti situaciją ir taip paveikti įvykių sanklodą, kad civilizacija būtų atkurta ir vėl įsiviešpatautų taika ne po trisdešimties, o vos po vieno tūkstantmečio. Labai kruopščiai ir apgalvotai jis įkūrė dvi mokslininkų kolonijas, kurias pavadino "Fondais". Siekdamas jam vienam žinomų tikslų, Seldonas įkurdino juos "priešinguose Galaktikos pakraščiuose". Vienas Fondų užgimė visiškai viešai, visuomenės akivaizdoje. Tuo tarpu kito - Antrojo Fondo - egzistenciją gaubė visiška tyla.

Pirmosiose dviejose trilogijos dalyse "Fondas" (lietuviškai - PFAF 20 T.) bei "Fondas ir Imperija" (136 T.) pasakojama apie Pirmojo Fondo pirmųjų trijų šimtų metų istorijos įvykius. Vos

įsikūręs, Fondas tebuvo tik nedidelė mokslininkų bendruomenė, nugrūsta į atokiausią Galaktikos periferijos užkaborį. Fondą periodiškai užgriūdavo krizės, kurių metu jį apraizgydavo sudėtingų žmonių tarpusavio santykių įvairovė, persipindavo to meto visuomenės bei ekonomikos raidos srautai. Fondo veiksmų laisvė buvo griežtai apribota, tai yra jis galėjo judėti pirmyn tik konkrečia, iš anksto numatyta linija ir jeigu nuo jos nenukrypdavo, priešais jį netrukus atsiverdavo nauji vystymosi horizontai. Visa tai kruopščiai suplanavo Haris Seldonas, kuris tais laikais, apie kuriuos pasakojama, buvo jau seniai miręs.

Mokslo lygiu Pirmasis Fondas gerokai pranoko aplinkinius barbariškus pasaulius, tad netrukus juose įsigalėjo Fondo valdžia. Nuo mirštančios Imperijos atsiskyrę, anarchistiškai nusiteikę kariniai gubernatoriai dar bandė sutrempti Fondą, bet patys liko jo įveikti. Paskui Fondas susidūrė su pačios Imperijos likučiais, kuriuos valdė paskutinysis stiprus imperatorius, o kariuomenei vadovavo paskutinysis stiprus generolas. Ir vėl pergalę šventė Fondas.

Bet paskui Fondui skersai kelią stojo priešas, kurio Haris Seldonas nebuvo numatęs - ir negalėjo numatyti. Tai buvo mutantas - žmogiška būtybė, apdovanota stulbinančiomis galiomis. Tas padaras, žinomas tik Mulo vardu, gebėjo prasismelkti į žmogaus sąmonę, kontroliuoti ją savo nuožiūra ir manipuliuoti emocijomis. Patys aršiausi jo priešininkai neišvengiamai tapdavo ištikimiausiais jo tarnais. Ištisos armijos negalėjo jo įveikti - jos tiesiog nestodavo su juo į kovą. Jo nesutramdė netgi Pirmasis Fondas, priešingai, žlugo pats, ir šitaip Seldono schemos bent iš dalies suiro.

Tačiau dar liko paslaptingasis Antrasis Fondas - visų paieškų taikinys. Jį surasti privalėjo Mulas - kad galutinai užbaigtų Galaktikos užkariavimą. Lygiai taip pat jį surasti stengėsi ir paskutinieji, vis dar likę ištikimi, Pirmojo Fondo žmonės, tik jų tikslai, žinoma, buvo visai kiti. Bet kur gi įsikūręs tasai Antrasis Fondas? Šito nežinojo niekas.

Čia ir prasideda pasakojimas apie Antrojo Fondo paieškas!

I DALIS

IEŠKO MULAS

1. Du vyrai ir Mulas

*MULAS... Tuojau po Pirmojo Fondo žlugimo konstruktyvieji Mulo režimo aspektai ėmė įgauti konkrečias formas. Visiškai subyrėjus pirmajai Galaktinei Imperijai, Mulas pirmasis pabandė apjungti didžiulius kosminės erdvės plotus, savo užmojais išties prilygdamas Imperijos kūrėjui. Ankstyvesnė komercinė imperija, kurią valdė nūnai jau žlugęs Fondas, buvo gerokai išsklaidyta, neturėjo jokios griežtos struktūros, nors ir laikėsi nepajudinamu psichoistorijos pranašysčių pagrindu. Jos neįmanoma net lyginti su griežtai kontroliuojama "Pasaulių Sąjunga", kurią valdė Mulas ir kuri vienijo dešimtadalį visos Galaktikos bei penkioliktąją dalį jos gyventojų. Ypač vadinamuoju Paieškų laikotarpiu...**

GALAKTIKOS ENCIKLOPEDIJA

Enciklopedijoje galima aptikti dar gerokai daugiau informacijos apie Mulą bei jo Imperiją, tačiau ji tiesiogiai nesusijusi su konkrečia istorija, kurią ketiname papasakoti, be to, ji pernelyg sausa ir dėl to nelabai tinka mūsų tikslui. Daugiausia dėmesio minimame straipsnyje skiriama ekonominėms sąlygoms, nulėmusioms "Pirmojo Sąjungos Piliečio" - toks buvo oficialus Mulo titulas - iškilimą, ir taip pat ekonominėms to iškilimo pasekmėms.

Jei straipsnio autorius ir jautė kokią nors nuostabą dėl to svaiginančio greičio, kuriuo Mulas vos per penkerius metus iš nieko tapo didžiulės karalijos viešpačiu, jis sėkmingai tai nuslėpė. Jeigu jį stebino ir tai, kad paskui ekspansija staiga sustojo ir visas dėmesys buvo sutelktas į vėlgi maždaug penkerius metus trukusią teritorijų konsolidaciją, autorius nė puse žodžio neužsimena ir apie tai.

Tad mes padėsime į šalį Enciklopediją ir eisime savu keliu, siekdami savų tikslų, ir pasakojimą apie Didįjį Tarpuvaldį - periodą, skyrusį Pirmąją bei Antrąją Galaktines Imperijas - pradė-

---

* Visos čia pateikiamos Galaktikos Enciklopedijos citatos, autoriams leidus, yra paimtos iš 116-ojo leidimo, išspausdinto 1020 F.E. metais Terminuse, Galaktikos Enciklopedijos Leidybinėje Korporacijoje.

sime nuo to meto, kai ėjo į pabaigą teritorijų konsolidacijos laikotarpis.

Politiniu atžvilgiu Sąjungoje viešpatavo ramybė. Ekonomiškai ji klestėte klestėjo. Nedaug surastum tokių, kurie būtų sutikę iškeisti griežtos Mulo rankos sergstimą taiką ir stabilumą į prieš tai tvyrojusį visišką chaosą. Tuose pasauliuose, kurie vos prieš penkerius metus dar pripažino Fondo valdžią, gal ir galėjai pajusti nostalgiško apgailestavimo dvelksmą - bet ne daugiau. Tie Fondo vadai, kurie niekuo negalėjo praversti Mului, jau buvo negyvi, o vertingieji - pajungti jo valiai.

Iš visų prievarta atverstųjų į tikrąjį tikėjimą pats vertingiausias buvo Hanas Pričeris - jau generolas leitenantas.

Fondo laikais Hanas Pričeris buvo kapitonas ir pogrindinės Demokratinės Opozicijos veikėjas. Kai Fondas žlugo ir be kovos pasidavė Mului, Pričeris nenurimo ir tęsė kovą iki galo... tai yra iki tol, kol jį užvaldė Mulas.

Tas pavergimas nebuvo visai įprastas, ne toks, kai stipresnis protas užvaldo kitą vien savo jėga. Hanas Pričeris tai puikiai žinojo. Jo sąmonė pasikeitė todėl, kad Mulas buvo mutantas, mentalinėmis galiomis pajėgiantis savo reikmėms pritaikyti paprastų žmonių savijautą bei mąstyseną. Tačiau tas žinojimas Pričerio nė kiek netrikdė. Kaip tik taip viskas ir turėjo būti. Žinoma, pasitenkinimas tokia būkle ir buvo pirmasis pavergimo simptomas, tačiau Hanas Pričeris jau kadai dėl to nesuko sau galvos.

Dabar jis kaip tik grįžo iš penktosios tolimos ekspedicijos į bekraštę Galaktiką, plytinčią už Sąjungos ribų. Vos pagalvojęs apie laukiančią jo audienciją pas "Pirmąjį Pilietį", šis kosminių kelionių veteranas ir buvęs žvalgybos agentas pajuto, kaip jo širdį užlieja skaidrus ir nuoširdus džiaugsmas. Rūstus jo veidas, kuris atrodė tarsi išskaptuotas iš tamsaus vientiso medžio ir, panašu, būtų perskilęs vos pamėginęs šyptelėti, anaiptol nespinduliavo džiugesiu, tačiau jokių išorinių laimės apraiškų nė nereikėjo. Mulas gebėjo suvokti visas žmogaus viduje slypinčias emocijas iki pačios menkiausios - jis matė jas taip pat aiškiai, kaip kad paprastas žmogus pastebėtų trūkčiojant antakį.

Pričeris paliko savo skraidyklę senajame vicekaraliaus angare ir, kaip buvo reikalaujama, pėsčias įžengė į rūmų teritoriją. Jis nuėjo visą mylią tiesiu it strėlė, visiškai tuščiu keliu. Pričeris žinojo, kad daugybę kvadratinių mylių užimančioje rūmų teritorijoje nesama nė vieno sargybinio, nė vieno kareivio, nė vieno ginkluoto žmogaus.

Mului nereikėjo jokios apsaugos.

Mulas saugojo save pats - ir buvo pats geriausias, neįveikiamas sargybinis.

Pričerio žingsniai aidėjo jo paties ausyse. Tiesiog priešais jį neįtikėtinai lengvu ir neįtikėtinai tvirtu metalu spindėjo rūmų sienos bei milžiniškos, nenormaliai išpūstos, kone groteskiškos arkos - toks architektūros stilius buvo būdingas vėlyvajam Imperijos laikotarpiui. Milžiniški rūmai savo svoriu tarsi slėgė ne tik visiškai tuščią dvaro teritoriją, bet ir dunksantį horizonte tirštai gyvenamą miestą.

Rūmuose gyveno tik vienas vienintelis žmogus - tas pats, nuo kurio nežmogiškų mentalinių savybių priklausė naujosios aristokratijos formavimasis bei visa Sąjungos struktūra.

Generolui prisiartinus, priešais jį atsivėrė milžiniški, lygūs, nugludinti vartai. Pričeris įėjo vidun. Jis žengė ant plačios įžambiai judančios juostos, kuri čia pat ėmė nešti jį aukštyn. Paskui jis pasikėlė begarsiu liftu ir pagaliau atsidūrė prie nedidelių durelių be jokių papuošimų. Čia, pačiame aukščiausiame rūmų bokšte, buvo asmeninis Mulo kambarys.

Durys atsivėrė...

Beilas Čenis buvo jaunas, ir jis nebuvo atverstas į tikrąjį tikėjimą. Tai yra, kitais žodžiais tariant, Mulas taip ir neprikišo nagų prie emocinės jo sanklodos. Čenis ir liko toks, koks buvo iš prigimties, jo jausmų ir mąstymo struktūra liko tokia, kokią jis paveldėjo iš protėvių ir kokią suformavo aplinkos pokyčiai. Ir tai jį visiškai patenkino.

Nesulaukęs nė trisdešimties, jis jau mėgavosi stulbinančiu pasisekimu sostinėje. Jis buvo ganėtinai dailus ir guvaus proto - todėl populiarus visuomenėje. Be to, jis buvo protingas ir puikiai gebėjo tvardytis - todėl jį vertino Mulas. Gi jis pats džiaugėsi abiem šiomis sėkmėmis.

Dabar Mulas pirmąsyk išreiškė pageidavimą susitikti su juo asmeniškai.

Kojos nešė jį ilgu tviskančiu keliu, vedančiu tiesiog korėtų aliuminio špilių link - kadaise čia būta Kalgano vicekaralių, valdžiusių senųjų imperatorių laikais, rezidencija. Vėliau čia buvo rezidencija nepriklausomų Kalgano princų, kurie valdė patys, nepaklusdami niekieno kito valiai. Dabar gi čia įsikūrė Pirmasis Sąjungos Pilietis, kuris vienas pats valdė nuosavą imperiją.

Žingsniuodamas Čenis kažką tyliai niūniavo sau po nosimi. Jam nekėlė nė menkiausių abejonių, ką reiškia šis iškvietimas. Antrasis Fondas - taip, žinoma! Ta iš už kiekvieno kampo dėbsanti baidyklė, privertusi Mulą atsisakyti neribotos ekspansijos politikos ir imtis visų įmanomų atsargumo priemonių. Tiesa, oficialiai ši sąstingio būsena buvo vadinama "konsolidacija".

Žinoma, sklandė begalė gandų - ko jau ko, o jų numarinti niekaip neįmanoma. Mulas vėl ruošiasi pulti. Mulas suuodė, kur

įsikūręs Antrasis Fondas ir planuoja antpuolį. Mulas susitarė su Antruoju Fondu ir jie pasidalijo Galaktiką. Mulas įsitikino, kad Antrasis Fondas išvis neegzistuoja ir ketina užvaldyti visą Galaktiką...

Turbūt nėra prasmės vardinti visus variantus, apie kuriuos šnabždamasi rūmų prieangiuose. Tokie ir panašūs gandai sklandė jau nebe pirmą kartą. Tačiau dabar atrodė, kad jie pagrįsti labiau negu bet kada anksčiau, ir visos laisvos bei godžios sielos, tarpte tarpstančios siaučiant mūšiams ar karinių nuotykių bei politinio chaoso metu - ir geibstančios stabilumo bei inertiškos taikos laikotarpiais, netvėrė džiaugsmu.

Viena jų buvo ir Beilas Čenis. Jis nėmaž nesibaimino paslaptingojo Antrojo Fondo. Beje, nebijojo jis ir Mulo - ir nevengė tuo pasigirti. Tikriausiai kai kas iš, besiraukančiųjų, kad jis dar toks jaunas, o jau nemažai pasiekęs, paslapčia vylėsi, kad tam moterų numylėtiniui, laimės kūdikiui dar smarkiai atsirūgs. Jis juk nesidrovėdamas šmaikštaudavo apie Mulo išvaizdą ir negailestingai traukė per dantį atsiskyrėlišką šio gyvenimo būdą. Kai jis šitaip šaipydavosi, niekas nesiryždavo jam pritarti, nedaugelis išdrįsdavo bent nusišypsoti. Tačiau Čenis nesiliovė, o jam taip nieko ir neatsitiko. Žinoma, tada jo reputacija išaugo it ant mielių.

Vis dar niūniuodamas, Čenis bandė pritaikyti melodijai žodžius. Sekėsi jam nekaip, tačiau priedainis susidėliojo tarsi savaime: "Antrasis Fondas - mirtinas pavojus: tautai ir pasauliui, ir mūsų rytojui".

Čenis pasiekė rūmus.

Jam prisiartinus, priešais jį atsivėrė milžiniški, lygūs, nugludinti vartai. Čenis įėjo vidun. Jis žengė ant plačios įžambiai judančios juostos, kuri čia pat ėmė nešti jį aukštyn. Paskui jis pasikėlė begarsiu liftu ir pagaliau atsidūrė prie nedidelių durelių be jokių papuošimų. Čia, pačiame aukščiausiame rūmų bokšte, buvo asmeninis Mulo kambarys.

Durys atsivėrė...

Žmogus, kuris nesivadino jokiu kitu vardu kaip tik Mulas ir neturėjo jokio kito titulo kaip tik Pirmojo Piliečio, žvelgė pro poliarizuotą sienos stiklą į šviesų jūra horizonte plieskiantį didingą miestą.

Tirštėjančiose sutemose pamažu žiebėsi žvaigždės, iš kurių ne viena buvo prisiekusi ištikimybę jam.

Nuo šios minties jis šyptelėjo, bet šypsena buvo persmelkta kartėlio. Tie tolimi pasauliai prisiekė ištikimybę asmeniui, kurį tik retas kas tebuvo regėjęs.

Jis anaiptol nebuvo tas, į kurį kiekvienam malonu žiūrėti. Mulas... vien savo išvaizda sukeliąs aplinkiniams kreivas šypsenėles. Vos šimtą dvidešimt svarų tesveriantis kūnas, ištemptas į penkių pėdų ir aštuonių colių ilgį. Jo rankos ir kojos - liesi kaulėti stagarai, styrantys iš skeletą primenančio kūno. Smulkų jo veidą beveik visiškai slėpė mėsingas įspūdingų gabaritų snapas, kurio ilgis siekė gerus tris colius.

Ir vien tik akys visiškai nederėjo prie tos žmogaus parodijos, kuri vadinosi Mulas. Jų žvilgsnis buvo švelnus - neįtikėtinai švelnus didžiausiojo Galaktikos užkariautojo žvilgsnis - o akių gelmėje tvyrojo niekad neišsisklaidantis liūdesys.

Šviesomis žėrinčiame mieste buvo galima aptikti visa, kas ir turėtų garsinti prabangią malonumų pasaulio sostinę. Žinoma, Mulas savo sostinę galėjo įkurdinti Fonde - stipriausioje iš visų jo pavergtų priešiškų planetų, tačiau Fondas glaudėsi pačiame Galaktikos pakraštyje. Kalganas gi buvo gerokai arčiau centro ir išlaikęs senas aristokratijos pasilinksminimų vietos tradicijas, tad strateginiu požiūriu Mului tiko kur kas labiau.

Tačiau įprastoje šio pasaulio prabangoje, klestinčioje malonumų sostinėje Mulas taip ir nerado ramybės.

Žmonės jo bijojo, jam paklusdavo, gal netgi gerbė - bet vis per atstumą, ir nemažą. Bet argi kas nors teiktųsi bent pažvelgti į jį be paniekos? Vien tik tie, kuriuos jis pavergė. Bet ko gi verta tokia dirbtinė ištikimybė? Ji stokojo bet kokio kvapo. Tiesa, Mulas galėjo susiteikti sau krūvą įvairiausių titulų, galėjo prisigalvoti visokių ceremonijų, įdiegti daugybę naujų ritualų, tačiau netgi tai ničnieko nepakeistų. Jau geriau - ar bent jau ne blogiau - taip ir likti paprasčiausiai Pirmuoju Piliečiu ir niekam nesirodyti akyse.

Staiga jį užplūdo nuožmaus įtūžio banga - stipri ir negailestinga. Galaktikoje neturi likti nė menkiausio sklypelio, kuris nepriklausytų jam! Ištisus penkerius metus jis tylutėliai it pelė po šluota pratūnojo čia, Kalgane, baimindamasis amžinos, paslaptingos, iš kosmoso atsklindančios nematyto, neregėto, niekam nežinomo Antrojo Fondo grėsmės. Mului jau buvo trisdešimt dveji. Ne tiek ir daug, tačiau jis jautėsi senas. Nepaisant visų neįtikėtinų mentalinių mutanto galių, fizinis jo kūnas buvo visai silpnas.

Visos žvaigždės - visos, iki pačios menkiausios! Visos, kurias jis mato plika akimi - ir netgi tos, kurių niekaip neįžiūrėsi - viskas, viskas turi priklausyti jam!

Jį graužė poreikis atkeršyti visiems ir viskam. Už viską atsiteisti žmonijai, kurios dalimi jis negalėjo būti. Atkeršyti Galaktikai, kurioje jam nebuvo vietos.

Virš galvos žybtelėjo blausi perspėjanti lempelė. Mulas užjuto į rūmus įėjusį žmogų ir net valiojo mintimis sekti jo kelią.

Tuo pat metu, tarsi mutavę jo pojūčiai vienumos prieblandoje būtų dar labiau išaugę ir išaštrėję, jis pajuto ir emocinio pasitenkinimo srautą, švelniai užliejusį jo smegenų skaidulas.

Jis atpažino žmogų be menkiausių pastangų. Tai buvo Pričeris.

Andainykščio Fondo kapitonas Pričeris. Kapitonas Pričeris, kurį ignoravo anuometės beviltiškai silpstančios vyriausybės biurokratai, kurį nuolat aplenkdavo bet kokios valdžios malonės. Kapitonas Pričeris, kurį jis, Mulas, ištraukė iš purvo ir išvadavo nuo žeminančio šnipo darbo. Kapitonas Pričeris, kurį jis, Mulas, paaukštino iki pulkininko, o paskui - generolo, kurio veiklos sritis jo dėka išsiplėtė iki visos Galaktikos mastų.

Dabartinis generolas Pričeris, kadaise - užkietėjęs, nepataisomas maištininkas, dabar buvo visiškai, absoliučiai ištikimas Mului. Tačiau ištikimas ne todėl, kad už gerą darbą jam dosniai atlyginama, ne todėl, kad jaučiasi dėkingas, ne todėl, kad šitaip nori atsilyginti už paslaugą - ne, nieko panašaus. Jo ištikimybę Mulas įstengė pelnyti tik dirbtinai pertvarkęs jo emocinę sanklodą.

Mulas gebėjo užčiuopti tą tvirtą ir amžiną išorinį meilės bei ištikimybės sluoksnį, kuris savaip pakreipdavo kiekvieną Hano Pričerio emocijų virptelėjimą - tą sluoksnį, kurį Mulas pats ir paklojo prieš penkerius metus. Tačiau po juo, kažkur pačioje gelmėje, vis dar tebeglūdėjo tikrosios, atkaklios ir užsispyrusios, asmenybės, nepakantumo valdžiai, idealizmo likučiai. Tiesa, visa tai slypėjo taip giliai, kad netgi Mulas vargiai begalėjo užjusti bent menkiausius senųjų Pričerio jausmų virptelėjimus.

Durys jam už nugaros virstelėjo, ir Mulas atsigręžė. Skaidri kambario siena kaipmat apniuko ir tapo sūdri, purpurinė vakaro žara užgeso, patalpą užliejo baltas branduolinio apšvietimo spindėjimas.

Hanas Pričeris atsisėdo į nurodytą kėdę. Audiencijose pas Mulą neegzistavo tokie dalykai kaip lankstymasis ar keliaklupsčiavimas. Mulas buvo paprasčiausiai "Pirmasis Pilietis". Kreiptis į jį reikėjo "pone". Jo akivaizdoje buvo leidžiama sėdėti, prireikus net buvo galima atsukti jam nugarą.

Hanui Pričeriui visa tai atrodė esąs tikras ir neginčijamas šio žmogaus galios įrodymas. Tai jį džiugino, krūtinę eilinį kartą užliejo šiluma.

Mulas prašneko:

- Paskutinioji tavo ataskaita pasiekė mane vakar. Neslėpsiu, kad man ji pasirodė šiek tiek nuvilianti, Pričeri.

Generolo antakiai susimetė tarpuakyje:

- Taip, sunku būtų ko kito tikėtis. Tačiau net nenumanau, kokias kitokias išvadas dar galima padaryti. Tiesiog Antrojo Fondo išvis nėra, pone.

Mulas valandėlę pagalvojo, o paskui lėtai papurtė galvą - toli gražu nebe pirmą kartą:

- Egzistuoja vienas įrodymas, bylojantis priešingai - Eblingas Misas. Visąlaik - Eblingas Misas...

Tai buvo sena giesmelė. Daug negalvodamas Pričeris pareiškė:

- Gal Misas ir tikrai buvo pats iškiliausias Fondo psichologas, tačiau ir jis tebuvo kūdikis, palyginus su Seldonu. Tuo metu, kai jis tyrinėjo Seldono darbus, jūs pats juk be paliovos dirbtinai jį stimuliavote. Galėjo atsitikti ir taip, kad persistengėte, gal jis tiesiog nuėjo per toli. Galbūt jis suklydo, pone. Jis tikriausiai apsiriko.

Mulas atsiduso. Laibas it degtukas jo kaklas pasviro pirmyn, akys paniurusiame veide smigo į grindis.

- Jei taip jis būtų pagyvenęs dar bent minutę! Juk jis jau žiojosi pasakyti man, kur įsikūręs Antrasis Fondas. Sakau tau, jis tikrai tai žinojo! Tada man nebūtų reikėję atsitraukti. Nebūtų prisiėję laukti ir laukti, ir laukti. Šitiek laiko prarasta! Ištisi penkeri metai nuėjo šuniui ant uodegos!

Pričeris nesugebėjo vertinti savo valdovo silpnumo apraiškų; kontroliuojama jo mąstymo struktūra šito jam neleido. Tačiau jis pasijuto suglumęs, netgi šiek tiek sunerimo. Jis paklausė:

- Bet kaip gi kitaip paaiškinti mūsų nesėkmes, pone? Jau penkiskart apkeliavau atokiausius užkaborius, o maršrutus sudarinėjote jūs pats. Nepalikau neišnaršyto nė paties menkiausio asteroido. Juk praėjo jau trys šimtmečiai nuo tų laikų, kai Senosios Imperijos mokslininkas Haris Seldonas esą įkūręs du Fondus, ilgainiui turinčius tapti naujos Imperijos branduoliais - Imperijos, kuri ateityje pakeis subyrėjusią senąją. Praėjus vos šimtmečiui po Seldono mirties, apie Pirmąjį Fondą - tą patį, kurį mes taip puikiai pažįstame - jau žinojo kiekviename Periferijos užkampyje. Dar po penkiasdešimties metų - paskutiniojo mūšio su Senąja Imperija laikais - garsas apie jį nuaidėjo per visą Galaktiką. Dabar gi praėję jau trys šimtai metų - ir kur gi galėtų būti paslaptingasis Antrasis Fondas? Nė viename Galaktikos srauto sūkuryje apie jį niekas ničnieko nėra girdėjęs.

- Eblingas Misas tvirtino, kad Antrasis Fondas gerai pasislėpęs. Tik toks slaptumas galėjo paversti jo silpnumą stiprybe.

- Šitoks slaptumas liudija apie tikimybę, kad Antrasis Fondas, ko gero, išvis neegzistuoja.

Mulas pakėlė galvą, didžiulės jo akys žvelgė aštriai ir skvarbiai.

- Ne. Jis egzistuoja. - Mulas bakstelėjo link Pričerio kaulėtu pirštu. - Atėjo metas šiek tiek pakeisti taktiką.

Pričeris suraukė antakius:

- Ketinate pats leistis į kelionę? Šito aš jums tikrai nepatarčiau.

- Ne, jokiu būdu. Keliauti vėl teks tau - dar vieną, paskutinį kartą. Bet šįsyk turėsi bendrakeleivį. Judu dirbsite drauge.

Valandėlę patylėjęs Pričeris stringančiu balsu paklausė:

- Kas jis?

- Toks jaunas vaikinas, vietinis, iš Kalgano. Beilas Čenis.

- Kaip gyvas nesu apie jį girdėjęs, pone.

- Nieko nuostabaus. Tačiau jis guvaus proto ir ambicingas, ir dar... aš juo nemanipuliuoju.

Vieną akimirksnį Pričerio žandikaulis virptelėjo.

- Nesuprantu, kokia iš to nauda.

- Naudos yra, Pričeri. Tu esi išradingas ir patyręs. Tu puikiai man pasitarnavai. Tačiau tu - Atsivertėlis. Vienintelis tavo motyvas - priverstinė ištikimybė man, kuriai tu nepajėgi priešintis. Kai praradai prigimtinę savo motyvaciją, drauge netekai ir dar kažko, kažkokių subtilių, neapčiuopiamų paskatų, kurių aš neįstengiu tau sugrąžinti.

- Aš šito nejaučiu, pone, - paniuręs atsakė Pričeris. Aš puikiai prisimenu save tais laikais, kai buvau aršiausias jūsų priešas. Man neatrodo, kad būčiau ko nors netekęs.

- Žinoma, tu ir negali to jausti, - Mulo lūpų kampučiai tįstelėjo aukštyn. - Tačiau vargu bau tavo vertinimus šiuo atveju įmanoma laikyti objektyviais. Gi tasai Čenis... jis ambicingas ir garbėtroška - jis toks yra natūraliai, iš prigimties. Jis visiškai patikimas - kaip tik todėl, kad pats savęs niekad neišduos. Jis puikiai suvokia, kad tik su mano pagalba viskas jam einasi it sviestu patepta, tad jis darys viską, kas įmanoma, kad tik sustiprintų mano galią - ir tokiu būdu pats tiesiu ir plačiu keliu pasiektų šlovingą tikslą. Jei jis keliaus drauge su tavimi, jis ir bus toji papildoma paskata, kurios taip trūko - paskata stengtis dėl savęs paties.

- Tuomet, - vis dar neatlyžo Pričeris, - kodėl gi jums nepašalinus mano paties pajungimo, jei, jūsų manymu, šitaip aš tapčiau vertingesnis? Kažin, ar jūs begalite nepasikliauti manimi dabar.

- Šito niekada nebus, Pričeri. Kol tik būsi ištiestos rankos ar blasterio šūvio atstu nuo manęs, aš jokiu būdu nepašalinsiu pajungimo. Jeigu išleisčiau į laisvę tikrąją tavo esybę, po akimirkos pats atsisveikinčiau su šiuo pasauliu.

Generolo šnervės išsipūtė.

- Skaudu girdėti, kad jūs taip manote.

- Aš visiškai nenoriu tavęs skaudinti. Bet žinok: dabar tu visiškai nepajėgi įsivaizduoti, kokie būtų tavo jausmai, jei galėtų laisvai formuotis, sąlygojami tavo prigimtinių paskatų. Žmogaus sąmonė nepakenčia kontrolės. Dėl tos priežasties paprastas hipnotizuotojas neįstengs užhipnotizuoti jokio žmogaus prieš jo paties valią. Aš gi tai galiu, nes aš nesu hipnotizuotojas. Ir dar,

Pričeri, patikėk: tavo pasipriešinimas, kuris šiuo metu niekaip nepasireiškia ir kurio tu savyje netgi neįtari, - ne toks dalykas, su kuriuo aš pageidaučiau kaktomuša susidurti.

Pričeris panarino galvą. Ūmai jis pasijuto visiškai tuščias, tarsi išsunktas, kvapą užgniaužė nuoskauda ir nuovargis. Ne be pastangų jis ištarė:

- Bet... kaip gi jūs galite pasitikėti tuo žmogumi? Turiu omeny - pasitikėti visiškai, taip pat, kaip ir manimi, Atverstuoju?

- Ką gi, visiškai juo pasitikėti aš tikriausiai negaliu. Suprask gi, Pričeri... - Mulas atsilošė ir grimzte nugrimzdo didžiuliame krėsle; atsirėmęs į minkštą atlošą jis dabar atrodė tarsi netikėtai atgijęs dantų šepetėlis. - Suprask: jeigu jam pavyks užtikti Antrojo Fondo pėdsakus... ir jeigu jis nutars, kad sandėris su jais jam, ko gero, bus naudingesnis nei su manim... Ar supranti?

Pričeris akimoju atkuto, jo akys sužibo:

- Tai skamba jau kur kas geriau, pone.

- O kaipgi. Bet neužmiršk - pasaitas, kuriuo jis pririštas, turi būti toks ilgas, koks tik įmanomas.

- Taip, žinoma.

- Ir dar, Pričeri... Žinok: tasai jaunuolis gražus, malonus pašnekovas ir trykšte trykšta žavesiu. Tad nesileisk jo apmulkinamas. Jis pavojingas, jis nepripažįsta jokių skrupulų. Tad verčiau nestok jam skersai kelią, kol nebūsi kaip reikiant tam pasirengęs. Kol kas - tiek.

Mulas vėl liko vienas. Jo pageidavimu šviesos užgeso, o siena priešais vėl tapo perregima. Dangus dabar žioravo purpuru, o miestas virto švytinčia dėme horizonte.

Kam gi visa tai? Jeigu jis iš tikrųjų taps viso šito viešpačiu - kas tuomet? Ar tada tokie žmonės kaip Pričeris liausis buvę tiesūs, aukšti, pasitikį savimi ir stiprūs? Ar Beilas Čenis tada pakeis savo pažiūras? Ar pats Mulas tada nebebus tas, kas yra dabar?

Jis kamavosi, niekaip nevaliodamas atsikratyti abejonių. Ko gi jis galų gale siekia?

Virš galvos žybtelėjo blausi perspėjanti lempelė. Mulas užjuto į rūmus įėjusį žmogų ir net valiojo mintimis sekti jo kelią. Kone prieš savo paties valią jis pajuto ir emocinio pasitenkinimo srautą, švelniai užliejusį jo smegenų skaidulas.

Jis atpažino žmogų be menkiausių pastangų. Tai buvo Čenis. Šįsyk Mulas užčiuopė jau ne monotoniją, o primityvią stiprios valios įvairovę, nepalytėtą ir nesuformuotą niekieno, išskyrus įvairialypę Visatos netvarką. Nevaržoma sąmonė rangėsi ir plūdo srautais bei bangomis. Pačiame paviršiuje plūduriavo plonas atsargumo luobas, šiek tiek slopinantis laisvą bangavimą, tačiau ir jis sūkuriavo stačiokiškais, kone ciniškais verpetais. Gi po ta

plonyte plėve putojo stiprus egoizmo bei meilės sau srautas su protarpiais pasitaikančiais negailestingo humoro slenksčiais. Gi pačioje gelmėje telkšojo ramus, gilus, nejudantis garbėtroškos ežeras.

Mulas jautė, kad panorėjęs be didesnio vargo įstengtų užtvenkti tą srovę, pašalinti ežero šaltinį arba nukreipti kita linkme, išdžiovinti vieną versmę ir priversti ištrykšti kitą. Bet kas jam iš to? Taip, būtų visai nesunku nulenkti išdidžią garbanotą Čenio galvą, įkvėpti jam nuolankaus dievinimo pojūtį - bet kas nuo to pasikeistų? Argi tai pataisytų groteskišką jo paties išvaizdą, kuri mygte mygo jį vengti dienos šviesos ir mėgautis naktimi, kuri pavertė jį atsiskyrėliu neabejotinai jam vienam paklūstančioje imperijoje?

Durys jam už nugaros virstelėjo, ir Mulas atsigręžė. Skaidri kambario siena kaipmat apniuko ir tapo sūdri, purpurinė vakaro žara užgeso, patalpą užliejo baltas branduolinio apšvietimo spindėjimas.

Beilas Čenis lengvai prisėdo ant kėdės ir pasakė:

- Ši garbė nėra man visiškai netikėta, pone.

Mulas visais keturiais pirštais pasikasė straublį ir kiek susierzinęs paklausė:

- Įdomu kodėl, jaunuoli?

- Galite vadinti tai nuojauta. Nors turėčiau prisipažinti, kad aš girdėjau gandus...

- Girdėjai gandus? Kurį iš keliasdešimties variantų turi omeny?

- Tą, kuris byloja, kad ruošiamas naujas visagalaktinis puolimas. Manyje rusena viltis, kad tai gali būti tiesa ir kad man pačiam teks dalyvauti.

- Jei teisingai suprantu, tu manai, kad Antrasis Fondas egzistuoja?

- O kodėl ne? Manyti šitaip - kur kas įdomiau.

- Vadinasi, tave tai irgi domina?

- Žinoma! Vien jo paslaptingumas kaip masina! Argi įmanoma rasti geresnį objektą spėlionėms? Pastaruoju metu laikraščių priedai apie nieką kita ir nerašo - o tai juk turi kažką reikšti! "Kosmosas" vienam iškiliausių savo autorių užsakė parašyti šiurpą keliantį straipsnį apie pasaulį, apgyvendintą bekūnėmis, vien gryną protą teturinčiomis būtybėmis - tai yra, žinoma, apie Antrąjį Fondą. Tos būtybės esą išvysčiusios mentalines savo galias iki tokio energetinio laipsnio, kad dabar savo jėga gali varžytis su bet kurio iš žinomų fizinių mokslų pasiekimais. Esą jie sugeba susprogdinti žvaigždėlaivius iš kelių šviesmečių nuotolio arba priversti planetas išsukti iš savo orbitų...

- Taip, tai išties įdomu. Bet gal tu ir pats turi kokią nors nuomonę šiuo klausimu? Ar pritari tiems, kurie šneka apie gryno pavidalo mentalines galias?

- Galaktika, ne! Nejaugi manote, kad šitokios būtybės taip ir tūnotų savojoje planetoje? Ne, pone. Aš manau, kad Antrasis Fondas tebelindi savo slėptuvėje todėl, kad yra gerokai silpnesnis, nei mes manome.

- Tokiu atveju man bus visai nesudėtinga išdėstyti savo pageidavimą. Ką pasakytum, jeigu pasiūlyčiau tau vadovauti Antrojo Fondo paieškos ekspedicijai?

Akimirką atrodė, kad Čenis nebeišlaikys pusiausvyros, parblokštas tokios sraunios įvykių tėkmės, kokiai nebuvo pasiruošęs. Liežuvis tiesiog prišalo jam prie gomurio, ir tyla užsitęsė gerokai ilgiau nei derėjo.

Mulas sausai jį paragino:

- Nagi?

Čenio kaktą perkirto raukšlė.

- Taip, žinoma. Bet kur gi aš turėsiu keliauti? Ar galite suteikti kokios nors informacijos?

- Drauge su tavimi keliaus ir generolas Pričeris...

- Ar tai reiškia, kad ekspedicijai vis dėlto vadovausiu ne aš?

- Leisk man užbaigti, o jau tada spręsi pats. Klausyk - tu juk ne iš Fondo. Tu gimęs ir užaugęs Kalgane, tiesa? Taip. Ką gi, tokiu atveju tavo žinios apie Seldono planą geriausiu atveju yra gana miglotos. Tais laikais, kai pirmoji Galaktinė Imperija dar iro, Haris Seldonas drauge su grupe psichoistorikų, naudodamiesi matematiniais metodais, kurie išsigimusiomis mūsų dienomis jau seniai pamiršti, išanalizavo būsimosios istorijos vingius ir įkūrė du Fondus, po vieną skirtinguose Galaktikos pakraščiuose - taip, kad vėliau lėtai besivystančių ekonominių ir visuomeninių jėgų dėka jie taptų užgimstančios Antrosios Imperijos epicentrais. Haris Seldonas numatė, kad šis procesas užtruks tūkstantį metų - gi be Fondų naujosios Imperijos gimimo tektų laukti ištisus trisdešimt tūkstantmečių. Tačiau aš tapau nenumatytu veiksniu. Aš esu mutantas, ir mano gimimo psichoistorija negalėjo nuspėti - ji numato tik bendrąsias masių reagavimo tendencijas. Ar supranti?

- Suprantu kuo puikiausiai, pone. Bet kaip gi visa tai siejasi su manimi?

- Netrukus tau viskas paaiškės. Aš ketinu suvienyti Galaktiką jau dabar - o tai reiškia, kad Seldono numatytas tikslas būtų įgyvendintas ne per tūkstantį, o vos per tris šimtus metų. Vienas iš Fondų - fizinių mokslų atstovų pasaulis - vis dar tarpsta, o valdau jį aš. Sąjungoje viešpataujančios tvarkos ir klestėjimo dėka jų ištobulinti branduoliniai ginklai pajėgūs susidoroti su bet kuo visoje Galaktikoje - išskyrus nebent Antrąjį Fondą. Tad savaime

aišku, kad aš privalau sužinoti apie jį viską, kas įmanoma. Generolas Pričeris atkakliai laikosi nuomonės, kad Antrasis Fondas išvis neegzistuoja. Bet aš tikrai žinau, kad yra ne taip.

Čenis mandagiai paklausė:

- Iš kur jūs tai žinote, pone?

Mulas staiga pliūptelėjo susierzinimu:

- Žinau tai, nes prie mano kontroliuojamų sąmonių protarpiais prikiša nagus kažkas kitas! Labai atsargiai! Subtiliai! Nepastebimai! Tačiau visgi ne taip subtiliai, kad nepastebėčiau aš pats. Tokie įsikišimai vis dažnėja, vis dažniau paveikiami labai vertingi žmonės ir netgi ypač svarbiais momentais! Ar tave vis dar stebina, kad pastaruosius keletą metų protingas apdairumas neleido man žengti nė žingsnio?

Štai kodėl man reikalingas tu. Generolas Pričeris - pats geriausias iš dar likusių man žmonių, tačiau netgi jis nebėra visiškai saugus. Be jokios abejonės, jis pats ničnieko apie tai nenutuokia. Tačiau tu nesi Atverstasis, tad niekas iš pirmo žvilgsnio ir neįspės, kad tu - Mulo žmogus. Tu galėsi vynioti Antrąjį Fondą aplink pirštą ilgiau, nei tai pavyktų bet kuriam iš mano paveiktų žmonių - gal netgi gerokai ilgiau. Ar dabar supranti?

- Hmmmmm... Taip. Atleiskite, pone, bet aš norėčiau kai ko paklausti. Noriu žinoti, kas ištinka tuos jūsų žmones, kuriais ima manipuliuoti kažkas kitas - tiesiog kad atpažinčiau generolo Pričerio pokyčius, jeigu jam kas nors atsitiktų. Ar Atverstieji vėl persimeta laikytis senųjų pažiūrų? Tampa nebeištikimi?

- Ne. Sakau gi, tas, kas tai daro, veikia gerokai subtiliau. Ir tai mane neramina, nes tokius pokyčius žymiai sunkiau pastebėti; kartais prieš ko nors imantis man tenka palaukti ir įsitikinti, ar koks nors itin svarbus asmuo suklydo natūraliai - ar kas nors timptelėjo jį už virvučių. Tokie žmonės lieka ištikimi, tačiau iš jų sąmonės išsitrina bet kokia iniciatyva bei išradingumas. Žmogus išlieka visiškai normalia asmenybe - tačiau ir visiškai nebenaudingas man. Per pastaruosius metus tokia lemtis ištiko šešis mano žmones. Ir dar pačius geriausius, - vienas jo lūpų kamputis tįstelėjo aukštyn. - Šiuo metu jie vadovauja apmokymų bazėms - ir aš visa širdimi trokštu, kad jų neužgriūtų kokie nors nenumatyti įvykiai ir jiems netektų priiminėti lemtingų sprendimų!

- O jeigu... O jeigu, pone... Jei Antrasis Fondas čia niekuo dėtas? O kas, jei čia nagus prikišo kas nors, panašus į jus - dar vienas mutantas?

- Pernelyg jau kruopščiai viskas planuojama, pernelyg toli žiūrima į ateitį... Vienas žmogus veiktų žymiai skubočiau. Ne, mes susidūrėme su ištisu pasauliu. Ir tu būsi mano ginklas kovoje prieš jį.

Čenio akys sužibo. Jis pasakė:

- Labai džiaugiuosi, kad suteikėte man tokią galimybę.

Tačiau Mulas užčiuopė staigų, iš gilumų prasimušusį emocinį fontaną. Jis pasakė:

- Atrodo, tu manai, kad tau skirta ypatingos svarbos, tiesiog unikali užduotis, tad ir atlygis už ją turėtų būti neeilinis. Gal net manai, kad kaip tik tu turėtum tapti mano įpėdiniu. Ką gi, to neneigiu. Bet turiu perspėti, kad, be ypatingo atlygio, dar egzistuoja ir ypatingos bausmės. Mano sugebėjimai manipuliuoti emocijomis toli gražu neapsiriboja ištikimybės įdiegimu...

Staigaus siaubo apimtas Čenis stryktelėjo nuo kėdės, ir Mulo lūpas perkreipė niauri šypsenėlė.

Tik vieną akimirką, vieną žaibu pralėkusią akimirką Čenis jautė iki pat kaulų smegenų prasismelkiantį sielvarto dūrį. Jis užgriuvo jaunuolį fizinio skausmo banga, absoliučiai užgoždamas bet kokias mintis. Tačiau toji deginanti kančia kaipmat išnyko, nebeliko nieko, tik galingas įsiūčio srautas.

Mulas kalbėjo toliau:

- Pyktis tau nepadės... Taip, tu bandai jį nuslėpti, tiesa? Bet aš matau jį visiškai aiškiai. Tad neužmiršk - aš sugebu sukelti ir tokį malonumą, jei panorėsiu - jis bus kur kas intensyvesnis ir truks tiek, kiek man patiks. Žinai, man yra tekę emocine kontrole žudyti žmones, ir, patikėk, nėra pasaulyje skausmingesnės mirties.

Valandėlę patylėjęs jis užbaigė.

- Taigi - tiek!

Mulas vėl liko vienas. Jo pageidavimu šviesos užgeso, o siena priešais vėl tapo perregima. Už jos išsklido beribis juodas dangus, o patekantis Galaktikos Lęšio kūnas palengva tiesė žėručiais nubertas savo galūnes į aksomines kosminės erdvės gelmes.

Visas tas švytintis ūkas iš tiesų buvo žvaigždžių sankaupa, tokia skaitlinga, kad šviesuliai susiliejo akyse į vieną mirguliuojantį debesį.

Ir visa tai kada nors priklausys jam...

Liko sutvarkyti dar vieną, paskutinį reikalą - ir bus galima eiti miegoti.

PIRMOJI INTERLIUDIJA

Buvo sušaukta Antrojo Fondo Vykdomosios Tarybos sesija. Dalyvavusieji šiuo metu mums tėra tik balsai. Nei tiksli veiksmo vieta, nei dalyvių asmenybės kol kas neturi reikšmės.

Tiesą sakant, neįmanoma pateikti ir tikslaus sesijos ar bent kurios nors jos dalies aprašo. Jei pamėgintume, tuo pačiu paau-

kotume bet kokią galimybę ką nors suprasti, o kaip tik supratimo labiausiai ir tikimės.

Čia mes susitinkame su psichologais, tačiau ne šiaip psichologais. Verčiau sakykime šitaip: mokslininkais su psichologine orientacija. Tai yra, žmonėmis, kurių esminė mokslo filosofijos koncepcija absoliučiai skiriasi nuo visų mums įprastų teorijų. Šių mokslininkų "psichologija", išvystyta remiantis aksiomomis, suformuluotomis stebint fizinių mokslų dėsnius, visai nedaug kuo tesusijusi su PSICHOLOGIJA.

Mėginti papasakoti apie ją būtų maždaug tas pat, kas aiškinti aklajam, kas yra spalva, kai aklas yra ir tas, kuris bando paaiškinti.

Verta atkreipti dėmesį į tai, kad visų susirinkusiųjų protai gebėjo tobulai suvokti kits kito darbus, ir ne tik bendrąją teoriją, bet ir specifines jos atšakas, išvystytas ilgą laiką jas analizavusių individų. Kalbos, prie kokių esame įpratę mes, buvo visiškai nereikalingos. Paprasčiausia sakinio nuotrupa prilygdavo mums įprastoms vandeningoms žodžių kaskadoms. Kiekvienas judesys, antakio kryptelejimas, netikėtai susimetusi raukšlė, netgi reikšminga pauzė trykšte tryško informaciniu krūviu.

Tad leisime sau pateikti laisvą nedidelės konferencijos dalies vertimą; perteiksime informaciją itin specifinėmis žodžių kombinacijomis, kurios neišvengiamai būtinos protams, nuo vaikystės įpratintiems prie fizinių mokslų filosofijos, nors tokiu būdu rizikuojame paaukoti subtilesnius niuansus.

Konferencijoje dominavo vienas "balsas", priklausąs individui, vadinamam paprasčiausiai Pirmuoju Kalbėtoju.

Jis bylojo:

- Dabar jau galime gana tiksliai apibrėžti, kas sustabdė Mulą pirmojo beprotiško jo proveržio metu. Negaliu tvirtinti, kad ta garbė tenka, na... sakykime tam, kaip buvo vystoma situacija. Panašu, kad jam beveik pavyko mus aptikti, kai jis pasinaudojo vadinamuoju Pirmojo Fondo "psichologu" (tokį terminą šiuo atveju vartojo jie patys), stimuliuodamas jo smegenis ir šitaip dirbtinai smarkiai padidindamas jų efektyvumą. Tasai psichologas žuvo akimirką anksčiau, nei spėjo atskleisti Mului savo atradimą. Tą žmogžudystę nulėmę įvykiai buvo visiškai atsitiktiniai, ir žemesnės nei Trečiosios Fazės apskaičiavimai negalėjo jų numatyti. Gal kas nors perims žodį?

Pasikeitusi balso moduliacija bylojo, kad į pokalbį įsitraukė Penktasis Kalbėtojas. Jis prašneko niūria intonacija:

- Nekelia nė menkiausių abėjonių tai, kad situacija buvo vystoma netikusiai. Žinoma, masinė ataka sukeltų mums didžiulę grėsmę, mes juk nesame nepažeidžiami. O antpuolis, kuriam vadovautų toks mentalinis fenomenas kaip Mulas, būtų ypač pavojingas. Netrukus po to, kai garsas apie jį pasklido visoje Galaktikoje - tada, kai jis užkariavo Pirmąjį Fondą arba, tiksliau, dar

po pusmečio - jis atsidūrė Trantore. Dar pusė metų - ir jis būtų įsiveržęs čia, o tada mūsų šansai būtų išties menki; jei norite tikslumo, tikimybė - 96,3 plius minus 0,005 procento mūsų nenaudai. Mes išties ilgai ir išsamiai analizavome, kokios jėgos jį sustabdė. Be abejo, visų pirma išsiaiškinome jo paties veiklos paskatas. Jo fizinio išsigimimo ir mentalinio unikalumo sukelti vidiniai prieštaravimai mums visiems akivaizdūs. Vis dėlto tik prasismelkę į Trečiąją Fazę - ir tik po to, kai faktas jau buvo įvykęs - mes sugebėjome išskaičiuoti anomalaus jo elgesio tikimybę tuo atveju, kai greta atsiduria nuoširdžiai prie jo prisirišęs žmogus.

Kadangi anomalios jo reakcijos tiesiogiai priklausė nuo to kito žmogaus ir jo buvimo greta tinkamu metu, mes galime tvirtinti, kad iki tam tikro lygio visi įvykiai klostėsi atsitiktinai. Mūsų agentai nėmaž neabejoja, kad Mulo psichologą nužudė mergina - ta pati mergina, kuria Mulas, savo paties jausmų paveiktas, visiškai pasitikėjo ir kurios sąmonės nesiėmė kontroliuoti vien todėl, kad ji mylėjo jį be jokios prievartos.

Po to atsitikimo - tiems, kurie nori sužinoti detales, yra parengta matematinė šio įvykio interpretacija; rasite ją centrinėje bibliotekoje - taigi po to mus perspėjusio atsitikimo mes stengiamės sustabdyti Mulą neįprastais metodais, o tai reiškia, kad kiekvieną mielą dieną rizikuojame sugriauti visą Seldono sukurtą istorijos schemą. Aš baigiau.

Pirmasis Kalbėtojas valandėlę patylėjo, kad susirinkusieji spėtų kaip reikiant suvokti viską, kas buvo pasakyta. Paskui jis prašneko:

- Vadinasi, galime tvirtinti, kad situacija šiuo metu ypatingai nestabili. Pirminė Seldono schema šiuo metu iškreipta taip, kad įvykiai gali negrįžtamai pasukti visai nauja linkme - privalau pabrėžti, kad dėl siaubingos savo trumparegystės mes patys privėlėme begalę klaidų. Taigi susidūrėme su išties rimta problema - iškilo pavojus visam Seldono Planui, ir jeigu jis suirs dabar, mes niekad nebegalėsime jo pataisyti. O laikas bėga. Manau, mums beliko viena vienintelė išeitis - ir ta pati gerokai rizikinga. Privalome leisti Mului mus surasti - tam tikra prasme.

Dar valandėlę patylėjęs fiksuodamas susirinkusiųjų reakcijas, jis pridūrė:

- Kartoju - tam tikra prasme!

2. Du vyrai be Mulo

Laivas buvo jau beveik visiškai paruoštas. Netrūko nieko, išskyrus kelionės tikslą. Mulas pasiūlė pirmiausia grįžti į Trantorą - pasaulį, kuriame andai dunksojo su niekuo nepalyginamas Ga-

laktikos metropolis, didžiausios iš visų kada nors žmonijos žinotų Imperijų centras - dabar gi jau kone visai išmirusi visų žvaigždžių sostinė.

Pričeris nenorėjo sutikti. Tai buvo senas kelias, vaikščiotas ir išvaikščiotas.

Jis aptiko Beilą Čenį navigacinėje laivo patalpoje. Garbanoti jaunuolio plaukai buvo pašiaušti būtent tiek, kiek reikėjo, kad viena sruoga susiraitytų ant kaktos - galėjai net įtarti, kad ji itin kruopščiai užšukuota kaip tik ten, kur norėta. Prie garbanos labai tiko ir baltais dantimis blykčiojanti šypsena. Tvirtas ir paniuręs karininkas neaiškiai pajuto, kad bendražygio draugėje tampa ypač atsargus ir įsitempęs.

Čenis akivaizdžiai netvėrė savame kailyje.

- Pričeri, šito gerokai per daug, kad galėtume laikyti atsitiktinumu!

Generolas šaltai atsakė:

- Nesuprantu, apie ką kalbate.

- Nagi... Gerai jau, atsitempkite čionai kėdę, seni, tuojau viską aptarsime. Aš peržiūrėjau jūsų užrašus. Jie puikūs.

- Kaip... malonu tai girdėti.

- Tačiau aš abejoju, ar jūsų ir mano išvados sutampa. Ar kada nors bandėte analizuoti šią problemą, taikydamas dedukcijos metodą? Turiu omeny, kad gal ir neblogai štai šitaip nesirenkant iššukuoti gausybę žvaigždynų - juk jūs per penkias ekspedicijas išties nemaža jų išnaršėte, tai akivaizdu. Bet ar jūs paskaičiavote, kiek laiko prireiks, norint tokiais tempais patikrinti kiekvieną iš žinomų pasaulių?

- Taip. Keletą kartų.

Pričeris nėmaž netroško kaktomuša susidurti su jaunuoju bendražygiu, tačiau jis puikiai suprato, kaip svarbu vogčiomis bent protarpiais prasismelkti į jo mintis. Juk Čenio sąmonė nekontroliuojama, vadinasi, joje gali užgimti neprognozuojamos idėjos.

- Ką gi, tuomet gal imsimės rimtai analizuoti ir nutarsime, ko iš tikrųjų mes ieškome?

- Antrojo Fondo, - niauriai pareiškė Pričeris.

- Psichologų Fondo, - patikslino jį Čenis. - Psichologų, kurie fizinių mokslų srityje tokie pat silpni, kaip ir Pirmasis Fondas - psichologijos srityje. Toliau: jūs pats ir esate iš Pirmojo Fondo. Aš - ne. Tikiuosi, dabar jums aišku, ką visa tai reiškia? Mes privalome rasti pasaulį, kurį jie valdo mentalinėmis galiomis, tačiau kuris smarkiai atsilieka nuo mūsų mokslo atžvilgiu.

- Bet ar tikrai taip yra? - pusbalsiu paklausė Pričeris. - Juk mūsiškė “Pasaulių Sąjunga” mokslo srityje anaiptol nėra atsilikusi, nors mūsų valdovo galia kaip tik ir slypi mentalinėje jo stiprybėje.

- Tačiau jis laisvai naudojasi Pirmojo Fondo pasiekimais, - kiek nekantriai atsakė Čenis. - O tai - vienintelis toks žinių rezervuaras visoje Galaktikoje. Tuo tarpu Antrasis Fondas veikiausiai egzistuoja tarp išdžiūvusių suirusios Galaktinės Imperijos skeveldrų. Ten tikrai nėra ko pasisemti.

- Vadinasi, jūs tvirtinate, jog Antrasis Fondas turi pakankamai mentalinės jėgos, kad įtvirtintų savo valdžią pasaulių grupėje, tačiau fiziškai yra bejėgis?

- Sąlygiškai fiziškai bejėgis. Visų aplinkinių teritorijų civilizacijos lygis smarkiai nusmukęs, tad apsiginti Antrasis Fondas pajėgtų. Tačiau prieš atgimstančias Mulo pajėgas, kurios remiasi subrendusia branduoline ekonomika, jis niekaip neatsilaikytų. Jeigu viskas yra ne taip, kodėl tuomet jie taip puikiai pasislėpę, tiek iš pat pradžių, kai jų buvimo vietą užmaskavo pats įkūrėjas Haris Seldonas, tiek ir dabar, kai slapstosi patys? Savo ruožtu jūsiškis Pirmasis Fondas juk niekad neslėpė savo egzistavimo - netgi tada, kai prieš tris šimtus metų tai tebuvo vienas vienintelis, niekieno neginamas miestas vienišoje planetoje.

Gilios raukšlės, vagojančios tamsų Pričerio veidą, pašaipiai sutrūkčiojo.

- O dabar, kai jau užbaigėte savo giliąją analizę, gal norėtumėte išklausyti sąrašą visų karalysčių, respublikų, planetinių valstybių, diktatorinių režimų bei visokios kitokios politinių sistemų velniavos, kurių tose tolybėse gausu, ir pačių įvairiausių, kurios puikiausiai atitinka ne tik jūsų apibūdinimą, bet ir dar keletą papildomų veiksnių?

- Vadinasi, jūs jau anksčiau visa tai apsvarstėte? - Čenis neprarado nė kruopelytės akiplėšiško pasitikėjimo savimi.

- Žinoma, čia tokios informacijos jūs neaptiksite, tačiau mes sudarėme labai išsamų kelionių vadovą po visus Opozicinės Periferijos politinius darinius. Nejaugi tikrai manote, kad iki šiol Mulas veikė aklai grabaliodamas po tamsą?

- Ką gi, - jaunuolio energija trykšte tryško, ir tai jautėsi balse, - ką tuomet pasakysite apie Tazendos Oligarchiją?

Susimąstęs Pričeris timptelėjo ausį:

- Tazenda? Taip, kažką apie ją girdėjau. Bet ji juk ne Periferijoje, tiesa? Nuo centro ją, regis, skiria tik šiek tiek didesnis atstumas, nei nuo Periferijos.

- Taip. Ir kas iš to?

- Mūsų turimi įrašai byloja, kad Antrasis Fondas įsikūrė kitame Galaktikos pakraštyje. Kosmosas žino - tai vienintelė užuomina, už kurios galime užsikabinti. Tad kam išvis kalbėti apie Tazendą? Jos nukrypimas nuo Pirmojo Fondo spindulio šiaip ar taip nesiekia daugiau šimto dešimties ar šimto dvidešimties laipsnių. Gerokai mažiau nei šimtas aštuoniasdešimt.

- Bet įrašuose aptinkame ir dar vieną nuorodą! Ten užsiminta, kad Antrasis Fondas įkurtas Starzende - išvertus iš senosios kalbos - Žvaigždžių Gale.

- Visoje Galaktikoje taip ir nepavyko aptikti regiono tokiu pavadinimu.

- Taip - nes tai buvo vietinis pavadinimas, vėliau pamirštas - saugumo sumetimais jie patys tuo pasirūpino. O gal Seldonas bei jo grupė patys jį sugalvojo kažkokiais savais tikslais. Vis dėlto galima spėti, kad tarp "Starzendo" ir Tazendos esama tam tikro ryšio. Nesutinkate?

- Šiek tiek panašus žodžių skambesys? To nepakanka.

- Ar jūs kada nors ten lankėtės?

- Ne.

- Tačiau Tazenda minima jūsų įrašuose.

- Kur? Ak taip, buvau ten nusileidęs, bet tik papildyti maisto bei vandens atsargas. Tas pasaulis man tikrai nepasirodė esąs kuo nors ypatingas.

- Ar jūs lankėtės valdančiojoje planetoje? Vyriausybiniame centre?

- Šito negaliu pasakyti. Nežinau.

Čenis valandėlę mąstė, nekreipdamas dėmesio į šaltą, tiesiog į jį įsmeigtą Pričerio žvilgsnį. Paskui ištarė:

- Gal užmestumėte akį į Lęšį drauge su manim?

- Žinoma.

Lęšis buvo, ko gero, naujausias to meto tarpžvaigždinių kreiserių atributas. Iš tikrųjų tai buvo sudėtinga skaičiavimo mašina, kuri ekrane galėjo pateikti tokį nakties dangaus atvaizdą, koks matomas iš bet kurio pasirinkto Galaktikos taško.

Čenis sureguliavo koordinačių taškus ir išjungė vairinės sienų švytėjimą. Blausioje raudonoje šviesoje Čenio veidas, palinkęs prie Lęšio valdymo pulto, mirguliavo rusvais atšvaitais. Pričeris įsitaisė piloto krėsle ir sukryžiavo ilgas kojas; jo veidą visiškai slėpė šešėlis.

Pagaliau baigėsi maitinimo periodas, ir ekrane lėtai išryškėjo šviesos taškeliai. Paskui jie virto skaisčiai švytinčiomis dėmelėmis - tai buvo tankiai apgyventos Galaktikos centro žvaigždžių grupės.

- Tai, - ėmė aiškinti Čenis, - yra žiemos nakties dangaus atvaizdas, regimas iš Trantoro. Svarbi detalė, kurią jūs, kaip supratau, praleidote. Orientuotis reikia pradėti nuliniu atskaitos tašku pasirinkus būtent Trantorą. Trantoras juk buvo Galaktinės Imperijos sostinė. Moksliniu bei kultūriniu atžvilgiu, ko gero, netgi dar labiau nei politiniu. Tad bet kokio apibūdinimo ar nuorodos atskaitos tašku devyniais atvejais iš dešimties ir yra

Trantoras. Tuo pačiu priminsiu jums, kad, nors pats Seldonas ir buvo kilęs iš Helikono, esančio netoli Periferijos, tačiau jo grupė dirbo Trantore.

- Ką gi jūs stengiatės man parodyti? - ramus Pričerio balsas lediniu srautu įsiterpė į entuziastingą Čenio šneką.

- Žvaigždėlapis pats jums viską paaiškins. Ar matote tą tamsų ūką? - jo rankos šešėlis krito anr ekrano, nužerto Galaktikos žvaigždžių blizgučiais. Ištiestas rodomasis pirštas smigo tiesiog į tamsią dėmę, panašią į skylę mirguliuojančiame šviesos audinyje. - Stelagrafiniuose įrašuose jis vadinamas Peloto Ūku. Stebėkite jį. Tuojau aš padidinsiu vaizdą.

Pričeriui jau anksčiau buvo tekę stebėti Lęšyje besiplečiančio atvaizdo reiškinį, tačiau jam vis vien užgniaužė kvapą. Jis jautėsi taip, tarsi sėdėtų prie apžvalginio ekrano žvaigždėlaivyje, kuris beprotišku greičiu lekia per tirščiausius Galaktikos žvaigždžių spiečius, taip ir nepereidamas į hipererdvę. Sklisdamos iš centro į šalis žvaigždės artėjo prie stebėtojų, jos vis labiau tolo vienos nuo kitų ir, pasiekusios ekrano kraštą, krisdavo. Švytintys atskiri taškeliai pasidalydavo į du, paskui virsdavo daugybės sukibusių rutuliukų kekėmis. Švytinčios miglos dėmės pažirdavo miriadais žiburėlių. Ir dar ta nesibaigianti judėjimo iliuzija...

Visą tą laiką Čenis šnekėjo neužsičiaupdamas:

- Kaip matote, mes visąlaik judame tiesia linija iš Trantoro į Peloto Ūką, tad mūsų žvilgsnio orientacija išlieka tokia pat, kokia buvo Trantore. Tiesa, galima nedidelė paklaida dėl gravitacinių šviesos nukrypimų - aš nepakankamai išmanau matematiką, kad sugebėčiau tiksliai juos apskaičiuoti - bet esu tikras, kad toji paklaida esmės nekeičia.

Tamsos lopas vis plėtėsi, užliedamas vis didesnę ekrano dalį. Vaizdo stambinimo greitis palengva mažėjo, ir žvaigždės byrėjo nuo visų keturių briaunų tarsi liūdnai atsisveikindamos. Vis augančio ūko pakraščiuose staiga sutvisko akį verianti žvaigždėtos erdvės pašvaistė, bylojanti apie gausybę šviesulių, kuriuos dabar užstojo sūkuriuojantis, šviesos neskleidžiantis natrio bei kalcio atomų liekanų debesis, užpildantis bent keletą kubinių kosminės erdvės parsekų.

Čenis vėl parodė pirštu:

- Šio kosmoso regiono gyventojai štai šitą darinį vadino "Burna". Ši detalė svarbi, nes burną jis primena žiūrint tik iš vieno atskaitos taško - Trantoro. - Tai, ką jis rodė, buvo plyšys Ūke, iš tiesų primenantis kreivoką, profiliu pasuktą išsišiepusią burną, kupiną ryškią šviesą spinduliuojančių žvaigždžių.

- Stebėkite "Burną", - tarstelėjo Čenis. - Stebėkite tą "Burnos" vietą, kur turėtų būti ryklė - kur ji susiaurėja ir virsta plona, trūkčiojančia šviesos linija.

Vaizdas ekrane dar šiek tiek padidėjo, ir Ūkas dabar jau užliejo visą ekraną, kuriame švytėjo tik siauras "Burnos" ruoželis. Čenio pirštas tyliai slydo juo, valandėlei stabtelėjo ir pagaliau smigo į tašką, kuriame liūdnai spingsojo viena vienintelė žvaigždė. Čenio pirštas nebepajudėjo - toliau tos žvaigždės tvyrojo tik juodų juodžiausia tamsa.

- Žvaigždžių Galas - "Starzendas", - paprastai tarstelėjo jaunuolis. - Šioje vietoje Ūko medžiaga nėra labai tanki, ir tos vienos žvaigždės šviesa pro ją prasismelkia. Tiesa, prasismelkia tik ta vienintele kryptimi ir šviečia tik Trantoro danguje.

- Ar bandote man įrodyti... - Mulo generolo balsas užlūžo - atsakymą jis jau numanė.

- Aš nieko nebandau. Tai ir yra Tazenda - Žvaigždžių Galas, Starzendas.

Nušvito vairinės sienos. Lęšis aptemo. Trim ilgais žingsniais Pričeris atsidūrė greta Čenio.

- Kaip visa tai atėjo jums į galvą?

Čenis atsilošė krėsle; iš jo veido buvo matyti, jog jis tarsi suglumęs.

- Atsitiktinai. Žinoma, mielai pasigirčiau, kad šis atradimas - kruopščių apskaičiavimų rezultatas, bet iš tiesų aptikau tai visai atsitiktinai. Visgi, kad ir kaip ten būtų, viskas atitinka. Pasak mūsų turimų duomenų, Tazenda yra oligarchija. Jos valdžią pripažįsta dvidešimt septynios gyvenamos planetos. Mokslo išsivystymo lygis menkas. O kas užvis svarbiausia - tai ganėtinai paslaptingas ir įtartinas pasaulis, vietinėje to kosmoso regiono politikoje visuomet griežtai besilaikantis neutraliteto ir neturintis jokių ekspansionistinių pretenzijų. Manau, mums derėtų jį pamatyti.

- Ar jūs pranešėte apie tai Mului?

- Ne. Ir nepranešime. Mes jau esame atvirame kosmose ir ruošiamės pirmajam šuoliui.

Ūmaus siaubo apimtas Pričeris vienu šuoliu atsidūrė prie apžvalginio ekrano. Paskubomis jį sureguliavo, ir prieš jo akis nusidriekė šalta kosminė erdvė. Valandėlę jis nekrustelėdamas žvelgė į tą vaizdą, paskui staigiai atsigręžė. Jo ranka automatiškai siektelėjo tokios įprastos ir patogios paimti blasterio rankenos.

- Kieno įsakymu?

- Mano įsakymu, generole, - Čenis pirmąsyk kreipėsi į Pričerį laipsniu. - Mes išskridome kaip tik tuo metu, kai aš sutelkiau jūsų dėmesį čia. Tikriausiai jūs net nepajutote akceleracijos, nes tai įvyko kaip tik tuo metu, kai aš didinau vaizdą Lęšyje, tad jūs, be abejo, palaikėte tai iliuziniu žvaigždžių judėjimo pojūčiu.

- Bet kodėl? Ką jūs čia rezgate? Ir kuriems galams paistėte tuos niekus apie Tazendą?

- Tai anaiptol ne niekai. Kalbėjau visiškai rimtai. Ten mes ir keliaujame. O išskridome šiandien todėl, kad pagal grafiką turėjome išskristi tik po trijų dienų. Generole, jūs štai netikite, kad Antrasis Fondas išvis egzistuoja. O aš tikiu. Jūs paprasčiausiai paklūstate Mului, pats netikėdamas tuo, ką darote. Aš gi pripažįstu, kad pavojaus esama, ir netgi rimto. Pasiruošimams Antrasis Fondas turėjo ištisus penkerius metus. Ką jie veikė, kaip jie ruošėsi, aš visiškai nenumanau, bet... O kas, jeigu jie infiltravo savo agentus Kalgane? Jei aš ramiai slampinėsiu ten, nešiodamasis galvoje informaciją apie tai, kur rasti Antrąjį Fondą, jie anksčiau ar vėliau tai suuos. O tuomet mano gyvybė bus ir skatiko neverta - o aš, tiesą sakant, ją labai branginu. Netgi remdamasis tik miglotomis spėlionėmis, kaip kad dabar, aš beveliju kiek įmanoma apsidrausti ir be reikalo nekišti galvos į kilpą. Taigi apie Tazendą be jūsų niekas nežino - o ir jūs sužinojote tik tada, kai mes jau buvome atvirame kosmose. Žinoma, visuomet išlieka įgulos problema... - Čenis vėl šypsojosi smagia ironiška šypsena - jis visiškai kontroliavo situaciją, ir tai niekam nekėlė abejonių.

Blasterį lietusi Pričerio ranka atsipalaidavo. Vieną akimirksnį jį persmelkė kažkoks nemalonus pojūtis. Kas gi sutrukdė veikti jam pačiam? Kas atėmė iš jo jėgas? Kadaise jis juk buvo maištingas, niekaip paaukštinimo nesulaukiantis Pirmojo Fondo komercinės imperijos kapitonas - ir tais laikais kaip tik jis, o ne kažkoks Čenis, būtų ėmęsis šitokių drąsių ir ryžtingų veiksmų. Nejaugi Mulas sakė tiesą? Nejaugi kontroliuojamas jo protas taip smarkiai sutelktas į paklusnumą, kad visiškai prarado bet kokią iniciatyvą? Jį apnikęs vis augantis liūdesys palengva virto kažkokiu keistu nuovargiu.

Jis pasakė tik tiek:

- Puikus darbas! Tačiau kitą kartą, prieš priimdamas tokio pobūdžio sprendimus, būtinai informuokite mane.

Jo dėmesį patraukė sumirkčiojęs signalas.

- Signalizuoja iš mašinų skyriaus, - nerūpestingai paaiškino Čenis. - Varikliai įkaito tiek, kad šuolį galėsime pradėti po penkių minučių. Prašiau, kad informuotų mane, jei iškiltų kokių nors rūpesčių. Tikiuosi, pasiliksite stebėti prietaisų?

Netardamas nė žodžio Pričeris tik linktelėjo galvą. Čeniui išėjus, jis netikėtai pasijuto labai vienišas ir pasinėrė į nelinksmus apmąstymus apie artėjantį penkiasdešimtmetį. Apžvalgos ekrane mirgėjo retai pabarstytos žvaigždės. Vieną jo kampą užpildė pagrindinės Galaktikos masės migla. O kas, jeigu jis taip imtų ir išsivaduotų nuo Mulo poveikio?..

Persigandęs Pričeris kaipmat nuvijo šią siaubingą mintį.

✧

Vyriausiasis inžinierius Hakslanis aštriai dėbčiojo į neuniformuotą jaunuolį, kuris visgi laikėsi oriai ir buvo kupinas pasitikėjimo savimi kaip tikras Laivyno karininkas, be to, regis, jo įgaliojimai čia buvo beveik neriboti. Hakslanis, kuris pradėjo tarnauti Laivyne dar tais laikais, kai jam dar pienas nebuvo dorai nudžiūvęs nuo lūpų, niekaip nevaliojo suvokti, kad valdžia ir karininko skiriamieji ženklai - nebūtinai tas pats.

Tačiau šį žmogų pasirinko pats Mulas, o Mulo žodis, be jokios abejonės, visuomet buvo paskutinis. Jam prieštarauti negalėjo niekas. Hakslanis net pasąmonėje nesiimdavo svarstyti Mulo sprendimų. Emocinė kontrolė visada giliai suleisdavo šaknis.

Netaręs nė žodžio, jis įteikė Čeniui nedidelį ovalų daikčiuką.

Čenis jį paėmė ir maloniai nusišypsojo.

- Jūs juk kilęs iš Fondo, tiesa, inžinieriau?

- Taip, pone. Aš ištarnavau Fondo Laivyne aštuoniolika metų dar prieš tai, kai valdžią perėmė Pirmasis Pilietis.

- Inžinerijos kursus baigėte Fonde?

- Esu kvalifikuotas pirmos klasės technikas, diplomą gavau Anakreono mokykloje.

- Gerai. O šį daikčiuką aptikote komunikacijų grandinėje, kaip tik ten, kur ir liepiau jums paieškoti?

- Taip, pone.

- Ar jis - būtina ryšių sistemos detalė?

- Ne, pone.

- Tuomet kas tai?

- Hiperieškiklis, pone.

- Šito nepakanka. Aš juk nesu kilęs iš Fondo. Tad kas gi tai?

- Tai toks prietaisas, kurio dėka įmanoma sekti žvaigždėlaivį netgi hipererdvėje.

- Kitais žodžiais tariant, kažkas gali bet kur mus susekti?

- Taip, pone.

- Gerai. Tai nesenas išradimas, tiesa? Jį sukonstravo viename iš tų Mokslinių tyrimų institutų, kuriuos įkūrė Pirmasis Pilietis, ar ne?

- Man regis, taip, pone.

- O tokio instituto darbai yra valstybinė paslaptis, ar ne?

- Manau, kad taip, pone.

- Ir vis dėlto tokį daikčiuką aptinkame čia... Labai įdomu.

Kelias sekundes Čenis atsargiai mėtė prietaisą iš vienos rankos į kitą. Paskui staigiai atkišo jį inžinieriui:

- Štai, paimkite ir padėkite jį tiksliai į tą pačią vietą, kur radote, ir tiksliai taip pat, kaip radote. Supratote? O paskui užmirškite apie tai. Visiškai!

Vyriausiasis inžinierius paskutinę akimirką susilaikė kone automatiškai nekilstelėjęs rankos saliutavimui. Jis nedelsdamas apsisuko ir išėjo.

✧

Žvaigždėlaivis skroste skrodė Galaktiką; jo kelias priminė punktyrinę, atokiai nuo kits kito išdėliotų taškų liniją tarp žvaigždžių. Minėtieji taškai buvo nedidelės, nuo dešimties iki šešiasdešimties šviesos sekundžių ilgio atkarpos, kurias laivas įveikdavo normalioje erdvėje; gi didžiuliai, šimtą ir daugiau šviesmečių nusidriekiantys tarpai tarp jų ženklino laivo šuolius hipererdvėje.

Beilas Čenis atsisėdo prie Lęšio valdymo pulto, ir jį vėl užliejo beveik nevaldomo susižavėjimo srautas; vos pagalvojęs apie Lęšį, jaunuolis pasijusdavo kone garbinąs jį. Čenis nebuvo kilęs iš Fondo, tad įvairių jėgų sąveika vos nuspaudus mygtuką ir sujungus ar nutraukus kontaktą, jam anaiptol nebuvo savaime suprantamas, veik antrąja prigimtimi tapęs dalykas.

Vis dėlto atsisėdęs prie Lęšio net užkietėjęs fondietis neimtų žiovauti iš nuobodulio. Neįtikėtinai kompaktiškame prietaiso korpuse buvo sumontuota tiek elektroninių mikroschemų, kad jis galėjo ne tik tiksliai nurodyti šimto milijonų žvaigždžių buvimo vietą, bet ir pateikti kiekvienos iš jų padėtį erdvėje visų kitų atžvilgiu. Tarsi vien tai jau savaime nebūtų stebuklas, Lęšis dar sugebėjo bet kurį Galaktikos Lauko plotą perteikti trijų matavimų koordinačių sistemoje arba pasukti bet kurį Lauko sklypelį aplink jo simetrijos centrą.

Dėl šių Lęšio savybių, organizuojant tarpžvaigždines keliones įvyko tikra revoliucija. Tarpžvaigždinių skrydžių priešaušrio laikais kiekvieną hipererdvinį šuolį tekdavo labai kruopščiai apskaičiuoti, ir šis darbas užtrukdavo nuo paros iki savaitės. Paprastai daugiausia tekdavo sugaišti daugmaž preciziškai nustatant "laivo padėtį" tam tikro Galaktikos segmento atžvilgiu. Iš esmės tai reiškė, kad prisieidavo atidžiai stebėti mažų mažiausiai tris atokiai viena nuo kitos esančias žvaigždes, kurių padėtis Galaktikos trimatės koordinačių sistemos atžvilgiu buvo žinoma.

Būtent "žinoma" - štai kur šuo pakastas. Kiekvienam, kuris gerai pažįsta dangaus skliautą, matomą iš kokio nors konkretaus atskaitos taško, žvaigždės atrodo tokios pat individualios kaip ir žmonės. Tačiau pamėgink peršokti dešimties parsekų nuotolį bet kuria kryptimi - ir nebeatpažinsi net savo gimtosios žvaigždės. Gali atsitikti netgi taip, kad jos išvis nebeįžiūrėsi.

Išeitis, be abejo, buvo spektroskopinė analizė. Ištisus šimtmečius pats svarbiausias tarpžvaigždinės inžinerijos objektas buvo vis didesnio ir didesnio žvaigždžių skaičiaus, vis išsamesnis ir išsamesnis "šviesos parašo" nagrinėjimas. Naudojantis šiomis žiniomis ir ištobulinus paties šuolio apskaičiavimų tikslumą, ilgainiui Galaktikoje buvo "nutiesti" standartiniai maršrutai, o tarpžvaigždinių kelionių menas vis labiau ir labiau virto mokslu.

Vis dėlto, net po to, kai Fondas ištobulino skaičiavimo mašinas ir išrado naujus metodus mechaniniam žvaigždžių lauko

skenavimui ieškant pažįstamo vadinamojo "šviesos parašo", kartais prireikdavo ne vienos dienos surasti tris žvaigždes ir apskaičiuoti jų pozicijas regionuose, kuriuose pilotas lig tol nebuvo lankęsis.

Gi išradus Lęšį visa tai iš esmės pasikeitė. Visų pirma, dabar bereikėjo surasti tik vieną žinomą žvaigždę. O antra, netgi toks kosmoso naujokas kaip Beilas Čenis galėjo šiuo prietaisu naudotis.

Pasak šuolio apskaičiavimų, artimiausioji didelė žvaigždė šiuo metu buvo Vinčetorė. Pačiame apžvalgos ekrano centre žibėjo ryški žvaigždė. Čenis vylėsi, kad tai ir yra Vinčetorė.

Lęšio laukas driekėsi tiesiog priešais apžvalgos ekraną, ir Čenis, atsargiai spusčiodamas klavišus, įvedė Vinčetorės koordinates. Jis perjungė relę, ir tiesiog jam prieš akis nusidriekė žvaigždėtas laukas. Jo centre taip pat žėrėjo ryški žvaigždė, bet tai ir tebuvo vienintelis abiejų vaizdų panašumas. Čenis sureguliavo Lęšį taip, kad šis rodytų vaizdą išilgai Z ašiai, ir tada išplėtė lauką. Fotometras patvirtino, kad abi centre spindinčios žvaigždės yra visiškai vienodo ryškio.

Apžvalgos ekrane Čenis surado antrą gana ryškią žvaigždę ir iš akies nustatė jos atitikmenį Lęšio lauke. Jis lėtai pasuko ekraną, kad abiejuose monitoriuose antrosios žvaigždės nukrypimo nuo pirmosios kampai daugmaž sutaptų. Čenio lūpos persikreipė, kakta susiraukšlėjo - rezultatas jo netenkino. Jis vėl pasuko ekraną, ir reikiamoje padėtyje atsidūrė kita ryški žvaigždė. Paskui - trečia. Pagaliau Čenis nusišypsojo. Dabar viskas atitiko. Tikriausiai specialistas, sugebantis iš pažiūros daugmaž įspėti, kurios žvaigždės turėtų sutapti, būtų jau pirmuoju bandymu suradęs tinkamą, bet Čenis džiaugėsi pataikęs ir iš trečio karto.

Taip ir buvo nustatomas kursas. Galų gale abu žvaigždžių laukai susiliejo, tačiau šviesuliai sutapo dar ne visiškai. Dauguma jų atrodė it labai artimos dvinarės žvaigždės. Tačiau galutinės pataisos ilgai netruko. Visos dvigubos žvaigždės susiliejo, liko vientisas lauko atvaizdas, ir dabar "laivo poziciją" tapo įmanoma tiesiogiai nuskaityti nuo ciferblatų. Visa ši procedūra neužtruko nė pusvalandžio.

Čenis aptiko Haną Pričerį asmeninėje šio patalpoje. Generolas akivaizdžiai ruošėsi gulti. Jis pakėlė galvą ir pažvelgė į įėjusįjį.

- Turite naujienų?

- Nieko ypatingo. Dar vienas šuolis - ir būsime Tazendoje.

- Žinau.

- Nenorėčiau jums trukdyti, jeigu susiruošėte gulti, bet pasakykite, ar peržiūrėjote juostą, kurią paėmėme Sile?

Hanas Pričeris su panieka dėbtelėjo į paminėtą daiktą, gulintį juodoje dėžutėje ant žemos lentynėlės.

- Taip.

- Ir ką apie tai manote?

- Manau, kad jei kada nors ir egzistavo kokios nors istorijos mokslo nuotrupos, tai jos šiame Galaktikos regione jau seniai prarastos.

Čenis plačiai išsišiepė.

- Suprantu, ką turite omeny. Švelniai tariant, nuobodoka, tiesa?

- Ne, jeigu jus domina asmeninės valdovų kronikos. Pasakyčiau šitaip: gerokai nepatikima visais atžvilgiais. Kai istorija iš esmės byloja tik apie atskiras asmenybes, viskas tampa arba visiškai juoda, arba visiškai balta - priklausomai nuo autoriaus interesų. Įrašas man pasirodė besąs tiesiog stulbinančiai bevertis.

- Tačiau ten užsimenama apie Tazendą. Duodamas jums šią juostą aš tikėjausi, kad kaip tik į tai atkreipsite dėmesį. Ji vienintelė, kurioje man pavyko aptikti bent šiokių tokių užuominų.

- Ką gi. Sužinojome štai ką: tazendiečiai turėjo ir gerų, ir blogų valdovų. Jie užkariavo vieną kitą planetą, keletą mūšių laimėjo, keliuose patyrė pralaimėjimą. Nieko ypatingo. Nieko, kas patrauktų akį. Kažkaip nelabai aš tikiu jūsų teorija, Čeni.

- Tačiau keletas detalių vis dėlto praslydo jūsų nepastebėtos. Negi neatkreipėte dėmesio, kad tazendiečiai niekad ir su niekuo nesudarinėjo koalicijų? Šiame žvaigždžių spiečiaus užkaboryje jie visuomet likdavo nuošalyje nuo bet kokios politikos. Kaip kad pats minėjote, jie užkariavo vieną kitą planetą, bet tuomet liovėsi - ir neaišku kodėl, nes prieš tai nepatyrė jokio triuškinančio pralaimėjimo ar ko nors panašaus. Atrodo, kad jie išplėtė savo valdas tiek, kad be didesnio vargo įstengtų apsiginti - bet ne tiek, kad sukeltų nepageidaujamą susidomėjimą.

- Labai gerai, - bejausmiu balsu atsiliepė generolas. - Galime ten nusileisti, aš neprieštarauju. Blogiausiu atveju tik prarasime šiek tiek laiko.

- Nieko panašaus. Blogiausiu atveju mus sumals į miltus. Jeigu tik Antrasis Fondas tikrai ten. Neužmirškite - tai bus pasaulis, kuriame gyvena kosmosas žino kiek Mulų.

- Kaip manote elgtis?

- Man regis, bus geriausia nusileisti kokioje nors nedidelėje, nelabai reikšmingoje planetoje. Ten pirmiausia surinksime apie Tazendą visas įmanomas žinias, o paskui ir galvosime, kaip elgtis toliau.

- Gerai. Aš neprieštarauju. O dabar, jeigu leisite, jau norėčiau išjungti šviesą.

Čenis mostelėjo ranka ir išėjo.

Mažyčio kambarėlio tamsoje, skriejančioje metalo salelėje, pasiklydusioje kosminės erdvės begalybėje, generolas Hanas Pričeris gulėjo, bet nemiegojo, ausdamas mintis minteles, masinančias jį į fantastiškus tolius.

Jei visa, su kuo jis taip nelengvai sutiko, iš tikrųjų tiesa - o visi faktai, panašu, puikiausiai lipdosi į vieną paveikslą - tuomet Tazenda - tikrai Antrasis Fondas. Regis, išsisklaidė paskutinės abejonės. Bet kaip gi šitaip gali būti? Kaip?

Ar tikrai Antrasis Fondas galėjo įsikurti Tazendoje? Paprastų papraščiausiame pasaulyje? Visiškai niekuo neišsiskiriančiame iš kitų? Grumstelyje, pasimetusiame senosios Imperijos griuvėsiuose? Mažytėje šukėje, užverstoje kitomis skeveldromis? Pričeris tarsi iš tolo prisiminė Mulą, perkreiptą jo veidą ir spigų balsą, pasakojantį apie senojo Fondo psichologą Eblingą Misą - tą patį Eblingą Misą, kuris, ko gero, įminė Antrojo Fondo paslaptį.

Pričeris puikiai prisiminė tą įtampą, persmelkusią kiekvieną Mulo žodį:

- Atrodė, kad Misą tiesiog užliejo begalinės nuostabos banga. Tarsi jis būtų sužinojęs apie Antrąjį Fondą kažką, kas pranoko bet kokius jo lūkesčius, kas nuvedė jį visai kita kryptimi, nei jis ketino eiti iš pradžių! O, jei būčiau gebėjęs perskaityti jo mintis, užuot fiksavęs emocijas! Tačiau jo jausena buvo visiškai aiški - nebeliko nieko, vien tik ta neaprėpiama, visaapimanti nuostaba.

Nuostaba! Amžinai lydintis leitmotyvas. Kažkas pritrenkiančio, kažkas stulbinančio! O dabar štai išlenda tas vaikigalis, tas išsišiepęs jaunikis, ir neužsičiaupdamas linksmai mala liežuviu apie Tazendą ir kažkokias plika akimi neįžiūrimas jos anomalijas. Tikriausiai jo tiesa. Privalo būti jo tiesa! O jeigu ne, tuomet viskas nebetenka prasmės.

Paskutinioji sąmoninga Pričerio mintis buvo niūroka. Eteriniame vamzdyje įtaisytas hiperieškiklis tebėra kur buvęs. Prieš gerą valandą Pričeris jį patikrino - prieš tai įsitikinęs, kad Čenio netoliese nėra nė kvapo.

ANTROJI INTERLIUDIJA

Tai buvo susitikimas probėgšmais Tarybos Salės priimamajame. Po kelių akimirkų reikėjo eiti į salę ir užsiimti tos dienos reikalais, tad pašnekovai persimetė vos keliomis skubotomis mintimis.

- Tad Mulas jau kelyje?

- Girdėjau apie tai. Rizikinga! Pašėlusiai rizikinga!

- Nelabai, jei kiekvienas numatytas veiksnys iš tiesų atliks savo funkciją.

- Mulas nėra eilinis žmogus, taigi jo pasirinktais instrumentais nelengva manipuliuoti taip, kad jis to nepastebėtų. Paveikti kontroliuojamas sąmones - užduotis ne iš paprastųjų. Girdėjau, kad keletą tokių atvejų jis sugebėjo aptikti.

- Taip. Net nenumanau, kaip galėtume šito išvengti.

- Paveikti nekontroliuojamas sąmones būtų gerokai lengviau. Tačiau tokių realios galios turinčių jo pavaldinių - vos vienas kitas...

Juodu įžengė į salę. Kiti Antrojo Fondo nariai nusekė jiems įkandin.

3. Du vyrai ir valstietis

Rosemas buvo vienas iš tų pasienio pasaulių, kuriems Galaktikos istorijoje beveik neatsiranda vietos, kuriuos savo dėmesiu retai kada pagerbia žmonės iš miriadų laimingesnių planetų.

Paskutiniosiomis Galaktinės Imperijos dienomis Rosemo dykrose gyveno tik saujelė politinių kalinių; tiktai menkas stebėjimo punktas ir nedidelis laivyno garnizonas sergėjo planetą, kad ši neliktų visiškai apleista. Kiek vėliau, kai užėjo neramūs kivirčų bei nuolatinės nesantaikos laikai, netgi dar prieš Harį Seldoną, kai kurie silpnesnės prigimties žmonės nebeištvėrė ištisus dešimtmečius virš galvų tvyrančio pavojaus; juos neramino protarpiais pasiekiantys juos gandai apie nuniokotas, apiplėštas planetas ir ta vaiduokliška seka trumpaamžių imperatorių, kurie jėga ar klasta užėmę sostą vos keletui nykių, beprasmių metų užsimesdavo ant pečių purpurinę mantiją. Tokie baikštūs ir ryžto stokojantys žmonės apleisdavo savo namus tankiai gyvenamuose centruose ir ieškodavo prieglobsčio dykuose Galaktikos užkaboriuose.

Ledinio vėjo košiamuose Rosemo tyruose gūžėsi nedideli kaimeliai. Planetos saulė buvo mažytė, rūdžių atspalvio žvaigždė, pavydžiai pati sau sergstinti kiekvieną šilumos trupinėlį. Devynis mėnesius per metus planetos paviršių dengė plonas sniego sluoksnis. Atsparūs šalčiui vietiniai javai tuos devynis snieguotus mėnesius snūduriuodami pratūnodavo dirvoje, o paskui, kai šykščiai spindulius žarstanti saulė visgi įkaitindavo temperatūrą beveik iki penkiasdešimties laipsnių, visa augmenija karštligiškais tempais imdavo augti, žydėti ir nokinti vaisių.

Pievose ganėsi nedideli, ožkas kiek primenantys gyvuliai, mažomis trikanopėmis kojelėmis prasikasdami pro ploną sniego dangą.

Taigi Rosemo gyventojai turėjo vietinės duonos bei pieno, o kai galėjo leisti sau paaukoti gyvulį - ir mėsos. Tamsūs ir niūrūs miškai, apaugę gerą pusę planetos pusiaujo zonos, tiekdavo itin gerą ir tvirtą medieną namams ręsti. Šią medieną, o taip pat kai kuriuos mineralus bei kai kurių gyvūnų vilną vertėjo netgi eksportuoti, tad protarpiais Roseme apsilankydavo Imperijos laivai, mainais atgabenantys žemės ūkio technikos, branduolinių šildytuvų, netgi televizinės įrangos. Televizorius čia buvo iš tiesų

svarbus daiktas, nes ištisus devynis mėnesius priverstiniam žiemos miegui pasmerktas valstietis neturėdavo ko nusitverti.

Imperijos istorija tekėjo savo vaga - tekėjo pro šalį, beveik nė neužkliudydama Rosemo valstiečio. Retkarčiais apsilankantys prekybiniai laivai paskubomis pažerdavo srautą naujienų; pasitaikydavo ir naujų pabėgėlių grupelių - kartą vienu sykiu atvyko gan didelis jų būrys ir pasiliko Roseme. Tokie naujakuriai paprastai ir suteikdavo daugiausia žinių iš Galaktikos.

Tada rosemitai ir sužinojo apie griaudėjančius mūšius bei naikinamas tautas, apie tironus imperatorius bei maištinguosius vicekaralius. Susirinkę centrinėje kaimelio aikštėje, šildydamiesi šykščiuose nusilpusios saulės spinduliuose, jie smarkiau susiverždavo kailines savo apykakles, slepiančias barzdotus veidus, ir dūsaudami, linguodami galvas filosofuodavo apie žmogaus prigimtyje slypintį blogį.

Paskui atėjo toks metas, kai Roseme išvis nebesilankydavo jokie pirklių laivai. Gyventi tapo gerokai sunkiau. Išseko švelnaus, atvežtinio maisto bei tabako atsargos, vis mažėjo ir naudojimui tinkamos žemės ūkio technikos. Per televiziją Rosemą pasiekiančios naujienų nuotrupos kėlė vis daugiau ir daugiau nerimo. Galų gale pasklido žinia, kad buvo nuniokotas ir pats Trantoras. Didinga, milžiniška visos Galaktikos sostinė, spinduliuojanti, legendinė, neprilygstama, neįveikiama imperatorių buveinė buvo užgrobta ir išniekinta, ją sutrempė kareivių batai, palikdami tik varganus griuvėsius.

Tai buvo visiškai neįtikėtina! Daugeliui Rosemo valstiečių, besikapstančių savo sklypeliuose, galėjo pasirodyti, kad nebe už kalnų ir pati Galaktikos pabaiga.

Vieną dieną, niekuo nesiskiriančią nuo bet kurios kitos, planetoje netikėtai vėl nusileido žvaigždėlaivis. Senesnieji kiekvieno kaimelio vyrai kilsčiojo antakius, išmintingai linkčiojo galvomis ir prislopintais balsais tvirtino, jog kaip tik taip viskas ir būdavo jų tėvų laikais. Tačiau jų tėvų laikais būdavo ne visai taip.

Atvykėlis buvo anaiptol ne Imperijos laivas. Ant jo nosies trūko spindinčio Imperijos ženklo - Žvaigždėlaivio ir Saulės. Ir pats laivas tebuvo braškanti gelda, sulipdyta iš daugelio dar senesnių laivų detalių. O atkeliavę juo žmonės pasivadino Tazendos kariais.

Valstiečiai gerokai suglumo. Jie kaip gyvi nebuvo girdėję apie jokią Tazendą. Vis dėlto, kaip reikalavo senovinės tradicijos, jie šiltai ir svetingai priėmė karius. Atvykėliai smulkiai išklausinėjo apie gyvenimo sąlygas planetoje, gyventojų skaičių, miestų skaičių - suglumę ir susirūpinę valstiečiai apsiriko, manydami, kad žodis “miestas” turėtų reikšti kaimą - vietinės ekonomikos tipą ir taip toliau.

Vėliau prisistatė ir daugiau laivų, ir visur buvo išplatinti oficialūs pranešimai, kad Tazenda dabar - valdantysis pasaulis, kad palei visą Rosemo ekvatorių - tai yra vieninteliame gyvenamame planetos regione - bus įkurtos mokesčių rinkimo stotys ir kad kasmet reikės pateikti joms pagal tam tikrą formulę apskaičiuojamą grūdų derliaus bei surenkamų kailių dalį.

Rosemitai paniurę klausėsi, dorai nesuprasdami, ką galėtų reikšti žodis "mokesčiai". Kai atėjo mokesčių surinkimo metas, daugelis jų sumokėjo arba suglumę tiesiog stovėjo ir žiūrėjo, kaip uniformuoti atvykėliai krauna į antžeminių mašinų kėbulus jų surinktą derlių bei gyvulių kailius.

Tai šen, tai ten pasipiktinę valstiečiai mėgindavo burtis ir ginkluotis senoviniais medžiokliniais šautuvais - tačiau šitaip jie ničnieko nepasiekė. Kai tik užgriūdavo tazendiečiai, maištininkai kaipmat niurnėdami išsiskirstydavo ir netikėdami savo akimis žiūrėjo, kaip dėl atėjūnų kaltės sunki jų kova už būvį tampa dar sunkesnė.

Tačiau ilgainiui vėl nusistovėjo tam tikra pusiausvyra. Tazendos paskirtas gubernatorius apsigyveno Džentrio kaime, iš kur iškraustė visus rosemitus ir nebeleido jiems ten nė kojos įkelti. Pats gubernatorius ir jam pavaldūs pareigūnai buvo kažkokie mįslingi, užsisklendę ateiviai iš kito pasaulio, su kuriais paprastas rosemitas beveik niekad nesusidurdavo. Čiabuvius dažniausiai lankydavo mokesčių rinkėjai - Tazendai dirbantys tie patys rosemitai - tačiau prie jų vietiniai gyventojai greitai priprato. Valstiečiai išmoko slėpti grūdus, įsigudrindavo laiku išginti savo kaimenes į miško glūdumas, vengdavo dailinti savo bakūžes, kad jos kam nors nepasirodytų esančios pernelyg prabangios. O paskui mokesčių rinkėjas galėdavo kiek nori, kad ir labai griežtai klausinėti apie valstiečio turtą - šis išklausydavo bereikšme, nieko nesuprantančio žmogaus veido išraiška, o paskui paprasčiausiai parodydavo tai, kas ir šiaip matėsi plika akimi.

Tačiau ir ta skurdi manta ilgainiui vis menkėjo, tad sumažėjo ir mokesčiai, tarsi Tazenda būtų pailsusi nertis iš kailio, kad išplėštų kelis grašius iš tokio vargano pasaulio.

Tada, netikėtai ir gaivališkai, ėmė vystytis prekyba. Tikriausiai Tazenda pakankamai greitai suprato, kad prekybiniai mainai kur kas vertingesni jai pačiai. Tiesa, Rosemo gyventojai jau nebegaudavo rinktinių Imperijos prekių, tačiau tazendietiški maisto produktai bei įvairūs mechanizmai visgi buvo žymiai geresni už vietinius. Be to, Rosemą dabar pasiekdavo ir moteriškų pašvitų siuntos - rosemitėms nebereikėjo nuolat dėvėti naminės nebalintos drobės ar vilnos apdarų, o tai buvo išties labai svarbu.

Tad galų gale čia vėl įsiviešpatavo savotiška ramybė, Galaktikos istorija vėl plaukė pro šalį, o valstiečiai pureno kietą dirvą, kad užsidirbtų kąsnį duonos kasdieninės.

✧

Išsliūkinęs iš trobelės, Narovis pūstelėjo sau į barzdą. Sukietėjusią žemę jau dengė pirmasis, skystas sniego sluoksnelis, o rausvas dangus virš galvos plytėjo apniukęs ir tamsus. Prisimerkęs Narovis atidžiai apžvelgė dangų ir nutarė, kad bent kol kas rimtos audros laukti neverta. Tad jis galės be didesnių rūpesčių suvažinėti į Džentrį, atsikratyti ten grūdų pertekliaus, o mainais įsigyti konservuoto maisto atsargų žiemai.

Vos vos pravėręs duris, jis pro plyšelį riktelėjo vidun:

- Ar pripylei į mašiną degalų, dički?

Iš trobos ataidėjo balsas, ir netrukus greta Narovio jau stovėjo vyriausiasis jo sūnus; trumpa rusva jo barzdelė dar buvo jaunatviškai skysta.

- Degalų pripyliau, - niūriai burbtelėjo jis. - Variklis veikia kaip reikiant, bet ašys jau niekam tikusios. Tik aš čia niekuo dėtas. Juk sakiau tau, kad reikia meistro jai suremontuoti.

Senis žingtelėjo atatupstas, iš po surauktų antakių nužvelgė sūnų ir atkišo apšepusį smakrą:

- Argi tai mano kaltė? Kur patarsi man ieškoti meistro ir kokiu būdu atsitempti jį čia, kad pataisytų mašiną? Argi mūsų derlius - ne katino ašaros jau penkti metai iš eilės? O gal mano banda išvengė maro? O gal kailiai nusinėrė patys?

- Narovi! - gerai pažįstamas balsas nutraukė jį per pusę žodžio.

Narovis suniurzgė:

- Na štai, kaip visuomet - tavo motina būtinai turi įsiterpti į tėvo ir sūnaus pokalbį! Atbogink čionai mašiną, tik žiūrėk, kad prekių konteineriai būtų pritvirtinti kaip reikiant!

Jis padaužė vieną į kitą pirštinėtas rankas ir vėl pažvelgė aukštyn. Padangėje telkėsi murkšlinai rudi debesys, o pilkšvi sklypeliai jų properšose anaiptol nežadėjo šilumos. Saulė slėpėsi už debesų.

Narovis buvo benuleidžiąs žvilgsnį, kai staiga akies kraštu šis už kažko užkliuvo. Kone pats nejausdamas Narovis ištiesė tenlink pirštą, jo žandikaulis atkrago, ir jis suriko, nepaisydamas gnybiančio šalčio.

- Žmona! - visa gerkle užbaubė jis. - Ei, senike, ateik čionai!

Lange sušmėžavo suirzęs veidas. Moters akys kryptelėjo ten, kur rodė vyro pirštas, ir ji čia pat aiktelėjo. Kažką šūkčiodama ji nusirito mediniais laipteliais, pakeliui pasičiupdama nubrizgusį šaliką ir audeklo sklypelį. Tuoj pat ji išpuolė pro duris, bet kaip apsivyniojusi skarmalu galvą ir ausis, šalikas kreivai kadarojo ant jos pečių.

Ji sušniokštė:

- Tai juk laivas iš tolimojo kosmoso!

Narovis nekantriai drėbtelėjo:

- Taip, žinoma, kas gi kita tai galėtų būti! Pas mus apsilankė svečiai, senute! Svečiai!

Laivas iš lėto leidosi, kol pagaliau pasiekė žemę įšalusiame lygiame sklypelyje Narovio fermos šiauriniame pakraštyje.

- Ką gi mes darysime? - aiktelėjo moteris. - Kaip mes priimsime svečius? Negi galime įsileisti juos čia, ant prišnerkštos aslos ir pasiūlyti praėjusios savaitės kukurūzinių paplotėlių trupinius?

- Bene nori, kad jie apsistotų pas mūsų kaimynus? - nuo šalčio ir taip jau gerokai įraudęs Narovio veidas plykstelėjo purpuru, o rankos plono kailio rankovėse šaute šovusios pirmyn apglėbė tvirtus žmonos pečius.

- Žmonele mano, - meiliai sumurkė jis, - atnešk iš apačios porą kėdžių ir papjauk vieną jauniklį, kur riebesnis. Ištroškinsi jį su šakniagumbiais ir iškepsi šviežių kukurūzinių paplotėlių. Aš gi bėgu pasveikinti tų galingųjų atvykėlių iš tolimojo kosmoso... Ir... Ir dar... - Jis valandėlę patylėjo, nusismaukė ant pakaušio kepurę ir dvejodamas pasikasė. - Ir dar atnešk tą statinaitę ruginio raugo... Juk malonu draugiškai išmesti po burnelę...

Kol jis kalbėjo, moteris tik žiopčiojo, neišspausdama nė garso. Netgi kiek atitokusi ji teįstengė tik cyptelėti kažką nesuprantamo.

Narovis kilstelėjo pirštą:

- Senute, ar tu prisimeni, ką praėjusią savaitę kaime kalbėjo Senoliai? A? Nagi, pakrutink atmintį! Senoliai vaikščiojo iš vienos fermos į kitą - tu tik įsivaizduok, patys apėjo visas! Ar supranti, kaip tai svarbu? Jie visų prašė, kad, jei tik nusileistų koks nors iš tolimojo kosmoso atvykęs laivas, mes tučtuojau apie tai praneštume - toks gubernatoriaus įsakas!

Juk aš negaliu praleisti progos nusipelnyti galingųjų malonę! Tu tik pažvelk į tą laivą! Ar esi mačiusi ką nors panašaus? Tie atvykėliai iš tolimų pasaulių yra turtingi ir didūs! Dėl jų gubernatorius išsiuntinėjo tokį skubų įsaką, kad Senoliai ryžosi patys apeiti fermas, nors oras be paliovos vėsta! Tikriausiai visam Rosemui jau pranešta, kad Tazendos valdovai nekantrauja pamatyti tuos atvykėlius. O leidžiasi jie ne kur kitur - mano žemėje!

Iš susijaudinimo jis tiesiog nenustygo vietoje.

- Priimsime juos svetingai, kaip dera - paskui jie užsimins apie mus gubernatoriui - o tada mes gausime visa, ko tik įsigeisime!

Jo žmona ūmai atitoko ir pajuto pro ploną naminį apdarą besismelkiantį šaltį. Ji šoko pro duris vidun, dar riktelėjusi per petį:

- Greičiau bėk jų pasitikti!

Tačiau niekas jos nebeišgirdo - Narovis jau tekinas skubėjo link tos vietos horizonte, kur išnyko besileidžiantis laivas.

✧

Generolo Hano Pričerio nejaudino nei šios planetos šaltis, nei tuščios, dykos jos erdvės. Jis nekreipė per daug dėmesio nei į akis badantį skurdą, nei į susijaudinusį, prakaitu srūvantį valstietį.

Vienintelis jam rūpintis dalykas buvo abejonė, ar išmintingą taktiką pasirinko. Juodu su Čeniu buvo čia visiškai vieni.

Orbitoje likęs jų laivas įprastomis aplinkybėmis puikiausiai galėjo pasirūpinti savimi pats, bet Pričeris vis vien anaiptol nesijautė saugus. Žinoma, už šį manevrą visa atsakomybė tenka Čeniui. Jis dėbtelėjo į jaunuolį ir pastebėjo, kaip šis linksmai mirktelėjo link plyšio kailiu apmuštoje pertvaroje - tame plyšyje akimirką šmėkštelėjo apvalios moters akys ir prasižiojusi burna.

Čenis, regis, jautėsi visiškai atsipalaidavęs. Pričeris šia aplinkybe mėgavosi su kažkokiu piktdžiugišku pasitenkinimu. Čenio partija ilgainiui susiklostys ne visai taip, kaip jis tikisi. Tačiau kol kas nederėjo pamiršti, kad vienintelis kontaktas su laivu yra ant riešų nešiojami ultrabangų siųstuvai - imtuvai.

Gi tas valstietis, jų šeimininkas, vis šypsosi nuo ausies iki ausies, vis linkčioja galva, o kai prašneko, jo balsas iš tos pagarbos skambėjo tarsi medum teptas:

- Kilnieji ponai, drįstu jums pranešti, kad mano vyresnysis sūnus - puikus ir doras vaikinas, kuriam dėl savo skurdo negaliu suteikti tokio išsilavinimo, kokio vertas guvus jo protas - pasakė man, kad Senoliai netrukus atvyks. Viliuosi, kad apsilankymas čia jums buvo malonus, nors kukliomis savo išgalėmis aš nevaliojau kaip reikiant jūsų priimti - mane spaudžia vargas, bet aš be paliovos sunkiai dirbu, esu kuklus ir sąžiningas fermeris - bet kuris iš kaimynų jums tai paliudys.

- Senoliai? - nerūpestingai perklausė Čenis. - Tai yra šio regiono valdytojai?

- Taip ir yra, kilnieji ponai, ir visi jie - dori, sąžiningi žmonės, kaip ir mūsų kaimelis kad garsėja savo teisingumu ir padorumu visame Roseme, nors gyventi čia anaiptol nelengva, mūsų laukai ir girios menkai teatlygina mums už pastangas. Gal jūs, kilnieji ponai, užsiminsite Senoliams apie mano pagarbą ir dėmesį jums, keliauninkams. Gali taip atsitikti, kad tuomet jie atsiųs mūsų ūkiui naują furgoną, nes senasis jau vos kruta, o nuo jo priklauso mūsų pragyvenimas.

Jis atrodė toks nuolankus ir taip karštai, nuoširdžiai maldaujantis, kad Hanas Pričeris maloningai iš aukšto linktelėjo - visai taip, kaip reikalavo jiems primestas "kilniųjų ponų" vaidmuo.

- Žinia apie jūsų svetingumą pasieks jūsų Senolių ausis.

Nutaikęs keletą minučių, kai juodu liko vieni, Pričeris skubiai užkalbino jau beužsnūstantį Čenį:

- Nepasakyčiau, kad degu nekantrumu susitikti su tais Senoliais, - pareiškė jis. - Ką jūs apie tai manote?

Čenis, regis, gerokai nustebo:

- Nieko. Kas gi jus neramina?

- Manau, mes turime čia svarbesnių darbų, ir mums visai neverta tapti vietinės reikšmės įžymybėmis.

Čenis prašneko greitai, pusbalsiu, be jokios intonacijos:

- Visai gali atsitikti taip, kad mums teks surizikuoti ir daugiau ar mažiau pagarsėti. Pričeri, mes juk niekaip nerasime tų, kurių ieškome, paprasčiausiai kišdami rankas į maišą ir aklai jame grabaliodami. Tie, kurie valdo savo sąmonės triukų dėka, dar anaiptol nebūtinai bus sugrobę į savo rankas ir regimą valdžią. Visų pirma, Antrojo Fondo psichologai veikiausiai sudaro tik labai nedidelę savosios planetos gyventojų dalį - lygiai taip pat, kaip ir jūsiškiame Pirmajame Fonde, kur technikų bei mokslininkų buvo akivaizdi mažuma. Gi eiliniai jų pasaulio gyventojai tikriausiai yra tokie, kokie atrodo - patys paprasčiausi. Gali būti netgi taip, kad tikrieji psichologai tūno kažkur puikiai pasislėpę, o aukštas pareigas užimantys žmonės nuoširdžiai tiki ir esą tikrieji valdovai. O šios problemos sprendimo raktą mes galime aptikti kaip tik čia - šiame užšalusiame Visatos grumstelyje.

- Visai nesuprantu, ką turite omeny.

- Na kaipgi, juk tai akivaizdu! Tazenda tikriausiai yra didelis pasaulis su keliais milijonais ar keliais šimtais milijonų gyventojų. Argi mes sugebėtume tarp jų atpažinti psichologus, argi galėtume nė kiek neabejodami pranešti Mului, jog tikrai aptikome Antrąjį Fondą? Bet čionai, šiame mažyčiame žemdirbystės pasaulyje, nereikšmingoje planečiūkštėje, visi iš Tazendos atkakę valdytojai gyvena viename, svarbiausiame jų kaime - Džentryje. Visai tikėtina, Pričeri, kad jų ten tėra vos keli šimtai, o koks vienas ar net daugiau iš jų neišvengiamai bus Antrojo Fondo žmogus! Ilgainiui mes neišvengiamai ten pateksime, bet kol kas susitikime su tais Senoliais - tai bus visai logiškas nuoseklus žingsnis.

Juodu nepastebimai atšlijo nuo kits kito - į kambarį vėl įpuolė akivaizdžiai susijaudinęs juodabarzdis jų šeimininkas.

- Kilnieji ponai, Senoliai jau atvyksta. Drįstu dar kartą priminti jums: maldauju, užtarkite mane bent žodeliu... - stengdamasis įsiteikti jis susirietė kone dvilinkas.

- Nesirūpinkite, mes tikrai jūsų nepamiršime, - atsakė Čenis. - Ar tai ir yra jūsų Senoliai?

Be jokios abejonės, tai buvo jie. Trise.

Vienas jų prisiartino. Jis oriai, pagarbiai nusilenkė ir prašneko:

- Mes jaučiamės didžiai pagerbti. Mašina jau atvyko, gerbiamieji ponai. Mes tikimės, kad jūs maloningai sutiksite drauge su mumis vykti į mūsų Susirinkimų Salę.

TREČIOJI INTERLIUDIJA

Pirmasis Kalbėtojas susimąstęs ilgesingai žvelgė į nakties dangų. Blausiai mirkčiojančius žvaigždžių žiburėlius užklojo greitai skriejančios debesų draiskanos. Kosmosas atrodė niūrus ir priešiškas. Geriausiais laikais jis buvo šaltas ir bauginantis, tačiau dabar kažkur jame slėpėsi dar ir tas keistas grėsmingas padaras - Mulas, vien pačiu savo egzistavimu dar labiau užtemdantis erdvę, kybantis virš galvos tarsi grėsmės pritvinkęs debesis.

Pasitarimas baigėsi. Jis nebuvo ilgas. Netrūko nei abejonių, nei klausimų, kuriuos nulėmė sudėtinga matematinė problema, kaip perprasti nežinomos prigimties mentalinį mutantą. Reikėjo apsvarstyti visus ekstremalius nukrypimus.

Ar galima, netgi dabar, tvirtinti, kad jie jau tikrai žino? Kažkur šiame kosmoso regione - visai pasiekiamoje Galaktikos dalyje - slėpėsi Mulas. Ko jis imsis?

Manipuliuoti jo žmonėmis nebuvo sunku. Jie reaguodavo - ir vis dar reaguoja - kaip tik taip, kaip numatyta.

Bet kaip pasielgs pats Mulas?

4. Du vyrai ir Senoliai

To Rosemo regiono Senoliai buvo ne visai tai, ko galėjai tikėtis. Jie nebuvo tiesiog valstiečių priešingybė - vyresni, gerokai valdingesni ir ne tokie draugiški.

Anaiptol.

Jų orumas krito į akis jau pirmojo susitikimo metu, o vėliau šis įspūdis vis stiprėjo, kol pagaliau ėmė atrodyti, kad tai - pats svarbiausias jų bruožas.

Jie sėdėjo aplink ovalų stalą kaip tikri rūstūs, lėtų judesių mąstytojai. Dauguma jų buvo jau nebe pirmos jaunystės, o tie, kurie turėjo barzdas, želdino jas tvarkingai, kruopščiai pakirpdami. Vis dėlto bent keletui jų dar tikrai nebuvo nė keturiasdešimties, tad galėjai drąsiai tvirtinti, kad "Senolis" yra tik pagarbus kreipinys, nieko nesakantis apie tikrąjį amžių.

Abu atvykėliai iš tolimojo kosmoso sėdėjo prie stalo garbingiausioje vietoje ir iškilmingoje tyloje, gaubiančioje gan kuklias, iš pažiūros labiau ritualines nei turinčias pasotinti vaišes, siurbte siurbė į save nepažįstamą atmosferą, gerokai kontrastuojančią su tuo, ką jiems teko patirti anksčiau.

Po vakarienės ir po vienos kitos mandagios frazės - pernelyg trumpų ir pernelyg paprastų, kad galėtum pavadinti jas kalbomis - kurias išsakė, regis, užvis labiausiai gerbiami Senoliai, visi susirinkusieji gerokai atsipalaidavo ir ėmė bendrauti nebe taip oficialiai.

Atrodė, kad visas orumas buvo išeikvotas sutinkant ir pasveikinant svečius iš tolimų kraštų, o paskui atėjo metas atsiskleisti kur kas malonesniems, kaimietiškiems būdo bruožams - smalsumui ir draugiškumui.

Visi Senoliai susispietė aplink svetimšalius ir užliejo juos ištisa lavina klausimų.

Jie kamantinėjo nesiliaudami. Ar sunku valdyti kosminį laivą? Kiek tam darbui reikia žmonių? Ar įmanoma patobulinti antžeminių jų mašinų variklius? Ar kituose pasauliuose iš tiesų sninga taip retai, kaip, pasak kalbų, būna Tazendoje? Kiek žmonių gyvena jų pasaulyje? Ar jis tikrai toks pat didelis kaip ir Tazenda? Ar jis toli? Iš ko jie audžia savo drabužius? Kas suteikia jiems metalinį blizgesį? Kodėl jie nedėvi kailinių rūbų? Ar jie kiekvieną dieną skutasi? Iš kokio akmens padaryta Pričerio žiedo akutė?.. Ir taip toliau, ir panašiai.

Beveik visi klausimai buvo adresuojami Pričeriui - tarsi vien dėl to, kad šis akivaizdžiai buvo vyresnis, Senoliai manė jį turint ir daugiau valdžios. Pričeris buvo tiesiog verčiamas atsakinėti vis išsamiau ir išsamiau. Jis pasijuto tarsi apsuptas būrio vaikų. Čiabuvių klausimai žaižaravo nuoširdžiu, pavergiančiu susidomėjimu. Neįmanoma buvo atsispirti stulbinančiam jų smalsumui ir karštam norui kuo daugiau sužinoti. Tiesiog negalėjai neatsakyti į jų klausimus.

Pričeris paaiškino, kad valdyti kosminį laivą visai nesunku, o įgulos narių skaičius gali būti labai įvairus: nuo vieno piloto iki daugelio. Jų mašinų variklių jis niekada nematęs ir nežinąs jų konstrukcijos, tačiau neabejojąs, kad daug ką galima patobulinti. Skirtinguose pasauliuose galima aptikti tiesiog neįsivaizduojamą klimatų įvairovę. Gimtajame jo pasaulyje priskaičiuojama keletas šimtų milijonų gyventojų, tačiau jis esąs gerokai mažesnis ir ne toks žymus kaip didžioji Tazendos imperija. Jų drabužiai esą išausti iš silikoninio plastiko, o metalinį blizgesį jiems suteikiančios tam tikru kampu pakreiptos paviršiaus molekulės. Jų drabužiai esą apšildomi dirbtiniu būdu, tad jokių kailių jiems nė nereikią. Jie skutąsi kiekvieną dieną. Akmuo žiedo akutėje esąs ametistas... Ir taip toliau, ir panašiai. Prieš savo paties valią Pričeris pajuto tiems naiviems provincialams stiprų simpatijos antplūdį.

Sulig kiekvienu jo atsakymu Senoliai imdavo gyvai plepėti tarpusavyje, tarsi aptarinėdami gautąją informaciją. Suprasti jų tarpusavio pašnekesius buvo beveik neįmanoma, nes vienas su kitu jie kalbėdavosi gerokai pakitusia universaliosios Galaktinės kalbos tarme, kuri, ilgą laiką atkirsta nuo besivystančios gyvosios kalbos, tapo visai archaiška.

Galima sakyti, kad gyvi jų tarpusavio komentarai draikėsi kažkur prie pat suvokimo ribos, tačiau vis išvengdavo jautrių supratimo čiuptuvėlių prisilietimo.

Galų gale šią nesenkančią klausimų laviną pertraukė Čenis:

- Mielieji ponai, jūs taip pat turėtumėte atsakyti mums į keletą klausimų. Mes čia esame prašalaičiai ir norėtume kuo daugiau sužinoti apie Tazendą.

Staiga atsitiko kažkas netikėta: akimoju stojo mirtina tyla, visi iki šiol tokie šnekūs Senoliai ūmai tarsi liežuvius prarijo. Jų rankos, dar ką tik gyvai mostagavusios, rodės, greitais ir subtiliais judesiais antrindamos ištartiems žodžiams, kad suteiktų jiems papildomo svorio ar reikšmės atspalvių, ūmai nusviro. Senoliai vogčiomis dirsčiojo į kits kitą, tarsi geidaudami, kad kalbėti imtųsi kuris nors vienas.

Paskubomis įsiterpė Pričeris:

- Mano bičiulis klausia šito iš pačių draugiškiausių paskatų, mat Tazendos šlovė Galaktikoje jau spėjo plačiai pasklisti. Žinoma, mes užsiminsime gubernatoriui apie Rosemo Senolių ištikimybę ir meilę jam.

Nė vienam neišsprūdo nė menkiausias palengvėjimo atodūsis, tačiau veidai pastebimai nušvito. Vienas Senolių nykščiu ir smiliumi susiglostė barzdą, palygino išsipešusią garbaną ir pasakė:

- Mes esame ištikimi Tazendos valdovų tarnai.

Pričerio susierzinimas dėl tiesmukiško Čenio klausimo išsisklaidė. Ką gi, nors jis jau kuris laikas vis labiau jautė pečius slegiančią senatvę, tačiau amžius dar nenuslopino jo sugebėjimo užglaistyti kitų klaidas.

Jis kalbėjo toliau:

- Mes gyvename Visatos dalyje, esančioje labai toli nuo čia, tad ne kažin ką težinome apie pastarojo meto Tazendos valdovų istoriją. Manome, kad jie jau seniai teisingai ir geranoriškai valdo savuosius pasaulius.

Atsiliepė tas pats Senolis, kuris kalbėjo ir anksčiau. Kažkaip savaime, nejučiomis jam ir teko kalbėti visų vardu. Jis pasakė:

- Netgi seniausiojo iš mūsų senelis nebeįstengtų prisiminti laikų, kai nebuvo valdovų.

- Ir visą šį laiką viešpatauja taika?

- Visą šį laiką viešpatauja taika! - patvirtino Senolis ir kiek sudvejojo. - Gubernatorius yra stiprus ir galingas valdovas, kuris nedelsdamas nubaustų išdaviką. Be jokios abejonės, tarp mūsų išdavikų nėra.

Kadaise, žiloje senovėje, jam teko keletą nubausti - manau, taip griežtai, kaip jie ir buvo nusipelnę.

Jis vėl akimirką sudvejojo.

- Tiesa, čia išdavikų niekada nebuvo, nei mūsų, nei mūsų tėvų, nei mūsų senelių laikais. Tačiau tokių atvejų yra pasitaikę kituose pasauliuose, ir išdavikų visada laukdavo greita mirtis. Apie

tai nejauku ir galvoti - mes juk esame maži žmogeliai, kuklūs žemdirbiai, o politika mums nėmaž nerūpi.

Jo balse labai aiškiai skambėjo nerimas. Toks pat susirūpinimas švietė ir visų kitų akyse.

Pričeris ramiai paklausė:

- Ar nepasakytumėte mums, kaip galima pakliūti į audienciją pas gubernatorių?

Netikėtai juos užliejo tiesiog kone apčiuopiama suglumimo banga.

Ilgokai patylėjęs Senolis pasakė:

- Nejaugi jūs dar nežinote? Gubernatorius rytoj apsilankys čia. Jis jūsų laukė. Mums tai tokia garbė. Mes... mes nuoširdžiai viliamės, kad... jūs užsiminsite jiems apie besąlygišką mūsų ištikimybę...

Besišypsančios Pričerio lūpos vos vos virptelėjo:

- Jis mūsų laukė?

Senoliai nustebę susižvalgė.

- Na... juk jau visa savaitė, kaip mes jūsų laukiame!

Jiems skirti kambariai, kaip šiam pasauliui, be jokios abejonės, buvo prabangūs. Pričeriui buvo tekę gyventi ir kur kas prastesnėmis sąlygomis. Gi Čenis, regis, išvis nekreipė jokio dėmesio į aplinką.

Tačiau tarp jų tvyrojo įtampa - kažkokia kitokia nei iki tol. Pričeris jautė, kad artėja metas lemtingam sprendimui, tačiau jam vis knietėjo dar šiek tiek palūkėti. Jeigu jis ryšis pirmiausia susitikti su gubernatoriumi, jam gresiantis pavojus neįtikėtinai išaugs - tačiau jeigu pavyktų tą žaidimą išlošti, laimėjimas irgi būtų daugybę kartų didesnis. Žvelgdamas į vos pastebimą raukšlę, perkirtusią jaunuolio kaktą, Pričeris pajuto įtūžio pliūpsnį, jį siutino dvejonė Čenio veide ir prikąsta apatinė lūpa. Pričeris šlykštėjosi tuo beprasmišku apsimetinėjimu ir troško visą šį reikalą kuo greičiau užbaigti.

Jis pasakė:

- Panašu, kad mūsų laukė.

- Taip, - paprastai atsakė Čenis.

- Tik tiek ir tegalite pasakyti? Nieko daugiau ir nesugebate? Mes atsibastome čia - ir sužinome, kad gubernatorius mūsų jau laukia. Ar tik gubernatorius nepasakys mums, kad mes laukiami ir pačioje Tazendoje? Tad ko beverta visa mūsų misija?

Čenis pažvelgė į jį ir atsakė nė nesivargindamas nuslėpti nuovargio balse:

- Laukti mūsų - tai vienas dalykas. Gi numanyti, kas mes ir kokiais tikslais atvykome - jau visai kas kita.

- Nejaugi tikitės, kad pavyks nuslėpti tokius dalykus nuo Antrojo Fondo žmonių?

- Turbūt. O kodėl ne? Ar jūs jau pasirengęs kišti ten nagus? Sakykime, jie pastebėjo mūsų laivą dar kosmose. Nejaugi jus taip stebina mintis, kad karalystė gali būti įsirengusi pasienio stebėjimo postus? Net jei mes būtume visiškai niekuo dėti atsitiktiniai prašalaičiai, vis vien mumis neišvengiamai susidomėtų.

- Susidomėtų taip smarkiai, kad gubernatorius pats paknopstomis atlėktų į mus pasižiūrėti užuot išsikvietęs mus pas save?

Čenis gūžtelėjo pečiais:

- Apie tai pagalvosime vėliau. Pažiūrėsime, kokio lizdo paukštis tas jų gubernatorius.

Rūsčiai susiraukęs Pričeris iššiepė dantis. Situacija klostėsi, švelniai tariant, keistokai.

Čenis energingai kalbėjo toliau, nors tas pagyvėjimas buvo apsimestinis:

- Šiaip ar taip, bent jau vieną dalyką mes žinome. Tazenda tikrai yra Antrasis Fondas - o jeigu ne, vadinasi, milijonas nuorodų trupinių it susitarę veda mus tuo pačiu klaidingu keliu. Kaip galėtumėte paaiškinti tą aplinkybę, kad vietiniai akivaizdžiai klaikiai bijo Tazendos? Nepastebėjau jokių politinio dominavimo požymių. Panašu, kad Senolių grupės susitikinėja visiškai laisvai, ir niekas į tuos jų susirinkimus nesikiša. Gi mokesčiai, apie kuriuos jie užsiminė, tikrai nėra labai dideli, be to, man regis, niekas čia labai ir nesistengia jų surinkti. Čiabuviai tik ir porina apie savo skurdą, tačiau anaiptol neatrodo nei išbadėję, nei paliegę. Tiesa, jų trobos grubiai suręstos, o kaimai - visiškai primityvūs, tačiau tokiomis sąlygomis, matyt, patys tinkamiausi gyventi.

Tiesą sakant, šis pasaulis mane sužavėjo. Man dar niekad neteko matyti tokios skurdžios ir rūsčios planetos, bet nėmaž neabejoju, kad vietiniai gyventojai čia anaiptol nesikankina; jų gyvenimai visiškai paprasti, tačiau jie nestokoja tos pusiausvyros ir netgi laimės, kurių nė su žiburiu nerasi išsivysčiusiuose centruose, kur gyvenimas žymiai sudėtingesnis.

- Ar norite pasakyti, kad jus žavi valstietiškos dorybės?

- Apsaugokite mane žvaigždės! - Čenį ši mintis, regis, pralinksmino. - Aš tik norėjau pabrėžti viso to svarbą. Matyt, Tazenda yra išties veiksmingas administratorius, nors jos efektyvumas visiškai kitoks nei senosios Imperijos, Pirmojo Fondo ar netgi mūsų pačių Sąjungos. Visais šiais atvejais efektyvumo buvo pasiekta paprasčiausiu mechaniniu būdu, tuo pačiu paaukojant kai kurias subtilesnes, neapčiuopiamas vertybes. Gi Tazenda teikia laimę; jei čiabuviai ir nesimaudo prabangoje, bent jau nepatiria ir nepriteklių. Negi neaišku, kad visa jų dominavimo orientacija gerokai skiriasi nuo mums įprastos? Ji ne fizinė, o psichologinė.

- Tikrai? - Pričeris leido sau ironiškai nusišypsoti. - Įdomu, ar pagalvojote apie tą siaubą, su kokiu Senoliai užsiminė apie tų kilniaširdžių psichologų administratorių bausmes išdavikams? Kaip suderinti šitai su jūsų teze?

- Argi jiems teko patirti tas bausmes savo kailiu? Jie juk kalbėjo tik apie tai, kaip buvo baudžiami kiti! Panašu, kad informacija apie bausmes įskiepyta jiems taip giliai, kad pačios bausmės niekad nė nereikėjo pritaikyti! Jų sąmonės kimšte prikimštos atitinkamų požiūrių bei galvosenos - aš netgi ryžčiausi galvą guldyti, kad planetoje nėra nė vieno Tazendos kareivio. Ar dabar jums viskas aišku?

- Tikiuosi, man viskas paaiškės, - šaltai atsakė Pričeris, - kai tik susitiksiu su gubernatoriumi. Beje, o kas, jeigu kažkas manipuliuoja mūsų pačių sąmonėmis?

Čenis atrėžė grubiai, netgi su panieka:

- Prie šito jūs turėtumėte būti pripratęs.

Pričeris pastebimai išblyško ir, tiesa, ne be pastangų, nusigręžė. Tą dieną juodu daugiau nesikalbėjo.

Bevėjės žvarbios nakties tyloje, klausydamasis, kaip Čenis vis krusteli per miegus, Pričeris tylutėliai nustatė savąjį ant riešo nešiojamą siųstuvą tokiu ultrabangų dažniu, kurio diapazono Čenio imtuve nebuvo. Be garso spusčiodamas imtuvą nagu, Pričeris užmezgė ryšį su laivu.

Atsakymas atsklido trumpučiais begarsių vibracijų ciklais, tik vos vos viršijančiais jutiminį slenkstį.

Du kartus Pričeris paklausė:

- Ar jus pasiekė koks nors signalas?

Du kartus jis gavo tą patį atsakymą:

- Jokio signalo nebuvo. Visą laiką laukiame.

Pričeris išsiropštė iš lovos. Kambaryje buvo šalta, tad jis apsisiautė kailine antklode ir atsisėdęs prie lango užsižiūrėjo į begalinius spiečius žvaigždžių, kurios taip smarkiai skyrėsi ryškiu bei išsidėstymo sudėtingumu nuo tos monotoniškos Galaktikos Lęšio ūkanos, švytinčios jo gimtosios periferijos nakties danguje.

Kažkur ten, tarp žvaigždžių, slypėjo atsakymas į vis neduodančius jam ramybės klausimus. Pričeris ilgėjosi tos atomazgos, geidė, kad ji greičiau ateitų ir viską užbaigtų.

Valandėlę jis susimąstė: kažin, gal Mulas tikrai sakė tiesą? Gal atvertimas tikrai atėmė iš jo tokį svarbų charakterio bruožą kaip tikėjimas savo jėgomis? O gal dėl visko kalta artėjanti senatvė ir pastarųjų metų svyravimai?

Tiesą sakant, jam tai labai nė nerūpėjo.

Jis jautėsi labai pavargęs.

✧

Rosemo gubernatorius atvyko be ypatingo triukšmo. Jį lydėjo tik vienas uniformuotas žmogus, sėdįs prie antžeminės mašinos valdymo pulto.

Pati mašina buvo gana prašmatni, bet Pričeriui ji pasirodė besanti toli gražu netobula. Posūkiuose jai stigo manevringumo, o kartą ar du ji akivaizdžiai sutrūkčiojo, matyt, pernelyg staigiai perjungus pavaras. Jau pats jos modelis bylojo apie tai, kad ji varoma cheminiu, o ne branduoliniu kuru.

Tazendietis gubernatorius atsargiai žengė ant plonyčio sniego sluoksnio ir patraukė tarp dviem eilėmis pagarbiai išsirikiavusių Senolių. Nė nepažvelgęs į juos jis skubiai įėjo vidun. Jie nusekė jam iš paskos.

Svečiai iš Mulo Sąjungos stebėjo visa tai pro jiems skirto kambario langą. Jis - gubernatorius - buvo kresnas ir drūtas, tvirto sudėjimo, bet neįspūdingas.

Ir kas iš to?

Pričeris pajuto, kad jo nervai nebeišlaiko, ir už tai patyliukais save išplūdo. Žinoma, jo veidas išliko ledinis, visiškai ramus. Čenio akivaizdoje jis negalėjo leistis pažeminamas, tačiau puikiai žinojo, kad kraujospūdis gerokai pašoko, o burna perdžiūvo.

Tai buvo anaiptol ne fizinė baimė. Pričeris nebuvo vienas iš tų nei vaizduotės, nei nervų neturinčių bukapročių, kurie per savo kvailumą net nesugeba pajusti baimės. Tačiau fizinę baimę jis visuomet įstengdavo suvokti ir ją pažaboti.

Tačiau dabar buvo visai kas kita. Visai kitokia baimė.

Pričeris vogčiomis dirstelėjo į Čenį. Jaunuolis tingiai apžiūrinėjo vienos rankos nagus, ramiai dilindamas kažkokią nuoplaišą.

Pričeris pajuto, kaip pampsta jo viduje glūdintis pasipiktinimas. Argi Čeniui reikia bijoti, kad kažkas gali paveikti jo mąstymą?

Generolas prisivertė susitvardyti ir mintimis nuklydo į praeitį. Koks gi jis buvo prieš Mului atverčiant jį? Koks buvo tas užkietėjęs demokratas Hanas Pričeris? Prisiminti buvo sunku. Jis niekaip nebeįstengė apčiuopti anuometinės savo mentalinės būsenos. Nesugebėjo sutraukyti tų tamprių spyruoklių, emociškai patikimai pritvirtinusių jį prie Mulo. Protu jis sugebėjo prisiminti kadaise mėginęs nužudyti Mulą, tačiau, net įsitempęs iki ribos, jis nebesugebėjo atkurti tuo metu jį užvaldžiusių emocijų. O gal tai tik jo pasąmonės savigyna? Juk vien nuo miglotos nuojautos, kokios galėjo būti anuometinės jo emocijos - net nesuvokiant detalių, tik numanant pačią esmę - jam sutraukdavo skrandį.

O kas, jeigu gubernatorius kažkaip paveikė jo sąmonę?

O kas, jei bekūniai mentaliniai Antrojo Fondo ūseliai įsiskverbė pro emocinės jo struktūros plyšius, suskaidė visą jų audinį, o paskui vėl sujungė?

Pirmąjį kartą atverčiamas jis ničnieko nepajuto. Nebuvo nei skausmo, nei kokio nors psichinio sukrėtimo; jis netgi nepajuto, kad būtų nutrūkęs tęstinumas. Jis visada mylėjo Mulą. Jeigu kadaise, labai labai seniai - prieš trumpus penkerius metus - jis ir manė Mulo nemylįs, tikėjo nekenčiąs jo - tai tebuvo kažkokia šiurpi iliuzija. Vien mintis apie tą iliuziją gerokai jį glumino.

Tačiau jam visiškai neskaudėjo.

Nejaugi susitikus su gubernatoriumi viskas pasikartos iš naujo? Nejaugi visa tai, ką jam teko patirti iki šiol - tarnyba Mului, viso gyvenimo orientacija - irgi nugrims toje neapčiuopiamoje kito gyvenimo migloje, kurioje jau plūduriavo bereikšmis žodis "demokratija". Mulas irgi pavirs sapnu, ir liks tiktai Tazenda, ištikimybė jai...

Pričeris staigiai nusisuko.

Jam teko laikytis iš paskutiniųjų, kad nesusivemtų.

Staiga jo ausis pasiekė Čenio balsas:

- Man regis, jau, generole.

Vienas Senolių be garso atidarė duris ir oriai, pagarbiai sustingo ant slenksčio.

Jis prašneko:

- Jo Ekscelencija Rosemo gubernatorius Tazendos valdovų vardu maloningai praneša suteikiąs jums audiencijos teisę ir reikalaująs jį aplankyti.

- Žinoma, - atsiliepė Čenis stipriau susiveržbeing diržą ir užsimaukšlindamas ant galvos rosemitišką gobtuvą.

Pričeris sukando dantis. Štai ir prasideda tikrasis žaidimas.

Iš pažiūros Rosemo gubernatorius anaiptol neatrodė labai grėsmingas. Jo galva nebuvo niekuo pridengta, o gerokai praretėję šviesiai rusvi, jau žilstantys plaukai teikė jo išvaizdai kažkokio minkštumo. Atsikišę, kaulėti antakių lankai tiesiog kabojo virš skvarbių, vertinančių akių, kurias supo smulkučių raukšlelių tinklas, o jo švariai nuskustas smakras buvo nedidelis, švelnios formos. Bet kuris pseudomokslo, tvirtinančio, kad iš žmogaus veido bruožų galima įspėti jo būdą, pasekėjas būtų iššsyk įvertinęs gubernatorių kaip esantį "silpno charakterio".

Pričeris vengė susidurti su juo akimis ir įsmeigė žvilgsnį į smakrą. Jis nenumanė, ar tai gali jam kuo nors padėti - jei tik išvis kas nors gali.

Gubernatoriaus balsas buvo spigus ir visiškai abejingas:

- Sveiki atvykę į Tazendą. Sutinkame jus su taika. Ar jūs pavalgę?

Jo ranka ilgais pirštais ir iššokusiomis venomis kone karališku mostu parodė U formos stalą.

Svečiai nusilenkė ir atsisėdo. Gubernatorius įsitaisė išorinėje U pagrindo pusėje, anuodu - vidinėje. Palei stalo atšakas dviem eilėmis susėdo tylūs Senoliai.

Gubernatorius kalbėjo trumpais kapotais sakiniais. Jis išgyrė importuojamą iš Tazendos maistą - iš tiesų jo skonis gerokai skyrėsi nuo paprastų patiekalų, kuriais vaišino Senoliai, tačiau vargu bau buvo geresnis - susiraukęs, su panieka užsiminė apie Rosemo oro sąlygas, tokiu būdu tarsi netyčia kreipdamas kalbą prie sudėtingų kosminių kelionių.

Čenis tepratarė vos vieną kitą žodį. Pričeris išvis nekalbėjo.

Galų gale pietūs baigėsi. Smulkių troškintų vaisių nebeliko, panaudotos servetėlės dingo nuo stalo. Gubernatorius atsilošė.

Mažos jo akutės sukibirkščiavo.

- Aš pasiteiravau apie jūsų laivą. Be abejo, norėčiau asmeniškai pasirūpinti, kad jam būtų suteikta visa reikalinga priežiūra. Galbūt reikia atlikti ir kokius nors smulkius remonto darbus? Man pranešė, kad niekas nežino, kur jūsų laivas yra.

- Taip, tai tiesa, - nerūpestingai atsakė Čenis. - Mes palikome jį kosmose. Tai didžiulis laivas, pritaikytas tolimoms kelionėms kartais ir pavojinguose regionuose, tad mes nusprendėme, kad, jei nusileisime planetoje su visu laivu, kai kam gali kilti įtarimų dėl taikių mūsų ketinimų. Mudu nutarėme nusileisti vieni ir neginkluoti.

- Labai draugiškas poelgis, - anaiptol neįtaigiai atsakė gubernatorius. - Sakote, didžiulis laivas?

- Tačiau ne karo laivas, Jūsų Ekscelencija.

- A, hmmmm... Iš kur gi jūs atvykote?

- Iš nedidelės Santanio sektoriaus planetos, Jūsų Ekscelencija. Galbūt apie ją jūs net nesate girdėjęs, nes ji tikrai nėra labai žymi. Mus domina, ar čia nebūtų galima užmegzti prekybinių ryšių.

- Šit kaip, prekyba? Kokias prekes galite pasiūlyti?

- Įvairiausių mechanizmų, Jūsų Ekscelencija. Mainais už maistą, medieną, rūdas...

- A, hmmm... - gubernatorius, regis, dvejojo. - Apie tokius dalykus aš ne kažin ką teišmanau. Tikriausiai įmanoma sudaryti abiem pusėms naudingą sutartį. Pirmiausia man reikės kruopščiai patikrinti jūsų įgaliojamuosius raštus - patys suprantate, prieš imantis kokių nors veiksmų, aš turėsiu smulkiai informuoti savo vyriausybę. Paskui aš apžiūrėsiu jūsų laivą, ir jau tuomet jums tikriausiai vertės nuvykti į Tazendą.

Į tai svečiai nieko neatsakė, ir gubernatoriaus požiūris į juos pastebimai atšalo.

- Šiaip ar taip, man būtina pamatyti jūsų laivą.

Čenis santūriai atsakė:

- Deja, šiuo metu mūsų laive atliekami kai kurie būtini remonto darbai. Jei Jūsų Ekscelencija neprieštaraus, po keturiasdešimt aštuonių valandų, kai viskas bus parengta, mes būsime jūsų paslaugoms su visu laivu.

- Aš nepratęs laukti.

Pagaliau Pričeris pirmąsyk tiesiogiai susidūrė su juo akimis ir tuoj pat pajuto, kaip jam užgniaužia kvapą. Vieną akimirką jis pasijuto skęstąs, tačiau įstengė nukreipti žvilgsnį į šalį.

Čenis nepasidavė. Jis pasakė:

- Jūsų Ekscelencija, dar keturiasdešimt aštuonias valandas nutupdyti laivą planetoje visiškai neįmanoma. Mes juk esame čia - beginkliai. Argi jūs abejojate pačiais geriausiais mūsų ketinimais?

Stojo ilga tyla. Paskui gubernatorius šiurkščiai burbtelėjo:

- Papasakokite man apie tą pasaulį, iš kurio atvykote.

Tuo viskas ir baigėsi. Nebebuvo jokių nemalonių netikėtumų. Atlikus oficialią pareigą, ištirpo bet koks gubernatoriaus susidomėjimas svečiais. Audiencija baigėsi ramiai ir nuobodžiai.

Kai pagaliau viskas buvo baigta, grįžęs į savo kambarį Pričeris ėmėsi kruopščiai analizuoti save.

Atsargiai, net sulaikęs kvapą, jis "apčiupinėjo" savo emocijas. Be jokios abejonės, jis jautėsi lygiai taip pat, kaip ir anksčiau - bet, jei kažkas ir įvyko, argi jis pajustų kokį nors skirtumą? Argi pajuto tada, kai jį užvaldė Mulas? Juk tuomet viskas atrodė esą absoliučiai natūralu. Kaip tik taip, kaip ir turi būti.

Jis ėmėsi eksperimentuoti.

Šaltai ir tikslingai jis suriko į tylias savo sąmonės properšas:

- Antrąjį Fondą būtina surasti ir sunaikinti!

Šį riksmą lydintis jausmas buvo visiškai nuoširdi neapykanta. Ji nebuvo atmiešta nė menkiausia abejone.

Staiga jam šovė mintis sąvoką "Antrasis Fondas" pakeisti žodžiu "Mulas". Emocijų pliūpsnis užgniaužė jam kvapą, liežuvis taip ir prišalo prie gomurio.

Ką gi, kol kas viskas gerai.

Bet... Juk gali būti ir taip, kad jo sąmone kažkas manipuliuoja visai kitaip - žymiai subtiliau. Gal kas nors įdiegė ten kokių nors mažyčių, net nepastebimų pakeitimų? Tokių pakeitimų, kurių jis pats niekaip neaptiks, nes jų egzistavimas kaip tik ir iškreipė jo vertinimus?

To perprasti buvo neįmanoma.

Vis dėlto, kaip ir anksčiau, Pričeris vis dar tebesijautė esąs absoliučiai ištikimas Mului! Jeigu tai liko nepakitę, niekas kita ir nėra svarbu.

Jo sąmonė vėl ėmėsi darbo. Čenis bruzdėjo savajame kambario gale. Pričeris nagu tarsi netyčia palietė ant riešo pritaisytą komunikatorių.

Sulaukęs atsakymo jis pajuto, kaip jį visą užlieja milžiniška palengvėjimo banga. Pričeriui taip smarkiai atlėgo, kad jis liko visiškai bejėgis.

Ištreniruoti veido raumenys jo neišdavė - išoriškai jis taip ir liko visiškai bejausmis. Tačiau viduje plyšote plyšojo iš džiaugsmo. Kai pagaliau Čenis į jį atsigręžė, Pričeris jau neabejojo, kad šitam farsui atėjo galas.

KETVIRTOJI INTERLIUDIJA

Kelyje susitiko du Kalbėtojai ir prasilenkiant vienas sustabdė kitą.

- Turiu žinių iš Pirmojo Kalbėtojo.

Antrojo akys žybtelėjo - jis beveik įspėjo:

- Susikirtimo taškas?

- Taip! Kad tik dar sulaukus aušros!

5. Vienas vyras ir Mulas

Iš Čenio veiksmų nieku gyvu negalėjai spėti, kad jis būtų užjutęs kokį nors nežymų pasikeitimą Pričerio požiūryje į jį ar juodviejų santykiuose. Įsitaisęs ant kieto medinio suoliuko jaunuolis atsilošė ir ištiesė kojas.

- Na, ką galite pasakyti apie gubernatorių?

Pričeris gūžtelėjo pečiais:

- Ničnieko. Jis man tikrai nepasirodė esąs minties galiūnas. Labai jau varganas Antrojo Fondo egzempliorius, jei tik jis iš tiesų toks yra.

- Tiesą sakant, mano manymu jis - anaiptol ne iš Antrojo Fondo. Įsivaizduokite, kad jūs pats esate antrafondietis... - Čenis susimąstė. - Ko imtumėtės jūs? Tarkime, jūs įtariate, kokiu tikslu mes atvykome. Kaip su mumis pasielgtumėte?

- Tuoj pat atversčiau į tikrąjį tikėjimą - nėra ko nė abejoti.

- Tai yra pasielgtumėte taip, kaip elgiasi Mulas? - Čenis pakėlė galvą ir aštriai pažvelgė į generolą. - Bet jeigu jie išties kažką pakeitė mūsų sąmonėse - argi mes galėtume tai sužinoti? Mąstau šit... O kas, jeigu jie - tik paprasčiausi psichologai, bet labai išmintingi?

- Tokiu atveju aš nedelsdamas mus nužudyčiau.

- O kaip tuomet būtų su mūsų laivu? Na jau ne, - Čenis pagrūmojo pirštu. - Visa tai - tik apgaulė, Pričeri, seni. Negali būti niekas kita, kaip tik paprasčiausias blefas. Net jeigu jie ir tobulai įvaldę emocinę kontrolę, mudu su jumis juk tesame tik nereikšmingas grobis. Jie puikiai žino, kad tikrasis jų priešas - Mulas, tad ir elgiasi su mumis taip pat atsargiai, kaip ir mes su jais. Spėju, kad jie vis dėlto nutuokia, kas mes esame.

Pričeris šaltai dėbtelėjo į jį:

- Ko siūlote imtis?

- Laukti, - spjaute išspjovė Čenis. - Tegul jie patys pas mus ateina. Gali būti, kad jie nerimauja dėl mūsų laivo, bet kur kas labiau tikėtina, kad tikrasis jų galvos skausmas yra Mulas. Jie bandė blefuoti pakišdami mums gubernatorių. Bet neišdegė. Jauko mes neprarijome. Tad kitas asmuo, kurį jie mums atsiųs, jau tikrai bus antrafondietis - ir jis pasiūlys mums kokią nors naudingą sutartį.

- O kas paskui?

- O paskui mes tą sutartį ir sudarysime.

- Aš taip nemanau.

- Nes baiminatės, kad šitaip Mulas liks pergudrautas? Šito nebus.

- Nieko panašaus, Mulas sugebės perprasti visus jūsų gudravimus, kokius tik pajėgsite sugalvoti. Ir vis dėlto aš tikrai nemanau, kad mes pasielgsime būtent taip.

- Tuomet gal manote, kad mums nepavyks tokiu būdu pergudrauti Antrojo Fondo?

- Gal ir nepavyks. Bet priežastis ne ta.

Čenis pagaliau pažvelgė į tai, ką generolas spaudė rankoje, ir niauriai ištarė:

- Ar norite pasakyti, kad tai ir yra priežastis?

Pričeris rankoje sūpavo blasterį.

- Visiškai teisingai. Jūs suimtas.

- Už ką?

- Už tai, kad išdavėte Pirmąjį Sąjungos Pilietį.

Čenis pro suspaustas lūpas iškošė:

- Kas gi čia vyksta?

- Jau pasakiau - išdavystė! O mano reikalas - ištaisyti padėtį.

- Ar galite tai įrodyti? Kokie jūsų argumentai, spėlionės, fantazijos? O gal jūs kuoktelėjote?

- Aš - ne. Gal jums pačiam protas pasimaišė? Nejaugi manėte, kad Mulas pasiuntė geltonsnapį jaunuolį į beprasmišką, niekam nereikalingą misiją vien šiaip sau, iš įgeidžio? Iš pradžių man pasirodė, kad tai labai keista. Abejodamas dėl savęs paties aš tik gaiščiau laiką. Bet kodėl jis pasirinko jus? Ar todėl, kad jūs gražiai šypsotės ir gerai rengiatės? O gal todėl, kad jums tik dvidešimt aštuoneri?

- Turbūt todėl, kad manimi galima pasikliauti. Bene jūsų tikrai nebuvo ten, kur protą dalijo?

- O gal kaip tik todėl, kad jumis nieku gyvu negalima pasikliauti? Kaip paaiškėjo, priežastis visai logiška!

- Kas tai - paradoksų varžybos? O gal mes rungiamės, kuris sugebės daugiau pripliurpti nieko nepasakydamas?

Blasteris krustelėjo ir ėmė artintis prie Čenio, iš paskos - ir Pričeris. Generolas išsitempęs sustingo priešais jaunuolį:

- Stokitės!

Čenis pakluso per daug neskubėdamas ir pajuto, kaip blasterio vamzdis palietė jo diržą visgi nebesdamas į pilvą.

Pričeris kalbėjo toliau:

- Jūs žinote, ko siekė Mulas - surasti Antrąjį Fondą. Jam nepavyko. Nepavyko ir man. Paslaptis, kurios nė vienam mūsų nepavyko išgliaudyti, iš tiesų tobulai užmaskuota. Tad liko vienintelė išeitis - pasiųsti į paieškas tokį žmogų, kuris iš anksto žinotų, kur yra slėptuvė.

- Ir tas žmogus - aš?

- Matyt, kad taip. Be abejo, iš pradžių aš šito nežinojau, tačiau, nors jau senstu ir mąstymas gerokai sulėtėjęs, tačiau kryptį jis man vis dar nurodo teisingą. Kaip lengvai mes aptikome Žvaigždžių Galą - Starzendą! Stebuklai neregėti - jūs ėmėte ir pasirinkote kaip tik reikiamą Lęšio lauko regioną iš begalinės daugybės galimų variantų! Tarsi to dar būtų maža, jūs kuo sklandžiausiai surandate ir tinkamą stebėjimo atskaitos tašką! Kvailys jūs per visą pilvą! Nejaugi šitaip manęs neįvertinote; nejaugi nesupratote, kad tokios stebuklingų atsitiktinumų virtinės per daug netgi man, kad šitoks jaukas įstrigs man gerklėje?

- Ar norite pasakyti, kad man viskas tiesiog pernelyg sklandžiai ėjosi?

- Taip, pernelyg sklandžiai, kad būtų galima įtarti jus esant tikrai ištikimą.

- Nejaugi jūs buvote taip žemai nuleidęs mano sėkmės kartelę?

Blasteris krustelėjo, tačiau tik šalta ugnimi užsiplieskusios Pričerio akys išdavė augantį šiojo pyktį.

- Viskas labai paprasta - Antrasis Fondas jums sumokėjo.

- Sumokėjo? - su beribe panieka tėkštelėjo Čenis. - Įrodykite!

- Arba paveikė jūsų sąmonę.

- Jie paveikė mano sąmonę - o Mulas apie tai nė nenutuokė? Labai keista!

- Mulas kaip tik apie tai nutuokė! Kaip tik čia šuo ir pakastas, mano jaunasis bukaproti! Mulas puikiausiai viską žinojo! Negi manote, kad priešingu atveju būtumėte gavęs laivą? Šiaip sau, pasismaginti? Jūs atvedėte mus į Antrąjį Fondą - kaip tik tai ir turėjote padaryti.

- Ne, brangusis generole, iš šitų pelų nebus grūdų, jūs tik veltui burną aušinate. Gal galėtumėte man paaiškinti, kodėl aš turėjau visa tai daryti? Jei aš - tikrai išdavikas, kodėl gi privalėjau pristatyti jus tiesiog į Antrąjį Fondą? Būčiau gi galėjęs linksmai pasiskraidyti su jumis po visą Galaktiką - ir aptikti šnipštą, lygiai taip pat, kaip ir jūs visose ankstesnėse kelionėse!

- Jūs turėjote tikslą - užgrobti mūsų laivą. Be to, niekam ne paslaptis, kad Antrojo Fondo žmonėms verkiant reikalingas branduolinis ginklas gynybai.

- Turėsite sugalvoti kokį nors svaresnį argumentą. Mūsų laivas jiems visiškai bevertis; o jeigu Antrojo Fondo žmonės mano, kad išardę jį įmins visas mokslo paslaptis ir jau kitais metais prisistatys kiek širdis geidžia atominių jėgainių, tuomet visi jie buki it bato aulas. Neslėpsiu - tuomet jie ne ką tesiskiria nuo jūsų paties.

- Aš suteiksiu jums progą išaiškinti visa tai pačiam Mului.

- Mes grįžtame į Kalganą?

- Priešingai. Mes pasiliekame čia. O maždaug po penkiolikos minučių Mulas jau bus su mumis. Nejaugi manote, kad jis paleido mus skristi kur akys veda ir nepasirūpino pasekti? Tikrai taip manote, jūs, debesų gudročiau, apakintas susižavėjimo savimi? Jūs buvote išties puikus masalas - tik medžiotojas, regis, įkrito į savo paties išraustą duobę. Gal jūs ir nebūtumėte atvedęs aukų tiesiai mums į nasrus, tačiau visai sėkmingai atlydėjote mus pas aukas!

- Ar negalėčiau atsisėsti ir paaiškinti jums keletą paprastų dalykų? - paklausė Čenis. - Prašau.

- Ne. Jums teks pastovėti.

- Tiek to, aš puikiausiai galiu kalbėti ir stovėdamas. Ar manote, kad Mulas atsekė paskui mus naudodamasis ryšių grandinėje įtaisyto hiperieškiklio parodymais?

Galėjo būti, kad blasteris vos vos krustelėjo. Čenis dėl to nebuvo visai tikras. Jis kalbėjo toliau:

- Neatrodote labai nustebęs. Bet aš nė neketinu gaišti laiko abejonėms - iš tikrųjų jūs apstulbote. Taip, apie hiperieškiklį aš žinojau. O dabar, kai jau įrodžiau jums žinojęs šį tą, ko, jūsų manymu, tikrai neturėjau žinoti, norėčiau atskleisti jums kai ką, ko nežinote jūs - ir aš nė kiek neabejoju, kad tikrai nežinote.

- Labai jau ilga įžanga, Čeni. Maniau, kad jūsų išradingumo klodai kur kas turtingesni.

- Patikėkite, man ničnieko nereikia išgalvoti. Išdavikų iš tiesų būta - arba priešo agentų, jei toks išsireiškimas jums labiau patinka. Bet Mulas apie tai sužinojo gana keistu būdu. Panašu, kad kai kurių jo atverstųjų žmonių sąmones paveikė dar ir kažkas kitas.

Šįsyk blasteris iš tikrųjų krustelėjo. Be jokios abejonės.

- Aš specialiai tai pabrėžiu, Pričeri. Štai kodėl jam ir buvau reikalingas aš. Aš nebuvau Atverstasis. Negi jis pats labai aiškiai nepasakė jums, kad jam reikalingas būtent toks, nepajungtas žmogus? Ar žinote, kodėl? Ar jis pasakė jums tikrąją priežastį? Ne?

- Sugalvokite ką nors kita, Čeni. Jeigu aš būčiau Mulo priešas - žinočiau tai.

Paskubomis, bet pakankamai ramiai Pričeris patikrino savo sąmonę. Viskas tebebuvo kaip buvę. Viskas tebebuvo kaip buvę. Vadinasi, šitas žmogus meluoja.

- Norite pasakyti, kad jaučiatės esąs visiškai ištikimas Mului? Ką gi, tikriausiai taip ir yra. Prie jūsų ištikimybės pojūčio niekas nekišo nagų. Tokius dalykus, pasak paties Mulo, pernelyg lengva atskleisti. Bet pasakykite, kaip jūs jaučiatės - turiu omeny jūsų dvasinę būseną? Jūsų mąstymas tingus, sulėtėjęs, tiesa? Ar galite tvirtinti, kad nuo pat kelionės pradžios jautėtės visiškai normaliai? Ar neapnikdavo keistas pojūtis, kad neatpažįstate pats savęs, tarsi būtumėte nebe tas, kas buvote? Ką jūs darote - ar norite praurbinti mano pilve skylę nė nenuspaudęs gaiduko?

Pričeris per pusę colio atitraukė blasterį.

- Ką jūs norite visu tuo pasakyti?

- Noriu pasakyti, kad į jūsų sąmonę kažkas buvo įsibrovęs. Kažkas jumis manipuliavo. Jūs juk savo akimis nematėte, kad hiperieškiklį instaliavo Mulas. Išvis nematėte nei kas, nei kaip tai padarė. Jūs tiesiog jį aptikote, ir jums nekilo nė menkiausios abejonės, kad tai Mulo darbas - tad jūs visą laiką ir manėte, kad mus seka būtent Mulas. Žinoma, jūsų rankinis siųstuvas gali užmegzti ryšį su laivu tokiu bangų dažniu, kokiu manasis neveikia. Nejaugi manote, kad aš šito nežinojau? - Dabar jis jau kalbėjo greitai, piktai. Abejingumo kiautas išsisklaidė kaip nebuvęs, paviršiun kliūstelėjo įsiūtis. - Tačiau dabar pas mus atvyksta anaiptol ne Mulas. Ne, ne Mulas.

- Jeigu ne Mulas, tuomet - kas?

- O kaip jums atrodo? Aš aptikau tą hiperieškiklį tą pačią dieną, kai išvykome. Bet man ir į galvą neatėjo, kad jį galėjo įtaisyti Mulas. Tuo metu jam nebuvo jokios prasmės rinkti netiesioginius įrodymus. Negi pats nesuprantate, kaip tai absurdiška? Jeigu aš jau tada buvau išdavikas, ir Mulas tai žinojo, jis gi galėjo atversti mane į tikrąjį tikėjimą taip pat lengvai, kaip ir jus - ir tada būtų išgavęs iš manęs Antrojo Fondo paslaptį čia pat, vietoje. Jam nebūtų reikėję siųsti manęs kažin kur, į kitą Galaktikos pakraštį. Argi jūs pats įstengtumėte nuslėpti nuo Mulo kokią nors paslaptį? O jei aš nežinojau, kur ieškoti Antrojo Fondo, tuomet ir negalėjau parodyti kelio! Bet kuriuo atveju: kuriems galams reikėjo išsiųsti mane į kelionę?

Akivaizdu, kad hiperieškiklį ryšių grandinėje turėjo instaliuoti kažkoks Antrojo Fondo agentas. Kaip tik jis dabar pas mus ir atvyksta. Argi kam nors būtų pavykę jus apmulkinti, jei vertingasis jūsų protas prieš tai nebūtų deramai parengtas? Argi jūs normaliai mąstote, jeigu visišką kvailystę sugebate palaikyti išmintimi? Aš šit imsiu ir nugabensiu Antrajam Fondui mūsų laivą?.. Po šimts, ką gi jie veiks su laivu?

Ne, Pričeri, ne laivo jiems reikėjo - jūsų. Juk kaip tik jūs apie Sąjungą žinote daugiau nei bet kas kitas, išskyrus, žinoma, Mulą, tačiau Mulas jiems pavojingas, o jūs - ne. Štai kodėl jie ir pakišo man mintį, kuria kryptimi derėtų ieškoti. Žinoma, bet kaip naršant Lęšį, aptikti Tazendą buvo visiškai neįmanoma. Aš ir pats puikiai tai supratau. Tačiau aš žinojau, kad Antrasis Fondas nenuleidžia nuo mūsų akių - ir patys visa tai suorganizavo. Tad kodėl gi mums nepriėmus jų primestų žaidimo sąlygų? Blefavome ir mes, ir jie - kuris kurį? Jie siekė sučiupti mus, aš gi norėjau sužinoti, kur jie slapstosi - ir kosmosas tepasigaili to, kuris galų gale liks pergudrautas.

Tačiau kol jūs atkakliai baksnojate mane savo blasteriu, pralaimėjusieji esame kaip tik mes. Be jokios abejonės, jūs šitaip elgiatės ne savo valia. Tokią mintį jums įpiršo jie. Atiduokite man tą blasterį, Pričeri. Žinau, jums viskas atrodo kitaip, bet šiuo metu jūs neturite savo nuomonės - ją jums įpiršo Antrasis Fondas. Atiduokite man blasterį, Pričeri, ir mudu deramai sutiksime tą, kas pas mus atvyksta - drauge.

Pričeris kas akimirką vis labiau glumo. Jį apėmė tikras siaubas. Kaip įtikėtina viskas, ką sako Čenis! Nejaugi jis galėjo šitaip apsirikti? Iš kur tos be paliovos jį graužiančios dvejonės? Kodėl jis nė akimirkos nesijaučia tikras? Kodėl Čenis įkvepia šitokį pasitikėjimą juo?

Šitoks sugebėjimas įteigti pasitikėjimą!

O gal tai jo paties nusikamavusi sąmonė dar bando priešintis svetimųjų įsibrovimui?

Gal jis jau susidvejino?

Tarsi per miglą jis regėjo priešais stovintį Čenį; šis ištiesė ranką... Staiga Pričeris suvokė, kad tuojau pat atiduos jam savo blasterį.

Jo rankų raumenys jau buvo beįsitempią kaip tik tokiam judesiui, ir kaip tik tą akimirksnį jam už nugaros lėtai virstelėjo durys. Generolas atsigręžė...

Tikriausiai esama Galaktikoje žmonių, kuriuos įmanoma supainioti su kuo nors kitu net pačiomis ramiausiomis ir nekalčiausiomis aplinkybėmis. Kita vertus, žmogų, ko gero, gali apimti tokia dvasinė būsena, kad jis palaikys vieną asmenį kitu netgi tuo atveju, jei jie nė trupučio nepanašūs. Tačiau nei vienas, nei kitas atvejis netiko Mului - jo nebuvo įmanoma sumaišyti su niekuo kitu.

Nusikamavusi, išsekusi Pričerio sąmonė neįstengė atsispirti tam akimoju jį užliejusiam vėsaus gyvybingumo srautui.

Fiziškai Mulas nepajėgė valdyti jokios situacijos. Taip pat ir šitos.

Atrodė jis gana komiškai: apsitūlojęs keliais sluoksniais šiltų drabužių, jis iš pažiūros gerokai pastorėjo, tačiau netgi šitaip jo sudėjimo niekaip nepavadintum normaliu. Iš po gobtuvo styrantis, nuo šalčio įraudęs garsusis jo straublys visiškai dengė likusiąją veido dalį.

Labiau neįtikėtinos išvaizdos staiga užgriuvusį išgelbėtoją kažin ar įmanoma net įsivaizduoti.

Jis pasakė:

- Pasilaikyk savo blasterį, Pričeri.

Paskui Mulas atsigręžė į Čenį, kuris, jau atsisėdęs, tik gūžtelėjo pečiais.

- Panašu, kad emocinė aplinka čia gana gluminanti, dvelkte dvelkia konfliktu. Kas gi ten toks, be manęs paties, jus seka?

Aštriai įsiterpė Pričeris:

- Ar hiperieškiklis mūsų laive buvo instaliuotas jūsų įsakymu, pone?

Mulas atsigręžė ir ramiai pažvelgė į jį.

- Žinoma. Argi tikėtina, kad kokia nors kita Galaktikos organizacija, išskyrus Pasaulių Sąjungą, galėjo prikišti ten nagus?

- Bet jis man sakė...

- Jis yra čia, generole. Tad gal apsieikime be netiesioginių citatų. Ar tu ką nors jam sakei, Čeni?

- Taip. Tačiau, matyt, būsiu apsirikęs, pone. Aš maniau, kad ieškiklį laive įmontavo koks nors Antrojo Fondo agentas ir kad mes buvome atvilioti čia kažkokiu jų tikslu, kuriam aš buvau pasiruošęs priešintis. Buvau beveik visiškai įsitikinęs, kad generolas jau atiteko jiems, ir jie veikia jo rankomis.

- Panašu, kad nuomonę jau pakeitei?

- Ko gero, taip. Jeigu mano prielaidos būtų teisingos, pro duris būtumėte įžengęs ne jūs.

- Gerai. Tuomet imkime ir viską išsiaiškinkime.

Mulas išsinėrė iš minkšta medžiaga pamuštų, elektra apšildomų drabužių viršutinio sluoksnio.

- Ar neprieštarausite, jeigu aš irgi atsisėsiu? Na štai. Dabar mes visiškai saugūs ir galime nesibaiminti, kad kas nors pas mus įsibraus. Nė vienas šito ledo luisto čiabuvis nesumanys kišti čionai nosies. Dėl to galiu jus užtikrinti, - jis kalbėjo kiek paniuręs, labai rimtai, akivaizdžiai demonstruodamas neįveikiamą savo galią.

Čenis neslėpė pasibjaurėjimo:

- Kam gi šitoks slaptumas? Bene kas nors ruošiasi patiekti arbatos ir iškviesti šokėjas?

- Vargu bau. Kokią gi teoriją tu išdėstei, jaunuoli? Tvirtinai, kad jus seka Antrojo Fondo atstovai - ir dar su prietaisu, kokio be manęs paties niekas kitas neturi? Ir dar - kaip, sakei, tau pavyko aptikti šią vietą?

- Apsvarsčius visus žinomus faktus, pone, atrodo akivaizdu, kad tam tikros užuominos buvo specialiai patalpintos mano sąmonėje...

- Ir tai - tų pačių Antrojo Fondo atstovų darbas?

- Nenumanau, kas kitas galėjo tai padaryti.

- Argi tu nepagalvojai, kad, jei koks nors Antrojo Fondo agentas galėjo savais tikslais priversti, suvilioti, sugundyti, tave keliauti į Antrąjį Fondą - manding, tu įsivaizdavai, kad jis naudojasi metodais, panašiais į manuosius, nors, kaip turbūt prisimeni, aš sugebu įdiegti tiktai emocijas, ne mintis - taigi ar tu nepagalvojai, kad, jeigu jis tai sugeba, tai ir hiperieškiklis nelabai jam tereikalingas?

Čenis staigiai kilstelėjo galvą ir, susidūręs su didelėmis valdovo akimis, ūmai išsigando. Pričeris kažką suniurzgė ir atsipalaidavo - tai aiškiai matėsi iš nusvirusių jo pečių.

- Ne, - pasakė Čenis. - Apie tai aš nepagalvojau.

- Ir dar. Jeigu jiems buvo būtina tave sekti, vadinasi, patys jie nesugebėjo tavęs čia nukreipti - o be tikslių nurodymų tu vargu bau būtum šitaip sėkmingai suradęs kelią čionai. Ar apie tai tu irgi nepagalvojai?

- Ne, nepagalvojau.

- O kodėl ne? Nejaugi tavo intelektualinis lygis smuko iki tokio sunkiai tikėtino žemo lygio?

- Vienintelis mano atsakymas, pone, yra klausimas: ar jūs, kaip ir kapitonas Pričeris, kaltinate mane išdavyste?

- O jeigu kaltinu - ar turi kaip apsiginti?

- Galiu pateikti tik tuos pačius argumentus, kuriuos jau išsakiau generolui Pričeriui. Jeigu aš - išdavikas, jeigu žinau, kur yra Antrojo Fondo slėptuvė - tuomet jūs be didesnio vargo galėtumėte mane pajungti ir visas paslaptis išgauti tiesiogiai. Gi jeigu manote, kad mane sekti būtina, iš to išeina, kad iš anksto aš nieko nežinojau, vadinasi, aš - ne išdavikas. Tad į jūsų paradoksą aš galiu atsakyti tik kitu paradoksu.

- Ir kokia išvada?

- Išvada: aš - ne išdavikas.

- Su kuo aš esu priverstas sutikti, nes tavo argumentai nenuginčijami.

- Tuomet gal galėčiau sužinoti, kodėl jūs paslapčia mus sekėte?

- Todėl, kad egzistuoja ir trečias visų šių įvykių paaiškinimas. Ir tu pats, ir Pričeris interpretavote kai kuriuos faktus išdėstydami savo požiūrius. Tačiau keletas dalykų liko nepaminėta. Aš - jeigu skirsite man valandėlę dėmesio - paaiškinsiu juos visus. Per daug neišsiplėsiu, tad baimintis nuobodulio nėra reikalo.

Sėskis, Pričeri, duokš man savo blasterį. Mums nebegresia joks pavojus. Nei vidinis, nei išorinis. Niekas mūsų nebeužpuls. Nebepavojingas mums ir Antrasis Fondas. Tavo dėka, Čeni.

Kambarys buvo apšviestas taip, kaip įprasta Roseme - elektra įkaitinta viela. Ant lubų kabojo vienintelė apskrita lemputė, ir blausioje geltonoje jos šviesoje kiekvienas iš kambaryje esančio trejeto metė atskirą šešėlį.

Mulas kalbėjo toliau:

- Kadangi man atrodė, kad sekti Čenį būtina, vadinasi, aš siekiau išpešti iš to kažkokios naudos. Kadangi jis nukeliavo į Antrąjį Fondą nosies tiesumu ir stulbinančiu greičiu, galime daryti išvadą, jog aš kaip tik to ir tikėjausi. O kadangi aš neišgavau iš jo paslapties tiesiogiai - vadinasi, kažkas mane sulaikė. Štai ir išdėsčiau jums faktus. Be abejo, Čenis puikiausiai žino, kaip juos paaiškinti. Taip pat ir aš. O tu ar žinai atsakymą, Pričeri?

Pričeris bukai pratarė:

- Ne, pone.

- Tuomet aš viską paaiškinsiu. Esama tik vienos kategorijos žmonių, kurie gali ir žinoti, kur yra Antrasis Fondas, ir neleisti man išgauti informacijos tiesiogiai. Čeni, bijau, kad tu pats ir esi antrafondietis.

Alkūnėmis įsirėmęs į kelius Čenis kiek pasilenkė į priekį. Vos judindamas lūpas jis piktai paklausė:

- Ar turite tiesioginių įrodymų? Dedukcija šiandien mus jau dusyk apgavo.

- Yra ir tiesioginių įrodymų, Čeni. Jų rasti ne taip ir sunku. Aš užsiminiau tau, kad man pavaldžių žmonių sąmonėmis manipuliuoja kažkas kitas. O tasai, kuris sugeba tai daryti, privalo būti: a) nekontroliuojamas pats; b) pakankamai arti įvykių epicentro. Mat poveikio laukas, nors ir gana platus, visgi nėra beribis. Tau pernelyg viskas sekėsi, Čeni. Žmonės per daug tave mėgo. Pernelyg lengvai tu gaudavai viską, ko įsigeidęs. Aš ir ėmiau svarstyti...

Tada aš tave išsikviečiau ir skyriau tau užduotį - vadovauti šiai ekspedicijai. Tavęs tai nėmaž neišgąsdino. Stebėjau tavo emocijas. Tu net nesusijaudinai. Pasitikėdamas savimi tu persistengei, Čeni. Kiekvienas, net ir pats kompetentingiausias žmogus, gavęs tokią užduotį, būtinai pajustų bent šiokį tokį nerimastingą virpulį. Gi tavo sąmonėje neužčiuopiau nė menkiausio jaudulio. Tai buvo galima paaiškinti dvejopai: arba tu - visiškas kvailys, arba sugebi tobulai kontroliuoti savo sąmonę.

Patikrinti, kuris iš šių dviejų atsakymų teisingas, irgi nebuvo sudėtingas uždavinys. Aš pričiupau tavo sąmonę atsipalaidavimo akimirksnį ir trumpai valandėlei užliejau ją nepakeliamu sielvartu. Tiesa, kone iš karto tą įdiegtą būseną pašalinau. Tuojau po to tu pliūptelėjai pykčiu - taip meistriškai suvaidintu pykčiu, kad

aš būčiau galėjęs prisiekti, jog tai natūrali reakcija... jei ne viena mažytė smulkmena. Kai aš žaibiškai iškreipiau tavo emocijas, tu vieną akimirką - trumputę sekundės dalelytę! - nespėjai susigriebti ir mėginai priešintis. O to man visiškai užteko.

Niekas nebūtų įstengęs man pasipriešinti - netgi trumputę sekundės dalelytę. Niekas, išskyrus tą, kuris apdovanotas panašiais sugebėjimais kaip ir aš.

Čenio balsas buvo tylus, kupinas kartėlio:

- Aišku. Ir kas dabar?

- Dabar tu mirsi - mirsi, nes esi antrafondininkas. Tikiuosi, pats supranti, kad tai būtina.

Čenis ir vėl atsidūrė priešais blasterio vamzdį. Tik šįsyk vamzdį laikančios rankos judesius valdė jau nebe tokia sąmonė kaip Pričerio, kurią buvo galima iškreipti pagal pageidavimą. Šįkart mirtiną ginklą valdė protas, toks pat subrendęs kaip ir paties Čenio - ir toks pat atsparus bet kokiam išoriniam poveikiui.

Jam liko pašėlusiai nebedaug laiko padėčiai ištaisyti.

Žmogui, turinčiam normalią pojūčių sandarą ir lygiai taip pat normaliai nesugebančiam kontroliuoti emocijų, labai sunku apsakyti tai, kas po to įvyko.

Iš esmės kaip tik tai Čenis ir spėjo suvokti per tą trumputę laiko atkarpą, kol Mulo pirštas buvo benuspaudžiąs blasterio gaiduką.

Tą akimirksnį paties Mulo sąmonėje viešpatavo vienas vienintelis pojūtis: tvirtas, neįveikiamas ryžtas, neatmieštas nė menkiausiu abejonės lašu. Jei vėliau Čenis būtų pasidomėjęs, kiek gi laiko turėjo praeiti nuo apsisprendimo šauti iki niokojančios energijos papliūpos išsiveržimo, jis tikriausiai būtų apskaičiavęs, kad išsisukti jam bebuvo likęs vos penktadalis sekundės.

Mažiau nei akimirksnis.

Per tą patį penktadalį sekundės Mulas suvokė štai ką: visas emocinis Čenio smegenų potencialas staiga siūbtelėjo aukštyn, kažkodėl neužkliudydamas paties Mulo sąmonės. Ir tą pat akimirksnį iš visai netikėtos pusės Mulą užgriuvo nuožmios ir tobulai grynos neapykantos krioklys.

Tas netikėtas emocinis srautas ir privertė jo pirštą tiesiog atšokti nuo gaiduko. Niekas kitas pasaulyje nebūtų valiojęs to padaryti. Drauge su pakitusiu veiksmu Mulo sąmonėje atsiskleidė ir aiškus naujos situacijos suvokimas.

Toji sustingusi nebyli scena užtruko gerokai trumpiau, nei būtų prireikę dramatiškos pauzės efektui pasiekti. Mulas stovėjo nekrustelėdamas, patraukęs pirštą nuo blasterio gaiduko, įdėmiai dėbsantis į Čenį. Ir Čenis, tarsi suakmenėjęs, įsitempęs, dar nedrįstantis nė kvėptelėti. Ir pagaliau Pričeris, bejėgiškai susmu-

kęs krėsle, nors kiekvienas jo raumenėlis konvulsyviai trūkčiojo, kiekviena sausgyslė skausmingai įsitempė iki kraštutinės ribos, visas kūnas veržte veržėsi šokti pirmyn. Nuo jo veido akimoju išnyko toji kruopščiai išmokta medinė išraiška - dabar jis tapo beveik nebeatpažįstama mirties kauke, trykštančia siaubinga neapykanta. Nuožmus jo žvilgsnis smigo į Mulą - tiktai į Mulą.

Čenis ir Mulas persimetė vos vienu dviem žodžiais - tik tiek ir tereikėjo tame viską atskleidžiančiame emocinio suvokimo sraute; tokiems kaip jie tai visada buvo ir bus svarbiausias tarpusavio supratimo būdas. Tačiau atsižvelgiant į ribotų mūsų pačių sąmonių poreikius, visa tai, kas įvyko tuo metu ir kiek vėliau, būtina perteikti žodžiais.

Prašneko įsitempęs Čenis:

- Tu atsidūrei tarp dviejų ugnių, Pirmasis Pilieti. Tu negali vienu metu kontroliuoti dviejų sąmonių - negali, kai viena iš jų yra manoji. Taigi tau neliko iš ko rinktis. Pričeris dabar laisvas, tavo Atvertimas nebeveikia. Aš sutraukiau visus pančius. Dabar jis - senasis Pričeris, tas pats, kuris kadaise mėgino tave nužudyti, kuris laiko tave priešu viso to, kas yra laisva, teisinga ir šventa, be to, jis žino, kad ištisus penkerius metus tu laikei jį supančiotą, visiškai bejėgį, priverstą tau pataikauti. Šiuo metu aš jį prilaikau, slopindamas jo valią, bet, jei tu mane nužudysi, jis akimoju išsilaisvins, ir jam prireiks kur kas mažiau laiko pribaigti tave, nei tu suspėtum nukreipti į jį savo blasterį ar netgi savo valią.

Mulas pakankamai aiškiai tai suprato. Jis nekrustelėjo.

Čenis kalbėjo toliau:

- Gi jei tu bandysi vėl jį užvaldyti, jei stengsies jį nužudyti ar padaryti bet ką kita, tau tikrai nebeužteks laiko sustabdyti mane.

Mulas vis dar nejudėjo. Tik tylutėliai atsiduso suvokdamas padėtį.

- Taigi mesk tą blasterį, - tęsė Čenis. - Tuomet mūsų jėgos vėl bus lygios, ir tu galėsi susigrąžinti Pričerį.

- Aš padariau klaidą, - galų gale prašneko Mulas. - Ruošdamasis susidurti su tavimi, neturėjau leisti prasismelkti jokiam trečiam veiksniui. Per jį ir atsirado papildomas kintamasis. Ko gero, už tokią klaidą pačiam ir teks sumokėti.

Jis nerūpestingai dunkstelėjo blasterį ant grindų ir nuspyrė jį į kitą kambario galą. Tą pat akimirksnį Pričeris nugrimzdo į gilų miegą.

- Kai atsibus, jis jausis visiškai normaliai, - abejingai ištarė Mulas.

Visas šis pokalbis, nuo tos akimirkos, kai Mulo pirštas jau buvo bespaudžiąs gaiduką iki tos, kai Mulas numetė blasterį ant grindų, užtruko kiek mažiau nei pusantros sekundės.

Tačiau pačiame Mulo sąmonės pakraštėlyje, tokį trumpą akimirksnį, kad vos suspėjo tai užfiksuoti, Čenis užjuto išsprūdusį Mulo emocijų tvyksnį. Tai vis dar buvo triumfas - absoliučiai tikras ir neabejotinas.

6. Vienas vyras, Mulas - ir tas kitas

Abu tokie fiziškai skirtingi vyrai iš pažiūros atsipalaidavo ir visiškai nusiramino, tačiau kiekvienas jų nervas, atstojąs emocijų detektorių, virpėjo nuo įtampos.

Pirmąsyk per daugelį metų Mulas nebebuvo visiškai tikras dėl savo galimybių. Čenis gi puikiai žinojo, kad, nors kol kas ir pajėgia apsiginti, tačiau tam tenka įtempti visas jėgas, ko apie jo priešininką niekaip negalėjai pasakyti. Čenis suprato, kad ištvermės varžybas jis neišvengiamai pralaimėtų.

Tačiau galvoti apie tai buvo mirtinai pavojinga. Atskleisti Mului savo emocinį silpnumą - tas pats, kas įteikti jam į rankas ginklą. Mulo sąmonėje jau blykčiojo kažkoks atšvaitas - neabejotina laimėtojo kibirkštėlė.

Kad taip išlošus laiko...

Kodėl gi pagalba šitaip delsia? Koks buvo tas šaltinis, iš kurio Mulas sėmėsi tvirto pasitikėjimo savimi? Iš kur priešininkas žinojo, kad jis pats neturi iš kur pasisemti papildomų jėgų? Jis visąlaik stebėjo Mulo sąmonę, tačiau ši ničnieko jam nebylojo. Jeigu jis sugebėtų skaityti mintis... Ir vis dėlto...

Čenis grubiai nuslopino savo sąmonės sūkurius. Liko vien tik tai: išlošti laiko...

Čenis prašneko:

- Jeigu jau nutarėme - o po mūsų nedidelės dvikovos dėl Pričerio ir aš pats šito nebeneigiu - kad aš esu antrafondietis, tuomet gal pasakytum man, kodėl aš vis dėlto atkeliavau į Tazendą?

- Ir nemanau, - Mulas spigiai nusijuokė, nė akimirkai neprarasdamas visiško pasitikėjimo savimi. Aš - ne Pričeris. Aš visai neprivalau aiškinti tau savo veiksmų. Tu pats išsiaiškinai priežastis - ar tai, ką laikei priežastimis. Kad ir ką tau pavyko sužinoti, tavo veiksmai visiškai mane tenkino, tad aš nieko daugiau ir neklausinėju.

- Vis dėlto tavojoje istorijos koncepcijoje turi būti nemaža baltų dėmių. Ar Tazenda išties yra tas Antrasis Fondas, kurį taip troškai surasti? Pričeris nemaža pasakojo apie kitą tavo bandymą aptikti Antrąjį Fondą, apie tą psichologą, kurį pavertei savo įrankiu - Eblingą Misą. Retsykiais Pričeris šį tą išplepėdavo, nes aš, na... sakykime, patyliukais jį paskatindavau. Prisimink Eblingą Misą, Pirmasis Pilieti.

- Kodėl turėčiau jį prisiminti?

Ir vėl - šitoks pasitikėjimas savimi!

Čenis jautė, kad Mulo pasitikėjimas savimi vis auga, netgi išnirdamas į paviršių, tarsi laikui bėgant visas Mulo nerimas - jei tik jis turėjo dėl ko nerimauti - sparčiai sklaidytųsi.

Čenis kalbėjo toliau, iš paskutiniųjų nuslopinęs nevilties srautą:

- Vadinasi, tu visiškai nesmalsus? Pričeris man sakė, kad Misą kažkas neapsakomai nustebino. Jis primygtinai ragino skubėti, nedelsiant perspėti Antrąjį Fondą. Bet kodėl? Kodėl? Eblingas Misas mirė. Antrasis Fondas taip ir liko neperspėtas. Tačiau jis vis dar egzistuoja.

Mulas nusišypsojo - nuoširdaus pasitenkinimo šypsena. Tačiau tuoj pat pliūptelėjo netikėtas stiprus žiaurumo srautas, kuris, kaip pajuto Čenis, staigiai ištryškęs taip pat staigiai ir nuslūgo.

- Matyt, Antrąjį Fondą kažkas vis dėlto perspėjo, - atsakė Mulas. - Nes jeigu ne, kodėl tuomet į Kalganą atvyko toks Beilas Čenis, kodėl jis bandė manipuliuoti mano žmonėmis ir ėmėsi tokios nedėkingos užduoties - mėginti pergudrauti mane? Tiesiog perspėjimas Antrąjį Fondą pasiekė per vėlai - štai ir viskas.

- Tuomet aišku, - Čenis leido ištrykšti silpnutei gailesčio srovelei, - kad tu netgi nežinai, kas iš tikrųjų yra Antrasis Fondas, nesuvoki gilesnės visų pastarųjų įvykių reikšmės!

Išlošti laiko!

Mulas pajuto priešininko gailestį ir jo akys tučtuojau priešiškai susiaurėjo. Kaip visuomet keturiais pirštais jis pasitrynė nosį ir piktai karktelėjo:

- Ką gi, pasidžiauk, kol gali. Kas gi yra tas Antrasis Fondas?

Čenis prašneko neskubėdamas, tyčia daugiau vartodamas paprastus žodžius, o ne emocinius simbolius:

- Sprendžiant iš viso to, ką girdėjau, kaip tik Antrąjį Fondą gaubusi paslaptis užvis labiausiai ir glumino Misą. Haris Seldonas įkūrė du centrus - bet kodėl tokius skirtingus? Pirmasis Fondas buvo tikras brangakmenis, kuris per du šimtmečius apžilpino akis gerai pusei Galaktikos. Tuo tarpu Antrasis visuomet buvo tamsos bedugnė.

Tu niekad nesuprasi, kodėl viskas buvo sutvarkyta būtent taip, nebent sugebėtum iki dugno išjausti tą paskutiniųjų merdinčios Imperijos dienų atmosferą. Tai buvo absoliutų metas - metas didžiųjų galutinių abstrakcijų - bent jau mąstyme. Paskubomis buvo renčiami barjerai, užkertantys kelią bet kokios naujos idėjos vystymuisi - žinoma, tai buvo smunkančios kultūros požymis. Seldonas ėmė maištauti prieš tuos barjerus - tuo jis ir išgarsėjo. Ta paskutinioji, jame švytėjusi jaunatviško kūrybingumo kibirkštis nutvieskė Imperijos saulėlydį ir tapo blausiais pirmaisiais patekėsiančios Antrosios Imperijos saulės atšvaitais.

- Labai dramatiška. Ir kas toliau?

- Tad jis ir įkūrė savo Fondus, remdamasis psichoistorijos dėsniais; tačiau juk jis geriau nei bet kas kitas žinojo, kad netgi tie dėsniai yra reliatyvūs. Jis niekada nekūrė galutinio produkto. Galutiniai produktai - tik vystantiems protams. Gi Seldono kūrinys buvo evoliucionuojantis mechanizmas, o Antrasis Fondas - kelias į tą evoliuciją. Mes, Pirmasis Laikinosios tavo Pasaulių Sąjungos Pilieti, mes ir esame Seldono Plano puoselėtojai. Tiktai mes!

- Ar šitaip tu bandai pasidrąsinti, - su panieka paklausė Mulas, - ar stengiesi padaryti man įspūdį? Antrasis Fondas, Seldono Planas, Antroji Imperija - visa tai nėmaž man nerūpi, manęs tai nedomina, neužgauna manyje nė pačios ploniausios gailesčio, užuojautos ar atsakomybės stygos, nestimuliuoja jokio kito emocinio pagalbos šaltinio, kurį tu, regis, stengiesi manyje užčiuopti. Bet kuriuo atveju, kvaily tu nelaimingas, apie Antrąjį Fondą kalbėk būtuoju laiku, nes jis jau sunaikintas!

Mulas pakilo nuo kėdės ir ėmė artintis; Čenis kaipmat pajuto, kad jo sąmonę slegiančio emocinio potencialo intensyvumas vis auga. Jis ėmė karštligiškai priešintis, tačiau kažkas negailestingai šliaužė į jo sąmonę, versdamas ją vis labiau trauktis ir gūžtis.

Jis pajuto sieną už nugaros. Mulas stovėjo tiesiog priešais jį, sudžiūvusiomis rankomis įsisprendęs į kaulėtus šonus; po kalną primenančia nosimi ištįso šiurpi šypsena.

- Tavo žaidimas baigtas, Čeni. Viskas jau baigta - ir tau, ir visiems tiems, kurie buvo Antrasis Fondas. Buvo Antrasis Fondas! Buvo!

Ko gi tu kiurksojai čia visą tą laiką plepėdamas su Pričeriu, kai tuo tarpu galėjai paveikti jį ir atimti iš jo blasterį fiziškai nė piršto nepajudindamas? Tu juk laukei manęs, tiesa? Norėjai sutikti mane tokioje situacijoje, kuri neturėjo sukelti man jokio įtarimo!

Tavo nelaimė ta, kad man ir nereikėjo sukelti įtarimo. Aš tave perpratau. Aš kuo puikiausiai perpratau tave, Čeni iš Antrojo Fondo!

Bet ko gi tu lauki dabar? Tu vis dar beviltiškai bombarduoji mane žodžiais, tarsi vien tavo balso skambesys galėtų tiesiog prišaldyti mane prie kėdės! Ir visą tą laiką, kol tu mali liežuviu, kažkas tavo sąmonėje vis dar laukia... vis laukia... laukia... Tačiau niekas neateina! Nesirodo niekas iš tų, kuriuos tu tikiesi išvysti, nesirodo nė vienas tavo sąjungininkas. Tu čia visiškai vienas, Čeni. Ir liksi vienas. Ar žinai, kodėl?

Ogi todėl, kad Antrasis Fondas apsiskaičiavo, todėl, kad visiškai manęs neįvertino. Aš labai anksti perpratau jų planus. Jie vylėsi, kad aš atseksiu paskui tave čionai it už virvutės vedamas, o

tada jie jau galės be jokių rūpesčių mane iščirškinti. Taip, tu iš tiesų turėjai būti tik masalas - masalas vargšui kvailam nusmurgusiam mutantui, taip karštligiškai kuriančiam savo imperiją, kad nė nežiūrinčiam po kojomis - jie tikėjosi, kad aš sėkmingai įgriūsiu į iškastą man duobę! Bet argi aš dabar - jų belaisvis?

Kažin, svarstau sau, negi jiems ir į galvas neatėjo, kad aš tikrai nelįsiu čia be savojo laivyno? Vienintelio laivo artilerijos pakaktų, kad jie liktų visiškai bejėgiai ir apgailėtini. Negi jie nepagalvojo, kad aš nesustosiu paplepėti ir pasiginčyti, kad nelauksiu, kaip susiklostys įvykiai?

Prieš dvylika valandų mano laivai užpuolė Tazendą, ir šiuo metu jų misija jau baigta; beje, užduotį jie atliko labai kruopščiai. Tazenda virto griuvėsiais, visi tankiau gyvenami jos centrai šluote nušluoti nuo planetos paviršiaus. Niekas net nesipriešino. Antrasis Fondas nebeegzistuoja, Čeni, o aš - bjaurus juokingas išsigimėlis - esu Galaktikos valdovas.

Čenis nieko kita nebeįstengė, kaip tik silpnai papurtyti galvą:

- Ne... Ne...

- Taip!.. Taip!.. - pamėgdžiojo jį Mulas. - Tu esi paskutinis dar gyvas antrafondietis, ir tai - nebeilgam.

Tada stojo trumpa įtempta pauzė, po kurios Čenis kone sustaugė nuo staigaus aštraus skausmo - kažkas grubiai skverbėsi į slapčiausius jo sąmonės audinius, negailestingai juos draskydamas.

Mulas atsitraukė ir suniurnėjo:

- Šito nepakanka. Galų gale išbandymo tu neišlaikei. Tavo neviltis apsimestinė. Tavo baimė nėra tokia stipri ir visaapimanti, tai - ne sielvartas dėl sunaikinto idealo. Tai tik silpna menka baimiūkštė dėl nuosavo kailio...

Geibi Mulo ranka pastvėrė Čenį už gerklės, ir šis kažkodėl nesugebėjo išsivaduoti iš tų silpnų gniaužtų.

- Tu - mano draudimo polisas, Čeni. Tu - mano garantija ir apsauga nuo bet kokių klaidų, kurias galėjau padaryti...

Mulo akys gręžte gręžė jį. Atkaklios... Primygtinai reikalaujančios...

- Ar aš teisingai viską apskaičiavau? Ar aš tikrai pergudravau taviškius iš Antrojo Fondo? Tazenda sunaikinta, Čeni, visiškai sunaikinta, nuniokota, sulyginta su žeme - tad kodėl tavo neviltis apsimestinė? Kur slypi tikroji tiesa? Privalau sužinoti tikrąją tiesą! Kalbėk, Čeni, kalbėk! Nejaugi aš prasismelkiau nepakankamai giliai? Nejaugi pavojus vis dar tebeegzistuoja? Kalbėk, Čeni! Kur aš suklydau?

Čenis jautė, kaip žodžiai veržte veržias jam iš burnos. Jiems anaiptol nebuvo lengva prasibrauti išorėn. Čenis sukando dantis, stengdamasis užtverti žodžiams kelią. Jis sukando liežuvį. Įtempė kiekvieną gerklės raumenėlį...

Tačiau jie išsprūdo - virpėdami ir trūkčiodami, tempiami galingos jėgos, tuo pačiu draskydami Čenio gerklę, liežuvį, netgi skaldydami dantis.

- Tiesa... - cyptelėjo jis. - Tiesa...

- Taip taip, man reikia tiesos. Ką dar liko nuveikti?

- Seldonas įkūrė Antrąjį Fondą čia. Kaip jau sakiau - čia. Aš nemelavau. Psichologai atvyko čia ir ėmė kontroliuoti vietinius gyventojus...

- Tazendoje? - Mulas giliai panėrė į kančios užlietas Čenio emocijų gelmes negailestingai jas niokodamas. - Tazendą aš jau sunaikinau. Tu puikiai žinai, ko man reikia. Kalbėk.

- Ne Tazenda... Aš juk sakiau, kad Antrojo Fondo atstovai nėra oficiali valdžia... Tazenda - tik nominalus... - žodžiai sruvo beveik visiškai nesuprantami, susiformuodami prieš kiekvieną antrafondiečio valios atomą. - Rosemas... Rosemas... Rosemas yra tas pasaulis...

Mulas atleido gniaužtus, ir Čenis susmuko tarsi grynas kančios ir sielvarto gumulas.

- Nejaugi tikėjaisi mane apgauti? - tyliai paklausė Mulas.

- Tu ir buvai apgautas! - blykstelėjo paskutinė gęstančio Čenio pasipriešinimo kibirkštėlė.

- Bet nepakankamai ilgai, kad tu ir taviškiai spėtumėte išsisukti. Aš palaikau nuolatinį ryšį su savo laivynu. Po Tazendos gali ateiti ir Rosemo eilė. Bet pirmiausia...

Čenis pajuto, kaip jį semia aštri, gildanti tamsa, ir net automatiškai kilstelėjęs rankas prie geliančių akių nevaliojo nuo jos apsisaugoti. Toji tamsa smaugė jį; jis pajuto, kaip sužalota, sudraskyta jo sąmonė vis traukiasi, vis traukiasi, traukiasi į tą amžiną tamsą, ir dar suspėjo išvysti paskutinį reginį - triumfuojantį Mulą - tą kvatojantį perkarusį degtuką - nuo juoko drebančią mėsingą nosį...

Garsai nutolo. Tamsa maloningai susupo Čenį į savo skraistę.

Viskas baigėsi spragsinčiu kibirkščiuojančiu pojūčiu, tarsi ūmai būtų plykstelėjęs žaibo zigzagas. Čenis lėtai grįžo į šį pasaulį, pamažu, skausmingai atgaudamas regėjimą; ašaromis pasruvusios akys matė tik neryškias, praskydusias dėmes.

Jam nepakenčiamai skėlė galvą. Skausmingai trūkčiodamas, jis šiaip ne taip sugebėjo priglausti delną prie kaktos.

Viena nekėlė abejonių - jis liko gyvas. Lėtai, tarsi skersvėjo įsuktas pūkų debesis, jo mintys nurimo ir ėmė tvarkingai leistis. Čenis jautė, kaip į jį srūva paguoda - kažkur iš išorės. Lėtai, lėtai jis kiek palenkė kaklą - ir palengvėjimas akimoju virto aštriu skausmo dūriu.

Kambario durys buvo praviros, o ant slenksčio stovėjo Pirmasis Kalbėtojas. Čenis bandė kalbėti, rėkti, perspėti draugą, tačiau liežuvis prikepė prie gomurio, ir jis suprato, kad dalis galingos

Mulo sąmonės vis dar tebelaiko jį savo gniaužtuose, neleisdama pratarti nė žodžio.

Čenis vėl pasuko kaklą. Mulas vis dar tebebuvo kambaryje. Atrodė įsiutęs, akys karštligiškai žėrėjo. Mulas jau nebesijuokė, tačiau nuožmiai prašieptoje burnoje grėsmingai blykčiojo dantys.

Čenis jautė, kaip jo sąmonės paviršiumi slysta gydantis Pirmojo Kalbėtojo mentalinis srautas. Po keleto švelnių prisilietimų jis ūmai tarsi apmirė, susidūręs su Mulo įdiegtu barjeru. Akimirksnį dar bandė grumtis, bet tuoj pat atsitraukė.

Sukandęs dantis Mulas iškošė su tokiu įtūžiu, kuris geibiame jo kūne atrodė labai jau groteskiškas:

- Štai atvyksta dar vienas manęs pasveikinti!

Gyvybingi Mulo sąmonės ūseliai nutįso pro kambario duris, driekėsi toliau, dar toliau...

- Tu atėjai vienas, - pagaliau pareiškė jis.

Pirmasis Kalbėtojas pertraukė jį nuolankiai sutikdamas:

- Taip, aš visiškai vienas. Aš būtinai turėjau ateiti vienas, kadangi kaip tik aš ir suklydau, prieš penkerius metus bandydamas apskaičiuoti tavo ateitį. Tad patirsiu tam tikrą pasitenkinimą, ištaisydamas padėtį be kieno nors pagalbos. Deja, nenumačiau, kad šią vietą supantis tavo emocinio atostūmio laukas bus toks stiprus. Ilgokai užtrukau, kol pro jį prasiskverbiau. Turiu tave pasveikinti - sukonstravai jį iš tiesų meistriškai.

- Ačiū už gerą žodį, - priešiškai atrėžė Mulas. - Tik neverta sukti man galvos komplimentais. Ar atėjai čia tam, kad pridėtum savo smegenų skivytus prie štai ten besivoliojančios sutrupėjusios savosios karalystės kolonos?

Pirmasis Kalbėtojas nusišypsojo:

- Ką gi, žmogus, kurį tu vadini Beilu Čeniu, atliko savo misiją kuo puikiausiai - ypač turint omeny tai, kad mentalinėmis galiomis jis toli gražu negali tau prilygti. Žinoma, aš matau, kad tu labai jau netikusiai su juo pasielgei, tačiau viliuosi, kad mums dar pavyks jį visiškai išgydyti. Jis - išties narsus žmogus, pone. Į šią misiją jis pasisiūlė savanoriu, nors mes ir sugebėjome matematiškai numatyti, kad rimto pakenkimo jo sąmonei pavojus - labai didelis. O tai kur kas šiurpesnė perspektyva nei fizinis sužalojimas.

Čenio sąmonė bejėgiškai pulsavo nuo karštligiškų pastangų prašnekti, ko jis niekaip nevaliojo padaryti. Jis troško rėkte išrėkti perspėjimą - bet negalėjo. Visa, ką jis dar įstengė, tai siųsti nenutrūkstantį baimės srautą - baimės, baimės...

Mulas buvo visiškai ramus.

- Neabejoju, kad tu žinai apie Tazendos sunaikinimą.

- Žinau. Tavo laivyno antpuolį mes numatėme.

Mulas paniuro.

- Taip aš ir maniau. Bet juk nesugebėjote to išvengti, a?

- Ne, antpuolio mes neišvengėme, - Pirmojo Kalbėtojo emocinė simbolika buvo visiškai aiški. Jis kone baisėjosi savimi ir neabejotinai savimi bjaurėjosi.

- Didžioji kaltės dalis dėl to krinta ant mano, o ne ant tavo sąžinės. Argi prieš penkerius metus kas nors galėjo numanyti, koks tu galingas? Iš pat pradžių - nuo tada, kai tu užgrobei Kalganą - mes įtarėme, kad tu sugebi valdyti emocinę kontrolę. Tai mūsų per daug nenustebino, Pirmasis Pilieti. Tuojau aš tau paaiškinsiu.

Emocinis kontaktas, kuriuo naudojamės ir tu, ir aš, nėra visai naujas atradimas. Tiesą sakant, jis iš prigimties būna užkoduotas žmogaus smegenyse. Dauguma žmonių sugeba pačiu primityviausiu būdu perprasti svetimas emocijas, paprasčiausiai siedami jas su veido išraiška, balso intonacija ir panašiais dalykais. Daugelis gyvūnų rūšių irgi šitai sugeba, tas jų sugebėjimas netgi gerokai labiau išvystytas. Jie dažniausiai naudojasi uoslės pojūčiu, tik, žinoma, jų emocijos anaiptol ne tokios sudėtingos.

Iš tikrųjų žmonės šioje srityje galėtų pasiekti žymiai daugiau, tačiau tiesioginio emocinio kontakto pojūtis dar prieš milijonus metų smarkiai atrofavosi vystantis kalbai. Mūsiškis Antrasis Fondas gerokai pažengė į priekį bent iš dalies atkurdamas šį seniai užmirštą pojūtį.

Tačiau gebėjimas kaip reikiant juo naudotis mums nėra įgimtas. Milijonus metų trukęs smukimas - rimta kliūtis, tad šio pojūčio mes privalome mokytis, lavinti jį taip pat, kaip laviname raumenis. Tuo tarpu tu iš esmės kitoks. Tu gimei su jau visiškai išsivysčiusiu emocinio kontakto pojūčiu.

Visa tai mes sugebėjome apskaičiuoti. Sugebėjome numatyti netgi tai, kokį poveikį asmeniui gali turėti šita savybė pasaulyje, kuriame kiti žmonės nėra ja apdovanoti. Regintis žmogus aklųjų karalystėje... Mes apskaičiavome, kaip smarkiai tave užvaldys didybės manija, ir vylėmės, kad esame gerai pasiruošę. Tačiau paaiškėjo, kad mes pasiruošę anaiptol nepakankamai - dėl dviejų priežasčių.

Visų pirma mes nenumatėme šios tavo savybės veikimo diapazono. Mes sugebame įdiegti emocinį kontaktą tik tokiu atstumu, kokį regi akys - dėl šios priežasties mes esame pažeidžiami fiziniais ginklais kur kas labiau, nei galėtum pamanyti. Regėjimas mums - ypač svarbus dalykas. Tuo tarpu tau tai visiškai nereikšminga. Dabar mes jau tikrai žinome, kad tu sugebėdavai kontroliuoti žmones ir, maža to, palaikyti su jais glaudų emocinį kontaktą netgi tada, kai negalėjai jų nei matyti, nei girdėti. Šitai mes išsiaiškinome per vėlai.

Antras dalykas, apie kurį mes nenutuokėme - tai fiziniai tavo trūkumai, o ypač tas, kuris tau pačiam atrodė toks svarbus, kad

dėl jo tu net pasivadinai Mulu. Mes nenumatėme, kad tu - ne šiaip mutantas, o dar ir sterilus mutantas; mums tiesiog praslydo pro akis šios aplinkybės sąlygoti tavo psichikos iškrypimai ir giliai įsišaknijęs nepilnavertiškumo kompleksas. Mes atkreipėme dėmesį tik į tavo didybės maniją ir visai nepastebėjome progresuojančios psichopatinės paranojos.

Kaip tik man ir tenka atsakomybė už šias klaidas, nes aš ir buvau Antrojo Fondo vadas tuo metu, kai tu užgrobei Kalganą. Kai tu sunaikinai Pirmąjį Fondą, mums viskas paaiškėjo, bet buvo jau per vėlu, ir štai rezultatas: milijonai žuvusiųjų Tazendoje.

- Bene dabar tu viską ištaisysi? - plonos Mulo lūpos persikreipė, jo sąmonė pulsavo neapykanta. - Ką gi tu gali padaryti? Gal nupenėsi mane? Grąžinsi man vyriškąją galią? Ištrinsi iš mano praeities tą beprotiškai ilgą vaikystę absoliučiai svetimoje man aplinkoje? Ar tu bent kiek apgailestauji dėl mano kančių? Ar tau bent kiek rūpi, koks aš buvau nelaimingas? Aš gi nė kiek nesielvartauju dėl to, ką padariau - kas buvo būtina siekiant užsibrėžto tikslo. Tegul dabar Galaktika ginasi kaip sugeba - ji juk nė piršto nepajudino, kad apgintų mane, kai man to šitaip reikėjo!

- Žinoma, tavo emocijos, - atsakė Pirmasis Kalbėtojas, - tėra tik tave išauginusios aplinkos kūdikiai, jų nedera smerkti, pakanka pakeisti. Tazendos sunaikinimas buvo neišvengiamas. Alternatyva būtų buvusi kur kas didesnio masto nuniokojimai visoje Galaktikoje ištisų šimtmečių laikotarpiu. Mes padarėme, ką galėjome, kiek leido ribotos mūsų pajėgos. Mes iškeldinome iš Tazendos tiek žmonių, kiek tik sugebėjome. Mes decentralizavome likusiąją šio pasaulio dalį. Deja, visi mūsų veiksmai, aplinkybėms šitaip spaudžiant, buvo toli gražu nepakankami. Daugelis milijonų buvo pasmerkti pražūčiai - ar tau jų negaila?

- Nė kiek. Kaip negaila ir to šimto tūkstančių, kurie po kokių šešių valandų žus Roseme.

- Roseme? - paskubomis perklausė Pirmasis Kalbėtojas.

Jis atsigręžė į Čenį, kuris įstengė kiek pasikelti ir įsitaisyti pusiau sėdomis. Pirmojo Kalbėtojo sąmonė sutelkė visas jėgas. Čenis pajuto, kaip jame grumiasi du galingi protai, ir staiga kaustantys jį pančiai subyrėjo; iš jo burnos trūkinėjančiu srautu pasipylė žodžiai:

- Pone, man nepavyko, aš viską sužlugdžiau! Jis išgavo iš manęs paslaptį dešimt minučių prieš jums atvykstant! Aš neįstengiau pasipriešinti ir neturiu kuo pasiteisinti. Jis žino, kad Antrasis Fondas įsikūręs ne Tazendoje, o Roseme...

Tą pat akimirksnį kilpa vėl užveržė jam gerklę.

Pirmasis Kalbėtojas suraukė antakius:

- Supratau. Ir ką dabar ketini daryti?

- Nejaugi tau dar neaišku? - atrėžė Mulas. - Nejaugi neįstengi suvokti to, kas akivaizdu? Visą tą laiką, kol tu suokei man apie emocinio kontakto prigimtį - visą tą laiką, kol drabsteisi tokiais žodžiais kaip didybės manija ar paranoja, aš be paliovos dirbau savo darbą. Aš palaikiau ryšius su savo laivynu - įsakymai jau perduoti, ir jis juos įvykdys. Po šešių valandų - jei tik dėl kokių nors priežasčių aš neatšauksiu nurodymų - jie subombarduos visą Rosemą, išskyrus šį vienišą kaimelį ir jį supantį šimto kvadratinių mylių plotą. Jie labai kruopščiai atliks užduotį, o paskui nusileis čia.

Taigi tu beturi tik šešias valandas. O per šešias valandas tikrai nespėsi nei įveikti mano sąmonės, nei išgelbėti likusiųjų Rosemo gyventojų.

Mulas skėstelėjo rankomis ir vėl nusijuokė. Tuo tarpu Pirmajam Kalbėtojui, regis, anaiptol nebuvo lengva suvokti staiga pasikeitusią padėtį.

Jis paklausė:

- Kokios alternatyvos?

- Kodėl išvis turėtų egzistuoti kokia nors alternatyva? Jokia alternatyva nebepadės man laimėti daugiau. Negi manai, kad dabar imsiuos puoselėti tas keletą gyvybių Roseme? Galbūt... Jeigu jūs neprieštarausite, kad mano laivai nusileistų, o tada pasiduosite - visi iki vieno, visi Antrojo Fondo žmonės - ir sutiksite su mentaline mano kontrole, kokios aš pageidausiu, tada gal ir atšauksiu įsakymą subombarduoti visą planetą. Gal ir nebloga mintis - kontroliuoti šitiek tokio aukšto intelekto lygio žmonių... Bet vis dėlto tai man atsieitų nemaža pastangų ir nesu visai tikras, kad apsimoka prasidėti, tad per daug ir nenusiminsiu, jeigu jūs atsisakysite pasiduoti. Tad ką pasakysi, antrafondieti? Kokiu ginklu gali pasipriešinti manajai valiai, kuri yra mažų mažiausiai tokia pat stipri kaip ir tavoji - ir kuo pasipriešinsi mano laivynui, kuris yra gerokai stipresnis už bet ką, ką tu galėtum bent svajoti turėti?

- Tave domina, ką turiu aš? - perklausė Pirmasis Kalbėtojas ir neskubėdamas tęsė: - ką gi, nieko. Nieko, išskyrus vieną mažytę smulkmenėlę, tokią kruopelę žinių, kurios neturi netgi tu.

- Kalbėk greičiau, - Mulas nusijuokė. - Tik išradingai, sugalvok ką nors. Rangykis kiek tik nori - bet iš šito tau nebepavyks išsikapanoti.

- Vargšelis mutantas, - atsiliepė Pirmasis Kalbėtojas. - Man gi visai nereikia iš ko nors kapanotis. Paklausk savęs - kodėl mes pasiuntėme į Kalganą tokį jauką kaip Beilas Čenis - Beilas Čenis, kuris, nors jaunas ir narsus, visgi mentaline jėga nusileidžia tau beveik tiek pat, kiek ir šis miegantis tavo karininkas, šitas Hanas Pričeris. Kodėl gi ten nenuvykau aš pats ar kuris nors iš mūsų vadų - kitaip sakant, lygiavertis tavo varžovas?

- Turbūt todėl, - neprarasdamas nė kruopelytės pasitikėjimo savimi atsakė Mulas, - kad tikriausiai nė vienas jūsų nesate pakankamai kvailas, mat nė vienas nesate ir lygiavertis mano varžovas.

- Klysti. Tikroji priežastis kur kas logiškesnė. Tu išsyk supratai, kad Beilas Čenis yra iš Antrojo Fondo. Jis nesugebėjo nuslėpti šito nuo tavęs. Be to, tu puikiai žinojai, kad gerokai jį pranoksti, tad ir nesibaiminai priimti jo žaidimo taisykles ir sekti paskui jį, ko iš esmės jis ir siekė. Nė kiek neabejojai, kad vėliau, kai tik tau reikės, sugebėsi jį pergudrauti. Gi jei į Kalganą būčiau atvykęs aš pats, tu būtum nedelsdamas mane nužudęs, nes būtum suvokęs, jog tau gresia rimtas pavojus. O jeigu stengdamasis išvengti mirties aš būčiau slėpęs tikrąją savo asmenybę, man tikrai nebūtų pavykę įkalbėti tave sekti man iš paskos į kosmosą. Tave sugundė tik tai, kad tu labai aiškiai jautei savo pranašumą. O jeigu būtum pasilikęs Kalgane, tau nė plaukas nebūtų nuo galvos nukritęs, nes netgi visos Antrojo Fondo pajėgos nebūtų valiojusios prie tavęs prasiskverbti per tavo žmonių, mašinų bei tavo mentalinės galios žiedą.

- Mano mentalinės galios ir dabar tebėra su manimi, kirmine, - pareiškė Mulas. - O mano žmonės bei mašinos - irgi netoliese.

- Taip, tai tiesa. Tačiau dabar tu jau nebe Kalgane. Tu esi čia, Tazendos karalystėje, kuri buvo pateikta tau kaip Antrojo Fondo slėptuvė. Beje, pateikta labai logiškai. Kitaip ir negalėjome pasielgti, nes tu juk - išmintingas žmogus, Pirmasis Pilieti, ir klausai, žinoma, tik proto balso.

- Visai teisingai, ir kuriam laikui jūs netgi buvote išplėšę pergalę... Tačiau aš suspėjau išgauti tiesą iš jūsų žmogaus, Čenio - kaip matai, man dar pakako išminties suvokti, kad tokia tiesa privalo egzistuoti.

- Gi mes, savo ruožtu, nors ir neapdovanoti tokia subtilia įžvalga, visgi numanėme, kad tu žengsi šį dar vieną žingsnį, tad patikėk: Beilą Čenį tau paruošėme itin kruopščiai.

- Vargu bau - juk aš išrengiau jo smegenis, kaip kitas kad nupeša viščiuką. Jo smegenys virpėjo prieš mano akis visiškai nuogos ir atviros, ir kai jis pasakė, kad Antrasis Fondas slepiasi Roseme - tai tikrai buvo tiesa. Mat aš išnaršiau jo sąmonę taip, kad neliko nepatikrinto nė menkiausio plyšelio, kur jis būtų galėjęs užkišti kokį nors mikroskopinį informacijos trupinėlį.

- Irgi tiesa. Juo labiau galiu pasidžiaugti, kad andai buvome tokie įžvalgūs. Juk aš tau jau sakiau, kad Beilas Čenis šios užduoties ėmėsi savo paties prašymu. Prieš išvykdamas iš Fondo į Kalganą - pas tave - jis ištvėrė iš tiesų drastišką emocinės chirurgijos operaciją. Nejaugi manai, kad būtų pakakę papraščiau-

siai tave apgauti? Negi manai, kad be radikalaus mentalinio įsikišimo Beilui Čeniui išvis būtų pavykę apdumti tau akis? Nieko panašaus. Beilas Čenis ir pats buvo apgautas - tiesa, iš reikalo ir jam pačiam sutikus. Iki pačių giliausiųjų sąmonės kertelių Beilas Čenis visiškai nuoširdžiai tiki, kad Antrasis Fondas iš tiesų yra Roseme.

Ištisus trejus metus mes, Antrasis Fondas, dirbome Tazendos karalystėje; laukdami tavęs čionai ruošėme ją, kad ji iš tiesų kuo labiau primintų Antrojo Fondo slėptuvę. Ir mums tai puikiai pavyko - argi ne? Tu prasismelkei iki Tazendos, paskui - netgi iki Rosemo, tačiau toliau nebeįstengei žengti nė žingsnio.

Mulas pašoko ant kojų:

- Tu drįsti man tvirtinti, kad Rosemas - irgi ne ta vieta, kad Antrasis Fondas ne čia?

Ant grindų kiūtantis Čenis ūmai pajuto, kaip išlaksto į šalis jį kaustantys pančiai, neatlaikę Pirmojo Kalbėtojo mentalinės jėgos srauto. Svirduliuodamas jis pakilo ir, niekaip nevaliodamas patikėti, įstengė rikteleti tik tiek:

- Ar norite pasakyti, kad Antrasis Fondas - ne Roseme?

Viso gyvenimo prisiminimai, visos sąmonėje sukauptos žinios - viskas, viskas ėmė sūkuriuoti nearėpiamame suglumimo debesyje.

Pirmasis Kalbėtojas nusišypsojo:

- Matai, Pirmasis Pilieti, Čenis jaučiasi lygiai toks pat priblokštas kaip ir tu. Žinoma, Antrasis Fondas - ne Roseme. Nejaugi mums protas būtų aptemęs tiek, kad patys atviliotume tave - mūsų patį didžiausią, patį galingiausią, patį pavojingiausią priešą - tiesiog į savo pasaulį? Na ką tu!

Tegul tavo laivynas subombarduoja Rosemą, Pirmasis Pilieti, jeigu jau niekaip negali be šito apsieiti. Tegul sunaikina viską, ką tik valios apžioti. Tačiau pačiu geriausiu atveju jiems tepavyks nužudyti Čenį ir mane patį - o tavo situacija dėl to nėmaž nepagerės.

Žinok, kad Antrojo Fondo pajėgos, kurios ištisus trejus metus laikinai gyveno Roseme ir čia funkcionavo kaip šio kaimelio Senoliai, vakar iš čia išskrido ir keliauja tiesiai į Kalganą. Be jokios abejonės, į tavo laivyno nagus jie nepaklius ir prisistatys į Kalganą bent para anksčiau, nei ten atsidurtum tu, kad ir lėkdamas pačiu didžiausiu greičiu. Kaip tik todėl aš visa tai tau ir sakau. Jeigu aš neanuliuosiu savo įsakymo, tu, grįžęs namo, rasi sukilusią imperiją, subyrėjusią karalystę, o čia pat tavo laivyne esantys žmonės ir bus vieninteliai, kurie liks tau ištikimi. Jų bus beviltiškai mažai, palyginus su mūsų pajėgomis. Be to, namuose likusiame tavo laivyne bus Antrojo Fondo žmogus, kuris ir pasirūpins, kad tu nieko nebepajungtum savo valiai. Tavo imperijai atėjo galas, mutante.

Lėtai, lėtai Mulas nuleido galvą - įtūžis ir neviltis galutinai užspeitė jo sąmonę į kampą.

- Taip. Per vėlu... Per vėlu... Dabar aš suprantu.

- Taip, dabar tu supranti, - sutiko Pirmasis Kalbėtojas. - O dabar jau nebesupranti.

Akimirką nevilties apimta Mulo sąmonė buvo visiškai atvira, ir Pirmasis Kalbėtojas - iš anksto pasiruošęs tokiam momentui ir tiksliai žinodamas jo prigimtį - skubiai prasiskverbė vidun. Jam pakako visiškai menkutės sekundės dalelytės, kad galutinai užbaigtų pokyčius.

Mulas pakėlė galvą ir paklausė:

- Vadinasi, aš grįžtu į Kalganą?

- Žinoma. Kaip jautiesi?

- Puikiai.

Ūmai jo kakta susiraukšlėjo:

- O kas tu toks?

- Argi tai svarbu?

- Žinoma, ne.

Nebesukdamas dėl to galvos Mulas palietė Pričerio petį:

- Pabusk, Pričeri. Iškeliaujame namo.

Tik po poros valandų Čenis atgavo jėgas tiek, kad jau įstengė paeiti pats. Jis paklausė:

- Jis niekada neprisimins?

- Niekada. Jis išsaugos savo mentalines galias ir netgi savąją imperiją - tačiau jo motyvai bus jau visiškai kitokie. Antrasis Fondas jam - tik tuščia frazė, be to, nuo šiol jis bus visiškai taikus. Dabar jis ir pats jausis kur kas laimingesnis - tuos keletą metų, kurie jam beliko. Jo fiziologija tokia sudarkyta, kad jis tikrai nebegyvens ilgai. O vėliau, jau po jo mirties, viskas vienaip ar kitaip ir toliau klostysis pagal Seldono Planą.

- Sakykite, - primygtinai paklausė Čenis, - argi tikrai tiesa, kad ne Rosemas yra Antrasis Fondas? Galiu prisiekti... aš tikrai žinau, kad jis kaip tik čia! Juk aš ne pamišėlis!

- Ne, Čeni, tu tikrai ne pamišėlis, bet, kaip jau minėjau, tavo sąmonėje buvo šis tas pakeista. Rosemas - tikrai ne Antrasis Fondas. Eime! Mums irgi metas grįžti namo.

PASKUTINIOJI INTERLIUDIJA

Beilas Čenis sėdėjo nedideliame, baltais kokliais išklotame kambarėlyje. Jis leido savo sąmonei visiškai atsipalaiduoti. Jis jautėsi patenkintas gyvendamas dabartyje. Čia buvo sienos ir langas, o už lango žaliavo žolė. Tačiau visa tai neturėjo vardų. Tai buvo tiesiog daiktai. Dar buvo lova, buvo kėdė ir knygų pus-

lapiai, tingiai šliaužiantys ekrane lovos kojūgalyje. Dar buvo ir slaugė, kuri atnešdavo jam maisto.

Iš pradžių jis dar stengėsi jungti į visumą jį pasiekiančius garsus. Pavyzdžiui, kažkokių dviejų žmonių pokalbio nuotrupas.

Vienas jų sakė:

- Šiuo metu - visiška afazija. Mes viską išvalėme - tikiuosi, nieko nepakenkdami. Dabar bereikės iš įrašo sugrąžinti tikrojo jo mąstymo bangų dažnių modelį.

Jis prisiminė tuos garsus, kažkur tarytum buvo juos girdėjęs. Jam dingojosi, kad tie garsai kažkuo ypatingi - kad juose lyg ir slypi kažkokia prasmė. Bet kam sukti sau galvą?

Jau verčiau stebėti žavias, nuolat besimainančias spalvas ekrane, įtaisytame gale to daikto, ant kurio jis guli.

Paskui kažkas atėjo ir kažką jam padarė. Tada jis užmigo ir išmiegojo labai ilgai.

O kai pabudo, viskas jau buvo pasikeitę: lova jau buvo lova, jis suvokė esąs ligoninėje, o išgirsti žodžiai vėl turėjo prasmę.

Jis atsisėdo:

- Kas čia vyksta?

Greta jo stovejo Pirmasis Kalbėtojas.

- Tu esi Antrajame Fonde, ir mes sugrąžinome tau tavo sąmonę - tavo tikrąją sąmonę.

- Taip! Taip! - Čenis ūmai suvokė, kad jis yra iš tikrųjų jis, ir drauge su šiuo pojūčiu jį užliejo neįtikėtinas triumfo jausmas ir džiugesys.

- O dabar pasakyk man, - paklausė Pirmasis Kalbėtojas, - ar tu jau žinai, kur yra Antrasis Fondas?

Tiesa užgriuvo jį tarsi milžiniška banga; Čenis nepajėgė atsakyti. Kaip ir Eblingas Misas kadaise, jis suvokė tik visaapimančią, žadą gniaužiančią nuostabą.

Galų gale jis linktelėjo ir ištarė:

- Prisiekiu Galaktikos žvaigždėmis - dabar aš jau žinau.

II DALIS

IEŠKO FONDAS

7. Arkadija

DAREL, ARKADĖ - rašytoja (362.5.11. F.E. - 443.7.1. F.E.). Nors daugiausia rašė romanus, Arkadė Darel labiausiai išgarsėjo savo senelės Beitos Darel biografija. Kadangi knygos turinys paremtas žiniomis, iš pirmų lūpų, ji jau ištisus šimtmečius yra pirminis informacijos šaltinis apie Mulą ir jo laikus. ...Kaip ir "Nesušukuoti prisiminimai", jos romanas "Laikas ir laikas, vėl ir vėl" yra jaudinantis ankstyvojo Tarpuvaldžio laikų klestinčios Kalgano visuomenės atspindys. Kalbama, kad knygoje rašytoja naudojosi prisiminimais iš Kalgano, kur lankėsi ankstyvoje jaunystėje...

GALAKTIKOS ENCIKLOPEDIJA

Arkadija Darel ryžtingai prašneko į savo transkript ˙ mikrofoną:

- A.Darel. "Seldono Plano ateitis".

Vos tai ištarusi ji niauriai pagalvojo, jog kada nors, !-‘ taps garsia rašytoja, visus savo šedevrus ji pasirašinės Arkadės slapyvardžiu. Tiesiog Arkadė. Be jokios pavardės.

"A.Darel" buvo kaip tik tas parašas, kuriuo ji privalėjo ženklinti visas temas Kompozicijos ir Retorikos pamokoms. Jis toks beskonis... Tiesa, lygiai taip pat privalėjo elgtis ir visi kiti vaikai, išskyrus Olintijų Užtvanką, nes, kai jis pirmąsyk prisistatė, visa klasė griuvo iš juoko. Gi Arkadija - mažos mergaitės vardas, primestas jai tik todėl, kad šitaip vadino jos prosenelę. Matyt, jos tėvai neturėjo nė kruopelytės vaizduotės.

Dabar gi, kai jau dvi dienos po jos keturioliktojo gimtadienio, galima buvo tikėtis, kad namiškiai supras labai paprastą faktą, jog ji jau suaugusi, ir ims vadinti ją normaliu Arkadės vardu. Ji net patempė lūpą pagalvojusi apie tai, kaip jos tėvas pakelia galvą nuo skaitomojo monitoriaus - tik valandėlei, kad spėtų pasakyti: "Jei tu jau dabar apsimetinėsi, kad tau devyniolika, Arkadija, ką tuomet darysi, kai tau sukaks dvidešimt penkeri, o visi vaikinai manys, kad tau jau trisdešimt?"

Iš tos vietos, kur drybsojo skersai specialų savo krėslą, užmetusi kojas ant ranktūrių, Arkadija matė virš tualetinio staliuko pakabintą veidrodį. Tiesa, vaizdą šiek tiek užstojo pėda, nes nuslydusi šlepetė kabojo tik ant nykščio. Arkadija patogiai subruko

pėdą į šlepetę ir išsitiesė, nenatūraliai ištempdama kaklą, kas, giliu jos įsitikinimu, suteikė jai ne mažiau kaip porą papildomų colių ūgio.

Valandėlę ji mąsliai apžiūrinėjo savo veidą - pernelyg pilnas. Nepraverdama lūpų ji šiek tiek atkragino apatinį žandikaulį, tuo pačiu įdubo ir skruostai - ir veidrodyje pasirodė kažkokios sunkiai atpažįstamos perbadėjusios žmogystos veidas. Arkadija paskubomis apsilaižė lūpas, vos vos paliesdama jas liežuvio galiuku, ir šiek tiek jas papūtė, mėgaudamasi drėgnu blizgesiu. Paskui kiek prisimerkė - toks išmintingas, pavargęs žvilgsnis iš po uždribusių vokų... O viešpatie, kad taip jos skruostai nebūtų tokie absurdiškai rausvi...

Pirštų galiukais ji pabandė timptelėti aukštyn akių kampučius, kad jos veidas įgautų tą egzotišką mįslingo nuovargio išraišką, tokią būdingą vidinių žvaigždžių sistemų moterims, tačiau dabar rankos užstojo veidrodį, ir ji negalėjo kaip reikiant apžiūrėti savo atspindžio.

Galų gale ji kilstelėjo smakrą ir sugebėjo skersa akim beveik įžiūrėti savo profilį. Tačiau netrukus jai paskaudo ir kaklo raumenis, ir akis, tad ji išsitiesė ir pareiškė visa oktava pažemintu balsu:

- Iš tiesų, tėti, jei tu manai, kad man bent mažumytį rūpi, ką ma)uas ks nors kvailas vaikigalis, tai tu...

ɩnas, k ji prisiminė tebelaikanti rankoje įjungtą mikrofoną.

- viena:ėliau! - išsigandusi aiktelėjo ji ir paskubomis jį išjungė.

Bᵗantn.i violetinio popieriaus lape su kairėje pusėje oranžine li'os ž užbrėžta parašte puikavosi štai kas:

“SELDONO PLANO ATEITIS”

Iš tiesų, tėti, jei tu manai, kad man bent mažumytį rūpi, ką mano koks nors kvailas vaikigalis, tai tu

Dievulėliau.

Susierzinusi Arkadija ištraukė lapą iš aparato, ir šis, tyliai spragtelėjęs, pasiruošė naują.

Vis dėlto susierzinimas tuoj pat išsisklaidė, jos veidas išsilygino, o nedidelė burna putniomis lūpomis pražydo savim patenkinta šypsenėle. Arkadija stilingu judesiu kilstelėjo popieriaus lakštą prie nosies ir jį pauostė. Kaip tik tai, ko reikia. Kaip tik toks popierius, vos vos dvelkiantis žavesiu ir elegancija. O rašysena - tiesiog paskutinis mados žodis!

Šis prietaisas namuose atsirado prieš dvi dienas - tai buvo pilnametystės gimtadienio dovana. Arkadijai teko įtikinėti tėvą:

- Klausyk, tėti, mano klasėje visi - absoliučiai visi, kurie svajoja bent kuo nors tapti, tokius prietaisus turi! Niekas nebenaudoja paprastų rašomųjų mašinėlių, nebent tik kokie nusipenėję seniai...

Pardavėjas jiems pasakė:

- Niekur nerasite kito tokio modelio, kuris, viena vertus, būtų toks kompaktiškas, o kita vertus - taip lengvai reguliuojamas. Jis užrašys tekstą be klaidų ir net tiksliai sudėlios skyrybos ženklus, atsižvelgdamas į sakinio prasmę. Be jokios abejonės, tai neįkainojama pagalba mokantis, juo labiau, kad jis skatina mokinį tiksliai formuluoti mintis, raiškiai tarti žodžius ir taisyklingai kvėpuoti, kad neįsiveltų rašybos klaidų. Jau nekalbu apie tai, jog būtina aiškiai ir išraiškingai kalbėti, kad prietaisas tiksliai sudėtų skyrybos ženklus.

Tačiau netgi tuomet jos tėvas bandė išsisukti ir įbrukti jai mašinėlę su spausdintuvu, tarsi ji būtų kokia nors senmergė mokytoja, panaši į džiovintą žuvį.

Vis dėlto gavusi dovaną ji įsitikino, kad tai - kaip tik tas modelis, kurio ji ir troško; nors, tenka pripažinti, kad kaulijant kaip tik tokio prietaiso dejuoti ir šliurpšti nosimi teko gerokai daugiau nei derėtų keturiolikos sulaukusiai pilnametei. Balsu įkalbėtas tekstas buvo užrašomas žavia, labai moteriška rašysena su tokiomis stilingomis didžiosiomis raidėmis, kokių dar niekas kaip gyvas nėra regėjęs.

Netgi žodis "Dievulėliau", užrašytas transkriptoriaus, dvelkė paslaptingu žavesiu.

Vis dėlto diktuoti teksto bet kaip buvo nevalia. Ar[illegible] tiesiai atsisėdo krėsle, dalykiškai pasidėjo priešais save [illegible]tį ir pradėjo iš naujo, gyvai ir aiškiai tardama žodžius, įtr[illegible] pilvą, išpūtusi krūtinę ir atidžiai kontroliuodama kvėp[illegible]. Su dramatiška aistra ji kone progiesmiu užtraukė:

"Seldono Plano ateitis.

Nė kiek neabejoju, kad Fondo istoriją mes visi puikiai žinome - visi, kuriems nusišypsojo laimė mokytis efektyvioje mūsų planetos švietimo sistemoje ir kuriems dėstė tik pačios aukščiausios kvalifikacijos mokytojai.

(Na štai! Šitokia pradžia, be jokios abejonės, medum pateps panelės Erkling, tos senos pašvinkusios raganos, širdį.)

Fondo istorija iš esmės sutampa ir su Hario Seldono didžiojo Plano istorija. Viena be kitos jos tiesiog neįsivaizduojamos ir sklandžiai susilieja į visumą. Tačiau mūsų laikais daugelį žmonių kamuoja klausimas, ar įvykiai ir toliau klostysis taip, kaip numatyta šiame išmintingame Plane, ar dėl kokių nors priežasčių nuo jo bus išdavikiškai nukrypta - o gal jis jau dabar pažeistas?

Tam, kad geriau tai suprastume, verta probėgšmais paminėti svarbiausiąsias Plano tezes, kurios jau buvo atskleistos žmonijai iki mūsų dienų.

(Ši dalis buvo užvis lengviausia - praėjusį semestrą Arkadija išklausė šiuolaikinės istorijos kursą.)

Tais laikais, beveik prieš keturis šimtus metų, kai Pirmąją Galaktinę Imperiją sukaustė paralyžius, pranašaujantis greitą jos mirtį, tik vienas vienintelis žmogus - didysis Haris Seldonas - numatė artėjantį jos galą. Remdamiesi psichoistorijos mokslu, kurio matematinė paineva šiandien jau visai užmiršta,

(Suabejojusi ji valandėlei stabtelėjo. Lyg ir neabejojo, kad žodžio "painiava" viduryje dera tarti ilgą atvirą e, tačiau žodis atrodė užrašytas neteisingai. Tiek to, aparatas juk negalėjo suklysti.)

Seldonas ir jo bendradarbiai sugebėjo numatyti didžiųjų visuomeninių bei ekonominių srovių, tuo metu skalavusių Galaktiką, kryptis. Jie įstengė suvokti, kad palikta likimo valiai Imperija subyrės, o paskui užslinks mažų mažiausiai trisdešimt tūkstantmečių truksiantis anarchistinio chaoso periodas - ir tik tada prasikals pirmieji naujos Imperijos daigai.

Buvo jau per vėlu sustabdyti didįjį žlugimą, tačiau vis dar tebebuvo įmanoma sutvarkyti viską taip, kad tarpinis chaoso periodas truktų kiek įmanoma trumpiau. Tada ir buvo sukurtas Planas, kurio dėka Antrąją Imperiją nuo Pirmosios turėtų skirti vos vienas tūkstantmetis. Mes, dabartinė karta, gyvename to tūkstantmečio ketvirtojo šimtmečio pabaigoje. Jau išmirė kartų kartos žmonių, o įvykiai vis klostėsi per daug nenukrypdami nuo Plano.

Haris Seldonas įkūrė du Fondus skirtinguose Galaktikos galuose. Jis pasirūpino sutverti juos taip ir tokioje aplinkoje, kad būtų galima rasti optimaliausią matematinį jo psichoistorinės problemos sprendimą. Pirmajame - mūsiškiame - Fonde, kuris ir vystėsi čia, Terminuse, buvo sukoncentruotos visos Imperijos fizinių mokslų pajėgos. Šių mokslų dėka Fondas valiojo pasipriešinti barbariškųjų karalysčių, kurios pirmosios atskilo nuo Imperijos pakraščių ir pasiskelbė nepriklausomomis, išpuoliams.

Žinoma, Fondas savo ruožtu pats valiojo nugalėti tas trumpaamžes karalystes tokių išmintingų ir narsių vadų kaip Salvoras Hardinas bei Hoberas Melou dėka. Šie vadovai sugebėjo deramai ir kūrybingai interpretuoti Planą ir tvirta ranka išvesti mūsų kraštą per visas jo

(Čia ji vėl buvo berašanti "painiavas", tačiau nusprendė antrą kartą neberizikuoti.)

komplikacijas. Nors praėjo jau ne vienas šimtmetis, visos mūsų planetos vis dar tebegerbia šių iškilių žmonių atminimą.

Galų gale Fondas sukūrė komercinę sistemą, kuri ilgainiui ėmė kontroliuoti didžiąją dalį Sivenos bei Anakreono Galaktikos sektorių ir netgi įveikė paskutiniuosius mirštančios Imperijos likučius, kurių armijai vadovavo paskutinysis didis Imperijos generolas Belas Riosas. Atrodė, kad niekas nebegali sustabdyti sklandžiai besivystančio Seldono Plano. Kiekviena Seldono išpranašauta krizė subręsdavo tiksliai numatytu laiku, ir kiekvieną jų pavykdavo sėkmingai įveikti. O su kiekviena tokia pergale Fondas vis žengdavo dar vieną milžino žingsnį link Antrosios Imperijos ir taikos.

Bet tada,

(Šioje vietoje Arkadijai užgniaužė kvapą, ir ji, sukandusi dantis, šnypšte iššnypštė žodžius, tačiau transkriptorius užrašė juos lyg niekur nieko, ramiai ir grakščiai.)

kai subyrėjo paskutinės mirusios Imperijos nuolaužos ir išliko tik nežymūs kariniai gubernatoriai, vis dar valdantys sudužusio koloso skeveldras,

(Pastarąją frazę ji nuklausė nuotykių filme, kurį praėjusią savaitę transliavo televizija, tačiau pašvinkusi žuvis panelė Erkling niekad nesidomėjo kitomis transliacijomis be simfonijų ir paskaitų, tad pavojus įkliūti tikrai negrėsė.)

pasirodė Mulas.

Apie šį keistą padarą Plane nebuvo net užsiminta. Mulas buvo mutantas, kurio gimimo nebuvo įmanoma numatyti iš anksto. Prigimtis apdovanojo jį keista ir paslaptinga galia kontroliuoti žmonių emocijas ir jomis manipuliuoti - tokiu būdu Mulas galėjo bet kurį žmogų palenkti savo valiai. Kvapą gniaužiančiu greičiu jis tapo užkariautoju ir ėmė kurti imperiją; galų gale jam pavyko palaužti ir patį Fondą.

Vis dėlto įsiviešpatauti visoje Galaktikoje jam taip ir nepavyko, nes pirmąja ir neįveikiama kliūtimi jo kelyje tapo vienos didžios moters išmintis ir narsa -

(Ir vėl ta pati amžina problema! Tėtis eilinį kartą primygtinai tvirtins, kad jai nedera pirštu baksnoti į tą faktą, jog ji - Beitos Darel dukraitė. Jam atrodė, kad niekam nereikia šito žinoti! O Beita juk buvo pati iškiliausia iš visų istorijai žinomų moterų, be to, ji ir sustabdė Mulą - viena pati, plikomis rankomis!)

moters, kurios tikroji istorija žinoma tik labai nedaugeliui.

(Na štai! Jeigu jai teks skaityti rašinį visai klasei, pastarąją frazę ji galės sumurmėti labai paslaptinga intonacija. O tada jau kas

nors juk būtinai paklaus, kokia gi buvo ta tikroji Beitos Darel istorija - ir jai nieko kito nebeliks, kaip iškloti visą tiesą; juk negalima neatsakyti, kai tavęs klausia, argi ne? Vaizduotėje ji jau kūrė gailius ir iškalbingus pasiaiškinimus griežtam, primygtinai klausinėjančiam tėvui...)

Po penkerių žiaurios tironijos metų įvyko dar vienas pokytis, kurio priežastys nežinomos iki šiol. Mulas kažkodėl atsisakė bet kokių tolesnių užkariavimų planų. Po to jis gyveno dar penkerius metus, tačiau jo valdžia jau toli gražu nebebuvo tokia despotiška.

Kai kurie tvirtina, kad Mulas smarkiai pasikeitė įsikišus Antrajam Fondui. Vis dėlto nė vienam žmogui lig šiol dar nepavyko išsiaiškinti, kur tas Antrasis Fondas yra. Niekas tiksliai nežino ir jo funkcijų, tad minėtoji teorija taip ir lieka neįrodyta.

Po Mulo mirties jau nugyveno visa karta. Ką galima pasakyti apie ateitį dabar, kai Mulo reiškinys jau tapo istorija? Mulas gerokai supainiojo Seldono Planą, kurį laiką net atrodė, kad visiškai jį sužlugdė, tačiau tuojau po Mulo mirties Fondas vėl atgimė tarsi nova, sprogusi iš atšalusių mirštančios žvaigždės pelenų.

(Pastarąją frazę Arkadija sukūrė pati.)

Ir vėl Terminuso planetoje gyvuoja komercinės federacijos centras, o pati federacija beveik tokia pat didi ir turtinga, kokia buvo prieš užkariavimą - ir galbūt netgi dar taikingesnė, dar demokratiškesnė.

Ar kaip tik taip ir buvo numatyta? Ar Seldono vizija vis dar gyva, ar Antroji Imperija vis dar tebeturi susiformuoti, praėjus šešiems šimtams metų nuo šios dienos? Aš pati tikiu tuo, nes

(Ši dalis buvo labai svarbi. Panelė Erkling paraštėse amžinai pripeckiodavo raudonu pieštuku šlykščiai didelėmis raidėmis: “Pateiki tik aprašą. O kur tavo asmeninė nuomonė? Pagalvok! Išreikšk save! Prasismelk į savo sielą!” Prasismelk į savo sielą... Galima pamanyti, kad ji kažką išmano apie sielas, šita surūgėlė tokiu veidu, tarsi būtų prisirijusi žalių citrinų - kažin, ar ji yra bent kartą gyvenime nusišypsojusi?)

politinė situacija dar niekad, jokiais laikais nebuvo tokia palanki. Senoji Imperija jau galutinai mirusi, o Mulo valdymo laikotarpis sėkmingai užbaigė prieš tai klestėjusių karinių gubernatorių erą. Didžioji aplinkinės Galaktikos dalis taikinga ir civilizuota.

Be to, ir paties Fondo vidinė sankloda kur kas sveikesnė nei buvo iki šiol. Prieš Mulo užkariavimus čia viešpatavo merai,

eidavę šias pareigas paveldėjimo teise. Dabar gi nieko panašaus nebėra, mero postą užima tas, kuris laimi demokratinius rinkimus - taip pat, kaip būdavo anksčiau. Nebėra maištaujančių Nepriklausomų Pirklių Pasaulių, neliko tos neteisybės ir nesklandumų, kurių buvo gausu, kai keletas asmenų savo rankose sukaupdavo didžiulius turtus.

Tad nėra jokio realaus pavojaus baimintis žlugimo, nebent tik jei Antrasis Fondas iš tikrųjų būtų pavojingas, kaip kad tvirtina kai kurie. Tačiau jie neturi jokių įrodymų savo teiginiams pagrįsti, vieninteliai jų argumentai - miglota baimė bei prietarai. Manau, kad mūsų pasitikėjimas savimi, savo tauta, didžiuoju Seldono Planu turėtų išvyti iš mūsų protų ir širdžių bet kokias abejones,

(Hmmmmm... Siaubas, kokia nuvalkiota banalybė, tačiau juk kažkaip šitaip ir reikia užbaigti?..)

ir neabejoju...

Šioje vietoje "Seldono Plano ateitis" nutrūko. Kažkas labai tyliai, labai atsargiai pabeldė į langą. Arkadija pašoko, stengdamasi išlaikyti pusiausvyrą ant vieno krėslo ranktūrio, ir tiesiog priešais save išvydo už lango stiklo besišypsantį veidą; simetriškus jo bruožus įdomiai pabrėžė trumpa vertikali linija - prie lūpų prispaustas pirštas.

Valandėlę luktelėjusi, kol sumes kaip reaguoti į tokį netikėtumą, Arkadija nusiropštė nuo krėslo, priėjo prie lovos, stovinčios kaip tik ties plačiu langu, kuriame pasirodė tas vaiduoklis, atsiklaupė ant jos ir įsmeigė mąslų žvilgsnį į atvykėlį.

Šypsena žmogaus veide labai greitai užgeso. Iki baltumo įtempti vienos rankos pirštai iš visų jėgų spaudė palangę, o antrąja ranka žmogus skubiai ir išraiškingai mostelėjo. Arkadija ramiai pakluso tam mostui: ištraukė velkę, ir apatinis lango trečdalis sklandžiai įslydo į specialų plyšį sienoje; į vidų plūstelėjęs šiltas pavasario vėjelis susimaišė su kondicionuotu kambario oru.

- Įeiti vidun jūs negalite, - patenkinta pareiškė jam Arkadija. - Visus langus gaubia apsauginis laukas, praleidžiantis tik tuos, kurie čia gyvena. Jeigu mėginsite brautis vidun, pašėls kaukti visi įmanomi pavojaus signalai. - Valandėlę patylėjusi ji pridūrė: - Atrodote gana kvailai, balansuodamas ant tos atbrailos po langu. Jeigu nepasisaugosite, nudribsite žemyn, nusisuksite sprandą ir išlaužysite daugybę vertingų gėlių.

- Tokiu atveju, - atsakė žmogus už lango, kuris galvojo lygiai tą patį, tik jo mintyse būdvardis kur kas labiau tiko pirmajam komponentui, - gal išjungsite tą apsauginį lauką ir įsileisite mane vidun?

- Nemanau, kad vertėtų, - atsakė Arkadija. - Tikriausiai jūs supainiojote namus. Matote, aš nesu iš tų merginų, kurios įsileidžia nepažįstamus vyrus į savo... miegamąjį, ir dar naktį.
Tai sakydama ji kiek prisimerkė, apsunkę vokai bylojo apie kūne kylantį karštį - ar bent jau, jos manymu, turėjo byloti.
Bet kokius linksmumo likučius tarsi kažkas pūste nupūtė nuo nepažįstamojo veido. Jaunuolis sumurmėjo:
- Juk čia daktaro Darelo namai, tiesa?
- Kodėl turėčiau jums pasakyti?
- O Galaktika... Na, likite sveika...
- Jeigu jūs šoksite žemyn, jaunuoli, aš pati sukelsiu aliarmą.
(Kreipinys buvo numatytas kaip subtilios ir sudėtingos ironijos dūris, mat pastabi Arkadijos akis sumetė, kad įsibrovėliui - mažų mažiausiai trisdešimt: pakankamai solidus amžius...)
Valandėlę tvyrojo tyla. Galų gale visas įsitempęs atėjūnas pratarė:
- Klausykite, mergužėle, jeigu nenorite manęs nei įsileisti, nei paleisti, tai ką man tuomet daryti?
- Ką gi, turbūt teks įsileisti. Daktaras Darelas tikrai gyvena čia. Valandėlę, tuojau išjungsiu apsaugą.

Atsargiai, pirmiausia atidžiai apsidairęs, jaunuolis įkišo ranką pro langą, prisitraukė ir įgriuvo vidun. Piktu pliaukštelėjimu nusipurtęs dulkes nuo kelių jis pakėlė įraudusį veidą į Arkadiją.
- Ar esi tikra, kad nenukentės tavo geras vardas ir reputacija, kai kas nors aptiks mane čia?
- Jei kieno nors reputacija ir nukentės - tai tik jūsiškė. Kai tik išgirsiu žingsnius už durų, aš tučtuojau pradėsiu klykti ir pasakysiu, kad jūs jėga įsibrovėte vidun.
- Šit kaip? - atsiliepė jis paniuręs, bet mandagiai. - O kaip pasiaiškinsi, kodėl išjungei apsauginį lauką?
- Pšššš! Juokų darbas. Visų pirma, jokio apsauginio lauko nė būt nebuvo.
Jaunuolis sielvartingai išplėtė akis.
- Vadinasi, tu mane apdūmei? Kiek gi tau metų, vaike?
- Mano manymu, tai labai įžūlus klausimas, jaunuoli. Be to, aš nepratusi, kad į mane kas nors kreiptųsi "vaike".
- Ką gi, nesistebiu. Tikriausiai tu esi užsimaskavusi Mulo senelė. Ar neprieštarausi, jeigu aš tuoj pat išeisiu, kol tu dar nesurengei Linčo teismo spektaklio su manimi pagrindiniame vaidmenyje?
- Geriau jau niekur neikite... Mano tėvas jūsų laukia.
Nepažįstamasis akimoju vėl tapo atsargus. Kilstelėjęs vieną antakį jis nerūpestingai paklausė:
- Šit kaip? Pas tavo tėvą yra svečių?

- Ne.
- Ar pastaruoju metu kas nors atsiuntė jam žinią?
- Ne. Tik prekybininkai... ir jūs.
- Gal atsitiko kas nors neįprasta?
- Išskyrus jus - nieko.
- Tuomet gal verčiau mane užmirši, sutarta? Ne, palauk, neužmiršk. Geriau pasakyk, iš kur sužinojai, kad tavo tėvas manęs laukia.
- Nagi, juk tai pigiau grybų. Praėjusią savaitę jis gavo asmeninę kapsulę savo asmeniniu kodu; pranešimas, kaip žinia, oksidavosi tuoj pat jį perskaičius. Kapsulės tūtelę jis tučtuojau įmetė į šiukšlių smulkintuvą. O vakar jis išleido Polę - tai mūsų tarnaitė - mėnesiui atostogų, kad ji galėtų aplankyti savo seserį Terminuso Mieste. Gi šiandien po pietų jis pats paklojo lovą svečių kambaryje. Taigi aš supratau, kad jis kažko laukia - kažko, apie ką man nederėtų žinoti. O paprastai jis viską man pasako.
- Tikrai? Mane tai smarkiai stebina. Man regis, tu viską sužinai anksčiau, nei jis spėja prasižioti.
- Dažniausiai taip ir būna.
Ji nusijuokė. Pasijuto rami ir atsipalaidavusi. Tiesa, šitas įsibrovėlis - jau senis, tačiau atrodo vis dar neblogai, plaukai rusvi ir garbanoti, akys - žydros žydros. Gal ir neblogai būtų kada nors vėl sutikti tokį žmogų... kada nors, kai ir ji pati jau bus sena.
- Bet, - paklausė jis, - kaip gi tu sužinojai, kad jis laukia būtent manęs?
- O ko gi kito? Jis kažko laukė paslapčia, stengdamasis, kad niekas apie tai nesužinotų... jei tik suprantate, ką turiu omeny. Ir štai apsireiškiate jūs - ir braižotės sau apie langus, užuot ramiai įėjęs vidun pro duris, kaip, be jokios abejonės, ir būtumėte pasielgęs, jeigu turėtumėte bent kruopelytę proto. - Ji prisiminė mėgstamą frazę ir nedelsdama ją išpyškino: - Visi vyrai - kvailiai!
- Ar tik ne pernelyg gerai apie save galvoji, vaike... atsiprašau, panele? Juk galėjai ir apsirikti. O kas, jei imsiu ir pasakysiu tau, kad visa tai man didžiulė naujiena, o tavo tėvas, matyt, laukia visai kito žmogaus, ne manęs.
- Taip jau imsite ir pasakysite! Aš juk įsileidau jus vidun tik tada, kai pamačiau, kad numetėte žemėn savo lagaminėlį.
- Savo - ką?
- Savo lagaminėlį, jaunuoli. Manote, aš akla? Ir nesakykite, kad jis išslydo jums iš rankų netyčia. Aš juk mačiau, kad pirmiausia jūs pasižiūrėjote žemyn, norėdamas įsitikinti, kad jis nukris saugiai. Susigaudėte, kad jis kris tiesiog po gyvatvore, kur niekas tikrai negalės jo pastebėti, ir nusiraminote - lagaminėlį paleidote iš rankos ir nė karto nebepažvelgėte žemyn. O kadangi, užuot ėjęs pro paradines duris, jūs ėmėte šniukštinėti pro

langus, vadinasi, baiminotės patekti į namus prieš tai neišžvalgęs situacijos. Kadangi su manim jums teko patirti šiek tiek vargo, pirmiausia jūs pasirūpinote ne savimi, o savo lagaminėliu, kas gali reikšti tik viena: kad ir kas tame lagaminėlyje bebūtų, tai jums atrodo esą vertingiau nei jūsų paties saugumas. Vadinasi, išvada tokia: kol jūs esate čia, o lagaminėlis - lauke, ir mes abu žinome, kad jis ten guli, jūs, ko gero, esate visiškai bejėgis.

Pridususi ji stabtelėjo atsikvėpti, ir žmogus nedelsdamas įsiterpė:

- Pamiršai apie tai, kad aš galiu tuoj pat tave prismaugti ir išsinešdinti iš čia su visu lagaminėliu.

- O jūs visai nepagalvojote apie tai, kad po lova aš turiu beisbolo lazdą, kurią pasiekti galiu per dvi sekundes. Žinokite, kad kaip mergina aš labai stipri.

Aklavietė. Galų gale, pabrėžtinai mandagiai, "jaunuolis" pasakė:

- Jeigu jau taip susidraugavome, gal metas ir prisistatyti? Aš esu Pelėjas Antoras. O tu kuo vardu?

- Arka... Arkadė Darel. Malonu susipažinti.

- O dabar, Arkade, gal būsi gera mažylė ir pakviesi tėvą?

Arkadija plykstelėjo.

- Aš ne mažylė. Man regis, jūs elgiatės labai grubiai - ir dar prašydamas paslaugos.

Pelėjas Antoras atsiduso.

- Ką gi. Tai gal būsite geraširdė, kilni ir tauri mažoji senelytė, visa prakvipusi levandomis, ir pakviesite savo tėvą?

- Aš ir ne tai turėjau omeny, bet tiek to, tėvą pakviesiu. Tačiau nė neketinu nuleisti nuo jūsų akių, jaunuoli. - Ir ji smarkiai treptelėjo į grindis.

Beveik tuoj pat koridoriuje sudundėjo skubūs žingsniai ir durys plačiai atsilapojo.

- Arkadija... - čia pat tyliai sušniokštė su švilpesiu iškvėpto oro gūsis, ir daktaras Darelas paklausė: - Kas jūs toks, pone?

Pelėjas pašoko ant kojų. Iš pirmo žvilgsnio matėsi, kad jam nuo krūtinės tarsi didžiulis akmuo nusirito.

- Daktaras Toranas Darelas? Aš esu Pelėjas Antoras. Regis, jūs gavote apie mane žinią. Bent jau šitaip tvirtina jūsų duktė.

- Mano duktė sakė, kad gavau žinią apie jus?

Suraukęs antakius jis dėbtelėjo į ją, tačiau rūstus žvilgsnis, nepadaręs jokios žalos, tuoj pat atsimušė į išplėstų akių nuaustą nekaltybės tinklą, kuriuo Arkadija prisidengė nuo bet kokių kaltinimų.

Galų gale daktaras Darelas patvirtino:

- Taip, aš iš tiesų jūsų laukiau. Prašau, eime su manimi žemyn.

Ūmai jis stabtelėjo, akies kraštu užmatęs kažką judant. Tą pat akimirksnį jį pastebėjo ir Arkadija.

Mergaitė tučtuojau šoko prie savo transkriptoriaus, tačiau veltui - tėvas stovėjo visai šalia jo. Tėvas švelniai pasakė:

- Juk visą tą laiką tu palikai jį įjungtą, Arkadija.

- Tėti! - su anaiptol neapsimestiniu sielvartu cyptelėjo ji. - Labai nedžentelmeniška skaityti asmeninę kito žmogaus korespondenciją, ypač kai ji įkalbėta balsu!

- Aha! - ištarė daktaras Darelas. - Bet juk tai "balsu įkalbėta korespondencija" su nepažįstamu žmogumi - ir dar tavo miegamajame! Aš - tavo tėvas, Arkadija, ir privalau sergėti tave nuo visokio blogio.

- Dievulėliau... Nebuvo nieko panašaus į tai!

Pelėjas staiga nusijuokė.

- Bet juk kaip tik taip ir buvo, daktare Darelai. Jaunoji panelė ketino apkaltinti mane visomis įmanomomis nuodėmėmis, tad aš primygtinai prašau jus visa tai perskaityti - jau vien tam, kad išsaugočiau savo vardą nesuterštą.

- Ak, - Arkadija iš paskutiniųjų suėmė save į nagą ir sutramdė bepasrūvančias ašaras. Netgi jos tėvas ja nepasitiki! Prakeiktasis transkriptorius... Jei šitas atlėpausis kvailys nebūtų ėmęs brazdintis apie langą, ji juk tikrai nebūtų pamiršusi išjungti aparato! Gi dabar tėvas privers ją išklausyti vieną tų ilgų ir švelnių pamokslų apie tai, kaip nedera elgtis jaunoms damoms. Kartais atrodė, kad jaunoms damoms išvis niekaip nedera elgtis, nebent tik paspringti ir pakratyti kojas.

- Arkadija, - švelniai ištarė tėvas. - Man regis, kad jaunai damai...

Ji tai jau žinojo! Ji tai jau žinojo!

- ...nedera šitaip draskyti akių gerokai vyresniems vyrams.

- Gerai, gerai! O kurių galų jis slankiojo apie mano langus? Jauna dama turi bent šiokią tokią teisę į privatumą! Dabar gi turėsiu iš naujo perrašyti visą tą prakeiktą rašinį!

- Tau nedera svarstyti, ar padoriai jis elgėsi, šlaistydamasis palei tavo langus. Reikėjo paprasčiausiai jo neįsileisti. Turėjai tučtuojau pakviesti mane - ypač jeigu manei, kad šito žmogaus aš laukiu.

Ji piktai riktelėjo:

- Verčiau jau išvis nebūtum susitikęs su tuo pusgalviu! Jis juk išduos visą reikalą, jei ir toliau landžios pro langus, užuot ramiai įėjęs pro duris!

- Arkadija, niekas tavęs neprašo išsakyti savo nuomonę apie tokius dalykus, apie kuriuos tu ničnieko nenutuoki.

- Nenutuokiu, kaipgi! Jums rūpi Antrasis Fondas, ne kas kita!

Stojo tyla. Netgi Arkadija pajuto, kaip pilve kažkas nervingai krustelėjo.

Daktaras Darelas tyliai paklausė:

- Iš kur ištraukei?

- Iš niekur, bet argi yra kitas toks dalykas, kurį vertėtų šitaip slėpti? Gali nesijaudinti, aš niekam apie tai neprasitarsiu.

- Pone Antorai, - ištarė daktaras Darelas, - privalau jūsų atsiprašyti dėl viso šito.

- Ak, nieko tokio, - ne visai nuoširdžiai atsakė šis. - Jei ji parsidavė tamsos jėgoms - tai ne jūsų kaltė. Tačiau prieš išeidamas norėčiau paklausti dar vieno dalyko, jei jūs neprieštarausite. Panele Arkadija...

- Ko dar pageidaujate?

- Kodėl manai, kad kvaila yra lipti pro langą, užuot įėjus pro duris?

- Todėl, kad tokiu būdu jūs visa gerkle rėkiate, kad stengiatės kažką nuslėpti, nevisproti! Jei aš turėčiau paslaptį, aš juk nevaikščiočiau lipnia juosta užsiklijavusi burną, šitaip visiems paskelbdama: "Ei, žiūrėkite, aš turiu paslaptį!" Aš plepėčiau lygiai tiek pat, kaip ir visada, bet apie visai kitus dalykus. Ar esate kada nors skaitęs apie garsiuosius Salvoro Hardino posakius? Jis buvo pirmasis mūsų meras - tikiuosi, žinote?

- Taip, žinau.

- Taigi jis yra pasakęs, kad tik toks melas, kuris nesigėdija pats savęs, gali pasiekti tikslą. Ir dar jis yra pasakęs, kad niekas neprivalo būti tiesa, bet viskas privalo skambėti kaip tiesa. Gi kai jūs įsibrovėte pro langą, tai buvo melas, kuris gėdijosi pats savęs ir kuris anaiptol neskambėjo kaip tiesa.

- Kaip tuomet būtum pasielgusi tu?

- Jumis dėta, jeigu norėčiau susitikti su savo tėvu kokiu nors ypač slaptu reikalu, aš susipažinčiau su juo atvirai, visiems matant, ir visiškai nesislėpdama su juo aptarčiau aibę nekalčiausių dalykų. O jau paskui, kai visi žinotų, kad jūs ir mano tėvas - draugai, kai jūsų bendravimą laikytų savaime suprantamu - tada, žinoma, galėtumėte pasidalyti ir pačiomis baisiausiomis paslaptimis - ir nė lapė nesulotų. Niekam ir į galvą neateitų, kad jūs kažką slepiate!

Antoras keistai dėbtelėjo į mergaitę, paskui pažvelgė į jos tėvą ir pasakė:

- Ką gi, eime. Aš atsinešiau lagaminėlį, reikia pasiimti jį iš sodo. Valandėlę! Dar vienas klausimas. Arkadija, juk tu po lova neturi jokios beisbolo lazdos, tiesa?

- Žinoma, neturiu!

- Aha. Taip ir maniau.

Daktaras Darelas dar stabtelėjo tarpduryje.

- Arkadija, - pasakė jis, - kai perrašinėsi savo rašinį apie Seldono Planą, pasistenk apsieiti be tų mįslingų užuominų apie savo senelę. Nėra jokio reikalo išvis apie tai užsiminti.

Juodu su Pelėju tylėdami nulipo laiptais. Galų gale svečias tarsi prisiversdamas paklausė:

- Ar galiu paklausti, pone? Kiek jai metų?

- Užvakar suėjo keturiolika.

- Keturiolika? Didžioji Galaktika... Sakykite, ar ji kada nors užsiminė, kad ateityje ketina ištekėti?

- Ne. Bent jau man ji niekad to neminėjo.

- Ką gi, jei kada nors ji sumanys tekėti, kuo skubiau jį nušaukite. Turiu omeny - jos išrinktąjį. - Jis įsmeigė įdėmų žvilgsnį tiesiog į vyresniojo vyro akis. - Kalbu visiškai rimtai. Ar gali būti didesnis siaubas už gyvenimą su ta, kuo ji taps sulaukusi kokių dvidešimties metų? Žinoma, aš nenorėjau jūsų įžeisti...

- Jūs manęs ir neįžeidėte. Man regis, aš puikiai suprantu, ką turėjote omeny.

Antrojo aukšto kambaryje šios švelnios jų analizės objektas nuvargusi, su pasibjaurėjimu atsigręžė į transkriptorių ir monotoniškai išbėrė:

- Seldonoplanoateitis.

Transkriptorius su neįveikiamu aplombu užrašė tai grakščiomis didžiosiomis raidėmis su įmantriais užraitymais:

"SELDONO PLANO ATEITIS".

8. Seldono planas

MATEMATIKA, n-variantinės ir n-dimensinės geometrijos integralinio bei diferencialinio skaičiavimo sintezė yra pagrindas to, ką Seldonas kadaise pavadino "mano mažytė žmonijos algebra".

GALAKTIKOS ENCIKLOPEDIJA

Pažvelkime į kambarį!

Šiuo metu mums visai nesvarbu, kur tas kambarys yra. Užtenka pasakyti, kad tame kambaryje, labiau negu bet kur kitur, egzistavo Antrasis Fondas.

Tai buvo kambarys, kuriame ištisus šimtmečius gyvavo grynasis mokslas, tačiau jame nebuvo visiškai jokios įrangos, su kuria jau ne vieną tūkstantį metų esame pratę sieti mokslą. Šio mokslo esmė tebuvo tik matematinės koncepcijos, o darbo pobūdis tam tikra prasme panėšėjo į mąstymą senovinių, senovinių

primityvių rasių, gyvenusių priešistoriniais laikais, anksčiau, nei buvo sukurtos pirmosios technologijos, anksčiau, nei žmonija pasklido iš nūnai nežinomos planetos, kurioje vieninteléje andai egzistavo.

Vis dėlto vienas daiktas kambaryje buvo - sergstimas mentalinio mokslo ir kol kas neprieinamas netgi jungtinei visos likusios Galaktikos dalies fizinei jėgai. Tai buvo Pagrindinis Spinduliuotuvas, gyvybiškai svarbiose savo detalėse talpinantis galutinai suformuotą Seldono Planą.

Be jo tame kambaryje buvo dar ir žmogus - Pirmasis Kalbėtojas.

Jis buvo dvyliktasis iš eilės Plano saugotojų vadas, o jo titulas nereiškė nieko daugiau, kaip tik tai, kad Antrojo Fondo vadovų susirinkimuose jis paprastai kalbėdavo pirmas.

Jo pirmtakui pavyko įveikti Mulą, tačiau po tos nuožmios kovos likę griuvėsiai vis dar tebebuvo smarkiai užgriozdę Plano taką... Jau dvidešimt penkerius metus Pirmasis Kalbėtojas ir jo administracija vis stengėsi grąžinti užsispyrusių ir bukų žmonių gyvenamą Galaktiką į tikrąjį kelią... Užduotis tikrai ne iš lengvųjų.

Pirmasis Kalbėtojas pakėlė galvą ir pažvelgė į prasivėrusias duris. Nors visą tą laiką kambario vienumoje jis nepaliaudamas svarstė apie tą ketvirtį amžiaus neįtikėtinų pastangų, apie tai, kad visi įvykiai pamažu, bet nesulaikomai slenka link kulminacinio taško, nors jo protas buvo visiškai užimtas šiomis mintimis, visgi jo sąmonė kaipmat ėmė su švelniu lūkesčiu vertinti įėjusįjį. Tai buvo jaunuolis, studentas, vienas iš tų, kuriam anksčiau ar vėliau teks perimti nesibaigiančius darbus.

Jaunuolis neryžtingai trypčiojo tarpduryje, tad Pirmajam Kalbėtojui teko prieiti prie jo ir, draugiškai uždėjus ranką ant peties, įsivesti vidun.

Studentas droviai nusišypsojo, į ką Pirmasis Kalbėtojas atsakė:

- Pirmiausia privalau pasakyti tau, kodėl tu čia.

Dabar juodu įdėmiai žvelgė vienas į kitą virš skiriančio juos stalo. Nei vienas, nei kitas nekalbėjo - ar bent jau joks Galaktikos žmogus, pats nepriklausąs Antrajam Fondui, nebūtų įtaręs juos kalbantis.

Iš pat pradžių kalba buvo priemonė, kurią žmogus, tiesa, netobulai, išmoko tam, kad sugebėtų perteikti savosios sąmonės mintis bei jausmus. Sukūręs tam tikrą sistemą iš garsų bei jų kombinacijų, kurių kiekviena išreikšdavo tam tikrą konkretų mentalinį niuansą žmogus išvystė bendravimo metodą. Tačiau savo griozdiškumu ir amžinais prasminiais neatitikimais šis metodas visas sąmonės subtilybes pavertė grubiais gerkliniais informaciniais signalais.

◇

Giliau... vis giliau... visų pasekmių priežastis įmanoma atkapstyti, ir visus žmonijos patirtus kentėjimus galima atsekti iki to vieno vienintelio fakto, teigiančio, kad joks žmogus per visą Galaktikos istoriją iki pat Hario Seldono ir saujelės gyvenusiųjų vėliau, nesugebėjo iš tikrųjų suprasti artimo savo. Kiekviena žmogiška būtybė gyveno už nepramušamos, iš visų pusių ją supančios dusinančio rūko sienos, kur be to vieno žmogaus negalėjo egzistuoti niekas kitas. Tik retkarčiais iš kito plyšio gelmės, kur egzistavo kitas žmogus, atsklisdavo blausus signalo atšvaitas, tada abu žmonės bent apgraibomis mėgindavo slinktis arčiau kits kito. Tačiau vienas kito nepažinodami jie niekaip negalėjo vienas kito suprasti, nedrįso vienas kitu pasitikėti; nuo pat kūdikystės kamuojamas tos absoliučios izoliacijos sukelto siaubo bei nesaugumo pojūčio, žmogus žmogui jautė užspeisto žvėries baimę, kraugerišką medžioklio aistrą ir nepasotinamą godulį.

Ištisus tūkstančius, dešimtis tūkstančių metų žmogaus kojos klimpdamos klampojo po dumblyną, tuo pačiu įspausdamos į klampynę ir sąmonę, kuri visus tuos tūkstantmečius būtų puikiausiai tikusi netgi žvaigždžių draugijai.

Atkaklus ir paniuręs Žmogus instinktyviai vis siekė kažkaip ištrūkti iš kaustančių grandinių, išsiveržti iš įprastos kalbos kalėjimo. Semantika, simbolinė logika, psichoanalizė - visa tai buvo priemonės, kurių dėka kalba galėjo tobulėti arba tapo įmanoma išvis be jos apsieiti.

Tobulėjant mentaliniams mokslams, galų gale išsivystė psichoistorija, visa ką gebanti išreikšti matematinėmis abstrakcijomis - ir kaip tik jai pagaliau pavyko pasiekti tikslą. Vystant matematines koncepcijas, būtinas norint suvokti neuronų fiziologijos bei nervų sistemos elektrochemijos faktus, kuriuos pačius reikėjo - būtinai reikėjo - išsiaiškinti iki branduolinių jėgų lygio, pirmą kartą istorijoje tapo įmanoma iš tikrųjų išvystyti psichologiją. Gi apibendrinant psichologijos žinias, taikant jas nebe individams, o grupėms, teko matematizuoti ir sociologiją.

Grupės, labai didelės grupės, milijonai kiekvienoje planetoje gyvenančių žmonių, trilijonais gyventojus skaičiuojantys Sektoriai, kvadrilijonai žmonių, apgyvenusių visą Galaktiką - visi jie tapo ne šiaip paprastomis žmogiškomis būtybėmis, o gigantiškomis pajėgomis, kurių situaciją buvo galima interpretuoti statistiškai; o tada Hariui Seldonui ateitis tapo aiški ir neišvengiama, tada jis jau galėjo sukurti Planą.

Tas pats mentalinio mokslo išsivystymo pagrindas, kurio dėka buvo sukurtas Seldono Planas, sudarė sąlygas ir Pirmajam Kalbėtojui šnekėtis su Studentu be žodžių.

Kiekviena, kad ir menkiausia reakcija į kokį nors stimulą tuo pačiu buvo labai konkreti net ir pačių mažiausių pokyčių, visų

pašnekovo sąmonėje srovenančių tėkmių nuoroda. Tiesa, Pirmasis Kalbėtojas negalėjo savaime perprasti emocinės Studento būklės - tokį sugebėjimą turėjo Mulas, tačiau jis buvo mutantas, apdovanotas tokiomis galiomis, kurių iki galo suvokti nevaliotų nė vienas eilinis žmogus, netgi antrafondietis. Gi Pirmasis Kalbėtojas pašnekovo emocijas užčiuopdavo tik intensyvių pratybų dėka.

Vis dėlto visuomenei, kurios bendravimo pagrindas yra vien tiktai kalba, neįmanoma tiksliai paaiškinti, kaip tarpusavyje bendrauja Antrojo Fondo atstovai, tad nuo šiol tiesiog nebekreipsime į tai dėmesio. Pirmojo Kalbėtojo perteikiamą informaciją užrašysime taip, tarsi jis kalbėtų įprastais žodžiais, tik reikia iš karto perspėti, kad toks vertimas anaiptol ne visada būna tikslus; tačiau šiomis aplinkybėmis nieko geresnio negalime pasiūlyti.

Taigi tarkime, kad Pirmasis Kalbėtojas, užuot kaip tik taip nusišypsojęs ir būtent taip kilstelėjęs pirštą, iš tiesų paprasčiausiai pasakė:

- Pirmiausia privalau pasakyti tau, kodėl tu čia.

Pirmasis Kalbėtojas bylojo:

- Didžiąją gyvenimo dalį tu kruopščiai ir intensyviai studijavai mentalinius mokslus ir pasiekei neblogų rezultatų. Įsisavinai viską, ką tau galėjo duoti mokytojai. Dabar gi atėjo laikas ir tau, ir dar keliems tokiems kaip tu mokytis Kalbėtojo meno.

Iš anapus stalo plūstelėjo jaudulio srautas.

- Ne, ne... Šitą žinią tu privalai sutikti ramiai. Tu vyleisi, kad šitiems mokslams tiksi. Ir baiminaisi, kad netiksi. Tačiau ir viltis, ir baimė yra silpnybės. Tu žinojai, kad tiksi, tačiau dvejojai, ar tikrai gali pripažinti šį faktą, nes dėl tokio žinojimo gal būsi palaikytas pernelyg pasipūtusiu ir vis dėlto netiksi. Nesąmonė! Užvis labiausiai, beviltiškai kvailas yra tas, kuris nesupranta esąs išmintingas. Tai ir yra dalis tavo kvalifikacijos - kad tu žinojai tiksiąs.

Įtampa kitapus stalo atlėgo.

- Štai taip. Dabar tu jautiesi jau kur kas geriau. Nebesiruoši gintis. Taigi dabar įstengsi žymiai geriau susitelkti ir kur kas geriau viską suprasi. Neužmiršk, kad siekdamas didžiausio efektyvumo anaiptol neprivalai riboti savo proto griežtais kontrolės barjerais - beje, patyrusiai ir kvalifikuotai sąmonei prasismelkti į tokį sukaustytą protą nė kiek ne sunkiau nei į nuogą mentalitetą. Užuot apsitvėrus barjerais, reiktų ugdyti savyje naivumą, savęs suvokimą ir nesavanaudišką savimonę - tada net nebeturėsi ką slėpti. Mano protas yra visiškai atviras tau. Tebūnie galima tai pasakyti apie mus abu.

Jis kalbėjo toliau:

Būti Kalbėtoju anaiptol nėra lengva. Visų pirma, nelengva būti jau vien psichoistoriku; o juk netgi ne kiekvienam iš pačių

iškiliausiųjų psichoistorikų pakanka kvalifikacijos tapti Kalbėtoju. Čia esama esminio skirtumo. Kalbėtojas turi ne tik puikiai išmanyti matematines Seldono Plano vingrybes - jis dar privalo dar ir puoselėti jį, visapusiškai remti ir pritarti galutiniams jo tikslams. Jis privalo mylėti Planą, privalo juo gyventi ir alsuoti. Dar daugiau - Planas jam turi būti tarsi gyvas bičiulis.

Ar tu žinai, kas tai?

Pirmojo Kalbėtojo ranka švelniai palietė stalo viduryje gulintį juodą blizgantį kubą. Jis buvo visiškai lygus, neturėjo jokių išskirtinių bruožų.

- Ne, Kalbėtojau, nežinau.
- Ar esi kada nors girdėjęs apie Pagrindinį Spinduliuotuvą?
- Šitai? - Apstulbimas.
- Tikėjaisi kažko įspūdingesnio, kas sukeltų pagarbią baimę? Ką gi, visai natūralu. Jį sukūrė Seldono aplinkos žmonės dar Imperijos laikais. Beveik keturis šimtus metų jis puikiai mums tarnavo, atitiko visus poreikius; jo niekad nereikėjo nei taisyti, nei reguliuoti. Laimė, kad taip yra, mat nė vienas iš Antrojo Fondo žmonių nėra pakankamai kvalifikuotas, kad įstengtų imtis kokios nors techninės jo priežiūros. - Jis maloniai nusišypsojo. - Žinoma, Pirmojo Fondo žmonės tikriausiai gebėtų sukonstruoti dublikatą, tačiau, be abejo, jie niekad neturi apie jį sužinoti.

Jis nuspaudė svertą, įtaisytą stale jo pusėje, ir kambarys paskendo tamsoje. Tačiau tik akimirksniui. Beveik tuoj pat nušvito dvi ilgos kambario sienos, jų skleidžiama šviesa vis intensyvėjo. Iš pradžių švytėjimas buvo vientisas, skaidriai baltas, bet paskui tai šen, tai ten šmėkštelėjo tamsesnių dėmelių pėdsakai, gi šie galų gale virto juodomis, tvarkingai atspausdintomis lygtimis, tarp kurių protarpiais suvinguriuodavo raudonas siūlelis tarsi siauras, vis nutrūkstantis upokšnis, srovenantis per tamsų mišką.

- Eikš, mano berniuk, ateik čia, atsistok priešais sieną. Šešėlio tu nemesi. Ši šviesa sklinda iš Spinduliuotuvo ne visai įprastu būdu. Tiesą sakant, aš nėmaž nenutuokiu, kokiu būdu sukuriamas toks efektas, tačiau šešėlis šioje šviesoje nekrinta. Tai aš tikrai žinau.

Šviesos nutvieksti juodu stovėjo greta kits kito. Abi sienos siekė po trisdešimt pėdų ilgio ir dešimt - aukščio. Smulkučiai rašmenys užpildė jas iki paskutinio milimetro.

- Tai - anaiptol ne visas Planas, - paaiškino Pirmasis Kalbėtojas. - Norint sutalpinti ant dviejų sienų jį visą, atskiras lygtis reiktų sumažinti iki mikroskopinio dydžio. Tačiau viso Plano mums šiuo metu ir nereikia. Tai, ką tu matai, yra pagrindinės Plano dalys laikotarpiui iki šios dienos. Tu juk šito mokeisi, tiesa?
- Taip, Kalbėtojau.

- Ar atpažįsti kurią nors dalį?

Stojo neskubri tyla. Studentas ištiesė pirštą, ir lygčių eilė ėmė slysti siena žemyn, kol kaip tik ta funkcijų grupė, apie kurią jis pagalvojo - vargu bau greitą, beveik abstraktų jo piršto judesį buvo galima laikyti tikslia nuoroda - atsidūrė akių lygyje.

Pirmasis Kalbėtojas tyliai nusijuokė.

- Netrukus įsitikinsi, kad Pagrindinis Spinduliuotuvas puikiai prisiderina prie tavo sąmonės. Tas mažas prietaisėlis gali pateikti tau ir daugiau siurprizų. Ką norėjai pasakyti apie pasirinktąją lygtį?

- Tai... - Studentas akimirką sudvejojo, bet tuoj pat tęsė, - Rygelio integralas; remdamasis planetos tendencijų pasiskirstymu, jis nurodo, kad planetoje, o gal Sektoriuje egzistuoja dvi vyraujančios ekonominės klasės, plius nestabilus emocinis modelis.

- O ką tai reiškia?

- Jis išreiškia įtampos ribą, nes čia mes turime, - jis parodė pirštu, ir lygtys vėl persigrupavo, - konverguojančias eiles.

- Gerai, - pratarė Pirmasis Kalbėtojas. - O dabar pasakyk man, ką apie visa tai manai. Užbaigtas meno kūrinys, tiesa?

- Žinoma!

- Žinoma ne! Jokiu būdu! - Pirmasis Kalbėtojas prašneko aštriai: - Tai yra pirmoji pamoka, kurią tu, jau išmokęs neteisingai, dabar privalėsi pamiršti. Seldono Planas nėra nei užbaigtas, nei teisingas. Tiesiog tai geriausias variantas, kurį tais laikais pavyko sudaryti. Jau daugiau nei tuzinas žmonių kartų be paliovos gilinasi į šias lygtis, dirba prie jų, skaido jas iki dešimtainių trupmenų, vėl jungia į visumą. Jie nuveikė netgi dar daugiau. Beveik keturis šimtus metų jie stebėjo visus įvykius ir lygindami juos su pranašystėmis bei lygtimis, tikrino realybę. Jie daug ko išmoko. Jie sužinojo gerokai daugiau, nei kada nors žinojo Seldonas, ir, jei naudodamiesi per šimtmečius sukauptomis žiniomis mes galėtume pakartoti Seldono darbą, mes atliktume jį geriau. Ar tau viskas aišku?

Studentas atrodė šiek tiek priblokštas.

- Tam, kad galėtum tapti Kalbėtoju, - tęsė Pirmasis Kalbėtojas, - tu pats savo asmeniniu indėliu turėsi prisidėti prie Plano kūrimo. Nepamanyk, kad piktžodžiauju. Matai tas raudonas juosteles? Kiekviena jų ženklina žmonių, gyvenusių jau po Seldono, netgi mūsų amžininkų, indėlį. Nagi... Nagi... - Jis pažvelgė į viršų. - Štai!

Atrodė, kad visa siena mirgėdama griūte griūva ant jo.

- Štai ši - mano, - parodė jis.

Plonytė raudona linija vijosi aplink dvi išsišakojusias strėliukes, apjuosdama ir palei jas nusidriekusius du plotelius po šešias kvadratines pėdas, iki kraštų primargintus išvadų. Tarp abiejų strėliukių raudonavo visa eilė lygčių.

- Iš pažiūros atrodo visai nedaug, - pasakė Kalbėtojas. - Tai toks taškas Plane, kurį mes pasieksime ne greičiau kaip po tokio pat laikotarpio, koks jau praėjo. Tai vienijimosi periodas, kai besikuriančią Antrąją Imperiją valdys konkuruojančios asmenybės. Čia slypi alternatyvos galimybė: jei tarpusavyje kovojančių priešininkų jėgos bus pernelyg lygios, gali atsitikti taip, kad Imperija suskils, o jei kova bus pernelyg nelygi, Imperija tvirtai konsoliduosis per anksti, ir iškils sąstingio pavojus. Abi šios tikimybės čia išanalizuotos, įvertintos jų pasekmės ir nurodyti būdai išvengti tiek vienos, tiek kitos.

Vis dėlto visa tai tėra tikimybės - gali egzistuoti dar ir trečias variantas. Tiesa, jis menkai tikėtinas, jei nori tikslaus jo įvertinimo - 12,64 procento. Tačiau būtina išanalizuoti net ir pačias menkiausias tikimybes - jau yra pasitaikę, kad realizuojasi kaip tik jos, tad galima sakyti, kad Planas yra išbaigtas tik keturiasdešimčia procentų. Taigi tą trečią variantą sudaro tikimybės, kad dvi ar daugiau konfliktuojančių šalių susitars ir pasieks kompromisą. Tuomet, kaip jau užsiminiau anksčiau, Imperija konsoliduotųsi visai nepageidautinu pavidalu, o paskui neišvengtume ir kur kas didesnės žalos, kai įsiliepsnotų pilietiniai karai - gi jeigu kompromiso nebūtų, pirmiausia ir tektų išgyventi pilietinių karų etapą. Laimei, tos trečiosios tikimybės irgi įmanoma išvengti. Štai šitai ir buvo mano indėlis.

- Ar negalėčiau įsiterpti, Kalbėtojau? Kaip būna įvedami pakeitimai?

- Tarpininkaujant Spinduliuotuvui. Pavyzdžiui, savo paties atveju įsitikinsi, kad matematinius tavo apskaičiavimus labai griežtai patikrins bent penkios skirtingos tarybos, tau teks gintis nuo vieningų ir negailestingų atakų. Paskui, praėjus dvejiems metams, tavo išvystyta teorija bus vėl peržiūrėta. Jau yra pasitaikę, ir net ne kartą, kad iš pažiūros tobulo darbo trūkumai išryškėja tik po indukcinio keleto mėnesių ar netgi metų periodo. Būna ir taip, kad klaidas aptinka pats darbo autorius.

Jeigu po dvejų metų naujoji teorija vėl išlaiko egzaminą - lygiai tokį pat griežtą ir smulkmenišką kaip pirmasis - arba, dar geriau, jei per tą laiką jaunasis mokslininkas papildo ją naujomis detalėmis ar pagalbiniais įrodymais, tuomet mes įtraukiame ją į Planą. Tai buvo mano karjeros kulminacinis taškas. Tas pat laukia ir tavęs.

Pagrindinis Spinduliuotuvas gali prisiderinti prie tavo sąmonės, tad visus taisymus bei papildymus nesunku suvesti mentaliniu ryšiu. Nebus nė menkiausios nuorodos, kad šis konkretus pataisymas ar papildymas yra būtent tavo. Per visą Plano istori-

ją visi kaip įmanydami vengė asmeniškumų. Planas yra visų mūsų bendras kūrinys. Ar supranti?

- Taip, Kalbėtojau!

- Gerai, tuomet pakaks apie tai.

Jis žingtelėjo prie Pagrindinio Spinduliuotuvo, ir sienos tuoj pat vėl aptemo, liko tik įprastas kambario apšvietimas, kurio šaltinis buvo įtaisytas pačioje palubėje, viršutinėse sienų briaunose.

- Sėskis čia, prie mano stalo, ir paklausyk, ką tau pasakysiu, - vėl prašneko Pirmasis Kalbėtojas. - Paprastam psichoistorikui visai pakanka gerai išmanyti biostatiką bei neurocheminę elektromatematiką. Kai kurie nieko kito ir nežino ir tetinka būti statistiniais technikais. Tačiau Kalbėtojas privalo sugebėti analizuoti Planą ir be matematikos. Jeigu ne patį Planą, tuomet bent jo filosofiją ir tikslą.

Visų pirma - koks gi yra Plano tikslas? Prašau, išdėstyk tai savais žodžiais. Tik nemėgink apeliuoti į kokius nors jausmus. Galiu tave užtikrinti, kad už glotnią ir mandagią iškalbą tavęs tikrai niekas neįvertins.

Pagaliau Studentui atsivėrė galimybė pasakyti daugiau nei porą žodžių, ir jis kiek padvejojo prieš nerdamas į laukiančią, specialiai jam išvalytą erdvę. Po valandėlės jis droviai prašneko:

- Vertindamas įgytas žinias drįstu daryti išvadą, kad Plano tikslas yra išugdyti žmonių visuomenę, pagrįstą absoliučiai kitokia orientacija nei visos ligšiolinės. Tokia orientacija, kuri, remiantis psichoistorijos atradimais, niekada negalėtų susiformuoti spontaniškai...

- Stop! - reikliai pertraukė jį Pirmasis Kalbėtojas. - Nevalia sakyti "niekada". Šitaip sakydamas tu tiesiog tingi kruopščiai įvertinti absoliučiai visus faktus. Iš tikrųjų psichoistorija numato tiktai tikimybes. Kokio nors konkretaus įvykio tikimybė gali būti neįtikėtinai maža, tačiau ji vis vien visada bus didesnė nei nulis.

- Taip, Kalbėtojau. Jei leisite pasitaisyti, išsireikšiu šitaip: kaip gerai žinoma, neegzistuoja jokia paminėjimo verta tikimybė, kad pageidaujamoji orientacija gali susiformuoti spontaniškai.

- Jau geriau. Kokia ta orientacija?

- Numatoma civilizacija turėtų vystytis mentalinių mokslų pagrindu. Per visą žinomą žmonijos istoriją svarbiausia bet kokios pažangos prielaida visada buvo fizinių technologijų tobulėjimas, taip pat ir žmogaus sugebėjimas tvarkyti jį supantį negyvąjį pasaulį. Gi asmenybės bei visuomenės kontrolė buvo palikta atsitiktinumo valiai arba jos buvo siekiama apgraibomis ieškant intuityviųjų etinių sistemų, pagrįstų įkvėpimu bei emocijomis. To pasekmė: nė vienoje kultūroje stabilumas nesiekė daugiau kaip penkiasdešimt penkis procentus, o ir už tuos pačius neretai tekdavo sumokėti milžinišką žmogaus kančių kainą.

- O kodėl orientacija, apie kurią kalbame, nėra spontaniška?

- Todėl, kad vyraujanti žmonijos mažumos dalis mentaline prasme yra pajėgi tobulinti fizinius mokslus, iš ko jie visi vėliau gauna grubios, bet apčiuopiamos naudos. Vis dėlto visai nežymi tos mažumos dalis iš prigimties sugeba vesti žmoniją per kur kas sudėtingesnes mentalinio mokslo painiavas - tačiau nauda, pasiekiama vystant šį mokslą, nors yra žymiai ilgaamžiškesnė, bet tuo pačiu ir gerokai subtilesnė, ne tokia akivaizdi. Taigi ilgainiui šios orientacijos dėka neišvengiamai susiformuotų mentaline prasme tobuliausiųjų žmonių geranoriška diktatūra - tiesą sakant, valdžia atitektų iš esmės kitai, aukštesnei žmonių rasei. Tačiau tokia situacija daug ką papiktintų, ir minėtoji valdymo forma nebūtų stabili be tam tikros jėgos panaudojimo, o naudojant jėgą visa likusioji žmonijos dalis neišvengiamai smuktų iki labai žemo lygio. Toks vystymosi kelias mums visiškai nepriimtinas, ir mes privalome visomis išgalėmis jo vengti.

- Kokia tuomet išeitis?

- Išeitis ir yra Seldono Planas. Visos sąlygos buvo sudarytos ir vėliau palaikomos taip, kad praėjus tūkstančiui metų nuo proceso pradžios (arba šešiems šimtams - nuo mūsų laikų) susiformuotų Antroji Galaktinė Imperija, kurios žmonės jau būtų pasirengę mentalinio mokslo valdžiai. Per tą patį laikotarpį nuolat tobulėjantis Antrasis Fondas turėtų išauginti grupę psichologų, pajėgių imtis vadovavimo. Kitaip tariant, apie ką aš pats neretai susimąstydavau, Pirmasis Fondas turėtų pateikti fizinę vieningo politinio darinio struktūrą, o Antrasis Fondas - išauginti mentalinę valdančiosios klasės struktūrą.

- Suprantu. Visai neblogai. Kaip manai, ar bet kokia Antroji Imperija, susiformavusi per Seldono numatytą laikotarpį, ir bus jo Plano įgyvendinimas?

- Ne, Kalbėtojau, aš taip nemanau. Yra bent keletas Antrosios Imperijos variantų, kurie gali susiformuoti laikotarpiu nuo devynių iki septyniolikos šimtmečių po Plano įgyvendinimo pradžios, tačiau tik vienas iš jų ir yra ta tikroji Antroji Imperija.

- Dabar, atsižvelgdamas į visa tai, ką kalbėjome, pasakyk: kodėl taip būtina nuslėpti Antrojo Fondo egzistavimą nuo visų, o ypač - nuo Pirmojo Fondo?

Studentas kruopščiai skvarbė šį klausimą, ieškodamas užmaskuotos jame slaptos prasmės, tačiau taip jos ir nerado. Atsakė jis gerokai nerimaudamas:

- Dėl tos pačios priežasties, dėl kurios Plano visumos detalės privalo būti nuslėptos nuo visos žmonijos. Psichoistorijos dėsniai pačia savo prigimtimi yra statistiniai, ir jiems gresia didžiuliai iškraipymai tuo atveju, jei individų veiksmai pačia savo prigimtimi tampa nebeatsitiktiniai. Jeigu bent kiek didesnė žmonių grupė sužinotų svarbiausiąsias Plano detales, tuomet visus jų

veiksmus ir sąlygotų tas žinojimas - tai yra jų veiksmai nebebūtų atsitiktiniai psichoistorijos aksiomų prasme. Kitais žodžiais tariant, taptų nebeįmanoma tobulai juos numatyti. Atleiskite, Kalbėtojau, aš pats jaučiu, kad mano atsakymas nepatenkinamas.

- Gerai, kad jauti. Tavo atsakymas tiesiog neišbaigtas. Nuslėpti būtina patį Antrąjį Fondą, ne vien tik Planą. Antroji Imperija vis dar nesusiformavusi. Dabartinė mūsų visuomenė vis dar nedvejodama atmestų valdančiąją psichologų klasę - tiesiog bijotų jos pasiekimų ir su ja kovotų. Ar supranti tai?

- Taip, Kalbėtojau, suprantu. Šis dalykas niekada nebūdavo pabrėžiamas...

- Per švelniai pasakei. Apie tai niekada ir nebuvo užsiminta - bent jau studentų auditorijose, nors tu turėtum sugebėti išprotauti tai pats. Tačiau šį ir daugelį kitų dalykų mes dar ne kartą aptarsime dabar ir artimiausioje ateityje, kol tu mokysies Kalbėtojo meno. Susitiksime po savaitės. Noriu, kad per tą laiką parengtum komentarus vienai problemai, kurią tuojau tau pateiksiu. Tai visai nereiškia, kad man reikia kruopščios ir išsamios matematinės analizės. Tokią užduotį per metus įveiktų kvalifikuotas specialistas, o ne tu - per savaitę. Tačiau norėsiu, kad nurodytum kryptis bei tendencijas...

Pažvelk - štai čia Seldono Plane yra išsišakojimas; laikotarpis - maždaug prieš penkiasdešimt metų. Rasi visas būtinas detales. Tu pastebėsi, kad sąlyginės realybės kelias atsišakojo nuo iš anksto numatytojo varianto, nors tokio įvykio tikimybė buvo mažesnė nei vienas procentas. Tau reikės numatyti, kiek laiko gali prireikti, kol tas atotrūkis taps negrįžtamu. Be to, apskaičiuok tikėtinas pasekmes tuo atveju, jei padėtis nebus ištaisyta, ir paieškok protingo būdo ją ištaisyti.

Studentas įjungė aparatą ir niauriai peržvelgė pirmas pasitaikiusias eilutes, sumirgėjusias nedideliame ekranėlyje.

Jis paklausė:

- Kodėl jūs skiriate man kaip tik šią užduotį, Kalbėtojau? Akivaizdu, kad jos reikšmė - anaiptol ne vien akademinė.

- Ačiū, mano berniuk. Tu greitai viską suvoki, kaip kad aš ir tikėjausi. Ši problema tikra, tai ne kokia nors prielaida. Beveik prieš pusę šimtmečio į Galaktikos istoriją įsiveržė Mulas; ištisus dešimt metų jis buvo pats svarbiausias Visatos veiksnys. Jo pasirodymas nebuvo numatytas, mes nebuvome jam pasiruošę. Jis labai rimtai iškreipė Planą, tačiau lemtingų pasekmių kol kas pavyko išvengti.

Vis dėlto, norėdami sustabdyti Mulą anksčiau, nei sulauksime lemtingo, nebepataisomo galo, mes buvome priversti imtis aktyvių veiksmų prieš jį. Mes atskleidėme savo egzistenciją, o kas dar žymiai blogiau - netgi dalį savo galių. Pirmasis Fondas sužinojo apie mus, ir dabar tas žinojimas sąlygoja visus jų veiks-

mus. Pažvelk, pateiktoje problemoje tai aiškiai matyti. Štai čia. Ir čia.

Neabejoju, kad tu niekam apie tai neprasitarsi.

Stojo nejauki tyla - išsigandęs Studentas tik pamažu suvokė, ką išgirdęs. Pagaliau jis ištarė:

- Vadinasi, Seldono Planas žlugo!

- Dar ne. Kol kas jis dar tik gali žlugti. Paskutiniais apskaičiavimais mūsų sėkmės tikimybė vis dar tebesiekia 21,4 procento.

9. Suokalbininkai

Daktarui Darelui ir Pelėjui Antorui vakarai slinko draugiškai bendraujant, o dienos - maloniai dinderį mušant. Iš pažiūros visai galėjai pamanyti, kad daktarą Darelą aplankė paprasčiausias svečias. Daktaras visiems pristatė jaunuolį kaip pusbrolį iš tolimos planetos, šitaip užgesindamas bet kokį pašalinių asmenų susidomėjimą.

Vis dėlto nereikšminguose pokalbiuose retkarčiais išsprūsdavo vardas. Jį išgirdę pašnekovai valandėlę susimąstydavo. Daktaras Darelas kartais ištardavo "Taip", o kartais - "Ne". Skambindamas atvira ryšio linija jis lyg niekur nieko pasikviesdavo kai kuriuos draugus:

- Norėčiau supažindinti jus su savo pusbroliu.

Savo ruožtu Arkadija irgi intensyviai ruošėsi. Tiesą sakant, ji labiau nei kiti ėjo aplinkiniais keliais, ir jos veiksmus vargu bau buvo galima vadinti visai sąžiningais.

Pavyzdžiui, mokykloje ji privertė Olintijų Užtvanką padovanoti jai savos gamybos autonominį garso imtuvą - ir suveikė tokiais metodais, kurie gan nedviprasmiškai bylojo, kad ateityje bet kuriam su ja susidūrusiam vyrui neišvengiamai grės mirtinas pavojus. Pernelyg nesileidžiant į smulkmenas, galima pasakyti tiek: ji taip smarkiai susidomėjo Olintijaus pomėgiu, apie kurį jis mėgdavo kalbėti, jei tik kas nors klausydavosi (namuose jis turėjo dirbtuvę), tuo pačiu sumaniai skirdama dalį dėmesio ir pačiam striukam drūtam Olintijui, kad nelaimėlis vaikinas netikėtai pasijuto: 1) be paliovos gyvai svarstąs hiperbangų variklio veikimo pricipus; 2) pradedąs svaigti nuo tų didelių, įdėmiai į jį smingančių akių žvilgsnio; 3) brukte brukąs į nekantrias jos rankas didžiausiąjį savo kūrinį - tą patį anksčiau paminėtąjį imtuvą.

Gavusi, ko norėjo, Arkadija dar kurį laiką skyrė dėmesį Olintijui, bet vis mažesnėmis ir mažesnėmis porcijomis. Ji tiesiog nenorėjo, kad jis įtartų, jog imtuvas ir tebuvo vienintelis draugystės pretekstas. Olintijus po to dar kelis mėnesius puoselėjo šio trumpo savo gyvenimo periodo prisiminimus, tačiau kadangi

nebuvo jokio tęsinio, galų gale jam nusibodo, ir jis išmetė tai iš galvos.

Kai atėjo septintasis vakaras, ir daktaro Darelo svetainėje prie padengto stalo, tik be tabako, susirinko penketas vyrų, ant Arkadijos staliuko antrojo aukšto kambaryje jau gulėjo tas per daug į akis nekrintantis, savos gamybos Olintijaus išradingumo vaisius, kurio paskirtį iš pažiūros ne taip jau lengva buvo įspėti.

Taigi penketas vyrų. Pats daktaras Darelas, žinoma - jau gerokai žilstelėjęs, skrupulingai apsirengęs, atrodąs žymiai vyresnis, nors buvo dar tik keturiasdešimt dvejų. Pelėjas Antoras - labai rimtas, gyvai besižvalgantis, iš pažiūros dar labai jaunas ir šiek tiek sutrikęs. Ir dar trejetas, kurių iki šiol nebuvome sutikę: Džolis Terboras - radijo ir televizijos laidų redaktorius, stambus, aukštas, storalūpis; daktaras Elvetas Semikas - nusipelnęs fizikos profesorius iš Universiteto, liesas ir raukšlėtas, apsirengęs tarsi ant karties besiplaikstančiais gerokai per plačiais drabužiais; Homiras Munas - bibliotekininkas, ištįsęs ir nervingas džiūsna.

Daktaras Darelas prašneko ramiai, įprasta dalykiška intonacija:

- Gerbiami ponai, šis susitikimas surengtas ne vien maloniai pabendrauti, bet ir dėl šiokių tokių svarbesnių priežasčių. Manau, kad visi jūs tai jau įspėjote. Kadangi kiekvienas iš jūsų buvote kruopščiai atrinktas atsižvelgiant į kvalifikaciją bei darbo pobūdį, manau, ne paslaptis jums ir tai, kad čia esama tam tikro pavojaus. Neketinu jo menkinti, tačiau tuo pačiu privalau pabrėžti, kad mes visi šiaip ar taip esame pasmerkti.

Tikriausiai pastebėjote, kad pasikviesdamas jus čia aš nė nebandžiau to dangstyti kokiomis nors paslaptingumo skraistėmis. Nė vieno jūsų neprašiau atkakti čia vogčiomis, taip, kad niekas nepastebėtų. Kambario langai nėra sureguliuoti taip, kad iš lauko pusės būtų neperregimi. Mūsų nesupa joks apsauginis ekranas. Jei tik kuo nors atkreipsime į save priešo dėmesį - mes žuvę. O geriausias būdas atkreipti į save dėmesį - tai demonstruoti teatrališką, netikrą slaptumą.

(Cha! - išsišiepė Arkadija, pasilenkdama prie mažytės dėžutės, iš kurios sklido kiek iškraipyti, spigūs balsai.)

- Ar visi tai suprantate?

Elvetas Semikas patempė apatinę lūpą apnuogindamas dantis, jo veidas susiraukšlėjo - kaip ir visada, kai tik jis susiruošdavo ką nors sakyti.

- Gal pakaks apie tai? Verčiau papasakokite apie jaunuolį.

Daktaras Darelas atsakė:

- Jo vardas - Pelėjas Antoras. Jis buvo mano seno kolegos Kleiso, kuris praėjusiais metais pasimirė, studentas. Prieš mirtį

Kleisas atsiuntė man jaunuolio smegenų veiklos modelį iki penktojo sublygmens - dabar gi aš sulyginau jį su štai šio priešais jus sėdinčio žmogaus modeliu. Be abejo, jūs visi žinote, kad smegenų veiklos modelio nukopijuoti vis dar tebėra neįmanoma, dublikato nesugebėtų pagaminti netgi psichologijos mokslo specialistai. Jeigu to nežinote, jums teks patikėti mano žodžiu.

Papūtęs lūpas prašneko Terboras:

- Galų gale reiktų nuo kažko pradėti. Žinoma, mes patikėsime jūsų žodžiu, juo labiau kad dabar, po Kleiso mirties, jūs esate iškiliausias Galaktikos elektroneurologas. Ar bent jau šitaip aš pristačiau jus savo laidoje - ir, beje, pats tuo tikiu. Kiek jums metų, Antorai?

- Dvidešimt devyneri, ponas Terborai.

- Hmmmm... Ar jūs taip pat esate elektroneurologas? Žymus?

- Aš dar tik studentas, gilinuosi į šio mokslo paslaptis... Tačiau dirbu labai daug, be to, Kleiso pamokos buvo išties neįkainojama vertybė.

Įsiterpė Munas. Susijaudinęs ir įsitempęs jis imdavo šiek tiek mikčioti:

- N...norėčiau, k...kad pag...pagaliau pradėtume, vi...visi pernelyg d...daug plep...pa.

Daktaras Darelas kilstelėjo vieną antakį ir pažvelgė į Muną.

- Jūsų tiesa, Homirai. Pelėjau, kalbėkite jūs.

- Luktelėkit valandėlę, - lėtai atsakė Pelėjas Antoras. - Nors aš ir labai vertinu pono Muno nuomonę, tačiau prieš pradedant turiu paprašyti, kad pateiktumėte man savo smegenų bangų duomenis.

Darelas suraukė antakius:

- Apie ką jūs kalbate, Antorai? Kokius smegenų bangų duomenis?

- Visų jūsų smegenų veiklos modelius. Jūs gi turite manąjį, daktare Darelai. O man reikia jūsiškio, taip pat ir visų likusiųjų. Ir juos pasidaryti turiu aš pats.

Terboras pasakė:

- Kol kas jis juk neturi jokių priežasčių mumis pasitikėti, Darelai. Jaunuolis teisėtai šito reikalauja.

- Ačiū, - pasakė Antoras. - Daktare Darelai, jei malonėsite nusivesti mus į savo laboratoriją, pokalbį pratęsime ten. Šįryt aš ryžausi nepasiklausęs patikrinti jūsų aparatūrą.

Elektroencefalografijos mokslas tuo pat metu buvo ir naujas, ir senas. Senas jis buvo ta prasme, kad žinios apie mikrosrautus, generuojamus gyvų būtybių smegenų ląstelių, priklausė tai milžiniškai žmogiškojo pažinimo kategorijai, kurios šaknys jau se-

nų senovėje prarastos. To pažinimo pradžių pradžia slypėjo pačios seniausios žmonijos istorijos trupiniuose...

Tačiau tuo pačiu šis mokslas buvo ir naujas. Mikrosrautų egzistavimo faktas neliečiamas snūduriavo ištisas dešimtis tūkstančių Galaktinės Imperijos klestėjimo metų kaip viena iš ryškių, smalsumą žadinančių, bet absoliučiai nenaudingų žmogiškojo pažinimo sričių. Kai kas stengėsi tas bangas klasifikuoti į miegančias ir būdraujančias, ramias ir sujaudintas, sveikas ir ligotas - tačiau net iškiliausiose koncepcijose knibždėte knibždėjo jas visiškai sudarkančių išimčių.

Kiti gi bandė išskirti smegenų bangų grupes, analogiškas kraujo grupėms, ir įrodyti, kad lemiamas jas suformuojantis veiksnys yra išorinė aplinka. Tokias pažiūras puoselėjo rasių teorijos besilaikantys žmonės, tvirtinantys, kad žmoniją galima suskirstyti į porūšius. Tačiau šitokia filosofija niekaip negalėjo išplisti visaapimančiame ekumeniniame sraute, kurį nulėmė pats Galaktinės Imperijos egzistavimo faktas - Imperija juk buvo vieningas politinis darinys, savyje talpinantis dvidešimt milijonų žvaigždžių sistemų, apjungiantis visus žmones nuo centrinės Trantoro planetos - nūnai virtusios spalvingu ir neįtikėtinu didingos praeities prisiminimu - iki paties vienišiausio Periferijos asteroido.

Be to, šitokioje fiziniams mokslams bei negyvoms technologijoms visiškai atsidavusioje visuomenėje, kokia buvo Pirmoji Imperija, tvyrojo nelabai aiškiai išreikštas, tačiau galingas priešiškumas bet kokiems sąmonės tyrinėjimams. Šios srities studijos nebuvo laikomos labai garbingomis, nes nesuteikdavo jokios greitos ir apčiuopiamos naudos; jų niekas nenorėjo finansuoti, nes jos nežadėjo jokio pelno.

Po to, kai subyrėjo Pirmoji Imperija, prasidėjo ir neišvengiamas organizuoto mokslo skilimas. Mokslo lygis vis labiau smuko, kol galų gale buvo pamiršti netgi branduolinės energetikos pagrindai ir vėl pereita prie cheminio kuro - anglies bei naftos. Žinoma, vienintelė išimtis buvo Pirmasis Fondas, kurio žmonės iš naujo įpūtė mokslo kibirkštį, ėmė ją puoselėti ir kurstyti, kol ji suliepsnojo skaisčia ugnimi. Tačiau ir ten karaliavo fizika, o smegenys taip ir liko uždrausta zona - išskyrus smegenų chirurgiją.

Haris Seldonas buvo pirmasis, įvardijęs tai, ką vėliau imta laikyti neginčijama tiesa.

- Neuronų mikrosrautai, - andai kalbėjo jis, - perneša savyje kiekvieno kintančio impulso bei atsako, tiek sąmoningo, tiek pasąmoninio, kibirkštį. Smegenų bangos, nubraižytos ant smulkiai suliniuoto popieriaus, savo virpančiomis viršūnėmis ir duobėmis atspindi minčių pulsų, sklindančių milijardais ląstelių, kombinacijas. Teoriškai atrodo, kad kruopšti analizė galėtų atskleisti

subjekto mintis bei emocijas iki pačios giliausios, pačios smulkiausios. Tikriausia bus aptikta begalė skirtumų, kuriuos lemia ne tik gausybė įgimtų ar paveldėtų fizinių defektų, bet taip pat ir kintanti emocinė būklė, išsilavinimas, tobulėjantis mąstymas, sukaupta patirtis ar netgi toks subtilus dalykas kaip žmogaus pasaulėžiūros pokyčiai.

Tačiau netgi Seldonui teko apsiriboti teorinėmis prielaidomis.

Gi dabar jau penkiasdešimt metų Pirmojo Fondo žmonės įnirtingai naršė tą neįtikėtino dydžio sudėtingą naujųjų žinių lobyną. Žinoma, jie kibo į jį apsiginklavę naujoviška technika - pavyzdžiui, jungdami elektrodus prie kaukolės siūlių visai neseniai ištobulintu metodu, kurio dėka buvo galima kontaktuoti su pilkosiomis smegenų ląstelėmis netgi nenuskutus lopinėlio plaukų atitinkamoje kaukolės vietoje. Be to, buvo išrastas įrašinėjantis prietaisas, kuris automatiškai fiksuodavo smegenų bangų duomenis ir kaip nedalomą visumą, ir kaip atskiras šešių tarpusavyje nesusijusių kintamųjų funkcijas.

Užvis svarbiausia, ko gero, buvo tai, kad be paliovos augo pagarba tiek encefalografijai, tiek šioje srityje dirbantiems mokslininkams. Kleisas - pats žymiausias iš jų - mokslininkų konferencijose dalyvaudavo lygiomis teisėmis su fizikais. Daktaras Darelas, tiesa, jau pasitraukęs iš aktyvios mokslinės veiklos, savo pasiekimais tobulinant encefalografinę analizę pagarsėjo ne mažiau negu tuo, kad buvo Beitos Darel, įžymiosios ankstesnės kartos didvyrės, sūnus.

Dabar gi daktaras Darelas atsisėdo į savo kėdę, vos jausdamas švelnų lengvų it plunksnelės elektrodų prisilietimą, tuo tarpu vakuuminės adatos siūbavo pirmyn atgal. Daktaras Darelas sėdėjo nugara į įrašinėjantį prietaisą, nes priešingu atveju, kaip visiems buvo gerai žinoma, virpančių kreivių vaizdas sukeltų pasąmonines pastangas jas kontroliuoti, o tai gana ženkliai paveiktų rezultatą. Daktarui nereikėjo nė žiūrėti - jis ir taip puikiai žinojo, kad centrinė skalė fiksuoja griežtai ritmingą, beveik tolygią Sigma kreivę - ko ir reikėjo tikėtis iš jo galingos, disciplinuotos sąmonės. Papildomoje skalėje, fiksuojančioje smegenėlių bangą, ši kreivė bus sustiprinta ir išgryninta. Iš priešakinių smegenų bus gauti aštrūs, šokčiojantys, protarpiais kone pertrūkstantys signalai, o iš paviršinių sričių, skleidžiančių labai siauro diapazono bangas - vos juntamas virpėjimas...

Daktaras žinojo savo smegenų bangų modelį taip pat puikiai, kaip dailininkas kad žinotų savo akių atspalvį.

Kai Darelas pakilo iš atlošiamo krėslo, Pelėjas Antoras nieko nekomentavo. Jaunuolis skubiai peržvelgė visus septynis įrašus patyrusia akimi žmogaus, kuris labai tiksliai žino, kokios beveik neįžiūrimos detalės jam reikia ieškoti.

- Neprieštarausite, daktare Semikai?

Nuo senyvo amžiaus išgeltęs Semiko veidas atrodė labai rimtas. Encefalografija buvo toks mokslas, apie kurį jis, nors jau garbaus amžiaus, bemaž nieko nenutuokė, kurį laikė beprasmišku ir gerokai siutinančiu gudragalvių pramanu. Jis puikiai žinojo esąs jau senas - ir kad jo bangų modelis tikriausiai tai parodys. Apie jo amžių akivaizdžiai bylojo raukšlėtas veidas, pakumpusi laikysena, sunki eigastis ir drebančios rankos - tačiau visa tai buvo tik kūno senatvės požymiai. Gi bangų modelis, ko gero, visiems atskleis, kad paseno ir jo protas. Toks gluminantis ir neteisėtas įsiveržimas į paskutiniąją, užvis labiausiai saugomą žmogaus tvirtovę - jo paties sąmonę...

Antoras prijungė elektrodus prie Semiko galvos. Žinoma, procesas buvo visiškai neskausmingas nuo pradžios iki galo. Tik švelnus, beveik nė nejuntamas dilgčiojimas.

Paskui atėjo Terboro eilė, kuris per visą penkiolika minučių trunkantį procesą išsėdėjo nekrustelėdamas ir visiškai bejausmis, ir pagaliau - Muno, kuris kone pašoko, vos pajutęs pirmąjį elektrodų prisilietimą, o paskui visą laiką vartė akis, tarsi norėdamas apsukti jas antraip ir stebėti įrašinėjimo procesą pro skylę pakaušyje.

- O dabar... - prabilo Darelas, kai viskas buvo baigta.

- O dabar, - atsiprašinėjančiu tonu nutraukė jį Antoras, - šiame name yra dar vienas asmuo.

Darelas suraukė antakius:

- Mano duktė?

- Taip. Jeigu prisimenate, aš primygtinai prašiau, kad šįvakar ji būtų namie.

- Jums reikia ir jos encefalografinės analizės? O Galaktika, kam gi?

- Be jos tyrimo rezultato aš negalėsiu tęsti darbo.

Darelas gūžtelėjo pečiais ir užkopė laiptais į antrąjį aukštą. Viską girdėjusi, taigi laiku perspėta Arkadija spėjo išjungti imtuvą anksčiau, nei tėvas įžengė pro jos kambario duris, o paskui klusniai nusekė paskui jį. Pirmąsyk gyvenime jos galvą apraizgė elektrodai - neskaitant to karto, kai ankstyvoje kūdikystėje buvo įrašytas bazinis jos smegenų modelis identifikacijos bei registracijos tikslais.

- Ar galiu pasižiūrėti? - kai viskas buvo baigta paklausė ji ir ištiesė ranką.

Daktaras Darelas atsakė:

- Tu vis vien nieko nesuprasi, Arkadija. Ar ne metas tau į lovą?

- Gerai, tėti, - labai jau nuolankiai sutiko ji. - Labanaktis visiems.

Ji užbėgo laiptais aukštyn ir neskirdama per daug dėmesio pasiruošimams šoko į lovą. Pasidėjusi šalia pagalvės Olintijaus

imtuvą, ji pasijuto tarsi personažas iš filmo. Ji tiesiog mėgavosi kiekviena "šnipinėjimo" akimirka!

Pirmiausia ji išgirdo Antoro balsą, kuris sakė:

- Gerbiamieji ponai, visų analizės yra patenkinamos. Vaiko - taip pat.

Vaiko, pasibjaurėjusi pagalvojo Arkadija ir tamsoje nutaisė Antorui skirtą grimasą.

Antoras atidarė savo lagaminėlį ir ištraukė iš jo pluoštą smegenų bangų įrašų. Tai nebuvo originalai. Gi lagaminėlio spyna buvo ne visai įprasta. Jeigu jos raktą laikytų kieno nors kito, ne paties Antoro ranka, visas jo turinys akimirksniu be garso oksiduotųsi, virsdamas neiššifruojamais pelenais. Kartą ištraukti iš lagaminėlio, dokumentai šiaip ar taip po pusvalandžio turėjo susinaikinti.

Žinodamas, kokia trumpa jų gyvavimo trukmė, Antoras prašneko paskubomis:

- Čia aš turiu keleto žemesniųjų Anakreono vyriausybės atstovų įrašus. Štai šis - Lorio universiteto psichologo, tas - pramonininko iš Sivenos. Kitus matote patys.

Visi susispietė arčiau. Tačiau visi, išskyrus Darelą, matė tik virpančias linijas ant pergamento. Tuo tarpu Darelui šie įrašai šaukte šaukė tūkstančiais balsų.

Antoras tęsė, šiek tiek pabrėždamas savo žodžius:

- Noriu atkreipti jūsų dėmesį, daktare Darelai, štai į šį gūbrį - matote, tarp antrinių Tau bangų priešakinėse smegenyse esama visiškai tuščios zonos, ir tai būdinga visiems šiems įrašams. Ar pasinaudosite mano analitine liniuote, pone, kad patikrintumėte šį teiginį?

Analitinę liniuotę sąlygiškai buvo galima palyginti - panašus giminystės ryšys sieja, tarkime, dangoraižį ir lūšną - su tokiu vaikišku žaislu kaip paprasta logaritminė liniuotė. Darelas įgudusia ranka atliko reikiamas operacijas. Paskui jis ranka nubraižė apytikslį rezultatą ir įsitikino, kad, kaip ir tvirtino Antoras, visų pateiktųjų pavyzdžių priešakinių smegenų srityje, kaip tik toje vietoje, kur tikėtumeis aptikti stipriausius svyravimus, esama visiškai tuščio gūbrio.

- Kaip galėtumėte tai paaiškinti, daktare Darelai? - pasiteiravo Antoras.

- Tiesą sakant, nė nežinau. Kol kas net nenumanau, kaip tai išvis įmanoma. Netgi visiškos amnezijos atvejais bangos būna gerokai prislopintos, bet ne išvis pranykusios! Gal tai kokia nors drastiška chirurginė smegenų operacija?

- Taip, kai kas šiems žmonėms buvo pašalinta! - nekantriai riktelėjo Antoras. - Taip! Tačiau anaiptol ne fizine prasme. Jūs

gi žinote, kad kaip tik šitai valiojo Mulas. Jis mokėjo užgniaužti bet kokį žmogaus sugebėjimą patirti tam tikrą emociją arba suvokti požiūrį - ir toje smegenų vietoje nelikdavo nieko, tik štai šitokia tuštuma. Arba...

- Arba taip pat pasielgti galėjo ir Antrasis Fondas. Ar tik ne tai norite pasakyti? - paklausė Terboras, jo lūpomis nuslydo kreiva šypsenėlė.

Tiesą sakant, atsakymo į šį retorinį klausimą visiškai nereikėjo.

- Kas gi sukėlė jums įtarimą, pone Antorai? - pasidomėjo Munas.

- Įtarimas kilo ne man. Daktarui Kleisui. Jis rinko smegenų bangų pavyzdžius - panašiai elgiasi ir Planetinė Policija, tik visai kitais tikslais. Jo specializacija buvo intelektualai, vyriausybės pareigūnai ir iškiliausi verslininkai. Jūs ir patys suprantate - visiškai akivaizdu, kad, jei Antrasis Fondas nuolat kreipia Galaktikos - mūsų visų - istorijos kursą jiems tinkama linkme, tai užsiima tuo labai subtiliai, stengdamiesi niekam nekristi į akis. Jeigu jie veikia per žmonių sąmones - o juk kaip tik toks ir būna jų darbo pobūdis - vadinasi, logiška manyti, kad pasirenka įtakingus žmones, žinomas kultūros, pramonės, politikos figūras. Kaip tik tokiomis asmenybėmis ir domėjosi daktaras Kleisas.

- Gal ir taip, - ėmėsi prieštarauti Munas, - bet ar galite kuo nors tai pagrįsti? Kaip tie žmonės elgiasi - turiu omeny, tie, kurių smegenyse esama to gūbrio? O gal tai visiškai normalus reiškinys?

Žydromis, kažkokiomis vaikiškomis akimis jis be ypatingos vilties apžvelgė visus likusius, tačiau taip ir nesutiko nė vieno padrąsinančio žvilgsnio.

- Tegul tai paaiškina daktaras Darelas, - atsiliepė Antoras. - Paklauskite jo, kiek kartų per visus tyrinėjimų metus jam teko tokį reiškinį regėti. Kiek kartų susidūrė su aprašytais tokiais atvejais ankstesnės kartos literatūroje? O paskui dar paklauskite, ar gali būti atsitiktinumas, kad toje kategorijoje, kurią tyrinėjo daktaras Kleisas, toks reiškinys pasitaiko bent vienam iš tūkstančio žmonių?

- Man regis, nėra ko net abejoti, - susimąstęs prašneko daktaras Darelas, - kad visi šie mentalitetai yra nenatūralūs. Kažkas jais manipuliavo. Aš ir pats tai įtariau...

- Aš tai žinau, daktare Darelai, - atsiliepė Antoras. - Juk žinau, jod kadaise dirbote su daktaru Kleisu. Tačiau dar norėčiau sužinoti, kodėl paskui darbus metėte.

Tiesą sakant, priešiškumo šiame klausime nebuvo nė lašo. Jame neslypėjo nieko daugiau, kaip tik paprastas atsargumas, bet, šiaip ar taip, stojusi tyla gerokai užsitęsė. Darelas paeiliui peržvelgė visus savo svečius ir pagaliau gana šiurkščiai prašneko:

- Ogi todėl, kad Kleiso kova buvo visiškai beprasmė. Jis norėjo sviesti iššūkį priešininkui, kurio niekaip nevaliotų įveikti. Jis nuolat rasdavo vis naujų ir naujų įrodymų - o juk mes, jis ir aš, iš anksto numanėme, kad jis jų suras, ir vis daugiau - kad mes nesame savo pačių šeimininkai. O aš nenorėjau šito žinoti! Aš siekiau išsaugoti savigarbą. Man patiko manyti, kad mūsiškis Fondas pats yra kolektyvinės savo sielos kapitonas; kad mūsų protėviai neveltui grūmėsi ir neveltui padėjo galvas. Nusprendžiau, kad paprasčiausia bus laiku nusigręžti - kol dar galutinai neįsitikinau nepageidaujama tiesa. Darbas nebuvo man žūtbūtinai reikalingas - vyriausybė mano motinos šeimai paskyrė pensiją iki gyvos galvos, ir jos visiškai užtenka kukliems mano poreikiams patenkinti. Gi asmeninė mano laboratorija - puikiausias vaistas nuo nuobodulio. Juk amžinai aš negyvensiu... Paskui numirė Kleisas...

Semikas iššiepė dantis ir pasakė:

- Tasai Kleisas... Nieko apie jį nežinau. Kaip jis mirė?

Įsiterpė Antoras:

- Jis tiesiog numirė. Nujautė artėjančią mirtį. Kai jam bebuvo likęs gal pusmetis, jis man užsiminė, kad prisikapstė pernelyg arti...

- O dabar jau ir m...mes visi ppp...ppernelyg p...priartėjome, tiesa? - sumikčiojo Munas; jo burna perdžiūvo, Adomo obuolys trūkčiojo.

- Taip, - ramiai atsakė Antoras. - Tačiau mes šiaip ar taip jau ir buvome pernelyg arti - visi mes. Kaip tik todėl ir pasirinkome būtent jus. Aš pats buvau Kleiso studentas. Daktaras Darelas dirbo drauge su juo. Džolis Terboras eteryje nuolat kaltindavo mus dėl aklo pasitikėjimo iš visų bėdų gelbstinčia Antrojo Fondo ranka, kol vyriausybė jo neužčiaupė - galiu paminėti, kad čia nebuvo apsieita be vieno galingo finansininko įsikišimo - žmogaus, kurio smegenyse nesunku pastebėti tai, ką Kleisas vadino Manipuliacijų Gūbriu. Homiras Munas namuose turi pačią didžiausią iš visų žinomų Mulianos kolekciją - jeigu tik leisite šitaip vadinti visokiausių bent kiek su Mulu susijusių duomenų rinkinį - ir pats yra išspausdinęs keletą straipsnių, kuriuose pateikia savo apmąstymus apie Antrojo Fondo prigimtį bei funkcijas. Daktaras Semikas daugiau nei bet kas kitas prisidėjo tobulinant encefalografinės analizės matematiką, nors, man regis, jis pats net nenumanė, kad jo matematinius modelius galima šitaip pritaikyti.

Semikas išplėtė akis ir springdamas sukikeno:

- Iš tikrųjų, jaunuoli, šito aš net nenutuokiau. Aš tyrinėjau branduolio vidaus judėjimą - n-kūnų problemą, kaip žinote. Gi encefalografija man - tamsus miškas.

- Taigi padėtį mes suprantame. Žinoma, vyriausybė šiuo atveju ničnieko negali padaryti. Ar meras arba kas nors jo administracijoje bent miglotai nutuokia, kokia rimta yra susiklosčiusi situacija - šito aš nežinau. Tačiau tikrai žinau štai ką: mes, visi penki, neturime ko prarasti, o išlošti galime labai daug. Sulig kiekviena papildoma žinių kruopelyte, mes pajėgsime judėti toliau teisingomis kryptimis. Kol kas mes dar esame kelio pradžioje, patys suprantate.

Įsiterpė Terboras:

- Ar plačiai pasklidę tie Antrojo Fondo infiltruoti asmenys?

- Aš nežinau. Sunku tiksliai atsakyti. Visi infiltruotieji, kuriuos mums pavyko aptikti, gyveno pačiuose valstybės pakraščiuose. Sostinėje, ko gero, dar švaru, tačiau ir dėl to negalėčiau guldyti galvos - štai kodėl pirmiausia visus jus patikrinau. Jūs, daktare Darelai, buvote užvis labiausiai įtartinas, nes apleidote tyrinėjimus, prie kurių triūsėte su daktaru Kleisu. Tiesą sakant, Kleisas taip niekad jums ir neatleido. Aš maniau, jog jus galėjo pavilioti Antrasis Fondas, tačiau Kleisas nuolat primygtinai tvirtindavo, kad jūs - paprasčiausias bailys. Tikiuosi, jūs man atleisite, daktare Darelai, bet aš norėčiau aiškiai tai išdėstyti, kad visi suprastumėte mano poziciją. Aš asmeniškai manau, kad suprantu jūsų požiūrį, o jeigu tai tikrai bailumas - mano nuomone jis visiškai atleistinas.

Prieš atsakydamas Darelas giliai atsikvėpė:

- Aš išnešiau kudašių! Galite vadinti tai, kaip tik norite. Vis dėlto aš dar bandžiau palaikyti draugiškus ryšius su Kleisu, tačiau jis nė karto man nepaskambino, nė karto neparašė iki pat tos dienos, kai atsiuntė man jūsų smegenų bangų duomenis. Po to jis nebeišgyveno nė savaitės.

- Atleiskite... - pertraukė jį Homiras Munas, staiga pliūptelėdamas nervinga iškalba. - Aš nesup...prantu, k...ką, jūsų manymu, jūs da...dar...rote. Jeigu mes šit...tttaip tik ttt...tušč...čiai malsime ir mal...sime, ir malsime liežuviais - kkk...kokie tuomet mes s...sąmokslininkai? Nusm...smurgėlių ple...pių gauja. Bet aš nėmaž nenum...anau, ko ki...ki...kito būtų g...alima imtis. Visa tai labai v...vaikiška. Sme...smegenų bangos, abra kadabra ir visa kita. Bet ar yra b...bent vienas dalykas, k...kurį jūs kkk...etinate nuveikti?

Pelėjo Antoro akys plykstelėjo:

- Taip, yra. Mes gerokai stokojame informacijos apie Antrąjį Fondą. Surinkti kuo daugiau žinių apie jį - štai kas mums gyvybiškai svarbu užvis pirmiausia. Mulas pirmaisiais savo valdymo metais tik tuo ir užsiėmė, tačiau jam taip ir neišdegė aptikti kokios nors informacijos - ar bent jau mes priversti taip manyti. Tačiau paskui jis liovėsi ieškojęs. Kodėl? Todėl, kad jam nepavyko? Ar todėl, kad pavyko?

- Ir v...vėl šnekos, - su kartėliu ištarė Munas. - Iš kur mes galime tai suž...žinoti?

- Paklausykite gi valandėlę! Mulo sostinė buvo Kalganas. Kalganas nepriklausė Fondo komercinės įtakos sferai iki Mulo, kaip nepriklauso ir dabar. Šiuo metu Kalganą valdo žmogus pavarde Stetinas, jei tik šiandien neįvyko koks nors naujas perversmas rūmuose. Stetinas save vadina Pirmuoju Piliečiu ir mano esąs Mulo įpėdinis. Visos tame pasaulyje egzistuojančios tradicijos pagrįstos antžmogiškomis Mulo galiomis bei jo didybe - tiesą sakant, tas tradicijas veikiau derėtų vadinti prietarais, nes jų jėga milžiniška. Tad nieko nuostabaus, kad buvusieji Mulo rūmai dabar virto šventove. Be specialaus leidimo ten niekam nevalia nė kojos įkelti, žinoma, niekas ten nepaliesta.

- Na - ir?..

- Kodėl gi taip yra? Šitokiais laikais, kokiais gyvename dabar, niekas nevyksta be priežasties. O kas, jeigu Mulo rūmai stūkso neliečiami ne vien dėl prietarų? O kas, jeigu tuo pasirūpino Antrasis Fondas? Trumpiau tariant - o jeigu penkerius metus trukusių Mulo paieškų rezultatai paslėpti kaip tik ten?..

- O, t...tauškalai.

- Kodėl gi? - neatlyžo Antoras. - Per visą savo istoriją Antrasis Fondas kaip įmanydamas slėpė netgi savo egzistenciją ir į Galaktikos reikalus kišosi taip minimaliai, kaip tik buvo įmanoma. Žinau: mums patiems atrodo, kad kur kas logiškiau būtų sugriauti rūmus ar bent jau paimti iš ten visą juose sukauptą informaciją. Tačiau privalome įvertinti tų psichologijos meistrų psichologiją! Jie patys yra Seldonai, jie yra Mulai, jie veikia netiesiogiai, per sąmonę. Jie niekada nieko negriaus, niekur nelįs, jeigu galės pasiekti tikslą sukurdami tam tikrą mentalinę būseną. Na, ką pasakysite?

Niekas nespėjo nė prasižioti, kol Antoras pridūrė:

- O jūs, Munai, ir esate tas žmogus, kuris sugebės išgauti mums taip reikalingą informaciją.

- Aš? - apstulbęs klyktelėjo Munas. Jis paskubomis permetė akimis visus susirinkusiuosius. - Aš negaliu to padaryti! Aš - ne veiksmo žmogus, ne koks didvyris iš televizijos laidos! Aš esu bibliotekininkas. Jeigu šioje srityje galiu kuo nors padėti - labai prašom, surizikuosiu užsitraukti Antrojo Fondo rūstybę. Tačiau nė neketinu trenktis į kosmosą, ir dar tokiu don...don...donkichotišku reikalu!

- Palaukite! Paklausykite, - kantriai aiškino jam Antoras. - Mudu su daktaru Darelu tai jau aptarėme, ir abiejų mūsų nuomonės sutapo: jūs - kaip tik tas žmogus. Jūs - vienintelis, kurio kelionė ten atrodys visiškai natūraliai. Jūs tvirtinate esąs bibliotekininkas. Puiku! Kokia pagrindinė, jei ne vienintelė jūsų tyrinėjimų sritis? Muliana! Jūsiškei medžiagos apie Mulą kolekcijai jau

dabar negali prilygti nė viena kita visoje Galaktikoje! Tad savaime suprantama, kad jūs norite papildyti savo rinkinį - nė vieno kito pastangos neatrodys šitaip natūraliai! Jūs galėtumėte prašyti leidimo apsilankyti Kalgano Rūmuose, nesukeldamas absoliučiai jokio įtarimo, kad galbūt turite ir dar kažkokių slaptų kėslų. Ir dar. Jūs juk turite vienvietį kreiserį. Niekam ne paslaptis, kad kasmet, per atostogas, jūs mėgstate lankytis kitose planetose. Jūs netgi jau esate buvęs Kalgane! Nejaugi nesuprantate, kad jums tereikia elgtis lygiai taip pat, kaip visada ir elgiatės?

- Bet aš juk negaliu imti ir p...pasakyti: "Ar neb...būsite toks m...alonus ir neįleisite manęs į pačią šv...venčiausią iš š...šventovių, p...ponas P...pirmasis P...pilieti?"

- Kodėl gi ne?

- Gggg...alaktika! Ogi t...todėl, kad jis manęs n...neįleis!

- Ką gi. Neįleis - tai neįleis. Tuomet jūs grįšite namo, ir mums teks sugalvoti ką nors kita.

Munas apsidairė vis dar beviltiškai mėgindamas maištauti. Jis pasijuto įpainiotas į tokią kebeknę, nuo kurios jam stačiai pykino širdį. Tačiau niekas net neketino padėti jam išsikapanoti.

Galų gale daktaro Darelo namuose buvo priimti du sprendimai. Vienas jų toks: kad ir labai nenoromis, Munas visgi sutiko iškeliauti į kosmosą, kai tik prasidės vasaros atostogos.

Antrasis sprendimas buvo absoliučiai neteisėtas, ir priėmė jį asmuo, dalyvavęs susirinkime visiškai neoficialiai. Kai išjungė imtuvą ir pagaliau susiruošė miegoti, Arkadija jau buvo tvirtai nutarusi, ką jai daryti. Tačiau kol kas tas antrasis sprendimas mums neturėtų rūpėti.

10. Krizei artėjant

Antrajame Fonde praėjo savaitė, ir Pirmasis Kalbėtojas vėl šypsojosi priešais sėdinčiam Studentui.

- Matyt, atėjai su įdomiais rezultatais, priešingu atveju nebūtum šitaip pritvinkęs pykčio.

Studentas uždėjo ranką ant atsineštos šūsnies skaičiavimais primargintų popierių ir paklausė:

- Ar turite pakankamai faktų, kad būtų galima tvirtinti, jog ši problema tikra?

- Visos jos prielaidos tikros. Aš nieko neiškraipiau.

- Tuomet aš privalau pripažinti rezultatus, o šito man visiškai nesinori.

- Nieko nuostabaus. Bet argi nuo tavo norų kas nors priklauso? Ką gi, pasakyk, kas tave taip neramina. Ne ne, padėk savo užrašus į šalį. Vėliau aš smulkiai juos išanalizuosiu. O tuo tarpu pasišnekėkime. Noriu įvertinti tavo suvokimą.

- Ką gi, Kalbėtojau, tegul bus taip... Visiškai akivaizdu, kad Pirmojo Fondo psichologijos pagrinduose įvyko ryškių, esminių pokyčių. Kol jie žinojo, kad Seldono Planas egzistuoja, bet nič-nieko nenutuokė apie jo detales, jiems nestigo pasitikėjimo savimi, tačiau garantijų jie neturėjo jokių. Jie neabejojo sėkme, tačiau nežinojo nei kada, nei kaip jiems pasiseks. Tad atmosferoje tvyrojo nuolatinė įtampa ir susitelkimas - o kaip tik šito ir siekė Seldonas. Kitais žodžiais tariant, buvo galima neabejoti, kad Pirmasis Fondas dirba maksimaliu pajėgumu.

- Abejotina metafora, - atsiliepė Pirmasis Kalbėtojas. - Bet aš tave suprantu.

- Tačiau dabar, Kalbėtojau, Antrasis Fondas jiems - jau nebe sena ir miglota Seldono užuomina; apie mūsų egzistenciją jie žino jau kur kas daugiau detalių. Jie visai pagrįstai spėja, kad Antrojo Fondo funkcija - sergėti Planą. Jie žino, jog egzistuoja organizacija, kuri nenuleidžia nuo jų akių, stebi kiekvieną jų žingsnį ir neleis suklupti. Tad jie nebenori tikslingai žengti į priekį, o leidžiasi nešami neštuvais. Bijau, kad pavartojau dar vieną metaforą...

- Nieko tokio, tęsk.

- O tai, kad jie nebejaučia prasmės stengtis; nuolat auganti jų inercija, smunkanti, tyžtanti kultūra, kuri tampa vis labiau dekadentinė ir hedonistinė - visa tai ir reiškia Plano žlugimą. Juos būtina kažkaip įkvėpti, kad savomis jėgomis kapstytųsi pirmyn.

- Tai viskas?

- Ne, yra ir dar kai kas. Daugumos reakcija yra tokia, kokią jau nusakiau. Tačiau dar egzistuoja ir didelė mažumos reakcijos tikimybė. Žinojimas apie mūsų apsaugą bei kontrolę kai kam iš jų sukels ne pasitenkinimą, o priešiškumą. Tokią išvadą galima daryti remiantis Korilovo teorema...

- Taip, taip. Teoremą aš žinau.

- Atleiskite, Kalbėtojau. Sunkoka išvengti matematikos. Šiaip ar taip, rezultatas toks, kad ne tik ženkliai sumenko Pirmojo Fondo pastangos, bet kai kurie jo atstovai nusiteikė prieš mus, regis, gali imtis netgi aktyvių veiksmų.

- Ar dabar jau viskas?

- Liko dar vienas veiksnys, bet jo tikimybė labai nedidelė...

- Labai gerai. Kas tai?

- Kol visa Pirmojo Fondo energija buvo sutelkta tik kovai su Imperija, kol vienintelis jų priešas tebuvo milžiniški sukriošę užsilikusių praeities nuolaužų gremėzdai, Fondo žmonės akivaizdžiai domėjosi vien tik fiziniais mokslais. Dabar gi, kai nemažą jų aplinkos dalį jau sudarome mes, gali atsitikti taip, kad iš esmės pasikeis ir jų pasaulėžiūra. Jie patys gali pamėginti tapti psichologais...

- Šis pokytis, - ramiai pasakė Pirmasis Kalbėtojas, - jau įvyko.

Studento lūpos susispaudė į ploną blyškią liniją.

- Tuomet viskas baigta. Šitai jau iš esmės nesuderinama su Planu. Kalbėtojau, ar aš būčiau sužinojęs apie tai, jeigu gyvenčiau... kur nors kitur?

Pirmasis Kalbėtojas prašneko labai rimtai:

- Tu jautiesi pažemintas, mano jaunasis bičiuli, nes manydamas, kad taip sėkmingai šitaip daug išsiaiškinai, netikėtai patiri, kad daugybė akivaizdžių dalykų taip ir liko tau nežinomi. Manydamas, kad esi vienas iš Galaktikos valdovų, netikėtai suvoki bestovįs ant pražūties slenksčio. Žinoma, tu negali nesipiktinti tuo dramblio kaulo bokštu, kuriame lig šiol gyvenai, ta uždara terpe, kurioje mokeisi, tomis teorijomis, kurias laikei visa ko pagrindu.

Kadaise ir aš pats šitaip jaučiausi. Tai visiškai natūralu. Tačiau buvo labai svarbu, kad brendimo ir charakterio formavimosi metais tu neturėtum jokio tiesioginio kontakto su Galaktika, kad gyventum čia, siurbte siurbdamas tau pateikiamą informaciją; tik čia buvo įmanoma kruopščiai išaštrinti tavo protą. Mes galėjome parodyti tau visa tai... šį dalinį Plano žlugimą... ir anksčiau, šitaip apsaugodami nuo šoko, kurį ką tik patyrei, tačiau tuomet tu nebūtum suvokęs viso šito reikšmės taip giliai, kaip kad suvoki dabar. Ar gali pasiūlyti kokį nors variantą, kaip išspręsti šią problemą?

Studentas papurtė galvą ir be menkiausio vilties trupinėlio atsakė:

- Jokio!

- Ką gi, tai irgi nestebina. Atidžiai paklausyk manęs, jaunuoli. Mes nesėdime rankas sudėję; egzistuoja tam tikra mūsų veiksmų seka, ir jos kryptis nesikeičia jau gerą dešimtmetį. Mūsų veiksmų pobūdis nėra visai įprastas, mums teko bristi į kaip tik tokią veiksmų seką prieš savo pačių valią. Joje gausu menkų tikimybių ir pavojingų prielaidų... Retkarčiais mes netgi būdavome priversti pasinaudoti individualiomis reakcijomis, nes neturėdavome kitos išeities. O tu juk puikiai žinai, jog pati psichoistorijos prigimtis yra tokia, kad taikant ją mažesnėms žmonių grupėms nei, pavyzdžiui, vienos planetos gyventojų masė, ji išvis praranda prasmę.

- Ar mums gali išdegti? - žioptelėjo Studentas.

- Kol kas dar neįmanoma pasakyti. Iki šiol mums pavyko išlaikyti situaciją stabilią, tačiau dabar, pirmąsyk per visą Plano istoriją, padėtis yra tokia, kad netikėti vieno vienintelio individo veiksmai gali viską sugriauti. Mes pasirinkome minimalų kiekį pašaliečių ir pertvarkėme jų sąmones, pritaikydami savo reikmėms. Mes turime ir savų agentų, tačiau jų veikimo laisvė griežtai apribota. Jiems nevalia improvizuoti. Visa tai tau turėtų bū-

ti savaime aišku. Neslėpsiu nuo tavęs ir to, kas užvis blogiausia: jeigu mus aptiks čia, šioje planetoje, tuomet bus sunaikintas ne tik Planas, bet ir mes patys - fiziniai mūsų pavidalai. Kaip matai, mūsų sprendimas nebuvo iš pačių geriausių.

- Tačiau, nors ir nedaug man tepasakėte, iš jūsų kalbos susidariau įspūdį, kad mūsų veiksmus diktuoja ne tvirtas apsisprendimas, o karštligiškos spėlionės...

- Ne visai. Sakykime taip: išmintingas spėjimas.

- Kada turi pribręsti krizė, Kalbėtojau? Kada mes sužinosime, pavyko mums ar ne?

- Ne vėliau kaip po metų.

Studentas valandėlei susimąstė, paskui linktelėjo. Jis paspaudė Kalbėtojui ranką.

- Ką gi. Gera bent žinoti.

Jis apsisuko ant kulno ir išėjo.

Pirmasis Kalbėtojas ramiai žvelgė pro langą, kuris pamažu vis skaidrėjo. Jo žvilgsnis nuslydo gigantiškomis konstrukcijomis ir įsmigo į mirgančius nebylių žvaigždžių spiečius.

Metai netruks prabėgti. Ar jiems pasibaigus kas nors iš jų - Seldono palikimo sergėtojų - dar tebebus tarp gyvųjų?

11. Keleivė be bilieto

Praėjo dar daugiau kaip mėnuo, kol pagaliau buvo galima tvirtinti, kad iš tikrųjų prasidėjo vasara. Jos pradžią reiškė tai, kad Homiras Munas parašė galutinę metinę biudžeto ataskaitą ir pasirūpino, kad vyriausybės atsiųstas jo pavaduotojas bibliotekininkas kaip reikiant išmanytų šio darbo subtilybes - praėjusiais metais čia dirbęs žmogus šioms pareigoms visiškai netiko. Galų gale Munas nuvalė žiemos voratinklius nuo mažojo savo kreiserio “Unimara” (pavadinto šitaip po kažkokio paslaptingo ir romantiško epizodo, nutikusio prieš dvidešimt metų) ir paruošė laivelį kelionei.

Terminusą jis paliko visai nekaip nusiteikęs. Niekas neatėjo į kosmouostą jo išlydėti. Tai būtų neišvengiamai sukėlę įtarimų, nes iki šiol jo niekada niekas neišlydėdavo. Munas labai gerai žinojo, kad iš pažiūros ši kelionė privalo ničniekuo nesiskirti nuo visų ankstesnių, bet vis tik jautėsi persmelktas kažkokios erzinančios pagiežos. Jis, Homiras Munas, rizikuoja brangiuoju savo kailiu, leidžasi į šitokį beprotišką žygį - o niekas net neateina su juo atsisveikinti, išskristi tenka vienam!

Ar bent jau jis pats taip manė.

Kaip tik dėl tos priežasties, kad šitaip manydamas jis smarkiai klydo, kitą dieną kilo baisiausia sumaištis - ir “Unimaroje”, ir daktaro Darelo priemiesčio name.

Pirmiausia smūgis užgriuvo daktaro Darelo namus - per tarpininkę, tą pačią tarnaitę Polę, kurios mėnesio atostogos jau seniai buvo pasibaigusios. Pastriuokomis, klupdama ji dundėte nudundėjo laiptais žemyn.

Gerasis daktaras šoko jos pasitikti, bet susijaudinusi Polė tik miksėjo, neįstengdama žodžiais išreikšti užplūdusių ją emocijų. Galų gale ji paprasčiausiai įbruko daktarui kažkokį popiergalį ir nedidelį kubelį.

Gana nenoriai jis visa tai paėmė ir paklausė:

- Kas gi atsitiko, Pole?

- Jos nebėra, daktare!

- Ko nebėra?

- Arkadijos!

- Ką tai reiškia - nebėra? Kur ji prašapo? Apie ką jūs kalbate?

Polė treptelėjo koja.

- Aš nežinau! Jos nebėra, o drauge su ja dingo ir lagaminas bei kai kurie drabužiai. Užtat ji paliko laišką. Ko jūs stovite išsižiojęs užuot paėmęs ir perskaitęs? Jau tie vyrai...

Daktaras Darelas gūžtelėjo pečiais ir ištraukė iš voko laišką. Jis buvo neilgas ir visas, išskyrus parašą kampuotomis raidėmis "Arkadė", parašytas dailia ir elegantiška Arkadijos transkriptoriaus rašysena:

Brangusis tėti,

Būtų pernelyg skaudu atsisveikinti su tavim tiesiogiai, man plyšte plyštų širdis. Ko gero, būčiau įsiraudojusi kaip maža mergaitė, ir tau būtų tekę manęs gėdytis. Tad nusprendžiau verčiau parašyti. Žinok, aš siaubingai tavęs ilgėsiuos, nors tikiuosi, kad vasaros atostogos su dėde Homiru bus iš tiesų puikios. Patikėk, aš tikrai rūpinsiuos savimi, ir net nepastebėsime, kaip ateis tas laikas, kai vėl būsiu namie. O kol kas palieku tau vieną savo daiktą. Tegul tai bus mano dovana tau.

Tavo mylinti duktė
Arkadė

Daktaras Darelas kelis sykius perskaitė laišką, ir kaskart jo veido išraiška vis smarkiau bylojo apie visišką sumaištį. Galų gale jis kliūvančiu liežuviu paklausė:

- Pole, ar jūs tai perskaitėte?

Polė akimirksniu pasiruošė gintis.

- Manęs jokiu būdu negalima dėl to kaltinti, daktare! Ant voko buvo užrašyta "Polei" - ir aš nieku gyvu negalėjau įspėti, kad laiškas voke skirtas jums! Nepamanykite, kad šniukštinėju, juk per visus tuos metus, kai aš...

Daktaras taikiai kilstelėjo ranką.

- Gerai, gerai, Pole. Tai nesvarbu. Aš tik norėjau įsitikinti, ar jūs supratote, kas atsitiko.

Jis karštligiškai svarstė. Nebuvo jokios prasmės liepti tarnaitei visa tai pamiršti. Priešo atžvilgiu "užmarštis" buvo visiškai beprasmis žodis, gi toks paliepimas, akivaizdžiai bylojantis, kad reikalas išties labai svarbus, paveiktų tarnaitę kaip tik priešingai.

Galų gale jis pasakė:

- Žinote, ji išties keista mergaičiukė. Labai jau romantiška. Nuo pat tos akimirkos, kai tik sutarėme, kad šią vasarą per atostogas galės vykti į kosminę kelionę, ji tiesiog nenustygo savame kailyje...

- Kodėl gi niekas net neužsiminė apie tą kosminę kelionę man?

- Mes viską suorganizavome tuo metu, kai jūs lankėtės pas seserį, o paskui tiesiog užmiršome jums pasakyti. Štai ir viskas.

Fontanu trykštančios Polės emocijos dabar susitelkė į beribį pasipiktinimą.

- Štai ir viskas? Vargšas vaikelis išvyko vos su vienu lagaminu, nepasiėmusi net padorių drabužių pamainos - ir dar viena! Kada ji turėtų grįžti?

- Klausykite, Pole, neverta šitaip jaudintis dėl niekų. Laive drabužių ji turės daugiau nei reikia. Viskas juk sutvarkyta iš anksto. Ar nepraneštumėte ponui Antorui, kad aš norėčiau su juo pasišnekėti? Ir dar... valandėlę! Ar čia ir yra tas daikčiukas, kurį ji man paliko? - Jis pavartė rankoje kubelį.

Polė atmetė plaukus.

- Šito aš jau tikrai nežinau! Laiškas buvo padėtas ant jo - tiek ir tegaliu jums pasakyti. Užmiršo pranešti man... Iš tikrųjų! Jeigu būtų gyva jos motina...

Darelas mostu nuvijo ją šalin.

- Prašau, pakvieskite poną Antorą.

Antoro požiūris į įvykį radikaliai skyrėsi nuo Arkadijos tėvo požiūrio. Pirmiausia jis prapliupo mosuodamas kumščiais ir raudamasis plaukus, o paskui prašneko su neslepiamu kartėliu:

- Didysis Kosmose! Ko gi jūs laukiate? Ko mes abu laukiame? Tučtuojau skambinkite į kosmouostą, kad jie nedelsdami susisiektų su "Unimara"!

- Ramiau, ramiau, Pelėjau. Juk ji - mano duktė.

- Tačiau Galaktika - ne jūsų!

- Palaukite gi! Ji - nekvaila mergiotė, Pelėjau, ir visa tai kruopščiai apgalvojo. Verčiau pamėginkime pasekti jos minčių eigą, kol viskas dar šviežia. Ar žinote, kas yra štai šis daikčiukas?

- Ne. Kodėl jis man turi rūpėti?

- Todėl, kad tai - garso imtuvas.

- Šitas?
- Jis savos gamybos, bet veikia kuo puikiausiai. Pats išbandžiau. Negi dar nesuprantate? Tokiu būdu ji pranešė mums, kad slapta dalyvavo mūsų pokalbyje. Ji žino, kur ir ko iškeliavo Homiras Munas. Ir nusprendė, kad būtų visai šaunu palaikyti jam kompaniją.
- O Didysis Kosmose... - sudejavo jaunuolis. - Dar viena sąmonė lenda tiesiog Antrajam Fondui į nasrus...
- Pamiršote vieną dalyką: juk Antrasis Fondas neturi jokios priežasties a priori įtarti, kad keturiolikos metų mergiščia gali būti kuo nors jiems pavojinga... nebent mes patys pasielgtume taip, kad jie ja susidomėtų. Pavyzdžiui, sugrąžintume jau kažin kur nuskridusį laivą vien tam, kad ją išlaipintume. Negi jau užmiršai, su kuo turime reikalų? Negi nesupranti, kad užtektų vos klupteleti, ir mus kaipmat susektų? Paskui juk liktume visiškai bejėgiai...
- Bet juk negalime leisti, kad viskas priklausytų nuo kuoktelėjusio vaiko!
- Ji anaiptol nėra kuoktelėjusi, o mes neturime iš ko rinktis. Juk jai visai nebuvo būtina rašyti tą laišką - tačiau parašė, kad mes nesikreiptume į policiją, ieškodami dingusio vaiko! Jos laiškas perša mintį, kad situaciją mes turime pateikti štai kaip: Munas iš draugiškų paskatų tiesiog pasisiūlė pasiimti seno bičiulio dukterį drauge pakeliauti per atostogas. O kodėl gi ne? Mes iš tiesų bičiuliaujamės štai jau dvidešimt metų. Arkadiją jis pažįsta nuo tų laikų, kai jai buvo treji - kai aš parsivežiau ją iš Trantoro. Viskas atrodo net labai natūraliai, o jeigu ji bus drauge su juo, tai tik sumažins priešo įtarumą. Juk šnipai paprastai nesitampo su savimi keturiolikmečių dukterėčių!
- Aišku. O kaip pasielgs Munas, kai ją aptiks?
Daktaras Darelas kilstelėjo antakius.
- Nenumanau. Bet spėju, kad su juo ji sugebės susidoroti.
Tačiau manuose tą naktį jis jautėsi labai vienišas. Netikėtai daktaras Darelas suprato, kad, kai virš pašėlusios jo dukters galvos pakibo šitoks pavojus, Galaktikos likimas jam visiškai menkai terūpi.

Nors "Unimaroje" dalyvių buvo mažiau, tačiau sumaištis kilo nepalyginamai didesnė.
Arkadijai pavyko įsmukti į bagažo skyrių visų pirma gyvenimiškos patirties dėka, tačiau netrukus tai jai smarkiai atsirūgo dėl tos pačios patirties stokos.
Ji šaltakraujiškai ištvėrė pradinę laivo akceleraciją ir stoiškai - pykinimo priepuolį, užklupusį ją pirmojo hipererdvinio šuolio metu. Ir viena, ir kita ji jau buvo patyrusi ankstesnėse kelio-

nėse, tad žinojo ko laukti ir buvo tam pasirengusi. Taip pat ji žinojo, kad bagažo skyriuje cirkuliuoja vėdinimo sistemos tiekiamas oras, o panorėjus netgi galima įsijungti sieninį apšvietimą. Vis dėlto šviesos ji atsisakė kaip pernelyg proziško ir neromantiško atributo. Ji tūnojo aklinoje tamsoje, kaip ir dera tikrai konspiratorei, kvėpuodama tylut tylutėliai ir klausydamasi įvairių prislopintų garsų, supančių Homirą Muną.

Garsai buvo tylūs, sunkiai išskiriami, kokius paprastai ir skleidžia vienas žmogus. Batų šiurenimas, besitrinančio į metalą audeklo šiugždėjimas, nuo kūno svorio įdumbančio krėslo girgždėjimas, valdymo pulto pyptelėjimas, švelnus delno pliaukštelėjimas per fotoelemento plokštelę...

Vis dėlto galų gale patirties stoka iškrėtė Arkadijai rimtą kiaulystę. Filmuose ir televizijos serialuose keleivis be bilieto, regis, paprastai turėdavo aibes galimybių išlikti nepastebėtas. Žinoma, visuomet grėsdavo pavojus numesti kokį nors dūžtantį daiktą, kurio žvangėjimas ir numirėlį prikeltų, arba bent nelaiku sučiaudėti - filmo veikėjas paprastai visada nusičiaudėdavo, tai buvo įprasta. Visa tai Arkadija žinojo ir elgėsi labai atsargiai. Be to, ji numatė ir alkį bei troškulį, tad pasiėmė iš sandėliuko nukniauktų konservuotų maisto produktų. Tačiau liko dar vienas dalykas, apie kurį filmuose kažkodėl niekad nebūdavo užsimenama, ir ilgainiui Arkadija suvokė, kad, nepaisant pačių geriausių pasaulyje norų, ištūnoti pasislėpusi bagažinėje ji galės tik labai ribotą laiką.

Sportiniame vienvietyje kreiseryje, tokiame kaip "Unimara", visą gyvenamąją erdvę, žinoma, sudarė viena vienintelė patalpa. Tad nebuvo nė pačios menkiausios, nė pačios rizikingiausios galimybės sulaukti, kol Munas bent trumpam kur nors pasišalins, ir paslapčia išsmukti iš bagažinės.

Nebesitverdama savame kailyje Arkadija laukė, kol išgirs miegančio žmogaus skleidžiamus garsus. Ji smarkiai apgailestavo nenutuokianti, ar Munas knarkia. Tačiau ji bent žinojo, kurioje vietoje yra lova, ir neabejojo atpažinsianti protestuojančių spyruoklių girgždėjimą po gulančio žmogaus kūnu. Galų gale pasigirdo atodūsis, paskui - žiovavimas. Arkadija laukė. Galiausiai stojo tyla, tik retkarčiais sutrikdoma negarsaus lovos girgžtelėjimo, kai Munas sujudėdavo.

Bagažinės durys atsivėrė nė necyptelėjusios, vos ji palietė jas pirštu. Arkadija ištempė kaklą...

Atsklido kažkoks neabejotinai žmogaus sukeltas garsas, kuris staiga nutrūko.

Arkadija suakmenėjo. Ir vėl tyla. Mirtina tyla!

Ji pamėgino žvilgtelėti pro bagažinės duris nepajudindama galvos, tačiau nieko iš to neišėjo. Paskui akis kryptelėjo ir galva.

Homiras Munas, žinoma, nemiegojo. Jis skaitė gulėdamas lovoje, blausios naktinės lempelės šviesos rate - gi dabar išplėtęs

akis sužiuro į tamsą, tuo pat metu vogčiomis kažko grabaliodamas po pagalve.

Arkadija paskubomis kryptelėjo galvą atgal. Staiga Muno lempelė užgeso, o spigus, kiek virpantis balsas pareiškė:

- Aš turiu blasterį! Prisiekiu Galaktika - šaunu!

Arkadija sucypė:

- Čia tik aš! Nešaukite!

Net nuostabu: pasirodo, romantika - išties labai lepi gėlė. Užtenka vieno blasterio vamzdžio ir nervingo žmogaus, kuris juo taikosi - ir po visos romantikos...

Visame laive įsiplieskė šviesos, Munas pašoko lovoje. Vos vos žilstantys šeriai, želiantys ant liesos jo krūtinės, ir apšepęs, vakarykščio skutimo smakras suteikė jam tokią išvaizdą, kad galėjai visai nepelnytai palaikyti Muną smarkiai abejotinos reputacijos tipu.

Arkadija išsiropštė iš bagažinės, delnu lygindama metalizuoto audeklo striukę, kuri lyg ir turėjo visiškai nesiglamžyti.

Vieną akimirką visai pametęs galvą Munas jau kone liuoktelėjo iš lovos, bet tuoj pat susizgribęs užsimetė antklodę ant pečių ir sukriokė:

- Kkk...kkk...k...ką...

Suprasti, ką jis sako, buvo absoliučiai neįmanoma.

Arkadija kukliai sušnibždėjo:

- Tikiuosi, atleisite man valandėlę? Aš... nusiplausiu rankas.

Ji puikiai žinojo, kaip laive išdėstytos patalpos, ir žaibiškai dingo iš akiračio. Kol grįžo, vėl sutelkė drąsą, o Munas jau buvo išlipęs iš lovos: nublukusiu chalatu vilkinti forma, kupina kunkuliuojančio įtūžio turinio...

- K...ką, po šimts juodųjų sk...skylių tu veiki čia, mano l...laive? K...kaip tu čia pat...tekai? Ką, t...tavo man...nymu, da...dabar turėsiu s...su tavimi daryti? K...kas gi čia ddd...eddd..asi?!.

Tikriausiai jis būtų šiaip bėręs klausimus be galo be krašto, tačiau Arkadija meiliai jį pertraukė:

- Aš tik norėjau keliauti su jumis, dėde Homirai.

- Kodėl? Aš juk n...niekur nekeliauju...

- Jūs skrendate į Kalganą rinkti informacijos apie Antrąjį Fondą.

Munas tiktai kažką sustūgo ir visai ištižo. Vieną siaubingą akimirksnį Arkadijai atrodė, kad jį šit šit ištiks isterijos priepuolis, ir jis pašėls daužyti galvą į sieną. Munas vis dar tebelaikė rankose blasterį, ir, vos metusi žvilgsnį į jį, Arkadija tuoj pat pajusdavo, kaip atšąla skrandis.

- Atsargiai... Nusiraminkite... - ji nesumojo, ką dar galėtų pasakyti.

Vis dėlto Munas iš paskutiniųjų susitvardė ir kiek atgavo pusiausvyrą. Jis tėškė blasterį ant lovos su tokia jėga, kad šis tik per stebuklą neiššovė ir nepramušė skylės laivo korpuse.

- Kaipgi tu patekai vidun? - labai lėtai paklausė jis, tarsi sučiupdamas kiekvieną žodį dantimis ir valandėlę palaikydamas, kad išsprūdęs išorėn šis nedrebėtų.

- Tai buvo visai lengva. Aš tiesiog atėjau į angarą, nešina savo lagaminu, ir pasakiau: "Pono Muno bagažas!" Apsaugos darbuotojas tik bakstelėjo nykščiu rodydamas kelią, į mane nė akių nepakėlęs.

- Pati žinai - dabar man teks gabenti tave atgal, - pareiškė Homiras, ir staiga jo širdyje plykstelėjo laukinio džiaugsmo liepsna. O Kosmose, juk niekas negalės tvirtinti, kad dėl viso to kaltas jis!

- Ne, atgal skristi mes negalime, - ramiai atkirto Arkadija. - Šitaip atkreiptume į save dėmesį.

- Ką?

- Jūs pats puikiai žinote! Juk ne kas kitas, o kaip tik jūs ir iškeliavote į Kalganą todėl, kad tai atrodo visiškai natūralu. Niekam neatrodys įtartina, jeigu jūs nukaksite ten ir paprašysite leidimo užmesti akį į Mulo įrašus. Jūs privalote elgtis taip natūraliai, kad niekas jūsų išvis nė nepastebėtų. Gi jeigu jūs grįšite atgal, kad išlaipintumėte be bilieto skridusią merginą, tuomet nenustebkite, jei pakliūsite į televizijos žinių laidą!

- Iš kkk...kur t...tu sužinojai apie K...alganą? Tos... eeee... vvv...vaik...vaikiškos... - jis užsikirtinėjo taip, kad nebūtų įtikinęs ir žinančio kur kas mažiau, nei žinojo Arkadija.

- Aš girdėjau, - ji taip ir nesugebėjo visiškai nuslėpti balse suskambėjusio pasididžiavimo. - Girdėjau per garso imtuvą. Aš viską žinau, tad jums nieko kito ir nebelieka, kaip tik leisti man keliauti su jumis.

- O kaipgi tavo tėvas? - Munas paskubomis išmetė paskutinį kozirį. - Jis tikriausiai mano, kad tu pagrobta... negyva...

- Aš palikau jam raštelį, - ji vienu gaistu nukirto jo kozirį. - Manau, jis puikiai supranta, kad nevalia kelti triukšmo. Tikriausiai jūs netrukus gausite iš jo kosmogramą.

Munas jau neabejojo, kad čia veikia kažkokie burtai: jo imtuvo signalas pašėlo pypsėti praėjus dviem sekundėms po paskutiniųjų Arkadijos žodžių.

Ji ištarė:

- Lažinamės - čia tėtis.

Taip ir buvo.

Žinutė buvo visiškai trumpa, adresuota Arkadijai: "Ačiū už tokią mielą dovaną, kurią, esu tikras, tu pati deramai naudojai pagal paskirtį. Linkiu smagiai praleisti laiką."

- Na, matote, - ištarė ji. - Tai nurodymai.

Palengva Homiras ėmė apsiprasti su ja. Po kurio laiko jis jau džiaugėsi, kad ji yra laive. Dar vėliau jis net nebeįstengė suprasti, kaip būtų ištvėręs kelionę be jos. Ji čiauškėjo! Ji džiūgavo! O kas užvis svarbiausia, ji buvo tokia nerūpestinga. Ji žinojo, kad Antrasis Fondas yra priešas, tačiau nesuko dėl to sau galvos. Ji žinojo, kad Kalgane jiems teks susidurti su priešiškai nusiteikusiais oficialiais asmenimis - ir stačiai negalėjo sulaukti, kada pagaliau tai įvyks!

Galbūt viskas taip ir turi būti, kai tau keturiolika metų.

Šiaip ar taip, užuot savaitę skendėjęs apmąstymuose, Homiras praleido kelionę šnekučiuodamasis. Žinoma, tie pokalbiai negalėjo būti labai gilūs ir išmintingi, kadangi dažniausiai tekdavo svarstyti Arkadijos pasiūlymus, kaip būtų geriausia pelnyti Kalgano valdovo malonę. Jos pasiūlymai, nors naivūs ir kartais juokingi, bet visada būdavo apgalvoti ir pateikiami labai svariai.

Ilgainiui Homiras pajuto, kad klausydamasis jos vis dažniau ima šypsotis. Kartais jam net pasidarydavo smalsu, iš kokio gi istorinės literatūros perlo ji išlukšteno šitokį iškreiptą suvokimą apie didžiąją Visatą.

Pagaliau atėjo paskutiniojo šuolio vakaras. Kalganas ryškiu tašku švytėjo beveik tuščioje, tik kur ne kur žvaigždėmis nusagstytoje Galaktikos pakraščio erdvėje. Pažvelgus pro teleskopą Kalgano taškas virsdavo kibirkščiuojančia, vos įžiūrimo skersmens dėmele.

Arkadija užsikėlusi koją ant kojos sėdėjo patogiame krėsle. Ji mūvėjo plačias kelnes ir aptemptus marškinius - ir viena, ir kita priklausė Homirui. Jos pačios moteriški apdarai, išskalbti ir išlyginti, buvo skirti vilkėti jau nusileidus.

Arkadija pareiškė:

- Žinote, aš ketinu rašyti istorinius romanus.

Ji nuoširdžiai mėgavosi kelione. Dėdulė Homiras buvo tikrai neblogas klausytojas - o juk šitaip malonu pasakoti visokius dalykus protingam žmogui, kuris įdėmiai ir rimtai tavęs klausosi!

Ji kalbėjo toliau:

- Aš perskaičiau šūsnį knygų apie didžiuosius Fondo istorijos žmones - na, žinote, apie Seldoną, Hardiną, Melou, Deversą ir visus kitus. Įveikiau netgi daugelį jūsų straipsnių apie Mulą, tik man nelabai patiko skaityti apie tai, kaip Fondas pralaimėjo. Nejaugi ne maloniau būtų skaityti tokią istoriją, kur visi gėdingi ir tragiški epizodai būtų tiesiog praleisti?

- Taip, - labai rimtai užtikrino ją Homiras. - Tačiau tokia istorija juk nebūtų teisinga, ar ne, Arkade? Jei sąžiningai nepateiksi visų įvykių tokių, kokie jie iš tikrųjų buvo, tu niekad nenusipelnysi mokslininkų pagarbos.

- Ak, niekai! Kam gi rūpi mokslininkų pagarba? - Homiras ją tiesiog sužavėjo. Per visą kelionę jis nė karto nepavadino jos kitaip, kaip tik Arkade. - Aš rašysiu įdomius romanus - jie bus puikiai perkami ir populiarūs! Kam išvis rašyti knygas, jei nenori parduoti jų kuo daugiau ir išgarsėti? Aš visai nepageidauju, kad apie mane žinotų tik saujelė sukriošusių profesorių. Mano knygas skaitys visi visi!

Nuo tokių malonių minčių jos akys padūmavo, ji patogiau susirangė krėsle.

- Tiesą sakant, aš ketinu apsilankyti Trantore, kai tik pavyks įkalbėti tėvą, kad mane ten išleistų. Žinote, man labai rūpi pasižvalgyti po Pirmosios Imperijos centrą ir pasirankioti pirminės informacijos. Aš juk gimiau Trantore... Jūs tai žinojote?

Jis žinojo. Tačiau ištarė:

- Tikrai?

Jo balse nuostabos buvo kaip tik tiek, kiek ir reikėjo. Arkadija apdovanojo jį kažkokiu tarpiniu švytinčios ir kvailokos šypsenos variantu.

- Aha... Mano senelė... na, Beita Darel, manau, jūs esate girdėjęs apie ją... kadaise ji lankėsi Trantore drauge su mano seneliu. Tiesą sakant, kaip tik ten jie ir sustabdė Mulą, nors tuo metu jau visa Galaktika buvo jam po kojomis... Mano tėtis ir mama irgi nuvyko ten iškart po vestuvių. Ten aš ir gimiau. Aš netgi gyvenau ten iki mamos mirties, bet tada man tebuvo treji, ir aš beveik nieko neprisimenu. Ar jūs esate kada nors buvęs Trantore, dėde Homirai?

- Ne, negaliu tvirtinti, kad buvau.

Jis atsirėmė į šaltą pertvarą ir išsiblaškęs klausėsi nerūpestingo Arkadijos tarškėjimo. Kalganas buvo jau visai arti, ir Homiras jautė vėl augančią įtampą.

- Argi tai ne pats romantiškiausias pasaulis? Tėtis man sakė, kad Stanelo V laikais ten gyveno daugiau žmonių, nei mūsų dienomis bent dešimtyje pasaulių... Dar jis pasakojo, kad planetą andai dengė metalo konstrukcijos - visas pasaulis buvo vienas neaprėpiamo dydžio miestas - visos Galaktikos sostinė. Dabar iš buvusios didybės belikę tik griuvėsiai, bet jis vis vien nuostabus. Ak, kaip aš norėčiau dar kartą visa tai išvysti. Beje... Homirai!

- Ką?

- Kodėl gi mums nenukeliavus ten, kai užbaigsime reikalus Kalgane?

Jo veide atsispindėjo siaubas.

- Ką? Nagi, nepradėk dabar kurti tokių fantazijų. Mes keliaujame su reikalu, ne savo malonumui. Neužmiršk šito.

- Bet aš juk ir kalbu apie reikalus! - cyptelėjo Arkadija. - Juk Trantore gali slypėti milžiniški informacijos klodai! Ar jums taip neatrodo?

- Ne, - jis ne be vargo atsistojo. - Nagi, atsiplėšk valandėlei nuo kompiuterio. Metas ruoštis paskutiniajam šuoliui. O tu ropškis į lovą.

Šiaip ar taip, nusileidimas Homirui žadėjo bent jau vieną malonumą. Jis jautėsi iki kaklo sotus pastangų užmigti ant metalinių grindų, susivyniojus į apsiaustą.

Apskaičiuoti šuolį anaiptol nebuvo sudėtinga. "Kosminių kelionių vadove" Fondo - Kalgano maršrutas buvo aprašytas pakankamai išsamiai. Laivas vos vos virptelėjo, peršokdamas nė kiek laiko netrunkantį atstumą hipererdvėje, ir paskutinis šviesmetis liko už nugarų.

Kalgano saulė dabar jau ir buvo tikra saulė - didžiulė, šviesi, geltonai balta. Tiesa, keliautojai jos nematė - apžvalgos angos apšviestoje pusėje automatiškai užsidarė.

Iki Kalgano beliko vos viena naktis kelio.

12. Valdovas

Iš visų Galaktikos pasaulių Kalgano istorija, be abejo, buvo pati unikaliausia. Pavyzdžiui, Terminuso planetos istorija bylojo beveik vien tik apie nuolatinį augimą ir tobulėjimą. Gi Trantoro, andainykštės Galaktikos sostinės istorija - beveik vien nesulaikomo smukimo metraštis. Bet Kalganas...

Pirmiausia Kalganas išgarsėjo kaip Galaktikos pramogų pasaulis - tai susiklostė du šimtai metų iki Seldono gimimo. Kalgano pramogos pasiekė tokį lygį, kad tai tapo vieninteliu planetos verslu; prekyba malonumais nešė Kalganui milžiniškus pelnus.

Pramogų industrija paaiškėjo besanti stulbinančiai stabili. Tai buvo stabiliausias verslas visoje Galaktikoje. Kai po truputį, nepastebimai Galaktikos civilizacija ėmė byrėti, kol pagaliau visiškai suiro, ši visuotinė katastrofa užgulė Kalganą ne smarkiau nei plunksnos pūkelis. Nepriklausomai nuo to, kaip labai keitėsi kaimyninių Galaktikos sektorių ekonomika bei gyvensena, elitas visuomet išlikdavo, o visuomenės grietinėlė niekada neabejojo, kad už buvimą grietinėle ji nusipelno deramo atlygio - pramogų bei malonumų.

Gi Kalganas, karta po kartos, buvo pasiruošęs bet kuriuo metu teikti tokios rūšies paslaugas ir todėl klestėte klestėjo. Čia sielos atgaivą rasdavo trapūs, išsikvėpinę imperatoriškųjų rūmų dendžiai bei brangenybėmis žėrinčios, geidulingos jų damos; grubūs, gergždžiančiais balsais kariniai gubernatoriai, negailestingai valdantys krauju paplūdusius pasaulius, bei nežabotų aistrų, gašlios jų sugulovės; prabangoje skendintys, nusipenėję Fondo verslininkai bei žydinčios, besarmatės jų meilužės.

Visi čia buvo lygūs ir turėjo vienodas teises, nes visi buvo aptekę pinigais. Kalganas aptarnaudavo visus, niekam neatsakydamas jokios paslaugos; jo siūlomos prekės paklausa niekada nemažėjo; jam pakako išminties nesivelti į kitų pasaulių politiką, niekad nesilankstyti ir remtis savo paties įstatymais - tad nieko nuostabaus, kad jis klestėjo, kai visi kiti skurdo, jis augino lašinius, kai visi kiti badavo.

Tokia padėtis truko tol, kol nepasirodė Mulas. Nepaisant nieko, Kalganas irgi neatsilaikė prieš užkariautoją, kuriam pramogos nėmaž nerūpėjo, kurio nedomino niekas kita, išskyrus užkariavimus. Jam visos planetos buvo vienodos, ir Kalganas - tik viena jų, tokia pat, kaip ir visos kitos.

Ištisą dešimtmetį Kalganui teko labai jau neįprastas vaidmuo - jis tapo Galaktikos metropoliu, didžiausios imperijos, kokios nebuvo nuo pat Galaktinės Imperijos laikų, šeimininku.

O paskui, po Mulo mirties, prasidėjo smukimas - staigus tarsi audros šuoras. Pirmiausia nuo naujosios imperijos atskilo Fondas. Drauge su juo ar paskui jį atsiskyrė ir didžioji kitų buvusiųjų Mulo valdų dalis. Praėjo penkiasdešimt metų, ir iš to trumpo neribotos galios laikotarpio beliko vien gluminantys prisiminimai, lyg opiumo sukeltas sapnas. Kalganas taip niekad ir neatsigavo. Jis nebeįstengė vėl tapti tuo, kuo buvo anksčiau - į jokius svetimus reikalus nesikišančiu pramogų pasauliu. Kartą paragavus galios, nebeįmanoma buvo pamiršti jos skonio, valdžia buvo tarsi kerai, kurių poveikis laikui bėgant ne ką tesusilpnėjo. Dabar planetą vienas po kito valdė visa virtinė žmonių, kuriuos Fondas vadino Kalgano valdovais. Tačiau patys save, pamėgdžiodami Mulą, jie titulavo Pirmaisiais Galaktikos Piliečiais. Maža to, kiekvienas toks valdovas puoselėjo iliuziją, esą jis - irgi užkariautojas.

Pastarasis Kalgano valdovas soste sėdėjo jau penktas mėnuo. Užimti šią geidžiamą vietą jam padėjo dvi aplinkybės: Kalgano laivyno vyriausiojo vado pareigos ir apverktinas ankstesniojo Kalgano valdovo neatsargumas. Vis dėlto niekas planetoje nebuvo toks kvailas, kad pernelyg ilgai ar pernelyg įkyriai domėtųsi naujojo valdovo veiksmų teisėtumu. Tokie dalykai atsitikdavo pakankamai dažnai ir nieko per daug nestebino.

Vis dėlto toks džiunglių įstatymas, kurio dėka išgyvendavo tik stipriausieji, be to, dar ir nuolatinis prievartos bei blogio skatinimas neleido bet kam išsiveržti į viršūnes. Tam reikėjo turėti neeilinių sugebėjimų. Dabartinis valdovas Stetinas buvo pakankamai kompetentingas, ir manipuliuoti juo anaiptol nebuvo taip paprasta.

Tai buvo nelengva užduotis Jo Eminencijai pirmajam ministrui, kuris visai bešališkai tarnavo ankstesniajam valdovui lygiai taip pat, kaip ir dabartiniam - ir taip pat sąžiningai tarnaus būsimajam, jei tik išgyvens pakankamai ilgai.

Tai buvo nelengva užduotis ir poniai Kelijai, kuri buvo šiek tiek daugiau nei paprasta Stetino draugė, bet - mažiau nei žmona.

Tą vakarą jie, visi trys, buvo drauge asmeniniuose valdovo Stetino apartamentuose be jokių pašalinių. Stambus, įspūdingo stoto Pirmasis Pilietis, tviskėdamas taip mėgiama admirolo uniforma, sėdėjo jokia medžiaga neaptrauktoje kėdėje įsitempęs, tarsi luitas tos pačios plastmasės, iš kurios buvo pagaminta kėdė, ir svaidė rūsčius žvilgsnius iš po surauktų antakių. Pirmasis ministras Levas Meirusas išsiblaškęs, tarsi iš tolo žvelgė į jį ir ilgais nervingais pirštais nejučiomis ritmingai braukė gilią raukšlę, kuri, prasidėjusi ties kumpa jo nosimi, lanku kirto liesą įdubusį skruostą ir užsibaigė beveik ties smakru, užžėlusiu žila barzda. Ponia Kelija grakščia poza įsitaisė ant porolonines, storais kailiais apdangstytos sofos; pilnos, įnoringai patemptos ponios lūpos šiek tiek virpėjo, bet niekas nekreipė dėmesio.

- Pone, - prašneko Meirusas - tik šitaip ir tebuvo valia kreiptis į valdovą, tituluojamą papraščiausiai Pirmuoju Piliečiu, - panašu, kad jūs stokojate tam tikro požiūrio į istorijos tęstinumą. Jūsų paties gyvenime įvyko tiek neįtikėtinų esminių pokyčių, kad dabar manote, jog civilizacijos vystymosi kryptį irgi galima taip pat staigiai ir sėkmingai pakeisti. Bet taip juk nėra.

- Mulas įrodė, jog kaip tik taip ir yra.

- Bet argi kas nors pajėgtų tęsti jo veiklą? Neužmirškite, jis buvo šiek tiek daugiau nei žmogus. Be to, netgi jam iki galo nepavyko.

- Ciucki... - staiga verksmingai ištarė ponia Kelija, ir tuoj pat susigūžė nuo tūžmingo Pirmojo Piliečio mosto.

Valdovas Stetinas šiurkščiai drėbtelėjo:

- Nesikišk, Kelija. Meirusai, aš pavargau šitaip tūnoti nieko neveikdamas. Mano pirmtakas visą gyvenimą praleido kurdamas ir tobulindamas laivyną, kuris ilgainiui tapo puikiai suderintu galingu mechanizmu, kuriam lygių nėra visoje Galaktikoje. Kai jis padėjo šaukštą, šitas tobulas kūrinys taip ir liko užkonservuotas, niekas nepasiūlo jam jokios veiklos! Nejaugi ir aš turėčiau tęsti šią tradiciją? Aš, laivyno admirolas?

Ar ilgai truks, kol nuostabusis mechanizmas ims rūdyti? Šiuo metu jis tik tuština mano iždą - ir visiškai niekaip neatsiperka! Jo karininkai ilgisi naujų valdų, kareiviai svajoja apie grobį. Visas Kalganas svajoja sukurti naują imperiją, susigrąžinti šlovę! Nejaugi tu nesugebi šito suprasti?

- Tai, ką jūs sakote, tėra tik žodžiai, bet aš suprantu ir paslėptą prasmę. Naujos valdos, grobis, šlovė - visi šie dalykai iš tiesų

puikūs, kai jau turi juos saujoje. Tačiau procesas juos įsigyjant dažnai būna labai rizikingas ir visada - nemalonus. Pirmasis žygis gal ir pasiseks, tačiau paskui įnoringoji sėkmė gali imti ir nusigręžti. Per visą žmonijos istoriją pulti Fondą niekad nebuvo išmintinga. Net Mulas būtų pasielgęs apdairiau, jei būtų susilaikęs...

Tuščios, žydros ponios Kelijos akys pasruvo ašaromis. Pastaruoju metu Ciuckis jos beveik nė nepastebėdavo - o dabar, kai jis pažadėjo skirti vakarą jai, ima ir įsibrauna šitas siaubingas žilas džiūsna, kuris visuomet žiūri tarytum kiaurai ją, tarsi jo žvilgsnis jos net nekliudytų! O Ciuckis jį įsileido. Kelija nedrįso nieko sakyti, ji užgniaužė netgi beišsiveržiantį kūkčiojimą.

Stetinas prašneko tokiu balsu, kokio ji niekad negalėjo pakęsti - šiurkščiu ir nekantriu:

- Tu esi tolimos praeities vergas! Tiesa, Fondo teritorija didžiulė, joje gyvena daugybė žmonių. Tačiau jų pasauliai išsibarstę atokiai vieni nuo kitų, juos galima ištaškyti vienu vieninteliu smūgiu! Šiais laikais jie susibūrę draugėn vien iš inercijos - o suskaldyti tokią inerciją man galios tikrai pakaks! Tave hipnotizuoja vien mintis apie senuosius laikus, kai be Fondo niekas kitas neturėjo branduolinės energijos. Tada jie tikrai buvo pajėgūs išsisukti nuo mirštančios Imperijos smūgių - ji juk mosavo tik vaikišku plaktuku, ne kūju. O paskui vieninteliais Fondo priešais beliko kariniai gubernatoriai, tie besmegeniai anarchistai, kurie su branduolinę energiją naudojančiais Fondo laivais ketino kautis savo relikvinėmis geldomis!

Tačiau paskui, mano brangusis Meirusai, atėjo Mulas, kuris iš esmės pakeitė padėtį. Tas žinias, kurias taip pavydžiai saugojo Fondas, jis paskleidė bent pusėje Galaktikos. Mokslo monopolija sugriauta visiems laikams. Dabar mes jau galime kovoti su jais kaip lygus su lygiu.

- O kaip Antrasis Fondas? - šaltai pasiteiravo Meirusas.

- O kaip Antrasis Fondas? - taip pat šaltai pakartojo Stetinas. - Argi tu ką nors nutuoki apie jo ketinimus? Jiems juk prireikė ištiso dešimtmečio, kad sustabdytų Mulą, jei tik jį sustabdė iš tikrųjų jie, kuo aš šiek tiek abejoju. Nejaugi nežinai, kad daugelis Fondo psichologų bei sociologų pritaria nuomonei, jog po Mulo laikų Seldono Planas visiškai žlugo? O jeigu Planas subyrėjo, vadinasi, jo vietoje egzistuoja vakuumas, kurį galiu užpildyti aš - kaip ir bet kas kitas.

- Mūsų žinios apie tuos dalykus anaiptol nėra tokios išsamios, kad galėtume drąsiai veltis į pavojingus žaidimus.

- Mūsų žinių gal ir tikrai nepakanka... Tačiau planetoje šiuo metu svečiuojasi žmogus iš Fondo. Ar tai žinojai? Tai toks Homiras Munas - kaip supratau, jis rašo straipsnius apie Mulą, be

to, iš jo kalbos aiškėja, kad ir jo nuomonė lygiai tokia pat - Seldono Planas nebeegzistuoja.

Pirmasis ministras linktelėjo.

- Esu girdėjęs apie jį, ar bent jau apie jo straipsnius. Ko gi jis nori?

- Jis prašo leidimo apsilankyti Mulo rūmuose.

- Tikrai? Patarčiau jam atsakyti. Nelabai išmintinga išsklaidyti prietarus, kurie ir padeda išlaikyti planetą savo rankose.

- Aš pagalvosiu apie tai. O tada vėl pasišnekėsime.

Meirusas nusilenkė ir pasišalino.

Ponia Kelija verksmingai paklausė:

- Ar tu pyksti ant manęs, Ciucki?

Stetinas nuožmiai dėbtelėjo į ją:

- Argi aš tau nesakiau, kad niekada nebevadintum manęs šita idiotiška pravarde kitų žmonių akivaizdoje?

- Bet juk tau ji patikdavo...

- Ką gi, dabar nebepatinka. Ir nebedrįsk manęs šitaip vadinti.

Valdovas niauriai dėbsojo į ją. Jam pačiam buvo didžiulė paslaptis, kodėl šiomis dienomis jis išvis ją pakenčia. Ji buvo švelni besmegenė būtybė, maloni paliesti, mokėjo prisitaikyti ir dievino savo valdovą - tikra atgaiva tokiame rūsčiame gyvenime. Tačiau jos prieraišumas Stetinui jau ėmė gerokai pabosti. Ji svajojo už jo ištekėti ir tapti pirmąja valstybės dama...

Vienas juokas!

Kai jis tebuvo admirolas, ji netgi labai jam tiko - tačiau dabar, Pirmajam Piliečiui ir būsimajam užkariautojui reikėjo kažko daugiau. Jam reikėjo palikuonių, kurie suvienytų būsimąsias jo valdas - tai yra to, ko Mulas neturėjo ir negalėjo turėti. Juk kaip tik todėl Mulo imperija gyvavo tik tiek, kiek truko keistas ir nežmogiškas jo paties gyvenimas! Tuo tarpu Stetinas svajojo susigiminiuoti su kuria nors iš didžiųjų istorinių Fondo šeimų - ir tapti naujos valdovų dinastijos pradininku.

Susierzinęs jis svarstė, kodėl gi jam neatsikračius Kelija dabar, nieko nelaukiant. Tai nebūtų labai sunku. Žinoma, kurį laiką ji dar verkšlentų, ašarotų... Jis nuvijo tą mintį į šalį. Retsykiais Kelija jam visai neblogai praversdavo.

Tuo tarpu ponia Kelija gerokai pralinksmėjo. Žilabarzdis išsinešdino, jo įtaka išsisklaidė ir granitinis jos Ciuckio veidas pastebimai sušvelnėjo. Vienu grakščiu minkštu judesiu ji pasikėlė ir priplaukė prie jo.

- Juk tu nebarsi manęs, tiesa?

- Ne. - Jis išsiblaškęs patapšnojo jai skruostą. - Bet gal pasėdėtum valandėlę ramiai? Man reikia pagalvoti.

- Apie tą žmogų iš Fondo?

- Taip.

- Ciucki...

Valandėlė tylos.

- Ką?

- Ciucki, tu juk sakei, kad drauge su tuo žmogum atvyko ir maža mergaitė. Prisimeni? Ar negalėčiau pamatyti jos, kai jie apsilankys čia? Aš dar niekad...

- Manai, aš labai noriu, kad jis atsitemptų čionai ir tą vaikpalaikį? Nuo kada mano audiencijų salė virtusi pradine mokykla? Pakaks šitų nesąmonių, Kelija.

- Bet aš juk pati ja pasirūpinsiu, Ciucki! Tau su ja nebus visiškai jokio vargo, pamatysi. Tiesiog man taip retai kada tenka pabendrauti su vaikais, o juk tu puikiai žinai, kaip aš juos myliu...

Jis pašaipiai dėbtelėjo į ją. Tokių ir panašių užuominų ji turėjo neišsenkančias atsargas. Ji myli vaikus - ji mylėtų jo vaikus - jo teisėti vaikai - vedybos... Jis nusijuokė.

- Ta mažytė mergaitė, - pareiškė jis, - yra jau visa panelė, keturiolikos ar penkiolikos metų. Manding, ūgiu ji nėmaž nenusileidžia tau.

Kelija atrodė sutriuškinta.

- Tai kaip, ar galiu ją pasikviesti?.. Ji papasakotų man apie Fondą. Žinai gi, aš visuomet svajojau ten apsilankyti. Mano senelis buvo kilęs iš Fondo. Ar nusiveši mane ten, Ciucki? Kada nors?

Išgirdęs tai Stetinas šyptelėjo. Gal jis ir nusiveš ją ten - kaip užkariautojas. Nuo tos minties jam pasitaisė nuotaika, apie ką aiškiai bylojo jo žodžiai:

- Gerai jau gerai, nusivešiu. O tu galėsi pasimatyti su mergaite ir šnekėtis su ja apie Fondą ar bet ką kita, apie ką tik norėsi. Tik nesipainiosite man po kojomis, supratai?

- Prižadu, mes tikrai tau netrukdysime. Aš nusivesiu ją į savo kambarius.

Ji buvo laiminga. Šiomis dienomis labai jau retai atsitikdavo taip, kad jos pageidavimas būtų patenkinamas. Ji abiem rankomis apsikabino Stetino kaklą, ir po akimirką tetrukusios dvejonės pajuto, kaip atsipalaiduoja jo kaklo raumenys, o didžiulė galva minkštai nusileidžia jai ant peties.

13. Ponia

Arkadija triumfavo. Kaip pasikeitė jos gyvenimas nuo tos dienos, kai Pelėjas Antoras įkišo kvailą savo galvą pro jos langą! Ir viskas tik todėl, kad jai pakako ir įžvalgos, ir drąsos padaryti tai, kas turėjo būti padaryta...

Ir štai - ji Kalgane! Ji jau lankėsi milžiniškame Centriniame Teatre - pačiame didžiausiame visoje Galaktikoje - ir savo akimis

regėjo kai kurias operos žvaigždes, kurių šlovės atgarsiai pasiekdavo netgi tolimąjį Fondą. Ji jau vaikštinėjo Gėlių Taku - smagiausiojo Visatos pasaulio madų centre - kur pati galėjo pirkti kone viską, ko tik užsigeisdavo. Visus pirkinius ji išsirinko pati, nes dėdulė Homiras apie tai ničnieko nenutuokė. Pardavėjos nė kiek neprieštaravo, kai ji matavosi tas ilgas blizgančias sukneles, išmargintas vertikaliomis juostomis - apsivilkusi tokia suknele ji atrodė neįtikėtinai aukšta... O Fondo pinigai vis nesibaigė ir nesibaigė. Homiras buvo davęs jai dešimties kreditų banknotą, kurį iškeitusi į Kalgano "kalganidus", pastarųjų Arkadija gavo visą krūvą.

Ji netgi pakeitė šukuoseną - užpakalyje plaukus patrumpino, o ties smilkiniais paliko po ilgą susivijusią garbaną. Be to, kirpėja papurškė jos galvą kažkokiu skysčiu, ir šviesūs jos plaukai dabar atrodė tarsi auksiniai - jie tiesiog švytėjo.

Bet šitai... Geriau už tai jau nieko nebegali būti. Tiesą sakant, valdovo Stetino rūmai dydžiu ir puošnumu neprilygo teatrams, nebuvo jie ir tokie paslaptingi, kupini istorijos dvelksmo kaip kad senieji Mulo rūmai, į kurių vienišus bokštus Arkadija su Homiru kol kas tegavo tik akį užmesti, žvalgydamiesi į planetą iš turistinės skraidyklės. Tačiau - jūs tik įsivaizduokite! Ji lankosi pas tikrą valdovą! Ji tiesiog amą prarado nuo tos akinančios didybės.

Ir tai dar ne viskas. Ji atsidūrė viena pati valdovo Meilužės draugijoje! Mintyse Arkadija įsivaizdavo šį žodį tik iš didžiosios raidės, nes puikiai žinojo, kokį vaidmenį šitokios moterys jau ne kartą suvaidino istorijoje, žinojo, kokios jos būna žavios ir galingos. Tiesą sakant, ji neretai pasvajodavo, kad ir pati galėtų tapti štai šitokia tviskančia visagale būtybe, tačiau Fonde meilužės tuo metu kažkodėl nebuvo labai populiarios, be to, jeigu kada ir pasitaikytų palanki proga, tėvas tikriausiai niekad jai šito neleistų.

Žinoma, ponia Kelija toli gražu neatitiko Arkadijos susikurto Meilužės įvaizdžio. Visų pirma ji buvo gana stora ir iš pažiūros visai neatrodė žiauri ar pavojinga. Veikiau kažkokia pablukusi ir trumparegė. Jos balsas buvo anaiptol ne kimus, veikiau spigus, be to...

Kelija paklausė:

- Ar norėtum dar arbatos, vaikeli?

- Ačiū, išgerčiau dar puodelį, Jūsų Šviesybe, - o gal reikėjo kreiptis "Jūsų Didenybe"?

Arkadija pridūrė su žinovo nuolaidumu:

- Jūsų perlai tikrai nuostabūs, mano ponia.

(Galų gale ji nusprendė, kad kreipinys "mano ponia" bus pats tinkamiausias.)

- O? Tu taip manai? - atrodė, kad Kelija jaučias pamalonintа. Ji nusiėmė vėrinį nuo kaklo ir siūbuojantys brangakmeniai ėmė

tvyksčioti šviesos atspindžiais. - Tau jie patinka? Gali juos pasiimti, jeigu nori.

- Bet... Ar tikrai... - akimirką Arkadija jautė juos delne, bet paskui sielvartingai atstūmė vėrinį sakydama: - Mano tėvui tai nepatiks.

- Jam nepatiks vėrinys? Bet šie perlai tikrai gana gražūs.

- Turėjau omeny - jam nepatiks, kad aš juos paėmiau. Jis visada sako, kad nedera imti tokių brangių dovanų.

- Nedera? Bet... Na, man pačiai juos padovanojo Ciu... tai yra Pirmasis Pilietis. Ar tu manai, kad tai buvo nepadoru?

Arkadija išraudo.

- Aš visai nenorėjau pasakyti...

Bet Kelijai ši tema jau nusibodo. Išslydę iš jos rankos perlai nukrito žemėn. Ji pasakė:

- Žadėjai papasakoti man apie Fondą. Prašau, papasakok dabar pat.

Arkadija staiga suglumo. Ką galima papasakoti apie pasaulį, nuobodų iki ašarų? Jai Fondas buvo priemiesčio gyvenvietė, jaukūs namai, siutinanti būtinybė lankyti mokyklą ir amžina, neįdomi ramaus gyvenimo kasdienybė. Nelabai užtikrintai ji ištarė:

- Na... Manau Fondas ir yra toks, kokį galima pamatyti knygose - filmuose.

- Štai kaip, tu mėgsti peržiūrinėti knygas - filmus? Man užtenka tik pabandyti, ir tuoj pat įskausta galva. Bet, žinai, man labai patinka televizijos filmai apie jūsiškius pirklius - tuos narsius laukinius žmones. Tai visuomet šitaip jaudina. Ar tavo bičiulis ponas Munas irgi yra vienas iš jų? Tiesa, jis neatrodo toks laukinis... Dauguma pirklių želdina barzdas, kalba storais dundančiais balsais ir taip negailestingai elgiasi su moterimis... Argi ne taip?

Arkadija blausiai šyptelėjo.

- Tai tik dalis istorijos, mano ponia. Na, kai Fondas buvo dar visai neseniai įkurtas, pirkliai buvo pionieriai, kurie per visas sienas skverbėsi tolyn, į Galaktikos gelmes, nešdami ten civilizaciją. Visa tai mes mokėmės mokykloje. Tačiau tie laikai jau seniai praėjo. Pirklių mūsuose jau kadai nebėra. Dabar mes turime korporacijas ir visa kita.

- Tikrai? Kokia gėda. Ką tuomet ponas Munas veikia? Tai yra, jeigu jis - ne pirklys, tuomet kas?

- Dėdulė Homiras yra bibliotekininkas.

Kelija delnu prisidengė burną ir sukikeno.

- Ar nori pasakyti, kad jis prižiūri knygas - filmus? O dievulėliau... Regis, suaugusiam žmogui tai gana kvailas užsiėmimas...

- Jis - labai geras bibliotekininkas, mano ponia. Ir jo profesiją Fonde visi labai gerbia.

Ji pastatė mažytėlaitį, visomis vaivorykštės spalvomis mirguliuojantį arbatos puodelį ant balzgano metalinio stalviršio.

Šeimininkė staiga susirūpino:

- Bet, mano brangus vaikeli, aš visiškai nenorėjau tavęs įžeisti. Tikriausiai jis yra labai labai protingas žmogus. Vos pažvelgusi į jį išsyk supratau tai iš jo akių. Jos buvo tokios... tokios... protingos. Be to, jis tikriausiai labai drąsus, jei nori apžiūrėti Mulo rūmus.

- Drąsus?

Arkadija pajuto, kaip sutrūkčiojo nervų galiukai. Štai ko ji visą laiką laukė! Intriga! Intriga! Įsmeigusi tingų žvilgsnį į savo nykščio galiuką, ji kaip įmanydama abejingiau paklausė:

- Kodėl gi Mulo rūmus norintis apžiūrėti žmogus turi būti drąsus?

- Argi tu nežinojai? - Kelijos akys suapvalėjo, ji prislopino balsą. - Tie rūmai prakeikti. Mirdamas Mulas prisakė, niekam juose nesilankyti, kol nebus sukurta Galaktinė Imperija. Niekas iš kalganiečių nedrįstų nė kojos įkelti net į jų teritoriją.

Arkadija valandėlę pagalvojo.

- Bet juk tai tik prietaras...

- Nekalbėk šitaip! - Kelija sunerimo. - Šitaip visada sako Ciuckis. Tačiau jis tvirtina, kad visiems reikia sakyti, jog tai - anaiptol ne prietarai, nes tokiu būdu lengviau valdyti žmones. Bet aš pastebėjau, kad jis pats kaip gyvas nebuvo ten įžengęs. Nesilankydavo ten ir Talas - tasai, kuris buvo Pirmasis Pilietis prieš Ciuckį. - Staiga jai dingtelėjo mintis, ir ji vėl susidomėjo: - O kodėl ponas Munas nori apžiūrėti rūmus?

Štai, laikas! Kaip tik dabar Arkadija sulaukė progos pamėginti įgyvendinti kruopščiai apgalvotą planą. Iš perskaitytų knygų ji žinojo, kad valdovo Meilužė visada turi realios galios, kad ji paprastai būna tikroji nepastebima, už sosto slypinti valdžia ir visokeriopos įtakos šaltinis. Tad jeigu dėdulei Homirui nepavyks susitarti su Stetinu - o ji nėmaž neabejojo, kad taip ir atsitiks - ji gali pamėginti ištaisyti padėtį veikdama per ponią Keliją. Tiesa, ponia Kelija atrodė besanti šiek tiek mįslinga. Sunku buvo įtarti ją turint bent kiek proto. Vis dėlto, istorija jau ne kartą įrodė...

Arkadija pasakė:

- Priežasties esama, mano ponia, bet ar jūs išsaugosite paslaptį?

- Kad man širdis plyštų, jei išsiplepėsiu! - atsakė Kelija, brėždama kryžiaus ženklą ant minkštos liulančios krūtinės.

Arkadija paskubomis mąstė, apsvarstydama kiekvieną sakinį, ir tik tada jį pasakydama:

- Žinote, dėdė Homiras labai daug žino apie Mulą, jis - didelis šios srities autoritetas. Jis parašė apie Mulą daugybę knygų.

O svarbiausia - jis mano, kad po to, kai Mulas užkariavo Fondą, iš esmės pasikeitė visa Galaktikos istorija.

- Oho!

- Jis mano, kad Seldono Planas...

Kelija suplojo delnais.

- O, apie Seldono Planą aš žinau. Visi tie filmai apie Pirklius bylodavo ir apie Seldono Planą. Atrodo, jis buvo sukurtas tam, kad Fondas visada laimėtų visus mūšius, tiesa? Su visu tuo kažkaip susijęs mokslas, tik aš nesuprantu, kaip šitaip gali būti. Aš visada imu nervintis, kai tenka klausytis aiškinimų. Bet tu kalbėk, kalbėk, brangioji. Tu aiškini visai kitaip. Tu taip puikiai viską išdėstai, kad tai atrodo gana paprasta...

Arkadija tęsė:

- Taigi turėtų būti aišku, kad tada, kai Mulas nugalėjo Fondą, Seldono Planas nesuveikė. Ir nuo to laiko jis išvis nebeveikia. Tad kas gi sukurs Antrąją Imperiją?

- Antrąją Imperiją?

- Taip, kada nors kažkas turi ją sukurti, tačiau kaip? Štai kokia problema. Be to, egzistuoja ir Antrasis Fondas...

- Antrasis Fondas? - Kelija visiškai suglumo.

- Taip, tai žmonės, kurie planuoja istoriją sekdami Seldono pėdomis. Jie sustabdė Mulą, nes tuo metu buvo dar per anksti, tačiau dabar labai gali būti, kad jie paslapčia palaiko Kalganą...

- Kodėl?

- Todėl, kad labai gali būti, jog kaip tik Kalganas dabar užvis labiausiai tinka tapti naujosios Imperijos branduoliu.

Atrodė, kad ponia Kelija bent jau miglotai sugebėjo tai suvokti.

- Ar nori pasakyti, kad Ciuckis sukurs naują Imperiją?

- Garantuoti mes nieko negalime. Dėdulė Homiras mano, kad taip, bet jam būtinai reikia peržiūrėti Mulo įrašus ir dar daug ką išsiaiškinti...

- Labai jau viskas sudėtinga, - abejodama ištarė ponia Kelija.

Arkadija kapituliavo. Ji jau padarė, ką galėjo.

Valdovas Stetinas buvo gerokai sugižęs ir įsiutęs. Susitikimas su šituo skystablauzdžiu iš Fondo nedavė absoliučiai jokios naudos. Dar blogiau - pokalbis valdovą gerokai sutrikdė. Jis, absoliutus dvidešimt septynių pasaulių viešpats, pačios galingiausios visoje Galaktikoje karinės mašinos vienintelis šeimininkas, puoselėjantis didingiausias ambicijas Visatoje - staiga priverstas pilstyti iš tuščio į kiaurą su kažkokiu antikvaru!

Prakeikimas!

Vadinasi, dabar jis nei iš šio, nei iš to turi sulaužyti Kalgano tradicijas? Privalo leisti šitam puspročiui išnaršyti Mulo rūmus,

kad vėliau jis galėtų parašyti dar vieną knygą? Ir viskas - mokslo labui! Kad suklestėtų šventasis žinojimas! Didžioji Galaktika! Nejaugi tas nupiepėlis taškėsi šitokiomis frazėmis visiškai rimtai? Be to... Stetinas pajuto, kaip visas kūnas nueina pagaugais. Juk be viso kito dar egzistuoja ir prakeikimas! Tiesa, pats valdovas juo netikėjo - joks protingas žmogus negalėtų tuo patikėti. Tačiau jei kada nors jis ryšis prakeikimą paniekinti, tai tik dėl žymiai svaresnės priežasties nei ta, kurią pasiūlė šitas avigalvis!

- Ko gi tau reikia? - riktelėjo jis, ir ponia Kelija pastebimai susigūžė tarpduryje.

- Tu užsiėmęs?

- Taip, aš užsiėmęs!

- Bet čia juk nieko nėra, Ciucki. Ar negalėčiau šnektelėti su tavimi minutėlę?

- O Galaktika... Ko gi tu nori? Greičiau!

Kliūvančiu liežuviu ji išspaudė:

- Ta mergaitė pasakė man, kad jie ketina apsilankyti Mulo rūmuose. Aš ir pamaniau... Ar negalėtume ir mes eiti drauge? Ten turėtų būti išties nuostabu...

- Ji tau šitaip pasakė? Ką gi, žinok, kad niekur ji neis - nei ji, nei mes. O dabar pėdink sau. Aš sotus tavęs iki kaklo.

- Bet, Ciucki, kodėl gi ne? Nejaugi tu jiems neleisi? Mergaitė tvirtina, kad tu sukursi Imperiją...

- Man nusišvilpt, ką jinai tauzija!.. Ką? Ką ji tau sakė? - Pripuolęs prie Kelijos jis sučiupo jos ranką virš alkūnės ir taip suspaudė, kad pirštai smigte susmigo į minkštimą. - Tai ką ji tau sakė?

- Man skauda! Aš neįstengiu prisiminti, ką ji sakė, kai tu šitaip dėbsai į mane!

Jis ją paleido, ir valandėlę ji tylėdama veltui bandė trinti ant rankos likusias raudonas jo pirštų žymes. Paskui sušniurkščiojo:

- Mergaitė privertė mane pažadėti, kad niekam nesakysiu...

- Blogai. Pasakyk man. Tučtuojau!

- Na... Ji sakė, kad viskas pasikeitė, Seldono Planas nebegalioja, ir dar - kažkur yra kažkoks kitas Fondas, kuris viską tvarko taip, kad tu sukurtum naują Imperiją... Štai ir viskas. Ji sakė, kad Munas yra labai labai svarbus mokslininkas ir kad Mulo rūmuose jis tikisi rasti įrodymų. Tai ir viskas, daugiau ji nieko nesakė. Tu ant manęs pyksti?

Stetinas jai neatsakė. Jis protekine išskubėjo iš kambario, o Kelija tik nulydėjo jį sielvartingomis karvės akimis. Nepraėjus nė valandai buvo išsiųsti du įsakymai, papuošti oficialiu paties Pirmojo Piliečio antspaudu. Vieno jų poveikis buvo toks: penki šimtai linijinių laivų nedelsiant išsiųsti į atvirą kosmosą; oficialiai tai vadinosi "manevrais". Gi antrasis įsakymas nepaprastai suglumino vieną žmogų.

Homiras Munas jau buvo visiškai pasirengęs išvykti, kai jį pasiekė tas antrasis įsakymas. Žinoma, tai buvo ne kas kita, kaip oficialus leidimas apsilankyti Mulo rūmuose. Homiras perskaitė jį dar kartą. Ir dar, ir dar, nevaliodamas sutramdyti pašėlusio džiaugsmo.

Arkadijos jausmai buvo šiek tiek kitokie. Ji mėgavosi pati savimi. Juk ji žinojo, kas atsitiko!

Ar bent jau manė žinanti.

14. Nerimas

Polė patiekė pusryčius, dirsčiodama į stovintį ant stalo monitorių, negarsiai srovenantį dienos naujienų apžvalga. Buvo visai nesunku šitaip dirsčioti viena akimi, ir triūsas nuo to nė kiek nenukentėjo. Kadangi visi maisto produktai buvo steriliai supakuoti dėžutėse, kurios tuo pat metu atliko ir vienkartinių valgio gaminimo prietaisų funkciją, tad Polės pareigas prie pusryčių stalo sudarė valgiaraščio parinkimas, patiekalų pateikimas bei likučių suvalymas.

Klausydamasi pranešimų ji caksėjo liežuviu ir dūsavo.

- Ak... žmonės tokie žiaurūs, - sudejavo ji, o daktaras Darelas atsakydamas tik kažką niurgztelėjo.

Jos balsas tapo spigus ir rėžiantis - kaip ir visada, kai ji susiruošdavo balsu pasielvartauti dėl sugedusio pasaulio.

- Nagi, kodėl dabar tie pabaisos kalganiečiai, - ji pabrėžė antrąjį skiemenį, ištęsdama "a" iki begalybės, - šitaip elgiasi? Tūnotų sau ir lašinius augintų - tai ne, kur tau! Vien tik rūpesčiai ir rūpesčiai, visą laiką vien rūpesčiai!

Jūs tik pažvelkite į tą antraštę! "Maištininkų minios renkasi prie Fondo konsulato"! Ak, jei taip galėčiau, mielai perleisčiau jiems bent dalį savojo proto! Amžinai ta pati bėda - žmonės viską pamiršta. Jie pamiršta, daktare Darelai, tikrai jų atmintis jau visiškai supelijusi! Jūs tik prisiminkite tą karą, įsiplieskusį tuojau po Mulo mirties - žinoma, aš tada dar buvau maža megaitė. Kokia sumaištis, koks vargas! Tame kare žuvo mano dėdė - buvo vos perkopęs per dvidešimt ir prieš porą metų vedęs. Turėjo ir kūdikį, dukrytę. Dar ir dabar jis kaip gyvas stovi man akyse: tokie šviesūs šviesūs plaukai ir duobutė smakre. Kažkur turiu trijų matmenų kubą su jo atvaizdu...

O dabar tas kūdikis, ta mergytė ir pati turi sūnų, kuris tarnauja laivyne, ir, jei kas nors atsitiks...

Mes buvome pasiskyrę patrulį, na, tam atvejui, jeigu mus bombarduotų... Visi seniai pakaitomis budėjo stratosferos apsaugos daliniuose. Galiu įsivaizduoti, ką jie ten sugebėtų nuveik-

ti, jei kalganiečiai atsibastytų šitaip toli... Mano mama mums, vaikams, vis pasakodavo apie maisto davinius, apie kainas ir mokesčius. Galo su galu nebuvo įmanoma sudurti...

Jei žmonės turėtų bent kiek košės smegeninėse, juk nepradėtų viso to iš naujo - argi tai ne savaime aišku? Iš kailio išsinertų, kad tik šitos pragaišties išvengtų! O juk ne paprasti žmonės tokią bjaurastį užverda; man regis, netgi kalganiečiai užvis mieliausiai sėdėtų sau namuose su savo šeimomis, užuot trankęsi savo laivais kažin kur ir guldę galvas. Dėl visko kaltas tasai pabaisa, tas Stetinas. Ir kaip tokius žemelė nešioja? Jis gi nudobė tą senį, savo pirmtaką... kaip gi jį ten? - Talą, o dabar jo apetitas jau tiek išaugo, kad jis gviešiasi praryti viską!

Kodėl gi jis taip nori kariauti su mumis? Galvoje netelpa. Jis juk tikrai pralaimės - visi jie pralaimi. Gal visa tai yra numatyta Plane, bet aš neabejoju, kad tas Planas labai jau žiaurus, jeigu jo laikantis reikia šitiek kariauti ir žudyti. Tiesa, nieko nesakau apie patį Harį Seldoną, tas tai kur kas daugiau nei aš žinojo apie viską, tikriausiai aš išvis baisiai kvaila, kad juo suabejojau. Bet juk yra dar tas kitas Fondas! Irgi atsirado mat doruoliai! Juk jie galėtų kaip tik dabar įsikišti, sustabdyti Kalganą ir viską sutvarkyti. Juk jie vis tiek galų gale taip pasielgs, reikia tikėtis, suspės anksčiau, nei kas nors rimtai nukentės...

Daktaras Darelas pakėlė galvą.

- Ar ką nors sakėte, Pole?

Polės akys išsiplėtė, bet tuoj pat niršiai susiaurėjo.

- Nieko, daktare, ničnieko. Visiškai nieko nesakiau, nė vieno žodžio. Kad aš paspringčiau, jei dar praversiu burną šituose namuose! Tik šok šen, tik šok ten - o pamėgink bent žodį pratarti... - kunkuliuodama iš pykčio ji pasišalino.

Tai, kad ji išėjo, daktarui Darelui paliko ne didesnį įspūdį nei visos jos šnekos.

Kalganas! Kokia nesąmonė! Paprasčiausias fizinis priešas! Juk tokius visada pavykdavo sudoroti!

Vis dėlto jis niekaip nepajėgė atsiriboti nuo kvailos pastarosios krizės. Prieš septynias dienas meras paprašė jo imtis tyrinėjimo bei išsivystymo administratoriaus pareigų. Jis pažadėjo atsakyti kaip tik šiandien...

Ką gi...

Jis neramiai krustelėjo. Kodėl gi jis? Bet ar jis gali atsisakyti? Tai atrodytų labai keistai, o jis nedrįso daryti nieko, kas atrodytų keista. Galų gale, kas jam rūpi kažkoks Kalganas? Jam egzistavo tik vienas vienintelis priešas. Ir taip buvo visada.

Kol dar buvo gyva jo žmona, jis kaip įmanydamas stengėsi vengti užduoties, pasislėpti. Tos ilgos ir ramios dienos Tranto-

re, aplinkui stūksantys praeities griuvėsiai... Nuniokoto pasaulio tyla, visa ko užmarštis...

Tačiau žmona mirė. Jie nesuspėjo kartu nugyventi nė penkerių metų. O po jos mirties jis suprato pajėgsiąs gyventi tiktai kovodamas su tuo bauginančiu slėpiningu priešu, kuris naikino jo žmogiškąjį orumą kontroliuodamas jo likimą, dėl kurio kaltės gyvenimas virto beviltiškomis grumtynėmis prieš iš anksto nulemtą pabaigą, kuris Visatą pavertė nekenčiama, mirtina šachmatų partija.

Galite vadinti tai sublimacija - jis ir pats tai šitaip vadino - tačiau kova suteikė prasmę jo gyvenimui.

Pirmiausia - Santanio universitetas, kur jis ėmė bendradarbiauti su daktaru Kleisu. Tie penkkeri metai praėjo tikrai ne veltui...

Tačiau Kleisas tebuvo paprasčiausias duomenų rinkėjas. Su tikra užduotimi jis niekaip nesusidorotų - galutinai tai suvokęs, daktaras Darelas pajuto, kad atėjo metas išvykti.

Kleisas galėjo dirbti slapta - tačiau jam būtinai reikėjo bendradarbių. Jam reikėjo subjektų, kurių smegenis galėtų tyrinėti. Be to, dar buvo universitetas, be kurio paramos jis negalėjo išsiversti. Visa tai buvo jo silpnosios vietos.

Kleisas nepajėgė šito suprasti - o jis, Darelas, negalėjo šito paaiškinti. Jie išsiskyrė tapę priešais. Ir gerai - taip ir turėjo nutikti. Jis turėjo išvykti pralaimėjęs, nuleista galva - tam atvejui, jei kas nors jį stebėjo.

Jei Kleisas dirbo su diagramomis, tai Darelas - su matematinėmis koncepcijomis savo sąmonės gelmėse. Kleisas dirbo su daugybe bendradarbių. Darelas - su niekuo. Kleisas - universitete. Darelas - priemiesčio namų ramumoje.

Ir jis buvo jau visai netoli tikslo.

Jei vertinsime galvos smegenis, tuomet Antrojo Fondo atstovo negalima laikyti žmogumi. Pats sumaniausias fiziologas, pats subtiliausias neurochemikas tikriausiai ničnieko neaptiktų - bet skirtumas juk turi būti! O kadangi tas skirtumas egzistuoja sąmonėje, vadinasi, kaip tik ten ir turi būti įmanoma jį užčiuopti!

Tiesiog turi egzistuoti būdas demaskuoti tokį žmogų kaip, pavyzdžiui, Mulas, apdovanotą sugebėjimu perprasti ir kontroliuoti kitų žmonių emocijas - o juk Antrojo Fondo atstovai, be jokios abejonės, turi tokias pat galias kaip ir Mulas, tik nežinia, įgimtas ar įgytas. Pasinaudojus tam tikromis elektroninėmis schemomis galima iki smulkiausių detalių išanalizuoti žmogaus encefalogramą - ir tuomet tos sąmonės gelmėse slypinčios nežmogiškos savybės neišvengiamai būtų aptiktos.

Ir štai, visai netikėtai, į Darelo gyvenimą sugrįžta Kleisas - šito jauno ir uolaus savo mokinio Antoro pavidalu.

Kvailystė! Tikra beprotybė! Štai užgriūva šitas jaunikiis su visomis tų žmonių, kuriais kažkas manipuliuoja, smegenų diagramomis! Šitai aptikti Darelas išmoko jau prieš daugelį metų. Bet kas iš to? Jam reikėjo ginklo, o ne įrankio. Ir vis dėlto jam teko susidėti su šituo Antoru, nes toks veikimo būdas atrodė esąs užvis ramiausias.

Lygiai taip pat šiandien jis taps tyrinėjimų ir išsivystymo administratoriumi. Juk tai pats ramiausias veikimo būdas! Darelas taip ir liko konspiratoriumi, šįsyk - tarp konspiratorių.

Čia pat jis pagalvojo apie Arkadiją ir smarkiai susierzino, jį nupurtė drebulys. Jeigu jis veiktų vienas, šitaip niekada nebūtų atsitikę! Jeigu jis veiktų vienas, niekam, išskyrus jį patį, negrėstų joks pavojus. Jeigu jis veiktų vienas...

Jis pajuto kylant pyktį - ant mirusio Kleiso, ant gyvo Antoro, ant visų tų gerais norais trykštančių kvailių...

Ką gi, ji sugebės savimi pasirūpinti. Ji - labai labai subrendusi maža mergaitė.

Ji tikrai gali savimi pasirūpinti!

Tylus tylus kuždesys šnarėjo jo sąmonės gelmėse.

Ar tikrai ji galėjo savimi pasirūpinti?

Tuo metu, kai daktaras Darelas sielvartingai įtikinėjo save, kad tikrai, pati Arkadija sėdėjo Pirmojo Galaktikos Piliečio Vykdomojo Biuro šaltame ir nejaukiame laukiamajame. Ji sėdėjo čia jau ištisą pusvalandį, žvilgsniu lėtai klaidžiodama sienomis. Kai ji įėjo čionai drauge su Homiru Munu, išorinėje pusėje prie durų stūksojo du ginkluoti sargybiniai. Anksčiau jų čia nė karto nebuvo.

Dabar gi ji sėdėjo čia viena ir jautė netgi nuo patalpos apstatymo dvelkiantį priešiškumą. Irgi pirmą kartą.

Nagi, kodėl viskas taip pasikeitė?

Homiras štai kalbasi su valdovu Stetinu. Kas ten negerai?

Arkadija virte virė įtūžiu. Knygose - filmuose ir televizijos serialuose panašiose situacijose personažas visada numatydavo, kas turi atsitikti - ir spėdavo tam pasiruošti. O ji? Sėdi sau, ir tiek. Atsitikti gali bet kas. Bet kas! O ji štai sėdi, ir tiek!

Nagi, prisimink. Pagalvok apie viską, kas iki šiol nutiko. Gal kas nors ateis į galvą.

Ištisas dvi savaites Homiras tiesiog gyveno Mulo rūmuose. Kartą, Stetinui leidus, jis buvo nusivedęs ten ir ją. Rūmai buvo milžiniški ir masyvūs, skendėjo niaurioje prieblandoje; jie tarsi susigūžė nuo gyvybės prisilietimo, išsklaidžiusio jų snaudulį sūkuriuojančiame prisiminimų debesyje. Įsibrovėlių žingsniai nuaidėdavo dusliu dundesiu arba skardžiu kaukšėjimu. Arkadijai čia visiškai nepatiko.

Kur kas smagiau buvo klaidžioti plačiomis, tviskančiomis sostinės gatvėmis, lankytis teatruose, žiūrėti spektaklius - vienu žodžiu, mėgautis malonumais, kuriuos teikė tas pasaulis, iš esmės gerokai skurdesnis nei Fondas, tačiau žymiai aktyviau demonstruojantis savuosius lobius.

Homiras grįždavo vakarais, virpėdamas iš pagarbios baimės.

- Man tai tikras svajonių pasaulis, - kuždėdavo jis. - Jei taip galėčiau akmuo po akmens išardyti tuos rūmus, sluoksnį po sluoksnio nuimti tą aliuminio kempinę... Jei taip galėčiau parsigabenti viską į Terminusą... Įsivaizduoji, koks būtų muziejus?

Jei iš pat pradžių jis visiškai nepageidavo veltis į šią užmačią, dabar tai buvo išgaravę be pėdsako. Jis tiesiog švytėte švytėjo, nekantrumas taip ir liejosi per kraštus. Apie tai akivaizdžiai bylojo viena aplinkybė, kurią Arkadija puikiai perprato - per visą tą laiką Homiras beveik visiškai nemikčiojo!

Kartą jis pasakė:

- Ten yra generolo Pričerio užrašų santraukos...

- Aš žinau generolą Pričerį. Jis buvo persimetėlis iš Fondo, tiesa? Ir jis iššukavo visą Galaktiką, ieškodamas Antrojo Fondo?

- Negalima tvirtinti, kad jis buvo persimetėlis, Arkade. Juo manipuliavo Mulas.

- Nagi, tai vienas ir tas pats.

- Galaktika! Gi tas kiekvieno užkaborio naršymas, apie kurį tu užsiminei, buvo beviltiška užduotis. Abu Fondai buvo įkurti Seldono suvažiavimo metu, tačiau jo įrašuose galima aptikti vos vieną vienintelį įrašą apie Antrąjį Fondą: esą jis įkurtas "priešingame Galaktikos gale - Žvaigždžių Gale". Tai ir buvo vienintelė užuomina, už kurios Mulas bei Pričeris galėjo užsikabinti. Jie neturėjo jokio patikimo būdo atpažinti Antrąjį Fondą, net jeigu būtų jį suradę! Kokia beprotybė!

- Tuose jų užrašuose, - Homiras tęsė kalbėdamas labiau pats sau, bet Arkadija įdėmiai klausėsi, - minima bent tūkstantis pasaulių... Tačiau skaičius pasaulių, kuriuos reikėjo išnaršyti, matyt, bus artimesnis milijonui. Gi mūsų situacija nė kiek ne geresnė...

Arkadija pertraukė jį prislopintu balsu sušnypšdama:

- Tšššš!

Homiras taip ir sustingo. Atsitokėjo jis ne iš karto.

- Verčiau nekalbėkime, - burbtelėjo.

O dabar jis užsidaręs su valdovu Stetinu; gi Arkadija laukė už durų ir jautė, kaip stingsta gyslose kraujas - lyg ir be jokios priežasties. Būtent tai ją užvis labiausiai ir baugino. Regis, nebuvo absoliučiai jokios priežasties.

Kitoje durų pusėje Homiras irgi jautėsi taip, tarsi ūmai būtų pavirtęs drebučių mase. Jis iš paskutiniųjų grūmėsi su savimi

stengdamasis nemikčioti, ir kaip tik todėl vargiai sugebėdavo neužsikirsdamas aiškiai ištarti bent du žodžius paeiliui.

Valdovas Stetinas vilkėjo paradinę uniformą - šešios pėdos šeši coliai, masyvus žandikaulis, griežta burnos linija. Jo galingi, kietai suspausti kumščiai dunksėjo kiekvienos frazės ritmu:

- Ką gi, turėjote ištisas dvi savaites laiko - o ateinate pas mane su tauškalais apie nieką! Nagi nagi, pone, sakykite man blogiausia! Mano laivynas bus sudaužytas į šipulius? Ar aš turėsiu grumtis su Antrojo Fondo šmėklomis taip pat, kaip ir su Pirmojo žmonėmis?

- A...aš ddd...dar kartą kkk...karto...oju, mano ppp...one, kad nesss...su p...pr...ranašas. A...aš nič...nieko nebbb...besuprantu.

- O gal jūs pageidaujate sprukti atgal ir perspėti saviškius? Į kosmoso gelmes jus su visu jūsų uodegos kraipymu! Aš noriu žinoti tiesą - tuoj pat sakykite, arba išplėšiu ją iš jūsų drauge su žarnomis!

- Aš i...ir sak...kau jums ttt...tiesą, b...be to, ppp...primen...nu, mano p...pone, kad e...esu Fondo p...pilietis, ir jūs neg...galite m...manęs paliesti, nnn...neužsitraukdam...mas ant s...savo galvos d...daugiau, n...nei valiosite p...pakelti!

Kalgano valdovas prapliupo griausmingai kvatoti.

- Koks šiurpus grasinimas, net visos blusos apmirė! Košmaras, kurio nė paskutinis idiotas neišsigąstų! Nagi nagi, ponas Munai! Su jumis aš buvau kantrus kaip angelas. Ištisas dvidešimt minučių klausiausi, kaip jūs su menkiausiomis smulkmenomis pilstote iš tuščio į kiaurą - tikriausiai naktimis nemiegodavote šitas nesąmones kurpdamas! Tačiau veltui vargas. Aš puikiai žinau, kad jūs čia atsibeldėte anaiptol ne vien tam, kad išraustumėte atšalusius Mulo pelenus ir pasišildytumėte rankas, suradęs kokią dar tebežioruojančią kibirkštėlę. Jūs turėjote ir kažkokį kitą tikslą, kurį nutylėjote. Argi ne tiesą sakau?

Homiras Munas niekaip nebeįstengė nuslėpti akyse tvykstelėjusio siaubo, tiesą sakant, jis nebevaliojo net įkvėpti. Valdovas Stetinas tai pastebėjo ir taip trinktelėjo per petį žmogui iš Fondo, kad susiūbavo ir jis pats, ir kėdė, ant kurios jis sėdėjo.

- Gerai. Nagi, atskleiskime kortas. Jūs nagrinėjate Seldono Planą. Jūs puikiai žinote, kad jis nebegalioja. Galbūt jūs žinote netgi tai, kad garantuotai laimėti dabar turėčiau aš. Aš ir mano palikuonys. Nagi, žmogau, argi taip jau labai svarbu, kas įkurs Antrąją Imperiją - svarbu, kad ji išvis būtų įkurta! Juk istorija neturi numylėtinių, argi ne taip? Nejaugi šitaip bijote prisipažinti? Kaip matote, aš puikiai žinau, kokia jūsų misija čia.

Munas per jėgą išspaudė:

- Kkkk...ko gi j...jūs n...nor...rite?

- Noriu, kad jūs liktumėte šalia manęs. Visai nepageidauju, kad Planas žlugtų dėl perdėto mano pasitikėjimo savimi. Jūs

apie tuos dalykus nutuokiate kur kas daugiau nei aš. Jūs galite pastebėti smulkius trūkumus, kurie praslystų pro mano akis. Nesidrovėkite! Galų gale jūsų lauks puikus atlygis. Aš sąžiningai atrieksiu jums jūsiškę grobio dalį! Ko dar gali tikėtis Fondas? Nejaugi viliatės pasukti įvykius antraip, sustabdyti, ko gero, neišvengiamo pralaimėjimo srautą? O gal pratęsti karą? O gal jūs - užkietėjęs patriotas ir nieko kito netrokštate, kaip tik mirti už tėvynę?

- A...aaa...aaaš... - Homiras Munas visiškai užsikirto. Nė vienas žodis nebeįstengė išsiveržti iš jo burnos.

- Taigi jūs liekate čia, - tvirtai pareiškė Kalgano valdovas. - Jums nebėra iš ko rinktis. Valandėlę! - jam, regis, dingtelėjo pavėluota mintis - kad kiek būtų ir užmiršęs. - Aš sužinojau, kad toji jūsų dukterėčia iš tiesų yra iš Beitos Darel šeimos.

Persigandęs Homiras spjaute išspjovė:

- Taip!

Šiuo metu jis jau visiškai nebegalėjo iš savęs tikėtis, kad pavyks kaip nors gudriai išsisukti. Visa, ką jis dar įstengė pasakyti - tai tik nuogą tiesą.

- Tai juk viena žymiausių Fondo šeimų, tiesa?

Homiras linktelėjo:

- Kkk...kurios n...narį nuskr...kriaudęs jūs n...niekaip nelik...site ne...nenubaustas.

- Nuskriaudęs? Ar jūs jau visai kvaištelėjote? Aš apie kai ką mąstau, kaip tik priešingai... Kiek jai metų?

- Keturiolika.

- Šit kaip. Ką gi, nei Antrasis Fondas, nei pats Haris Seldonas negali sustabdyti laiko ir sutrukdyti mergaitėms virsti moterimis...

Tai ištaręs jis ūmai apsisuko ant kulno, nužirgliojo prie užuolaida pridengtų durų ir vienu gaistu jas atlapojo.

Jis sugriaudėjo:

- Didysis Kosmose! O kurių galų tu atvilkai čia savo liulančius lašinius?

Ponia Kelija tik sumirksėjo ir vos girdimai ištarė:

- Aš nežinojau, kad tu ne vienas...

- Kaip matai - ne vienas. Apie tai pasikalbėsime vėliau, o kol kas aš noriu išvysti tolstančią tavo nugarą - ir tučtuojau!

Koridoriumi nutrepsėjo greitai tolstantys žingsniai.

Stetinas sugrįžo.

- Ji - vienos tokios gerokai per ilgai užsitęsusios intermedijos liekana. Niekis, tai greit baigsis. Sakote, keturiolika?

Homiras įsmeigė į jį akis jau su visiškai kitokiu siaubu!

Išvydusi virstelint duris, Arkadija persigando - tik akies krašteliu teužkliuvo už to nežymaus krustelėjimo, bet to paka-

ko, kad ji pašoktų. Tarpduryje subolavo ranka, pirštu karštligiškai kviečianti ją prieiti, tačiau kurį laiką Arkadija neįstengė pajudėti iš vietos. Bet paskui, tarsi atsiliepdama į perspėjimą, kurį jau savaime reiškė tas baltas virpantis pavidalas tarpduryje, ji ant pirštų galiukų nustypčiojo per kambarį.

Jų žingsniai beveik be garso čiuženo koridoriumi. Žinoma, tai buvo ponia Kelija - ji vedėsi Arkadiją suspaudusi šios ranką taip stipriai, kad net suskaudo, tačiau mergaitė kažkodėl nė nemanė priešintis ir paklusniai tipeno paskui ją. Ponios Kelijos ji bent jau nebijojo.

Bet kodėl gi ji šitaip elgiasi?

Jos atsidūrė ponios buduare - vien rausvi minkšti pūkai, saldus it cukrus interjeras. Ponia Kelija sustojo, nugara atsigręžusi į duris.

Ji prašneko:

- Tai buvo slaptas kelias... na, žinai... pro čia jis nepastebėtas ateidavo pas mane tiesiog iš kabineto. Jis... na, supranti, kas.

Ji dūrė nykščiu atgal, tarsi vien nuo minties apie jį jos sielą būtų sukausčiusi mirtina baimė.

- Mums taip pasisekė... taip pasisekė... - žydros jos akys tapo kone juodos - taip išsiplėtė vyzdžiai.

- Gal pasakytumėte... - droviai prasižiojo Arkadija.

Karštligišku mostu ponia Kelija ją nutildė ir ėmė bruzdėti it pašėlusi.

- Ne ne, vaikeli. Nėra kada. Nusimesk drabužius. Prašau. Prašau. Aš duosiu tau kitus, tavęs neatpažins...

Ji lįste sulindo į spintą, krūvomis svaidydama ant grindų puošniausius pašvitus, karštligiškai ieškodama ko nors, ką mergaitė galėtų apsivilkti netapdama gyvu kvietimo lengvam flirtui įsikūnijimu.

- Na štai, šitas tiks. Privalės tikti. Ar turi pinigų? Štai, imk visus, ir dar šitą... - ji paskubomis traukė papuošalus nuo savo pirštų bei ausų. - Tiktai keliauk greičiau namo - grįžk atgal į savo Fondą...

- Bet Homiras... Mano dėdė... - dar bandė protestuoti ji, dusdama saldžiai kvepiančiame, prabangiame plonyčio metalo gobtuve, kurį ponia Kelija užtraukė jai ant galvos.

- Jis niekur neišvyks. Ciuckis neišleis, sulaikys jį amžiams. Bet tau... tau nevalia pasilikti. Brangioji, negi nesupranti?

- Ne, - Arkadija tiesiog privertė ją stabtelėti. - Aš tikrai nesuprantu.

Ponia Kelija stipriai suspaudė jos rankas.

- Tu privalai grįžti namo! Grįžti ir perspėti saviškius, kad kils karas! Negi neaišku? - Koks paradoksas - atrodė, kad absoliutus siaubas gerokai praskaidrino jos protą, žodžiai tapo aiškūs, o tai jai buvo visiškai nebūdinga. - Nagi! Eime!

Laukan - tik kitu keliu! Budintys pareigūnai spoksojo į jas akis išpūtę, tačiau nematė jokios priežasties sulaikyti tą, kurią tik Kalgano valdovas galėjo sulaikyti nebaudžiamas. Sargybiniai tik sumušė kulnais ir pagarbiai kilstelėjo ginklus, kai jos protekine išskubėjo pro duris.

Per visą tą, regis, šimtmetį užtrukusį lėkimą Arkadija tik retkarčiais išdrįsdavo kvėptelėti. Vis dėlto nuo tos akimirkos, kai pro duris išvydo suriestą, ją kviečiantį pirštą, iki tos, kai atsidūrė prie išorinių vartų, už kurių vaikščiojo žmonės ir grumėjo transportas, tepraėjo vos dvidešimt penkios minutės.

Arkadija dar kartą atsigręžė, staiga pajutusi baimingo gailesčio pliūpsnį.

- Aš... aš nesuprantu, kodėl jūs taip elgiatės, mano ponia... bet vis vien labai jums ačiū. Kas gi laukia dėdės Homiro?

- Nežinau! - sušuko Kelija. - Bėk, greičiau! Važiuok tiesiai į kosmouostą! Negaišk nė akimirkos! Galbūt jis tavęs jau ieško!

Vis dėlto Arkadija tebedelsė. Ji juk paliks Homirą likimo valiai! Tik dabar, pagaliau pajutus laisvės vėją, jai sukilo įtarimas.

- O kodėl jums rūpi, kad jis manęs ieško?

Ponia Kelija prikando apatinę lūpą ir suniurnėjo:

- Šito aš negaliu paaiškinti tokiai mažai mergaitei kaip tu. Tai būtų nepadoru. Na, tu juk greitai užaugsi, o aš... Aš sutikau Ciuckį, kai man buvo šešiolika. Supranti, aš negaliu leisti, kad tu trainiotumeis netoliese...

Jos akyse tvykstelėjo gėda ir netgi kažkoks priešiškumas.

Arkadija akimirksniu suprato, ką tai reiškia, ir sustingo. Ji sukuždėjo:

- Bet ką jis padarys su jumis, kai viskas išaiškės?

Ponia Kelija graudžiai sušnypštė:

- Aš nežinau!

Prisidengusi galvą ranka ji apsisuko ir protekine leidosi plačiu taku atgal į Kalgano valdovo rezidenciją.

Ir vis dėlto, dar vieną iki begalybės užsitęsusią sekundę, Arkadija taip ir neįstengė pajudėti iš vietos. Mat paskutiniąją akimirką prieš poniai Kelijai nubėgant, Arkadija kai ką pastebėjo. Tose beprotiško siaubo kupinose akyse trumpą trumpą, nesugaunamą akimirksnį plykstelėjo liepsna - kažkoks šaltas džiugesys.

Nesuvokiamas, beribis, nežmoniškas džiugesys.

Tiesiog neįmanoma buvo jo pastebėti tokiame trumpame poros akių žybsnyje, tačiau Arkadija nėmaž neabejojo dėl to, ką išvydo.

Dabar ji bėgo - skuodė kiek kojos nešė - karštligiškai ieškodama neužimtos viešosios būdelės, kur buvo galima išsikviesti taksi paprasčiausiai nuspaudus mygtuką.

Ji bėgo ne nuo Kalgano valdovo Stetino - ne nuo jo ir ne nuo visų jo skalikų, kuriuos jis galėjo paleisti karštais jos pėsdakais - netgi ne nuo visų dvidešimt septynių jo valdomų pasaulių, besiritančių paskui ją vienu milžinišku kamuoliu.

Ji bėgo nuo vienos vienintelės trapios moters - tos pačios, kuri ir padėjo jai paspRukti. Nuo tos būtybės, kuri apkarstė ją brangenybėmis ir prikimšo jos kišenes pinigų, kuri rizikavo gyvybe, kad tik ją išgelbėtų. Nuo esybės, kuri, kaip Arkadija jau tvirtai ir neabejotinai žinojo, buvo Antrojo Fondo moteris.

Oro taksi tylutėliai dzingtelėjo ir sustojo ant platformos. Atskriejančios mašinos sukeltas vėjo gūsis vėsia banga slystelėjo Arkadijos veidu, vos vos pašiaušė plaukus po metaliniu, kailiu pamuštu gobtuvu, kurį jai užmaukšlino ponia Kelija.

- Kur keliausime, panele?

Arkadija iš paskutiniųjų stengėsi pažeminti balsą, kad šis neskambėtų vaikiškai:

- Kiek mieste yra kosmouostų?

- Du. Į kurį pageidausite?

- Kuris arčiau?

Taksistas išpūtė akis:

- Kalgano Centrinis, panele.

- Tuomet, prašau, į antrąjį. Pinigų aš turiu.

Kumštyje ji gniaužė kalganietišką dvidešimtinę. Tiesa, jai pačiai pinigo vertė ne kažin ką tereiškė, tačiau taksistas supratingai šyptelėjo.

- Kur tik paliepsite, panele. Padangių linijų taksi nugabens jus, kur tik pageidausite.

Kiek papelijęs gobtuvo pamušalas šiek tiek vėsino liepsnojančius skruostus. Apačioje tingiai plaukė miesto žiburiai.

Ką gi dabar daryti? Ką gi dabar daryti?

Šią akimirką Arkadija kaip niekada gerai suprato esanti labai labai kvaila maža mergaitė, toli nuo tėtuko ir smarkiai išsigandusi. Jos akys sruvo ašaromis, o giliai galugerklyje vėlėsi dygus verksmo kamuoliukas, skaudžiai draskantis iš vidaus.

Ji nebijojo, kad valdovas Stetinas gali ją sučiupti. Ponia Kelija pasirūpins, kad taip neatsitiktų. Ponia Kelija! Sena, stora, kvaila - ir vis dėlto kažkaip sugeba nuolatos išsilaikyti prikibusi prie savojo valdovo! Ak, dabar jau aišku, kaip jai tai pavyksta! Arkadijai paaiškėjo viskas - viskas.

Tas vakaras su Kelija prie arbatos puodelio, kai ji, Arkadija, jautėsi esanti tokia šaunuolė. Mažoji gudrioji Arkadija! Kažkas jos viduje springte springo neapykanta sau pačiai. Arbatos vakarėlis juk buvo tyčia suorganizuotas, o paskui tikriausiai ir Stetinas buvo timptelėtas už virvučių taip, kad galų gale leistų Ho-

mirui apžiūrėti rūmus. Ji, besmegenė Kelija, ir siekė, kad viskas įvyktų taip ir ne kitaip, ji pati viską taip sutvarkė, kad mažoji gudruolė Arkadija pateiktų patį nekalčiausią pretekstą - tokį, kuris nesukeltų visiškai jokių įtarimų aukoms ir kad pačiai Kelijai beveik nereiktų įsikišti!

Kodėl tuomet ji liko laisva? Homiras, be jokios abejonės, dabar įkalintas...

Nebent...

Nebent jie siekia, kad ji lėkte parlėktų į Fondą - kaip jaukas - jaukas, atviliosiantis visus kitus tiesiai į... jų nagus.

Vadinasi, grįžti į Fondą jai nieku gyvu nevalia...

- Kosmouostas, panele.

Oro taksi sustojo. Keista! Ji to net nepastebėjo.

Koks stebuklingas atrodė esąs tas pasaulis.

- Ačiū, - burbtelėjo ji ir nežiūrėdama įbruko taksistui banknotą, paskui klupdama išsiropštė iš mašinos ir tekina perbėgo spyruokliuojantį šaligatvį.

Šviesos. Daugybė nerūpestingų vyrų ir moterų. Didžiulės tviskančios švieslentės, kuriose mirgantys skaičiai bylojo apie kiekvieną atvykstantį ar išvykstantį žvaigždėlaivį.

Kur gi keliauti? Tai jai nebuvo labai svarbu. Ji tik tvirtai žinojo, kur nekeliauja - į Fondą! Bet kuri kita kryptis tiks.

Ak, dėkui Seldonui už tą trumputį užsimiršimo akimirksnį! Tą sekundės dalelytę, kai pavargusi vaidinti Kelija nepasisaugojo - juk apgauti jai tereikėjo tik vaiką! - ir jos akyse tvykstelėjo nesutramdomo džiugesio kibirkštis.

Staiga Arkadijai dingtelėjo dar kai kas - mintis, kirbėjusi kažkur pačioje sąmonės gelmėje dar tada, kai ji tik išbėgo iš rūmų - žinojimas, visiems laikams užmušęs joje keturiolikmetę mergaitę.

Dabar ji jau nė kiek neabejojo privalanti pasprukti.

Tai užvis svarbiausia. Tegul jie suranda visus Fondo suokalbininkus iki paties paskutinio, tegul jie sučiumpa netgi jos pačios tėvą - ji nė už ką negali rizikuoti juos perspėdama! Jai nevalia rizikuoti gyvybe, ji privalo kaip įmanydama vengti kiekvieno, nors ir paties menkiausio pavojaus - ir elgtis taip visos Terminuso karalijos labui. Dabar ji - pats svarbiausias asmuo visoje Galaktikoje. Ji - vienintelis iš tiesų svarbus asmuo Galaktikoje!

Ji visiškai tikrai tai žinojo, stovėdama priešais bilietų kasos aparatą ir svarstydama, kur jai keliauti.

Juk dabar visoje Galaktikoje tik ji, ji vienintelė - išskyrus pačius juos - žinojo, kur slepiasi Antrasis Fondas.

15. Tarp grotų

TRANTORAS... Įpusėjus tarpuvaldžiui, iš Trantoro beliko tik šešėlis. Tarp gigantiškų griuvėsių ten gyveno tik nedidelė žemdirbių bendruomenė...

GALAKTIKOS ENCIKLOPEDIJA

Visame pasaulyje nėra ir negali būti nieko panašaus į judrų kosmouostą, įsikūrusį tankiai apgyventos planetos sostinės pakraštyje. Ten dunkso daugybė milžiniškų įrengimų, ramiai snūduriuojančių ant savo platformų. Jeigu pataikysi atvykti ten tinkamu laiku, gali išvysti įspūdingą reginį: lėtai besileidžiantį ir pagaliau nurimstantį milžiną, arba net tokį vaizdą, nuo kurio pasišiauš plaukai: vis didėjančiu greičiu kylančią plieno kapsulę. Visi minėtieji procesai vyko beveik be garso. Žvaigždėlaivių varomoji jėga buvo tylus branduolių, skylančių į dar smulkesnes sudedamąsias dalis, srautas.

Teritorijos prasme minėtiesiems procesams skirta devyniasdešimt penki procentai kosmouosto. Daugybės kvadratinių mylių plote dirba mechanizmai, zuja juos aptarnaujantys žmonės, dunkso ir vieniems, ir kitiems tarnaujantys kompiuteriai.

Ir tik penki procentai teritorijos atiduota srautams žmonių, kuriems šis kosmouostas yra vartai į visas Galaktikos žvaigždes. Be jokios abejonės, tik labai nedaugelis iš tos gausios beveidės minios vis dar susimąsto apie tą technologijų tinklą, apraizgiusį visas kosmines trasas. Gal tik vienam kitam retsykiais gnybteli mintis, kad tas iš tolo, regis, toks nedidelis, lėtai besileidžiantis kosminis laivas iš tiesų sveria tūkstančių tūkstančius tonų. Kai kam galėjo šauti į galvą netgi tokia prielaida, kad vienas iš tų milžiniškų cilindrų štai ims ir nesugaus nukreipiančiojo spindulio - ir driokstelės žemėn už kokio pusmylio nuo nusileidimo aikštelės, galbūt tiesiog ant skaidraus didžiulės laukiamosios salės stogo, o tada tik skysta organinių garų miglelė ir šiek tiek fosfatinių dulkių beprimins, kad čia dar visai neseniai būta tūkstantinės minios.

Vis dėlto tai niekaip negalėjo atsitikti - saugumo priemonės čia buvo ypač patikimos. Tad nebent tik visiškai beviltiškas neurotikas galėjo ilgiau nei akimirką svarstyti tokią tikimybę.

Apie ką gi mąsto visi šitie žmonės? Juk tai - anaiptol ne paprasta minia. Tai minia, turinti tikslą. Tas tikslas kybo virš visos salės tirštindamas atmosferą. Išsirikiuoja ir vėl išsisklaido eilės, tėvai prižiūri savo vaikus, tiksliai nustatytais maršrutais manevruoja tam tikros masės bagažas - šie žmonės kažkur keliauja.

Tad pamėginkite įsivaizduoti absoliučią psichologinę izoliaciją žmogaus, atsidūrusio šioje itin kryptingai judančioje minioje ir visiškai nežinančio, kur patraukti jam, ir tuo pat metu labiau

nei bet kas kitas jaučiančio būtinybę kur nors iškeliauti - nesvarbu kur; bet kur! Ar bent jau beveik bet kur.

Nereikia nei telepatinių sugebėjimų, nei kokių kitokių sąmonės susilietimo su kitomis sąmonėmis metodų išmanymo - tokioje vietoje tarpusavyje persipynusių nuotaikų atmosfera tokia tiršta, kad aplink pasimetusį žmogų susidaro tarsi tuštumos pūslė, ir to visiškai pakanka nevilčiai.

Ką ten pakanka! Neviltis tiesiog užlieja, persmelkia, gramzdina!

Arkadija Darel, vilkinti svetimais drabužiais, stovėdama svetimoje planetoje, pakliuvusi į svetimą situaciją, netgi jausdamasi gyvenanti svetimą gyvenimą, karštai troško sugrįžti į saugias įsčias. Ji nė pati nesuvokė, ko geidžia. Ji tik žinojo, kad jau pats pasaulio atvirumas gresia jai mirtinu pavojumi. Ji troško kokio nors mažyčio uždaro urvelio - kur nors toli - kokiame nors neištyrinėtame Visatos užkaboryje, kur niekas nekelia kojos, kur niekam neateis į galvą net žvilgtelėti!

Tačiau ji buvo čia, minioje - keturiolikos su trupučiu, išvargusi tarsi aštuoniasdešimties su trupučiu ir išsigandusi tarsi neturėtų nė penkerių.

Kuris iš šimtų nepažįstamųjų, nuolat besibraunančių pro ją - iš tiesų besibraunančių, ji jautė jų prisilietimus - galėjo būti antrafondietis? Kuris nepažįstamasis šioje milžiniškoje minioje gali akimoju ją sunaikinti už nusikalstamą žinojimą, kur slepiasi Antrasis Fondas?

Ūmai tiesiog jai į ausį sugriaudėjęs balsas paveikė it perkūno trenksmas; apdujusi Arkadija tik žioptelėjo, bet klyksmas taip ir užšalo jos gerklėje.

- Klausykite, panele, - irzliai pareiškė balsas, - ar jūs ketinate naudotis bilietų kasos aparatu, ar tiesiog stovite ir tiek?

Tik dabar ji susivokė bestovinti priešais bilietus pardavinėjantį automatą. Į specialią angą reikėjo įkišti didelio nominalo banknotą, kurį aparatas tučtuojau prarydavo. Tada reikėjo paspausti mygtuką ties tos planetos, kur ketini skristi, pavadinimu - ir nedelsiant būdavo išspjautas bilietas drauge su grąža, kurią tiksliai apskaičiuodavo niekada neklystantis elektroninis prietaisas. Procedūra labai paprasta ir kasdieniška, nebuvo jokios priežasties kiurksoti prie aparato ištisas penkias minutes.

Arkadija įbruko į angą dviejų šimtų kreditų banknotą, ir staiga jai į akį krito mygtukas su užrašu “Trantoras”. Trantoras - negyva mirusios Imperijos sostinė, planeta, kurioje Arkadija gimė. Tarsi sapnuodama ji nuspaudė mygtuką. Nieko neatsitiko, tik sužybčiojo raudonas skaičius: 172,18... 172,18... 172,18...

Tai buvo suma, kurios dar trūko. Arkadija paskubomis įkišo dar vieną dušimtinę. Automatas paklusniai išspjovė jau bilietą.

Vos jį palietus, bilietas atitrūko nuo automato ir atsidūrė rankoje. Iš paskos pabiro ir grąža.

Arkadija stvėrė bilietą ir šoko šalin. Ji dar spėjo pajusti, kaip už jos stovėjęs žmogus spaudžiasi artyn, nekantraudamas įsigyti savąjį bilietą, bet mergaitė žaibiškai išnėrė iš plyšelio tarp jo bei automato ir nukūrė neatsigręždama.

Tačiau nebuvo kur bėgti. Aplink ją - vien priešai.

Beveik nesąmoningai ji stebėjo milžiniškus, švytinčius, tiesiog ore ištrykštančius užrašus: Stefanis, Anakreonas, Fermusas... Buvo netgi toks, kuris rėkte rėkė: Terminusas! Arkadijos širdį sugnybo ilgesys, bet ji nedrįso net pagalvoti apie tai...

Už juokingai menką sumą ji galėjo išsinuomoti pranešėją, užprogramuojamą bet kokiam pageidaujamam maršrutui. Nešiodamasi jį rankinėje, tik ji viena tebūtų girdėjusi jo signalus, kurie turėjo pasigirsti penkiolika minučių prieš išskrendant jos laivui. Tačiau toks prietaisas skirtas tik tiems žmonėms, kurie jaučiasi saugūs ir logiškai mąsto - ar bent jau sugeba akimirkai stabtelėti, kad apie jį pagalvotų.

Karštligiškai stengdamasi vienu metu žiūrėti ir į kairę, ir į dešinę, Arkadija staiga visu greičiu įsirėžė į minkštą kažkieno pilvą. Ji pajuto išgąstingą kvėptelėjimą, išgirdo niurzgimą, ir tuojau pat kažkieno delnas nusileido ant jos rankos. Ji bejėgiškai susigūžė, tačiau galutinai netekusi amo tesugebėjo išleisti kažkokį nesuprantamą miauktelėjimą.

Arkadiją sučiupęs žmogus stipriai laikė ją ir laukė. Lėtai, lėtai ji sutelkė žvilgsnį ir pagaliau sugebėjo pažvelgti tiesiog į jį. Jis buvo gana mažas ir gana storas. Vešliuose jo plaukuose, nedengiančiuose kaktos, jau sidabravo žilė, beveik aristokratiška šukuosena juokingai nederėjo prie apskrito, įdegusio, vėjo nugairinto veido, šaukte šaukiančio apie valstietišką žmogaus kilmę.

- Kas atsitiko? - galų gale paklausė jis, kibirkščiuodamas visiškai nuoširdžiu smalsumu. - Atrodai siaubingai išsigandusi.

- Atleiskite, - apdujusi suvapėjo Arkadija. - Man reikia eiti. Prašau man atleisti.

Tačiau jis visiškai nekreipė dėmesio į jos žodžius ir, užuot paleidęs ją, pareiškė:

- Atsargiau, mažyle. Pamesi bilietą.

Ištraukęs iš bejėgių jos pirštų, žmogus dirstelėjo į jį akivaizdžiai spinduliuodamas pasitenkinimu.

- Taip ir maniau, - pareiškė jis ir staiga užbaubė it bulius: - Mamuuuuuk!

Akimoju greta jo tarsi iš po žemių išdygo moteris - dar žemesnė, dar apskritesnė, dar labiau įraudusio veido. Ji kaip tik

suko aplink pirštą žilų plaukų garbaną ir pakišo ją po gerokai nebemadinga skrybėlaite.

- Tėtuk, - priekaištingai ištarė ji, - ko gi tu šitaip rėkauji minioje? Žmonės jau dairosi į tave, tarsi būtum koks beprotis. Negi manai, kad esi fermoje?

Ji apdovanojo niekaip nereaguojančią Arkadiją saulėta šypsena ir pasakė:

- Na ir manieros. Tikras lokys.

Po valandėlės aštriai pridūrė:

- Tėtuk, paleisk gi tą mergaitę. Ką tu sau manai?

Tačiau Tėtukas tik pamosavo Arkadijos bilietu jai po nosimi.

- Tu tik pažvelk! - pareiškė jis. - Ji keliauja į Trantorą!

Mamuko veidas akimoju nušvito.

- Tai tu iš Trantoro? Paleisk gi jos ranką, Tėtuk, girdi?

Ji parvertė ant šono prikimštą lagaminą, kurį laikė rankoje, ir švelniai, bet primygtinai stumdama pasodino Arkadiją ant jo.

- Sėsk, - pasakė ji. - Tegul pailsi tavo kojelės. Laivas išskrenda tik po valandos, o visi suolai nugulti miegančių dykūnų. Tu pati iš Trantoro?

Arkadija giliai įkvėpė ir pasidavė. Ji kimiai pratarė:

- Aš ten gimiau.

Mamukas džiaugsmingai suplojo delnais:

- Ištisą mėnesį praleidome čia ir iki šiol nebuvome sutikę nė vieno kraštiečio! Kaip malonu! Tavo tėvai... - ji vangiai apsidairė.

- Aš čia be tėvų, - atsargiai pratarė Arkadija.

- Visiškai viena? Tokia maža mergaitė? - Mamukas akimoju virto tikru pasipiktinimo ir užuojautos įsikūnijimu. - Kaip gi galėjo šitaip atsitikti?

- Mamuk, - Tėtukas timptelėjo ją už rankovės. - Paklausyk, ką pasakysiu. Kažkas negerai. Man regis, kažkas ją išgąsdino. - Nors jis pats akivaizdžiai manė šnekąs patyliukais, Arkadija kuo puikiausiai viską girdėjo. - Ji skuodė kiek kojos neša - aš stebėjau ją - skuodė, net nežiūrėdama kur. Aš net nespėjau pasitraukti jai iš kelio, ir ji atsitrenkė į mane. Žinai ką? Man rodos, ją ištiko bėda.

- Užčiaupk srėbtuvę, Tėtuk. Į tave bet kas atsitrenktų.

Ji atsisėdo greta Arkadijos ant lagamino, kuris nuo papildomo svorio gailiai sucypė, ir uždėjo ranką ant drebančio mergaitės peties.

- Tu nuo kažko pabėgai, mieloji? Nebijok, pasakyk man. Aš tau padėsiu.

Arkadija pažvelgė į geras pilkas moters akis, ir jos lūpos suvirpėjo. Viena jos smegenų dalelė tvirtino jai, kad šie žmonės yra iš Trantoro, kad ji gali keliauti drauge su jais, kad jie padės jai, galbūt priglaus ją, kol ji nuspręs, ką toliau daryti, kur toliau keliauti. Tačiau kita, gerokai balsingesnė jos sąmonės dalis ne-

rišliai, painiodamasi bylojo, kad ji nebeprisimena savo motinos, kad ji mirtinai pavargo grumtis su ištisa Visata, kad ji tenori susisukti į kamuoliuką stipriame ir šiltame glėby, kad, jei jos motina tebebūtų gyva, ji galėtų... ji galėtų...

Pirmą kartą tą vakarą ji apsipylė ašaromis. Ji verkė kaip maža mergaitė, ir buvo gera verkti; ji stipriai įsikibo į seniai nebemadingą suknelę ir kiaurai permerkė jos kraštą; tuo tarpu švelnios rankos tvirtai glaudė ją prie krūtinės, o šiltas delnas glostė garbanas.

Tėtukas stovėjo bejėgiškai žvelgdamas į jas abi ir naršydamas visas kišenes ieškodamas nosinės. Kai pagaliau surado, Mamukas traukte ištraukė ją jam iš rankos ir iškalbingai dėbtelėjo, perspėdama nesikišti. Aplink trijulę siūbavo absoliučiai abejinga minia, kaip ir visos tarpusavyje nesusijusių žmonių minios. Iš esmės jie buvo visiškai vieni.

Galų gale ašarų srautas išseko, Arkadija silpnai šyptelėjo ir skolinta nosine nusišluostė paraudusias akis.

- Viešpatie... - sušnibždėjo ji. - Aš...

- Cit. Cit. Nekalbėk, - krustelėjo Mamukas. - Pasėdėk ir pailsėk valandėlę. Atsipūsk. O paskui pasakysi mums, kas tau atsitiko, ir pamatysi - mes viską sutvarkysime. Viskas bus gerai.

Arkadija sukrapštė pabirų minčių likučius. Ji negalėjo pasakyti jiems tiesos. Tiesos ji negalėjo pasakyti niekam... Tačiau jautėsi pernelyg pavargusi, kad sukurptų kokį nors įtikėtiną melą.

Ji sukuždėjo patyliukais:

- Man jau daug geriau.

- Puiku, - atsiliepė Mamukas. - O dabar pasakyk man, kas tau atsitiko. Ar tu nieko neiškrėtei? Žinoma, net jei ir iškrėtei, mes vis vien tau padėsime, bet pasakyk mums teisybę.

- Draugui iš Trantoro gali sakyti viską, - energingai pridūrė Tėtukas. - Ar ne, Mamuk?

- Užčiaupk srėbtuvę, Tėtuk, - be jokio piktumo atkirto ši.

Arkadija rausėsi rankinėje. Bent jau šis daiktas tebebuvo jos, po viso to priverstinio karštligiško keitimosi rūbais ponios Kelijos buduare. Pagaliau ji rado tai, ko ieškojusi, ir padavė Mamukui.

- Čia mano dokumentai, - droviai ištarė ji.

Tai buvo blizgantis sintetinis pergamento lakštas, kurį jai išdavė Fondo ambasadorius atvykimo dieną, o paskui pasirašė atitinkamas Kalgano pareigūnas. Dokumentas buvo didelis, prašmatnus ir įspūdingas. Mamukas bejėgiškai žvilgtelėjo į jį ir perdavė Tėtukui, kuris įdėmiai jį apžiūrėjo iškalbingai papūtęs lūpas.

Jis paklausė:

- Tu iš Fondo?

- Taip. Bet gimiau Trantore. Pažvelkite, štai čia parašyta...

- Aha... Rodos, viskas teisingai. Tavo vardas Arkadija, tiesa? Geras trantorietiškas vardas. O kur gi tavo dėdė? Čia parašyta, kad tu atkeliavai į Kalganą drauge su Homiru Munu, savo dėde.

- Jį suėmė, - paniurusi burbtelėjo Arkadija.

- Suėmė! - vienu balsu sušuko abu.

- Už ką? - paklausė Mamukas. - Ar jis kuo nors nusikalto?

Arkadija papurtė galvą.

- Aš nežinau. Mes atvykome čia tik trumpam. Mano dėdė turėjo reikalų su valdovu Stetinu, bet... - drebulio jai nereikėjo suvaidinti. Jis buvo tikras.

Tėtukui tai padarė įspūdį.

- Su valdovu Stetinu? Hmmm... Matyt, tavo dėdė - labai svarbus žmogus.

- Aš nežinau, kokie tie jų reikalai, tačiau valdovas Stetinas panoro, kad pasilikčiau aš...

Ji prisiminė paskutiniuosius ponios Kelijos žodžius, ir tai dabar jai smarkiai pravertė. Kadangi ponia Kelija, kas Arkadijai jau nebebuvo paslaptis, puikiai išmanė reikalą, galima buvo tikėtis, kad ta pati istorija suveiks ir antrą kartą.

Ji valandėlę patylėjo, ir Mamukas susidomėjusi paklausė:

- O kodėl jis norėjo, kad pasiliktum tu?

- Tikrai nežinau... Jis... jis norėjo, kad mudu papietautume... vienu du. Aš pasakiau: ne, tegul dėdė Homiras irgi pietauja su mumis... O jis taip keistai į mane pažiūrėjo ir vis taikėsi uždėti ranką ant peties...

Tėtuko burna vos vos prasivėrė, o Mamukas staiga išraudo ir užsiplieskė pykčiu.

- Kiek tau metų, Arkadija?

- Keturiolika. Su puse, beveik.

Mamukas su švilpesiu įkvėpė gurkšnį oro.

- Ir kaip tokius žmones ši žemė nešioja? Šunys gatvėse - ir tie už juos geresni! Tai nuo jo tu ir bėgi, brangioji, tiesa?

Arkadija linktelėjo.

Mamukas skubiai paliepė:

- Tėtuk, bėk į informacijos biurą ir sužinok, kada tiksliai į terminalą atvyks Trantoro laivas. Mikliai!

Tačiau Tėtukas žingtelėjo tik vieną žingsnį ir sustojo. Virš galvos užbaubė kurtinantis metalinis balsas, ir kokie penki tūkstančiai išsigandusių akių sužiuro aukštyn.

- Ponios ir ponai, - su aštria, bauginančia jėga grumėjo balsas. - Kosmouoste paskelbta paieška, šiuo metu jis apsuptas - gaudomas pavojingas bėglys. Niekas negali iš čia išeiti ir niekas negali čionai įeiti. Tačiau teritorija bus apieškota labai greitai; per tą laiką neišvyks ir neatvyks nė vienas laivas, tad į savo rei-

sus jūs visi tikrai suspėsite. Kartoju, į savo reisus tikrai visi suspėsite. Tuojau nusileis grotos. Niekam nevalia peržengti savojo kvadrato ribos, kol grotos nebus pašalintos. Priešingu atveju mums teks panaudoti neuroninius rimbus.

Per tą minutę ar netgi dar mažiau, kol po milžinišku kosmouosto laukiamosios salės kupolu griaudėjo tas balsas, Arkadija nebūtų įstengusi nė krustelėti, net jeigu visos Galaktikos piktosios jėgos susivytų į vieną kamuolį ir užgriūtų tiesiog jai ant galvos.

Pavojingasis bėglys galėjo būti tik ji - niekas kitas. Šmėstelėjusios minties net nereikėjo aiškiai suformuluoti. Bet kodėl...

Kelija juk suorganizavo jos pabėgimą. Ir Kelija buvo iš Antrojo Fondo. Tad kodėl dabar skelbiama paieška? Ar Kelijai nepavyko? Ar Kelijai galėjo nepavykti? O gal visa tai - tik plano dalis, plano, kurio painiavos Arkadija neįstengė perprasti?

Vieną akimirksnį jai visai susisuko galva, ji jau norėjo pašokti ir garsiai surikti pasiduodanti ir eisianti drauge su jais, ir... ir...

Tačiau Mamuko ranka stipriai suspaudė jos riešą.

- Greičiau! Greičiau! Eime į moterų tualetą, kol dar neprasidėjo!

Arkadija nieko nesuprato. Ji tiesiog nuturseno Mamukui iš paskos. Juodvi nuvingiavo per būreliais sustingusią minią, o balsas vis dar griaudėjo paskutiniuosius žodžius.

Nuo lubų jau leidosi grotos, ir prasižiojęs Tėtukas dėbsojo į jas. Jis buvo apie tai girdėjęs ir skaitęs, tačiau jam dar niekad neteko į šitokias grotas pakliūti. Grotos švytėjo ore - paprasčiausias tankus susikryžiuojančių šviesos spindulių tinklas, visą salę nutvieskęs kibirkščiuojančia, bet visiškai nekenksminga šviesa.

Grotų mechanizmas buvo sutvarkytas taip, kad jos leistųsi labai lėtai, sudarydamos palengva krintančio tinklo įspūdį ir sukeldamos stiprų psichologinį poveikį - žmogus pasijusdavo įkalinamas ir išsigąsdavo.

Grotos nusileido iki juosmens lygio, kiekvienas švytinčia linija apribotas kvadratas buvo dešimties pėdų ilgio ir tiek pat pločio. Savajame šimto kvadratinių pėdų plote Tėtukas atsidūrė vienas, nors kaimyninėse tinklo akyse žmonės kone lipo vieni kitiems ant galvų. Tėtukas pasijuto izoliuotas ir tuo labai jau smarkiai krintąs į akis, tačiau jis puikiai žinojo, kad jei mėgintų pereiti į kitą kvadratą ir ištirpti minioje, vos užkliudžius šviesos spindulį įsijungtų pavojaus signalas ir tektų paragauti neuroninio rimbo.

Jis laukė.

Virš keistai tylios, lūkuriuojančios minios galvų jis tolumoje įžiūrėjo judėjimą - tai buvo policininkų eilė, naršanti vieną apšviestą kvadratą po kito.

Praėjo nemažai laiko, kol pagaliau į jo kvadratą įžengė uniformuotas pareigūnas ir kruopščiai pasižymėjo koordinates oficialiame protokole.

- Dokumentus!

Tėtukas padavė dokumentus, ir pareigūnas profesionaliai juos peržvelgė.

- Jūs esate Primas Palveris, Trantoro gyventojas, Kalgane praleidote mėnesį, dabar grįžtate į Trantorą. Atsakykite taip arba ne.

- Taip, taip.

- Ką veikėte Trantore?

- Aš esu mūsų fermų kooperatyvo prekybos atstovas. Dalyvavau derybose su Kalgano Žemės ūkio ministerija.

- Hmmm... Drauge su jumis keliauja ir jūsų žmona? O kur gi ji? Dokumentuose ji įrašyta.

- Prašom. Ji ten, - jis parodė ranka.

- Hantai! - užbaubė policininkas.

Kaipmat šalia jo išdygo dar vienas uniformuotasis.

Pirmasis sausai pareiškė:

- Galaktika, dar viena poniutė tualete! Ten jų tikriausiai knibždėte knibžda. Užsirašyk jos pavardę.

Jis parodė atitinkamą grafą dokumentuose.

- Dar kas nors keliauja su jumis?

- Mano dukterėčia.

- Ji dokumentuose neįrašyta.

- Ji atvyko čia atskirai.

- Kur gi ji? Tiek to, ir pats žinau. Užrašyk ir dukterėčią, Hantai. Kuo ji vardu? Rašyk - Arkadija Palver. Kai užbaigsime čia, pasirūpinsime ir moterimis.

Tėtukas laukė ištisą begalybę. Pagaliau, labai labai negreit, pasirodė Mamukas, ryžtingai žygiuojanti link jo tvirtai spausdama Arkadijos ranką. Paskui jas vilkosi du policininkai.

Visi suėjo į Tėtuko kvadratą, ir vienas policininkų paklausė:

- Ar ši triukšminga moteriškė - jūsų žmona?

- Taip, pone, - taikiai atsakė Tėtukas.

- Tuomet pasakykite jai, kad jai dar smarkiai atsirūgs, jeigu ji ir toliau šitaip kalbės su Pirmojo Piliečio policija! - Jis piktai atlošė pečius. - Ar čia jūsų dukterėčia?

- Taip, pone.

- Noriu pamatyti jos dokumentus.

Žvelgdama tiesiog vyrui į akis, Mamukas vos pastebimai, bet labai tvirtai papurtė galvą.

Po trumpos pauzės blankiai šypsodamasis Tėtukas pareiškė:

- Nemanau, kad galėčiau jums juos parodyti.

- Ką reiškia: negaliu jų parodyti? - policininkas piktai ištiesė ranką. - Duokite šen.

- Diplomatinė neliečiamybė, - tyliai ištarė Tėtukas.

- Ką tai reiškia?

- Juk jau sakiau, kad esu mūsų fermų kooperatyvo prekybos atstovas. Kalgano vyriausybės esu akredituotas kaip oficialus užsienio svečias, ir mano dokumentai tai patvirtina. Juos aš jums jau parodžiau ir norėčiau, kad paliktumėte mus ramybėje.

Akimirką policininkas suglumo.

- Aš privalau patikrinti jos dokumentus! Toks įsakymas.

- Nešdinkis, - staiga įsiterpė Mamukas. - Kai mums tavęs reikės, patys pasišauksime, o dabar dink, tu... tu, šiknos skyle.

Policininko lūpos kietai susispaudė.

- Žiūrėk juos, Hantai, - sušnypštė jis. - Aš pakviesiu leitenantą.

- Kad tu koją nusilaužtum! - jam pavymui riktelėjo Mamukas.

Netoliese kažkas nusijuokė. Bet tuoj pat nutilo.

Paieškos buvo jau besibaigiančios. Minia ėmė grėsmingai bruzdėti. Nuo tos akimirkos, kai nusileido grotos, praslinko geros keturiasdešimt penkios minutės - pernelyg sunkus išbandymas visuotinei kantrybei. Tad leitenantas Diridžas kone protekine skverbėsi per susigrūdusią minią.

- Šita mergaitė? - nuvargęs paklausė jis.

Jis įdėmiai pažvelgė į ją. Akivaizdu: išvaizdos aprašymas visiškai atitiko. Viskas dėl kažkokio vaiko.

Leitenantas ištarė:

- Prašau pateikti jos dokumentus.

Tėtukas vėl pradėjo:

- Aš jau paaiškinau...

- Aš žinau, ką jūs aiškinote, ir prašau man atleisti, - neatlyžo leitenantas. - Tačiau toks yra įsakymas, ir aš privalau jam paklusti. Vėliau, jeigu norėsite, galėsite pateikti protestą. O tuo tarpu, jeigu reikės, aš turiu teisę panaudoti jėgą.

Stojo tyla. Leitenantas kantriai laukė.

Galų gale Tėtukas kimiai tarstelėjo:

- Duok man savo dokumentus, Arkadija.

Panikos apimta Arkadija papurtė galvą, tačiau Tėtukas tik linktelėjo.

- Nebijok. Duok juos man.

Neliko kas bedarą. Arkadija išsitraukė dokumentus, ir jie perėjo iš rankų į rankas. Tėtukas pavartė juos ir kruopščiai apžiūrėjo, paskui įteikė leitenantui. Šis taip pat kruopščiai juos pervertė. Tada pakėlė akis ir ilgą ilgą akimirksnį įdėmiai žvelgė į Arkadiją. Ir pagaliau su staigiu pliaukštelėjimu užvertė aplanką.

- Viskas gerai, - pasakė jis. - Jokių problemų, vyručiai.

Jis nuėjo, pradingo ir policininkai. Grotos išnyko, o balsas iš viršaus pranešė, kad paieška baigta. Šitiek laiko pratylėjusioje minioje pratrūko siaubingas triukšmas.

Arkadija žioptelėjo:
- Kaip... Kaip...
Tėtukas atsakė:
- Cit. Nieko nesakyk. Verčiau eikime į laivą. Jis turėtų tuojau atvykti į terminalą.

Jie jau buvo laive. Čia jie turėjo atskirą kajutę ir staliuką valgomajame. Kai nuo Kalgano juos skyrė jau bent du šviesmečiai, Arkadija vėl ryžosi prašnekti jai rūpinčia tema.
Ji pasakė:
- Bet jie juk ieškojo manęs, ponas Palveri. Reikia manyti, turėjo detalų išvaizdos aprašymą. Kodėl gi jie mane išleido?
Tėtukas kilstelėjo galvą nuo kepsnio ir plačiai nusišypsojo.
- Arkadija, vaikeli, tai nebuvo taip jau sunku. Nuolatos bendraudamas su agentais, pirkėjais bei konkuruojančiais kooperatyvais, nori nenori išmoksti kai kurių triukų. Aš gi šioje srityje turiu dvidešimties metų praktiką. Supranti, vaikeli, kai tas leitenantas atsivertė tavo dokumentus, viduje jis rado smulkiai sulankstytą penkių šimtų kreditų banknotą. Labai paprasta, ar ne?
- Aš jums grąžinsiu... Tikrai, aš turiu krūvą pinigų...
- Na... - plačiame Tėtuko veide nušvito kiek suglumusi šypsena; jis tik numojo ranka. - Žinai, mes, kaimiečiai...
Arkadija primygtinai nesiūlė.
- O kas, jei jis būtų paėmęs pinigus ir vis vien mane sulaikęs? Ir dar apkaltinęs kyšininkavimu?
- Ir paleidęs iš rankų penkis šimtus kreditų? Aš tuos žmones pažįstu geriau nei tu, vaikeli.
Tačiau Arkadija numanė, kad jis anaiptol ne geriau nei ji pažįsta žmones. Tik ne šituos žmones. Tą naktį, susirangiusi lovoje, ji kruopščiai viską apsvarstė. Ji žinojo, kad joks kyšis nebūtų sukliudęs policijos leitenantui ją sulaikyti, jeigu tai nebūtų buvę suplanuota iš anksto. Jie nenorėjo jos sugauti - ir vis dėlto iš kailio nėrėsi stengdamiesi tai padaryti.
Kodėl? Tam, kad įsitikintų, jog ji tikrai išskrido? Ir išskrido į Trantorą? Ar ta jai padėjusių geraširdžių tamsuolių kaimiečių pora iš tiesų tėra tik įrankiai Antrojo Fondo rankose, tokie pat bejėgiai, kaip ir ji pati?
Tikriausiai taip ir yra!
Bet ar tikrai?
Viskas atrodė taip beprasmiška. Ji neįstengs grumtis su jais. Kad ir ką ji darytų, visai gali būti, jog darys kaip tik tai, ko tiems visagaliams siaubūnams iš jos ir reikia.
Vis dėlto ji privalo juo pergudrauti. Privalo. Privalo! Privalo!

16. Karo pradžia

Dėl priežasties ar priežasčių, nežinomų aprašomojo meto Galaktikos gyventojams, Intergalaktinį Standartinį Laiką apibrėžia pagrindinis matavimo vienetas, vadinamas sekunde - tai yra toks laiko tarpas, per kurį šviesa nuskrieja 299.776 kilometrus. 86.400 sekundžių įprasta laikyti intergalaktine standartine diena, o 365 tokios dienos sudaro intergalaktinius standartinius metus.

Kodėl 299.776?.. Arba 86.400?.. Arba 365?..

Tokia tradicija, atsakys istorikas, įsitikinęs, kad tuo viskas ir paaiškinta. Priežastis - tam tikri mistiniai skaičių ryšiai, tvirtins mistikai, okultistai, numerologai, metafizikai. Priežastis ta, kad gimtojoje žmonijos planetoje tokius santykius lėmė kai kurie natūralūs sukimosi bei kaitos periodai, sakys labai nedaugelis.

Vis dėlto tiksliai šito niekas nežinojo.

Šiaip ar taip, data, kai Fondo kreiseris "Hoberas Melou" susidūrė su Kalgano eskadra, vadovaujama karinio laivo "Bebaimis", ir po to, kai atsisakė įsileisti paieškos grupę, buvo ištaškytas į rūkstančius druzgus, buvo 185; 11.692 G.E. - tai yra 185-oji diena 11.692-aisiais Galaktikos Eros metais; gi Galaktikos Era pradėta skaičiuoti nuo tada, kai į sostą įžengė pirmasis Kemblų dinastijos imperatorius. Ta pati diena taip pat buvo ir 185; 419 A.S. - metai skaičiuojami nuo Seldono gimimo; ir 185; 348 F.M. - atskaitos taškas - Fondo įkūrimo metai. Gi Kalgane ta diena buvo 185; 56 P.P. - metai pradedami skaičiuoti nuo tų, kai Mulas įsteigė Pirmojo Piliečio pareigybę. Žinoma, patogumo dėlei kiekvienu atveju kalendorius buvo sutvarkytas taip, kad dienų skaičiavimas išliktų tas pats, neatsižvelgiant į tai, kurią dieną iš tikrųjų prasidėjo naujoji era.

Be to, milijonuose Galaktikos pasaulių egzistavo ir milijonai vietinių laiko skaičiavimo sistemų, pagrįstų kiekvienos planetos kaimyninių dangaus kūnų judėjimu.

Tačiau nesvarbu, kurį kalendorių beišsirinktum: 185; 11692 - 419 - 348 - 56 - ar kokį kitą, tai buvo kaip tik ta data, kurią vėlesniais laikais paminėdavo istorikai, kalbėdami apie Stetino karo pradžią.

Tačiau daktarui Darelui visa tai nėmaž nerūpėjo. Jam buvo svarbu tik viena: toji įsimintina data jam buvo lygiai trisdešimt antroji diena, kai Arkadija išvyko iš Terminuso.

Ką Darelas turėjo iškęsti per tas dienas, kad išsaugotų bent išorinę ramybę - šito nežinojo niekas.

Vis dėlto Elvetas Semikas manė galįs tai įspėti. Jis buvo jau senas ir mėgdavo sakyti, kad jo neuronų ataugos jau sukalkėjo taip, kad mąstymo procesai tapo nelankstūs ir inertiški. Jis provokavo visuotinę gerokai perdėtą nuomonę, kad jo jėgos jau

baigia išsekti; netgi beveik mėgavosi ja, pirmasis iš to juokdamasis. Tačiau, nors jo regėjimas ir nusilpo, akys matė ne mažiau nei anksčiau; o jo protas, nors ir praradęs lankstumą bei gyvybingumą, nestokojo nei patirties, nei išminties.

Jis tiktai kryptelėjo suspaustas lūpas ir burbtelėjo:

- Kodėl gi tu nieko nesiimi?

Garsas paveikė Darelą it fizinis smūgis, nuo kurio jis krūptelėjo. Jis kimiai ištarė:

- Apie ką mes kalbėjome?

Semikas rimtai žvelgė į jį.

- Tau reiktų kažką daryti dėl mergaitės.

Jo burna klausiamai vyptelėjo, atidengdama retus pageltusius dantis.

Tačiau Darelas šaltai atsiliepė:

- Man rūpi štai kas: ar tu gali gauti reikiamo diapazono Saimso - Molfo rezonatorių?

- Sakiau gi, kad galiu, bet tu nesiklausai...

- Atleisk, Elvetai. Štai kaip viskas yra. Tai, ką mes darome dabar, visai Galaktikai kur kas svarbiau nei Arkadijos saugumo klausimas. Ar bent jau visiems, išskyrus pačią Arkadiją ir mane, bet aš linkęs dėtis prie daugumos. Kokio dydžio bus tas rezonatorius?

Semikas, regis, suabejojo:

- Tikrai nežinau. Galima paieškoti kataloguose...

- Gal gali pasakyti bent apytiksliai? Svers toną? Ar svarą? O gal ilgumo bus per visą kvartalą?

- Ak... aš maniau, tu nori žinoti tiksliai. Ne, tai visai mažas žaisliukas. - Jis parodė pirmąjį nykščio sąnarį. - Maždaug toks.

- Gerai. Ar tu gali padaryti ką nors panašaus į tai?

Darelas paskubomis kažką nubraižė bloknote, kuris gulėjo jam ant kelių, ir padavė brėžinį senajam fizikui. Šis abejodamas užmetė akį, bet paskui nusijuokė.

- Sulaukęs mano metų įsitikinsi, kad tokiame amžiuje smegenys gerokai sukalkėja. Ką tu bandai padaryti?

Darelas sudvejojo. Tą akimirksnį jis beviltiškai troško kokiu nors būdu perimti bičiulio smegenyse įkalintas fizikos žinias, kad nereikėtų minties išreikšti žodžiais. Tačiau norėk nenorėjęs - Darelui teko paaiškinti.

Semikas palingavo galvą.

- Tu niekaip neišsiversi be hiperretransliatorių. Tik jų darbo greitis pakankamai didelis. Be to, jų tau reikės pašėlusiai daug.

- Bet tokį aparatą sukonstruoti įmanoma?

- Taip, žinoma.

- Ar gali surinkti visas jam būtinas dalis? Turėjau omeny - taip, kad niekas neimtų klausinėti? Na, sakykime, pateikdamas viską taip, tarsi tai būtų reikalinga tiesioginiam tavo darbui?

Semikas kilstelėjo viršutinę lūpą.

- Ar galiu gauti penkiasdešimt hiperretransliatorių? Bet juk šitiek aš nesunaudočiau per visą gyvenimą!

- Šiuo metu mes vystome gynybinį projektą. Argi negalėtum sugalvoti kokio nekalto prietaiso, kuriam jų reikėtų? Pinigų mes turime.

- Hmmmm... Gal ir įmanoma ką nors sugalvoti.

- Kokio dydžio būtų gatavas prietaisas?

- Hiperretransliatoriai gali būti mikroskopiniai... dar laidai... vamzdeliai... Didysis Kosmose, juk čia bent keli šimtai mikroschemų!

- Žinau. Tai kokio dydžio?

Semikas parodė rankomis.

- Per didelis, - pareiškė Darelas. - Man reikės pasikabinti jį prie diržo.

Jis lėtai sugniaužė brėžinį į kietą kamuoliuką. Tik tada, kai šis virto vynuogės dydžio gumulėliu, Darelas įmetė jį į peleninę, ir jis, plykstelėjęs balta liepsnele, akimoju išsiskaidė į molekules.

Jis paklausė:

- Kas ten, prie tavo durų?

Semikas pasilenkė virš stalo ir pažvelgė į nedidelį balzganą ekraną, įtaisytą virš skambučio. Jis atsakė:

- Ten tas jaunuolis, Antoras. O su juo ir dar kažkas.

Darelas atstūmė kėdę nuo stalo.

- Semikai, kol kas niekam apie tai neprasitark. Jeigu jie ką nors suuostų, tokia informacija grėstų garantuota mirtimi - kol kas pakaks, jei rizikuosime tik dviem gyvybėmis.

Pelėjas Antoras tarsi pulsuojantis sūkurys įsiveržė į Semiko kabinetą, kuris kažkokiu būdu buvo perėmęs savo šeimininko amžių. Ramiame ir tykiame kambaryje palaidos vasarinės Antoro tunikos rankovės plevėsavo į visas puses, tarsi jis būtų iš lauko atsinešęs vėjo.

Jis tučtuojau pristatė tą, kuris atėjo drauge su juo:

- Daktaras Darelas, daktaras Semikas - Oramas Diridžas.

Antrasis vyriškis buvo labai aukštas. Ilga tiesi nosis suteikė liesam jo veidui kažkokią melancholišką išraišką. Daktaras Darelas ištiesė ranką.

Antoras šyptelėjo.

- Policijos leitenantas Diridžas, - smulkiau paaiškino jis. Ir reikšmingai pridūrė: - Iš Kalgano.

Darelas atsigręžė ir įdėmiai pažvelgė į jaunuolį.

- Policijos leitenantas Diridžas iš Kalgano, - aiškiai tardamas kiekvieną žodį pakartojo jis. - Ir jūs atsivedėte jį čia. Kodėl?

- Todėl, kad jis - paskutinis žmogus, matęs jūsų dukterį Kalgane. Tik nesijaudinkite.

Antoro triumfas per akimirksnį virto išgąsčiu - Darelas šoko ant jo it pašėlęs, kitiems dviem vos pavyko jį sulaikyti. Lėtai ir nelabai švelniai Antoras pasodino daktarą į krėslą.

- Kas jums užėjo? - jaunuolis nužėrė nuo kaktos rusvų plaukų sruogą ir prisėdęs ant stalo krašto ėmė siūbuoti koją. - Maniau, kad ateinu su gera žinia, - susimąstęs pridūrė jis.

Darelas kreipėsi tiesiai į policininką:

- Ką jis turėjo omeny sakydamas, kad jūs - paskutinis žmogus matęs mano dukterį? Ar mano duktė žuvo? Prašau, sakykite tiesiai, be jokių įžangų.

Negera nuojauta suspaudė jam širdį, veide neliko nė lašelio kraujo.

Leitenantas Diridžas be jokių emocijų atsakė:

- "Paskutinis žmogus, matęs ją Kalgane" - labai tiksliai pasakyta. Tiesiog dabar Kalgane jos nebėra. Daugiau aš nieko nežinau.

- Paklausykite, - įsiterpė Antoras. - Tuojau pasakysiu viską tiesiai šviesiai. Meldžiu man atleisti, daktare, jei truputį persistengiau dramatizuodamas. Paprastai jūs atrodote toks abejingas šiam reikalui, kad aš net užmiršau, kad jūs išvis galite turėti jausmų. Visų pirma leiskite pasakyti, kad leitenantas Diridžas yra vienas iš mūsų. Jis gimė Kalgane, tačiau jo tėvas buvo fondietis, priverstas persikelti į tą planetą ir tarnauti Mului. Aš visiškai atsakau už leitenanto ištikimybę Fondui.

Aš užmezgiau su juo ryšį po to, kai mes liovėmės gavę reguliarius Muno pranešimus...

- Kodėl? - karštai pertraukė jį Darelas. - Regis, mes susitarėme, kad į šį reikalą visiškai nesivelsime. Jūs rizikavote ir jų, ir mūsų gyvybėmis.

- Todėl, - ne ką šalčiau atkirto Antoras, - kad aš į šį žaidimą įsitraukiau gerokai anksčiau nei jūs. Todėl, kad Kalgane aš turiu šiokių tokių ryšių, apie kuriuos jūs ničnieko nenutuokiate. Todėl, kad mano veiksmus lemia kur kas gilesnės žinios nei jūsiškės, supratote?

- Man regis, jūs visiškai kuoktelėjote.

- Ar išklausysite mane?

Stojo valandėlė tylos. Darelas nuleido akis.

Antoro lūpose šmėkštelėjo kreiva šypsenėlė.

- Gerai, daktare. Užtruks tik kelias minutes. Pasakykite jam, Diridžai.

Diridžas ramiai prašneko:

- Jei mano žinios teisingos, daktare Darelai, jūsų duktė šiuo metu yra Trantore. Ar bent jau ji turėjo bilietą į Trantorą, kai aš

mačiau ją Rytiniame Kosmouoste. Ją lydėjo tos planetos prekybos atstovas, kuris tvirtino, kad ji - jo dukterėčia. Panašu, kad jūsų duktė per trumpą laiką įsigijo gan keistoką giminaičių kolekciją. Jau antras dėdė per dvi savaites, tiesa? Tasai trantorietis netgi mėgino mane papirkti - matyt, jie mano, kad kaip tik todėl jai ir pavyko išsprūsti, - prisiminęs tai jis niauriai šyptelėjo.

- O kaip ji? Kaip ji jautėsi?

- Kiek galėjau pastebėti, nieko blogo jai neatsitiko. Atrodė išsigandusi, bet dėl to negalima jos smarkiai kaltinti. Ją vaikėsi visas policijos skyrius. Tik iki šiol taip ir nežinau kodėl.

Darelas giliai atsikvėpė - regis, pirmą kartą po keleto minučių. Staiga jis pajuto, kad virpa rankos ir ne be pastangų jas suvaldė.

- Tuomet viskas gerai. O tas prekybos atstovas... kas jis toks? Papasakokite apie jį. Koks jo vaidmuo visame šiame reikale?

- Aš nežinau. Ar jūs ką nors žinote apie Trantorą?

- Kadaise aš ten gyvenau.

- Dabar tai - žemdirbystės pasaulis. Eksportuoja daugiausia gyvulių pašarą ir grūdus. Aukščiausios kokybės! Jų prekė paklausi visoje Galaktikoje. Planetoje yra tuzinas ar du fermerių kooperatyvų, kurių kiekvienas turi atstovų kituose pasauliuose. Jie - gudrūs šunsnukiai, man teko matyti šito tipo bylą. Jis lankėsi Kalgane ir anksčiau, dažniausiai atvyksta su žmona. Nepriekaištingai sąžiningas. Visiškai nekenksmingas.

- Hmmmm... - nutęsė Antoras. - Arkadija juk gimė Trantore, tiesa, daktare?

Darelas linktelėjo.

- Na matote, viskas sutampa. Ji norėjo pasprukti iš planetos - kuo greičiau ir kuo toliau - ir Trantoras tiesiog pats jai pasisiūlė. Jūs taip nemanote?

Darelas paklausė:

- Kodėl gi ji negrįžo čia?

- Tikriausiai ją persekiojo, ir ji nusprendė sumėtyti pėdas.

Daktarui Darelui nebepakako jėgų klausinėti toliau. Ką gi, belieka tikėtis, kad Trantore ji bus saugi - ar bent jau tokia saugi, kokia tik gali būti bet kurioje šios niūrios ir grėsmingos Galaktikos vietoje. Jis pasuko prie durų ir, pajutęs, kaip Antoras lengvai palietė jo rankovę, sustojo, bet neatsigręžė.

- Ar neprieštarausite, jei eisiu drauge su jumis namo, daktare?

- Prašau, - nesusimąstydamas atsakė šis.

Vakare išorinės daktaro Darelo asmenybės ribos - tos, kuriomis jis susisiekdavo su kitais žmonėmis - vėl kiek atsigavo. Vakarienės jis atsisakė ir su karštligišku atkaklumu kibo į darbą, colis po colio skverbdamasis į painią encefalografinės analizės matematiką.

Tik prieš pat vidurnaktį jis vėl įžengė į svetainę.

Pelėjas Antoras vis dar buvo čia, minkydamas televizoriaus valdymo pultą. Išgirdęs žingsnius už nugaros jis grįžtelėjo per petį.

- Sveiki! - prašneko jis. - Dar nemiegate? Ištisas valandas vargstu su televizoriumi, bandydamas surasti ką nors kita nei vien žinių laidas. Panašu, kad Fondo kreiseris "Hoberas Melou" kažkur įstrigo ar nukrypo nuo kurso. Apie jį nieko negirdėti, ryšys nutrūkęs.

- Tikrai? Ir ką jie įtaria?

- O kaip jūs manote? Kalgano gudrybės. Girdėjau keletą pranešimų, kad tame kosminės erdvės sektoriuje, iš kur paskutinįsyk gauti "Hobero Melou" signalai, buvo pastebėti Kalgano laivai.

Darelas gūžtelėjo pečiais; Antoras abejodamas pasitrynė kaktą.

- Klausykite, daktare, - pratarė jis, - kodėl gi jums neišvykus į Trantorą?

- Ko man ten vykti?

- Tiesiog čia jūs mums jau niekuo nebegalite praversti. Jūs atrodote tarsi nesavame kailyje. O išvykdamas į Trantorą irgi galėtumėte padėti siekti tikslo. Senoji Imperijos biblioteka, kurioje saugomi visi Seldono suvažiavimo protokolai, juk ten...

- Ne! Biblioteka jau išnaršyta - ir niekas nieko ten nepešė.

- Tačiau kadaise Eblingui Misui ji net labai pravertė...

- Iš kur jūs žinote? Taip, tiesa, jis sakė suradęs Antrąjį Fondą, o po penkių sekundžių mano motina jį nužudė, nes tai buvo vienintelis būdas sulaikyti jį, kad netyčiomis neišduotų paslapties Mului. Bet tuo pačiu, užmušdama Misą, ji atėmė iš mūsų ir bet kokią galimybę sužinoti, ar jis tikrai išsiaiškino, kur slepiasi Antrasis Fondas. Šiaip ar taip, vėliau tuos įrašus studijavo daugelis, ir niekam nepavyko išgliaudyti tiesos.

- Jeigu prisimenate, Eblingas Misas dirbo nuolat stimuliuojamas Mulo impulsų...

- Aš irgi tai žinau, tačiau dėl tos pačios priežasties Miso sąmonė buvo anaiptol ne normalios būklės. Argi jūs arba aš ką nors nutuokiame apie sąmonę, kurią emociškai kontroliuoja svetimas asmuo, apie jos savybes; ar mes ką nors žinome apie jos privalumus bei trūkumus? Šiaip ar taip, į Trantorą aš net nesiruošiu.

Antoras suraukė antakius.

- Iš kur tokia pagieža? Aš tiesiog pasiūliau tai kaip... Didysis Kosmose, aš visiškai jūsų nesuprantu! Atrodote pasenęs dešimčia metų. Akivaizdu, kad šiuo metu išgyvenate tikrą pragarą. Nieko vertingo čia nebeįstengiate nuveikti. Jūsų vietoje aš tučtuojau keliaučiau ten ir parsigabenčiau mergaitę.

- Būtent! Lygiai taip pat pasielgčiau ir aš pats. Kaip tik todėl to ir nedarysiu! Paklausykite, Antorai, ir pamėginkite suprasti.

Jūs - mes abu - žaidžiame su tokiomis jėgomis, kurių įveikti tikrai nepajėgsime. Jei bent valandėlei nusiraminsite ir šaltakraujiškai viską apsvarstysite, suprasite, kad tai tiesa, nesvarbu, ką šaukia jūsų jausmai donkichotiškumo priepuolių akimirkomis.

Jau penkiasdešimt metų mes žinome, kad Antrasis Fondas yra tiesioginis Seldono matematikos palikuonis ir mokinys. O tai reiškia - ką jūs ir pats puikiai žinote - kad Galaktikoje neatsitinka ničnieko, kas nebūtų jų apskaičiuota. Mums visas gyvenimas yra atsitiktinumų virtinė, ir mes reaguojame į juos improvizacijomis. Jiems gi visa kas yra tikslinga, o priežastis ir pasekmes dera apskaičiuoti iš anksto.

Tačiau ir jie turi silpnybių. Jų darbas remiasi statistika, taigi tik didelių žmonių masių veiksmai yra išties numatomi ir neišvengiami. Gi kokią rolę aš - individas - atlieku numatytoje istorijos tėkmėje - šito net nenumanau. Galbūt man nė neskirtas koks nors konkretus vaidmuo, nes individams Planas palieka neapibrėžtumo teisę ir laisvą valią elgtis taip, kaip jiems patinka. Tačiau aš esu ganėtinai svarbus asmuo, tad jie - suprantate, jie - galėjo apskaičiuoti bent jau tikėtiną mano reakciją. Todėl aš ir stengiuosi elgtis priešingai, nes nepasitikiu savo impulsais, savo troškimais, savo tikėtinomis reakcijomis.

Verčiau jau tegul jie suka galvas dėl netikėtų mano reakcijų. Taigi aš lieku čia, nors visa širdimi trokštu išvykti. Ne! Aš lieku čia, nes nors visa širdimi trokštu išvykti.

Jaunuolis rūgščiai šyptelėjo.

- Jūs pats nepažįstate savosios sąmonės taip, kaip, ko gero, pažįsta jie. Pamėginkime įsivaizduoti: o jeigu jie, pažinodami jus ir iš anksto numatydami jūsų mąstymo vingius, kaip tik ir remsis tuo, ką jūs laikote - pabrėžiu: laikote! - netikėta reakcija?

- Tokiu atveju išeities išvis nėra. Mat jeigu remdamasis jūsų išsakytomis prielaidomis aš vis dėlto iškeliausiu į Trantorą, visai galimas dalykas, kad jie bus numatę ir tai. Užburtas pergudravimo - perpergudravimo - perperpergudravimo ratas. Kad ir kiek jame sukčiausi, įmanomi variantai vis vien lieka du: išvykti arba pasilikti. Sunku patikėti, kad jie sumaizgė tokią painiavą ir nuviliojo mano dukterį per pusę Galaktikos vien tam, kad aš pasilikčiau ten, kur esu - juk aš beveik garantuotai ir likčiau čia, jeigu jie nė piršto nepakrutintų. Vadinasi, jie tikriausiai siekia mane iš čia iškrapštyti. Išvada - aš pasilieku.

Be to, Antorai, anaiptol ne viską šiame pasaulyje lemia Antrojo Fondo pirstelėjimas; ne visi įvykiai yra jų timpčiojimo už virvučių pasekmė. Gali būti ir taip, kad dėl Arkadijos klajonių jie niekuo dėti - ir gali būti, kad Trantore jai nė plaukas nuo galvos nenukris, o mes visi pražūsime.

- Ne, - aštriai paprieštaravo Antoras. - Jūs nukrypote nuo pėdsako.

- Galite kažkaip kitaip visa tai paaiškinti?
- Galiu. Jeigu mane išklausysite.
- Kalbėkite. Kantrybės aš turiu į valias.
- Ką gi... Ar jūs gerai pažįstate savo dukterį?
- O kiek vienas asmuo išvis gali pažinti kitą? Akivaizdu, kad mano nuomonė anaiptol ne visada atitinka tikrovę.
- Lygiai tą patį galiu pasakyti ir aš; tikriausiai mano nuomonė dar toliau nuo tiesos nei jūsiškė. Tačiau aš bent jau pažvelgiau į Arkadiją šviežiomis akimis. Taigi pirma: ji yra mažytė laukinė romantikė, vienintelis dramblio kaulo bokšte užsidariusio mokslininko vaikas, užaugęs nerealioje aplinkoje, kupinoje knygų - filmų bei televizijos serialų romantikos. Ji gyvena keistame ir paslaptingame vaizduotės pasaulyje, fantazuodama apie šnipinėjimą bei intrigas. Antra: ji - tikrai protingas vaikas; šiaip ar taip, pakankamai protinga ir gudri, kad apmulkintų mus. Ji kruopščiai apgalvojo planą, kaip nuklausyti pirmąjį mūsų pasitarimą - ir tai jai pavyko. Ji kruopščiai apgalvojo planą, kaip išvykti į Kalganą drauge su Munu - ir tai jai pavyko. Ir trečia: ji tiesiog garbina savo senelę - jūsų motiną - kaip didvyrę, įveikusią Mulą.

Iki šiol viskas teisingai, ar ne? Gerai, tuomet galiu tęsti. Priešingai nei jūs, aš išklausiau visą leitenanto Diridžo raportą, be to, turiu nemažai informacijos šaltinių Kalgane, ir visi jie patikrinti. Pavyzdžiui, mes žinome, kad per pirmąjį susitikimą su Homiru Munu Kalgano valdovas griežtai atsisakė suteikti jam leidimą apsilankyti Mulo rūmuose. Tačiau nelauktai netikėtai jis tą leidimą davė - po to, kai Arkadija pasišnekėjo su ponia Kelija, labai artima Pirmojo Piliečio drauge.

Darelas jį pertraukė:
- Iš kur jūs visa tai žinote?
- Visų pirma, Diridžas apklausė Muną - policija tikėjosi, kad jo suteiktos žinios padės aptikti Arkadiją. Be abejo, mes turime visą klausimų bei atsakymų protokolą.

Dabar gi pasvarstykime apie pačią ponią Keliją. Rūmuose sklando gandai, esą Stetinui ji jau gerokai nusibodusi - tačiau pagrįsti tuos gandus faktais būtų gana sunku. Jos nepakeičia jokia kita mergina, ji sugeba pakoreguoti valdovo nuomonę taip, kad šis, dar ką tik uždraudęs Munui įžengti į Mulo rūmus, tuoj pat tą daryti leidžia - ir tai dar anaiptol ne viskas! Ne kas kitas, o ponia Kelija visiškai atvirai suorganizuoja Arkadijos pabėgimą. Geras tuzinas kareivių, saugojusių Stetino dvarą, paliudijo paskutinįjį vakarą matę abi moteris drauge. Ir vis tiek ponia Kelija lieka nenubausta! Nepaisant netgi to fakto, kad, bent iš pažiūros, Arkadijos paieškoms tikrai buvo nepagailėta pastangų.
- Jūs užliejote mane ištisu srautu pabiros informacijos. Kokios gi išvados?

- Arkadijos pabėgimas buvo suorganizuotas.

- Ką aš ir sakiau.

- Bet aš dar kai ką pridursiu. Tikriausiai Arkadija suprato, kad visa tai suorganizuota - mažoji gudrioji Arkadija, kuri visa kur matė tikras ar įsivaizduotas intrigas, perprato ir šią; o toliau mąstė labai panašiai kaip jūs. Jie siekė, kad ji grįžtų į Fondą - gi ji, užuot pasielgusi taip, kaip norėjo jie, spruko į Trantorą. Kodėl gi į Trantorą?

- Nagi, kodėl?

- Ogi todėl, kad Beita Darel, jos išgarbintoji senelė, kadaise, kai pati turėjo bėgti, atsidūrė kaip tik ten! Sąmoningai ar nesąmoningai Arkadija pasekė jos pėdomis. Aš net galvoju... ar tik ne nuo to paties priešo ji ir bėgo?

- Nuo Mulo? - sarkastiškai, bet vistik mandagiai paklausė Darelas.

- Žinoma, ne nuo Mulo. Turėjau omeny - nuo priešo, su kurio mentalitetu nepajėgė kovoti. Ji bėgo nuo Antrojo Fondo arba tos jo įtakos, kurią aptiko Kalgane.

- Apie kokią įtaką jūs kalbate?

- Nejaugi manote, kad Kalganas apsaugotas nuo tos visa kur esančios grėsmės? Vienaip ar kitaip mes abu priėjome tą pačią išvadą: Arkadijos pabėgimas buvo suorganizuotas. Teisingai? Jos ieškojo ir ją surado, tačiau tyčia leido išsmukti - tuo pasirūpino Diridžas. Diridžas, suprantate? Bet kaipgi galėjo taip atsitikti? Labai paprastai: Diridžas - mūsiškis. Bet iš kurgi jie galėjo tai žinoti? Nejaugi vylėsi, kad Diridžas štai ims ir be jokios priežasties taps išdaviku? Kad ims ir spjaus Stetinui į barzdą? Ką pasakysite, daktare?

- Dabar jūs jau tvirtinate, kad jie iš tiesų norėjo vėl ją sučiupti. Tiesą sakant, aš mažumą pailsau, Antorai. Baikite savo prakalbą, aš jau norėčiau gulti.

- Mano prakalba beveik baigta, - Antoras pasirausė vidinėje kišenėje ir ištraukė nedidelį pluoštelį fotografinių įrašų. Tai buvo jau pažįstamos encefalogramų kreivės.

- Diridžo smegenų bangos, - nerūpestingai pareiškė Antoras. - Encefalograma daryta jam jau grįžus iš Kalgano.

Darelas net plika akimi įžiūrėjo tai, ką norėjo parodyti Antoras. Kai pakėlė galvą, jo veidas buvo papilkėjęs.

- Jis kontroliuojamas, - pratarė Darelas.

- Būtent. Jis leido Arkadijai pabėgti ne todėl, kad buvo mūsų žmogus, o todėl, kad jau priklausė Antrajam Fondui.

- Net sužinojęs, kad ji keliauja ne į Terminusą, o į Trantorą?

Pelėjas Antoras gūžtelėjo pečiais.

- Jis buvo užprogramuotas taip, kad ją paleistų. Improvizuoti pats jis nebegalėjo. Jis juk tebuvo tik įrankis. Tiesiog Arkadija pasielgė taip, kaip užvis mažiausiai buvo galima tikėtis, tad yra

vilčių, kad ji šiuo metu saugi. Ar bent jau saugi tol, kol Antrasis Fondas įvertins pasikeitusią situaciją ir pakoreguos savo planus...

Jis nutilo. Vaizdo aparatūros ekrane sužybčiojo švieselė. Sklisdama nepriklausoma elektros grandine ji informavo, kad esama kažkokių ypatingos svarbos žinių. Darelas irgi ją pastebėjo ir paklusdamas per ilgus metus išsiugdytam įpročiui mechanišku judesiu įjungė aparatą. Įjungti pataikė ties viduriu sakinio, tačiau net nesulaukę jo pabaigos jie jau žinojo, kad buvo surastas kreiseris "Hoberas Melou", tiksliau, tai, kas iš jo liko, ir kad Fondas beveik po pusšimčio metų pertraukos vėl kariauja.

Antoras sukando dantis.

- Ką gi, daktare, jūs pats girdėjote. Kalganas puola. O jį, kaip žinome, kontroliuoja Antrasis Fondas. Ar dabar jūs jau paseksite savo dukters pavyzdžiu ir iškeliausite į Trantorą?

- Ne. Aš rizikuosiu. Čia.

- Daktare Darelai, matau, jūs nesate toks išmintingas kaip jūsų duktė. Net nebežinau iki kokios ribos jumis galima pasitikėti.

Valandėlę jis ilgu įdėmiu žvilgsniu gręžė Darelą, o paskui išėjo nebeprataręs nė žodžio.

Darelas pasiliko kamuojamas abejonių ir - beveik - apimtas nevilties.

Ekrane, į kurį niekas nebežiūrėjo, mirguliavo garsų ir vaizdų maišalynė. Ėjo nervinga, kvapą gniaužianti transliacija, su visomis smulkmenomis informuojanti apie pirmąją karo tarp Kalgano ir Fondo valandą.

17. Karas

Fondo meras bejėgiškai perbraukė ranka plaukų žiedą, supantį blizgančią plikę, ir atsiduso:

- Tiek metų praradome, neišnaudojome šitiek galimybių... Aš nieko nekaltinu, daktare Darelai, tačiau mes nusipelnėme pralaimėjimo.

Darelas tyliai atsakė:

- Nematau priežasties, dėl kurios šiomis aplinkybėmis turėtume prarasti pasitikėjimą savimi.

- Prarasti pasitikėjimą savimi! Prarasti pasitikėjimą savimi! O Galaktika! Daktare Darelai, kuo gi pasiūlysite pagrįsti kokį nors kitą požiūrį? Eikit šen, užmeskite akį...

Meras pusiau nusivedė, pusiau nusitempė Darelą prie skaidraus ovalo, grakščiai besisupančio ant mažytės jėgos laukų atramos. Vos merui palietus ranka, ovalas nušvito - jo viduje sumirgėjo trijų matmenų tikslus dvigubos Galaktikos spiralės atvaizdas.

- Geltona spalva, - susijaudinęs paaiškino meras, - ženklina tą kosmoso regioną, kurį kontroliuojame mes; raudona - Kalgano kontroliuojama teritorija.

Darelas išvydo purpurinį rutulį, sugniaužtą geltoname kumštyje; geltonas žiedas supo jį iš visų pusių, išskyrus tą, kuri buvo atsigręžusi į Galaktikos centrą.

- Galaktografija, - kalbėjo meras, - ir yra pikčiausias mūsų priešas. Mūsų admirolai atvirai kalba apie kone beviltišką strateginę mūsų poziciją. Štai, pažvelkite. Priešas turi daugybę vidinių ryšio linijų. Jo jėgos sutelktos; jis vienodai lengvai gali sutikti mus iš bet kurios pusės. Jis gali apsiginti, panaudodamas minimalias pajėgas.

Tuo tarpu mūsų teritorija labai išsklaidyta. Vidutiniai atstumai tarp gyvenamų sistemų Fondo ribose beveik triskart viršija atstumus, skiriančius Kalganui pavaldžius pasaulius. Štai, pavyzdžiui, nuotolis nuo Santano iki Lokrio mums - du tūkstančiai penki šimtai parsekų, jeigu keliausime vien savo teritorija. Tuo tarpu jiems - tik aštuoni šimtai parsekų.

Atsiliepė Darelas:

- Aš visa tai suprantu, pone.

- Tačiau nesuprantate, kad tai reiškia neišvengiamą mūsų pralaimėjimą.

- Karo baigmę lemia ne vien atstumai. Aš tvirtinu, kad mes negalime pralaimėti. Tai tiesiog neįmanoma.

- Kokiu pagrindu jūs šitaip tvirtinate?

- Aš remiuosi savo paties Seldono Plano interpretacija.

- Ak. - Meras perkreipė lūpas ir pliaukštelėjo už nugaros sunertomis rankomis. - Vadinasi, ir jūs tikitės mistinės Antrojo Fondo pagalbos?

- Ne. Mus išgelbės neišvengiamumas... be to, žinoma, drąsa ir atkaklumas.

Tačiau, nors iš pažiūros ir visiškai pasitikėdamas savimi, jis vis dar svarstė...

O kas, jei...

Tarkime... O kas, jei Antoras sakė tiesą? Jei Kalganas - tiesioginis mentalinių burtininkų įrankis? O kas, jeigu jų tikslas - nugalėti ir sunaikinti Fondą?.. Ne! Šito negali būti! Būtų absoliučiai beprasmiška!

Ir vis dėlto...

Jis karčiai šyptelėjo. Visuomet tas pats. Visuomet tenka žvelgti į matinį granito luitą, kuris priešui yra skaidrut skaidrutėlis!

Tą pačią galaktografinės situacijos bylojamą tiesą suvokė ir Stetinas.

Kalgano valdovas stovėjo priešais Galaktikos modelį - lygiai tokį pat, kokį analizavo meras ir Darelas. Skirtumas buvo tik vienas - ten, kur meras raukėsi, Stetinas šypsojosi.

Masyviam jo stotui labai tiko įspūdinga, prašmatni admirolo uniforma. Įstrižai krūtinės, nuo dešiniojo peties iki juosmens driekėsi purpurinė Mulo Ordino juosta - apdovanojimas, gautas iš ankstesniojo Pirmojo Piliečio, kurį jis, Stetinas, prieš šešis mėnesius pakeitė ne visai taikiais metodais. Ant kairiojo peties tūkstančiais atšvaitų mirguliavo sidabro žvaigždė su dviem kometomis ir dviem kardais.

Jis kalbėjosi su septyniais vyrais - šešiais generalinio štabo nariais, kurių uniformos prašmatnumu ne ką tenusileido jo paties apdarui, ir Pirmuoju Ministru - gerokai pražilusiu, liesu ir blankiu, spindėjimo visiškai užgožtu pilkšvu voratinkliu.

Stetinas kalbėjo:

- Man regis, sprendimas akivaizdus. Mes galime laukti. Jiems kiekviena diena bus tik dar vienas smūgis kovinei dvasiai. Jeigu jie bandys ginti kiekvieną savo karalijos sklypelį, turės labai smarkiai išsklaidyti pajėgas, o tuomet mes galėsime smogti dviejose vietose vienu metu - štai čia ir čia.

Jis parodė kryptis Galaktikos modelyje - dvi skaisčiai baltos strėlės šovė iš raudono kamuolio, perrėždamos jį gniaužiantį geltoną kumštį ir glaudžiu lanku atkirsdamos Terminuso planetą iš abiejų pusių.

- Tokiu būdu mes suskaldysime jų laivyną į tris dalis, kurių kiekvieną galėsime sunaikinti atskirai. Jei jie bandys sutelkti pajėgas, turės savo noru atsisakyti dviejų trečdalių savo teritorijų, o tada jiems tikriausiai iškils dar ir maišto pavojus.

Stojo tyla, kurią nutraukė plonas, vienišas Pirmojo Ministro balsas.

- Per šešis mėnesius, - pasakė jis, - Fondas taps šešiais mėnesiais stipresnis. Jų ištekliai, kaip mes visi puikiai žinome, gerokai didesni nei mūsiškiai; jų laivynas skaitlingesnis, o gyvosios jėgos jie turi be galo, be krašto. Manding, kirsti staigų smūgį būtų saugiau.

Vis dėlto jo balsas buvo užvis mažiausiai įtakingas iš visų susirinkusiųjų. Valdovas Stetinas nusišypsojo ir atlaidžiai numojo ranka.

- Šeši mėnesiai - o jei prireiks ir vieneri metai - mums ničnieko nekainuos. Fondo žmonės kaip reikiant pasiruošti negali - tam jie tiesiog nepajėgūs ideologiškai. Jų filosofijoje giliai įsišaknijęs įsitikinimas, kad lemiamu momentu išnirs Antrasis Fondas ir juos išgelbės. Bet juk ne šį kartą, a?

Kambaryje susibūrę vyrai neramiai sušurmuliavo.

- Kaip matau, visi jūs stokojate pasitikėjimo savo jėgomis, - šaltai pareiškė Stetinas. - Nejaugi būtina dar kartą persakyti Fon-

de infiltruotų mūsų agentų pranešimus ar vėl pakartoti, ką išsiaiškino ponas Homiras Munas - Fondo agentas, kuris dabar... eee... tarnauja mums? Skelbiu pertrauką, ponai.

Stetinas sugrįžo į asmeninius savo kambarius vis dar tebesišypsodamas. Retsykiais jis susimąstydavo apie tąjį Homirą Muną. Toks keistas skystablauzdis tipelis... Žinoma, į jį sudėtų ankstyvųjų vilčių jis nepateisino. Tačiau vis pažerdavo labai įdomios ir įtikinančios informacijos - ypač jam atsirišdavo liežuvis Kelijos akivaizdoje.

Stetinas nusišypsojo plačiau. Ta nusipenėjusi kvaiša vis dėlto dar gali šiam tam praversti. Šiaip ar taip, ji išviliodavo iš Muno kur kas daugiau žinių nei pats Stetinas, o pastangų jai prireikdavo gerokai mažiau. Tad kodėl gi neatidavus jos Munui? Stetinas suraukė kaktą. Kelija. Ji ir tas kvailas jos pavydas. Didysis Kosmose! Jei taip jis tebeturėtų tą merguželę Darel... Kodėl gi jis nesutrynė Kelijos į miltus už tokius darbus?

Priežasties jis taip ir neįstengė suvokti.

Galbūt todėl, kad ji gebėjo kuo puikiausiai sutarti su Munu. Pavyzdžiui, kaip tik Munas, jos prašomas, prasitarė, kad, bent jau Mulo įsitikinimu, jokio Antrojo Fondo išvis nėra. O admirolams padrąsinimo išties reikėjo...

Stetinas būtų mielai paskelbęs šio teiginio įrodymus, tačiau nesiryžo - verčiau jau tegul Fondas tikisi tos mistinės pagalbos, kuri niekada neateis. Ar tik ne Kelija pakišo tokią mintį? Taip, iš tiesų. Ji sakė...

Nesąmonė! Ji nieko negalėjo sakyti.

Ir vis dėlto...

Stetinas papurtė galvą, kad praskaidrėtų mintys, ir susimąstė apie ką kita.

18. Pasaulio šmėkla

Trantoras buvo griuvėsių pasaulis, bet čia po truputį jau kalėsi atgimimo daigai. Tarsi apsiblausęs brangakmenis gluminančios saulių daugybės apsidėje pačiame Galaktikos centre - tarp dosnia ranka beprasmiškai pažertų skaitlingų žvaigždžių sankaupų bei spiečių - jis pakaitomis kliedėjo praeitimi ir svajojo apie ateitį.

Buvo tokie laikai, kai iš metalu kaustyto jo paviršiaus driekėsi nesuskaičiuojami, neapčiuopiami kontrolės kaspinai, pasiekiantys net atokiausius žvaigždžių karalijos pakraščius. Visa planeta buvo vienas neaprėpiamas miestas, talpinantis savy keturis milijardus administratorių - didžiausia sostinė iš visų kada nors egzistavusių.

Tačiau vis spartėjantis Imperijos irimo procesas galų gale pasiekė ir Trantorą, o prieš šimtą metų čia įsisiautėjusio Didžiojo Griovimo metu silpstančios jo galios neatlaikė savo pačių jėgos ir palūžo amžiams. Visa griaunantis mirties uraganas sulaužė ir sutrupino visą planetą supusį metalo kiautą, paversdamas jį skausminga buvusios didybės parodija.

Likusieji gyvi trantoriečiai ėmė tyčia ardyti milžiniškus metalo lakštus ir pardavinėti juos kitoms planetoms, mainyti į sėklą ir gyvulius. Vėl buvo atidengti dirvos plotai, ir planeta grįžo į pradžių pradžią. Vis labiau plečiantis primityvios žemdirbystės plotams, ji ilgainiui ėmė užmiršti sudėtingą ir didingą savo praeitį.

Gal būtų ir visai ją užmiršusi, jei ne tebestūksantys kvapą gniaužiantys griuvėsiai, orioje ir kartėlio kupinoje tyloje vis dar remiantys dangų sutrupėjusių bokštų liekanomis.

Su virpuliu širdyje Arkadija žvelgė į metalinį horizonto kraštą. Kaimelis, kuriame gyveno Palveriai, jai tebuvo tik būrelis krūvon susispietusių namukų - mažas ir primityvus. Iš visų pusių jį supo auksinių pribrendusių kviečių juostomis geltonuojantys laukai.

Tačiau kažkur nelabai toli, tuojau už horizonto, tebeglūdėjo praeities prisiminimai, vis dar švytintys neblėstančiu spindesiu, liepsnojantys akinančiais atspindžiais ten, kur aukštumas nutvieksdavo Trantoro saulė. Per tuos kelis Trantore praleistus mėnesius Arkadija kartą ten lankėsi. Ji užsiropštė suskilinėjusiu, bet tarpais vis dar glotniu šaligatviu ir ryžosi įkelti koją į tylias, dulkėmis nuklotas konstrukcijas, kurias apšvietė pro plyšius sutrupėjusiose sienose bei pertvarose prasismelkiantys saulės spinduliai.

Tai buvo tiesiog sustingęs širdies skausmas. Tai buvo šventvagystė.

Po to karto Arkadija tik ilgesingai žvilgčiojo tenlink. Ji nebedrįso dar kartą trikdyti tos mąslios, amžinos ir didingos tylos.

Arkadija žinojo: kažkur šiame pasaulyje ji ir gimė - kažkur netoli senosios imperinės bibliotekos, paties tikriausio Trantoro visame Trantore, šventovių šventovės, šventyklų šventyklos! Biblioteka! Tik ji viena visoje didžiulėje planetoje išliko nenukentėjusi netgi per Didįjį Griovimą, ištisą šimtmetį dunksojo tarp griuvėsių sveikutėlė ir nepaliesta, tarsi sviesdama iššūkį Visatai.

Ten Haris Seldonas ir jo grupė išaudė neįtikėtiną savo voratinklį. Ten Eblingas Misas išgliaudė paslapčių paslaptį ir sustingo, praradęs amą iš neapsakomos nuostabos, o po akimirkos žuvo, kad paslapties nesužinotų tasai, kuriam nederėjo jos žinoti.

Ten, imperinėje bibliotekoje, jos, Arkadijos, seneliai gyveno ištisus dešimt metų - iki pat Mulo mirties, po kurios jau galėjo sugrįžti į atgimstantį Fondą.

Ten, į imperinę biblioteką nukeliavo ir jos tėvas drauge su jauna savo nuotaka. Ten ir jis mėgino surasti žinių apie Antrąjį Fondą, bet jam nepavyko. Ten gimė Arkadija, ten mirė jos motina.

Ji labai norėjo apsilankyti bibliotekoje, tačiau Primas Palveris tik papurtė apskritą savo galvą:

- Biblioteka - už tūkstančių mylių nuo čia, Arkade, o mes turime šitiek darbo. Be to, nėra gerai trikdyti jos ramybę. Žinai gi, tai šventovė...

Tačiau Arkadija sumojo, kad jis nė už ką nelinkęs kelti koją į biblioteką - tai buvo tas pats atvejis, kaip ir su Mulo rūmais. Vėl ta pati prietaringa baimė: dabarties nykštukai tiesiog nedrįso liesti praeities milžinų relikvijų.

Vis dėlto būtų tiesiog siaubinga niurnėti už tai ant to mažo juokingo žmogeliuko. Trantore Arkadija gyveno jau beveik tris mėnesius, ir visą tą laiką juodu - Tėtukas ir Mamukas - buvo jai tokie nuostabiai geri...

O kuo ji gali jiems atsilyginti? Nebent įtraukti juos į visuotinį žlugimą? Ar ji perspėjo juos esanti paženklinta sunaikinimo žyme? Ne! Ji tiesiog leido jiems imtis mirtinai pavojingo jos globėjų vaidmens...

Sąžinė graužė ją be jokio gailesčio - bet argi ji turėjo kokią nors kitą išeitį?

Arkadija nenoriai sliūkino laiptais žemyn pusryčiauti. Ją pasiekė iš apačios sklindantys balsai.

Atlošęs storą kaklą, Primas Palveris užsikišo servetėlę už marškinių apykaklės ir neslėpdamas pasitenkinimo ištiesė ranką prie virtų be lukštų kiaušinių.

- Vakar buvau mieste, Mamuk, - prašneko jis manipuliuodamas šakute ir kone nurydamas žodžius drauge su milžinišku kąsniu.

- Kas girdėti mieste, Tėtuk? - abejingai paklausė Mamukas, atsisėsdama, aštriu žvilgsniu apmesdama stalą ir vėl pakildama paduoti druskos.

- A, nieko gero. Iš Kalgano apylinkių atvyko laivas ir atgabeno vietinių laikraščių. Ten vyksta karas.

- Karas! Šit kaip! Tegul jie visi ten nusisuka sprandus, jei galvose nebeturi nė kruopelytės smegenų! Beje, ar tau jau atėjo čekis? Tėtuk, kartoju tau dar sykį. Perspėk tą sukriošėlį Koskerį, kad tai - ne vienintelis kooperatyvas pasaulyje. Blogai jau ir tai,

kad jie moka tau tiek, jog man ir draugams gėda pasakyti - tačiau galėtų bent jau mokėti laiku!

- Laiku - šmalaiku, - susierzinęs burbtelėjo Tėtukas. - Et, nešnekėk man visokių niekų prie pusryčių stalo, nes kąsnis įstrigs gerklėje!

Jis išliejo susitvenkusį pyktį ant sviestu apteptos duonos riekelių, negailestingai jas naikindamas. Paskui jau kiek santūriau pridūrė:

- Kalganas ir Fondas taršo vienas kitam skudurus. Jau du mėnesius kariauja.

Jis patrynė vienus į kitus abiejų rankų krumplius, pašaipiai vaizduodamas kosminį mūšį.

- Hmmmm... Kas gi ten vyksta?

- Fondo padėtis bloga. Ką gi, tu juk pati matei, kas dedasi Kalgane - kareivių knibždėte knibžda. Jie buvo pasiruošę. Gi Fondas - ne, taigi - buuuum!

Staiga Mamukas padėjo šakutę ir sušnypštė:

- Kvailys!

- Ką?

- Plačiagerklis bukagalvis! Ilgas tavo liežuvis tik makaluoja ir makaluoja!

Ji paskubomis parodė akimis, ir atsigręžęs per petį Tėtukas išvydo tarpduryje sustingusią Arkadiją.

Ji pratarė:

- Fondas kariauja?

Tėtukas bejėgiškai pažvelgė į Mamuką ir - kur dėsies - linktelėjo.

- Ir pralaimi?

Jis vėl linktelėjo.

Arkadija pajuto dusinantį gniutulą gerklėje ir lėtai žengė prie stalo.

- Viskas baigta? - pakuždomis paklausė ji.

- Baigta? - apsimestinai nuoširdžiai perklausė Tėtukas. - Kas pasakė, kad viskas baigta? Kare gali nutikti daugybė visokiausių dalykų. Ir... Ir...

- Sėskis, mieloji, - guosdama pakvietė Mamukas. - Niekam nedera šnekėti prieš pusryčius. Negali juk žmogus gerai jaustis, kai žarna žarną ryja.

Arkadija nekreipė į ją dėmesio:

- Ar kalganiečiai jau išsilaipino Terminuse?

- Ne, - rimtai atsakė Tėtukas. - Tai praėjusios savaitės naujienos - Terminusas vis dar laikėsi. Tikrai taip. Sakau tau tiesą. Be to, Fondas tebėra stiprus. Gal nori, kad surasčiau tau tuos laikraščius?

- Taip!

Ji kibo į laikraščius čia pat, prie stalo, tuo pačiu prarydama ir vieną kitą stringantį kąsnį. Jos akys apsiblausė. Santanis ir Korela kapituliavo - netgi be kovos. Fondo laivyno eskadra pateko į spąstus retai žvaigždžių prisėtame Ifnio sektoriuje - ir buvo nušluota kone iki paskutinio laivo.

Tad dabar Fondas vėl egzistavo Keturiose Karalystėse - senojoje šerdyje, toje pačioje teritorijoje, kurią suvienijo pirmasis Fondo meras Salvoras Hardinas. Tačiau Fondas vis dar tebekariavo... ir vis dar, ko gero, tebeturėjo šansą laimėti... ir dar - ji privalo perspėti savo tėvą. Jos žodžiai trūks plyš turi kokiu nors būdu pasiekti jo ausį! Žūtbūt!

Bet kaip? Nuo tėvo ją skiria karo zona...

Po pusryčių ji paklausė Tėtuko:

- Ar jūs ketinate netrukus vykti į kitą misiją, ponas Palveri?

Tėtukas pusiaugula sėdėjo milžiniškame krėsle, pastatytame pievutėje priešais namus, ir šildėsi saulėje. Tarp riebių jo pirštų smilko storas cigaras. Jis priminė palaimingai drybsantį kudlotą šunį.

- Misiją? - tingiai perklausė jis. - Kas žino? Dabar man visai puikios atostogos, ir jos dar nesibaigė. Tad kam kalbėti apie kažkokias naujas misijas? Tau neramu, Arkade?

- Ne. Man čia labai patinka. Jūs abu man tokie geri - jūs ir ponia Palver.

Jis rankos mostu nušlavė jos žodžius šalin.

Arkadija pridūrė:

- Aš galvojau apie karą.

- Verčiau negalvok apie jį. Ką gi tu gali padaryti? O jeigu nieko negali pakeisti, ar verta kamuoti save tokiomis mintimis?

- Aš mąsčiau apie tai, kad Fondas, regis, prarado daugumą savo žemės ūkio planetų. Tikriausiai dabar jiems tenka smarkiai riboti maisto davinius.

Tėtukas, regis, pasijuto nelabai jaukiai.

- Nesirūpink. Viskas bus gerai.

Tačiau Arkadija nė nesiklausė.

- Norėčiau sugalvoti kokį nors būdą tiekti jiems maisto produktus, štai kas. Jūs gi žinote, kad po Mulo mirties Fondas sukilo, ir kurį laiką Terminusas buvo taip pat izoliuotas - generolas Hanas Pričeris, trumpam tapęs Mulo įpėdiniu, laikė planetą apsiaustyje. Maisto atsargos beviltiškai seko - mano tėvas ne kartą minėjo, esą jo tėvas pasakodavęs, kad tada jie maitinosi vien amino rūgščių koncentratais, kurių skonis buvo tiesiog šlykštus. Vienas paprasčiausias kiaušinis tada kainavo du šimtus kreditų. O paskui, pačiu laiku, pavyko apsiaustį pralaužti, ir iš Santanio galėjo atvykti maisto produktų prikimšti laivai. Regis, laikai buvo tikrai baisūs. Dabar gi tikriausiai visur tokia pat padėtis.

Valandėlei stojo tyla, paskui Arkadija kalbėjo toliau:

- Žinote, galėčiau lažintis, kad Fondas jau dabar mielai pirktų maisto produktus kontrabandinėmis kainomis. Mokėtų dvigubai, trigubai, netgi dar daugiau. Nagi, jei koks nors, pavyzdžiui, Trantoro kooperatyvas imtųsi šio reikalo, galiu prisiekti: žinoma, vieną kitą laivą jis tikriausiai prarastų, tačiau dar karui nesibaigus žarstytų jo atneštus milijonus! Senaisiais laikais Fondo pirkliai nieko kita ir neveikdavo. Jie skubėdavo ten, kur siautėdavo karai, ir, nepaisydami rizikos, naudodavosi atsivėrusiomis galimybėmis - pardavinėdavo pačias būtiniausias prekes tiems, kuriems jų verkiant reikėdavo. Viešpatie... viena vienintelė tokia kelionė jiems atnešdavo nei daug, nei mažai - du milijonus kreditų. Gryno pelno! Krūva pinigų - už prekes, telpančias į vieną vienintelį laivą!

Tėtukas krustelėjo. Jo cigaras užgeso, bet jis to nė nepastebėjo.

- Sakai, maisto produktų verslas? Hmmm... Bet Fondas juk taip toli...

- O, aš tai žinau. Tiesiog iš čia jo pasiekti tikriausiai neįmanoma. Paprastu linijiniu laivu jums tikriausiai nepavyktų prisikapstyti toliau kaip iki Masenos arba Smušiko. Bet paskui galima išsinuomoti nedidelį žvalgybinį laivelį ar ką nors panašaus - ir prasmukti per fronto liniją.

Tėtukas ranka pakedeno savo plaukus. Mintyse jis jau skaičiavo.

Po dviejų savaičių visi pasiruošimai misijai buvo baigti. Beveik visą tą laiką Mamukas nepaliaudama burnojo. Pirmiausia dėl nepagydomo užsispyrimo žūtbūt nusižudyti. Paskui - dėl nepagydomo užsispyrimo nieku gyvu neleisti jai lydėti jo vilkui į nasrus.

Tėtukas pasakė:

- Mamuk, kodėl elgiesi kaip sena perekšlė? Aš negaliu tavęs pasiimti. Tai vyro darbas. Kaip tu manai, kas yra karas? Pramoga? Ar vaikų žaidimas?

- Tai kodėl keliauji tu pats? Argi tu vyras, tu, senas kerėpla? Tau gi jau grabas į nugarą dunksi! Tegul į šitą pragaištį leidžiasi kas nors jaunesnis, o ne toks nusipenėjęs plikis kaip tu!

- Aš anaiptol ne plikis, - oriai atsakė Tėtukas. - Ant mano galvos dar yra devynios galybės plaukų. O kodėl pelną turi pasiimti kas nors kitas, ne aš? Kodėl būtinai koks nors geltonsnapis? Juk sumos gali būti milijoninės!

Ji tai žinojo ir nusileido.

Prieš jam išvykstant Arkadija kartą šnektelėjo su juo.

Ji paklausė:

- Ar jūs užsuksite į Terminusą?

- Kodėl gi ne? Juk pati sakei, kad jiems reikia duonos ir ryžių, ir bulvių. Ką gi, sudarysiu su jais sutartį - ir jie visa tai gaus.

- Na, tuomet... dar vienas dalykas... Jeigu užsuksite į Terminusą, gal jūs... gal susitiksite ir su mano tėčiu?

Tėtuko veidas susiraukšlėjo, jį liete užliejo užuojautos banga.

- Ak... o aš dar laukiu, kol pati užsiminsi apie tai... Žinoma, aš su juo susitiksiu ir pasakysiu, kad tu saugi, kad viskas gerai... Ir kad pargabensiu tave namo, kai tik pasibaigs karas.

- Ačiū. Aš pasakysiu jums, kaip jį surasti. Jis - daktaras Toranas Darelas, gyvena Stenmarke. Tai visai netoli nuo Terminuso Miesto. Galite nukakti ten priemiestiniu lėktuvu. Mes gyvename Kanalo Alėjoje, 55.

- Palauk, tuojau užsirašysiu...

- Ne ne! - Arkadija skubiai kilstelėjo ranką. - Nevalia nieko užsirašinėti! Turite viską įsiminti - ir surasti jį be niekieno pagalbos!

Tėtukas, regis, kiek suglumo. Paskui gūžtelėjo pečiais.

- Gerai jau, gerai. Kanalo Alėja 55, Stenmarkas, Terminuso Miesto pakraštys. Ten patekti galima priemiestiniu lėktuvu. Viskas teisingai?

- Dar vienas dalykas...

- Koks?

- Ar perduosite jam kai ką nuo manęs?

- Žinoma.

- Tai, ką turėsite jam pasakyti, aš noriu sukuždėti jums į ausį.

Jis palenkė prie pat jos savo skruostą, ir vos girdimas kuždesys pasiekė jo ausį tiesiog nuo jos lūpų.

Tėtuko akys suapvalėjo.

- Ar nori, kad kaip tik tai jam ir pasakyčiau? Bet juk tai visiškai beprasmė frazė...

- Jis supras, ką tai reiškia. Tiesiog pasakykite jam, kad aš prašiau tai perduoti ir sakiau, kad jis supras. Tik perduokite tiksliai taip, kaip aš pasakiau. Nepakeiskite nė vieno žodelio. Ar prisiminsite?

- Kaip aš galiu užmiršti? Trys paprastučiai žodžiai. Klausyk...

- Ne, ne, - ji net pašoko, netverdama savame kailyje nuo jausmų antplūdžio. - Nekartokite jų. Niekad niekam jų neištarkite! Išvis juos pamirškite ir prisiminkite tik tada, kai susitiksite su mano tėčiu. Pažadėkite!

Tėtukas vėl gūžtelėjo pečiais.

- Gerai! Pažadu!

- Gerai, - sielvartingai suniurnėjo ji.

Tėtukas nužingsniavo į oro taksi, turintį nugabenti jį į kosmouostą, o Arkadija žvelgė pavymui svarstydama, ar nebus paskelbusi jam mirties nuosprendžio. Kažin, mąstė ji, ar man dar lemta kada nors vėl jį išvysti?

Sutelkusi drąsą ji vos prisivertė įeiti į namus ir pažvelgti į akis mielajai geraširdei Mamukui. Kai viskas pagaliau baigsis, ar tik neteks jai pačiai pakelti rankos prieš save už tai, ką jiems padarė?

19. Karo pabaiga

KVORISTONO MŪŠIS Įvyko 377.17.9. F. E. Mūšyje susirėmė Fondo ir Kalgano valdovo Stetino pajėgos. Tai buvo paskutinės žymesnės Tarpuvaldžio laikotarpio kautynės...

GALAKTIKOS ENCIKLOPEDIJA

Atsidūręs visai jam neįprastame karo korespondento vaidmenyje, Džolis Terboras sutalpino masyvų savo kūną į laivyno uniformą - ir tai jam netikėtai patiko. Jis džiūgavo vėl sugrįžęs į eterį, o po beviltiškų, bergždžių pastangų kovoti prieš Antrąjį Fondą, jį kone maloniai jaudino visiškai kitokio pobūdžio kova: su materialiais laivais ir paprastais žmonėmis iš kūno ir kraujo.

Tiesą sakant, Fondas šiame kare anaiptol negalėjo pasigirti įspūdingomis pergalėmis, tačiau kol kas dar nebuvo jokių priežasčių pulti į neviltį. Po šešių karo mėnesių Fondo šerdis liko nepaliesta, sveikas tebebuvo ir laivyno branduolys. Sulaukusios papildymo, karinės pajėgos buvo beveik tokios pat skaitlingos, o techniniu požiūriu - netgi dar galingesnės nei prieš pralaimėjimą Ifnio sektoriuje.

Tuo tarpu nuolat buvo stiprinamos gynybinės planetos pajėgos, apmokomi nauji ginkluotieji daliniai, administracija dirbo ganėtinai efektyviai, nes biurokratinis įprotis pilstyti iš tuščio į kiaurą buvo sėkmingai pamirštas. Be to, puolančią Kalgano armiją gerokai pristabdė būtinybė okupuoti "užimtas" teritorijas.

Tuo metu Terboras drauge su Trečiuoju Laivynu buvo išoriniame Anakreono sektoriaus pakraštyje. Užsibrėžęs tikslą pateikti visa tai kaip "paprastų žmonių karą", jis ėmė interviu iš Fenelo Limoro, trečiosios klasės inžinieriaus, savanorio.

- Papasakokite ką nors apie save, karininke, - paprašė Terboras.

- Kad nelabai turiu ką pasakoti, - Limoras neramiai mindžiukavo nuo kojos ant kojos; jo veide švietė blausi drovi šypsenėlė, tarsi jis būtų regėjęs visus tuos milijonus žiūrovų, kurie, be jokios abejonės, šią akimirką matė jį savo ekranuose. - Aš kilęs iš Lokrio. Prieš karą dirbau oro transporto fabrike, buvau sekcijos viršininkas, gaudavau neblogą atlyginimą. Aš vedęs, turiu dvi dukrytes. Klausykite, ar negalėčiau dabar pasveikinti šeimą - jei kartais jos mane girdi?

- Būtinai, karininke. Šiuo metu eteris priklauso jums.

- Oje... ačiū. - Jis paskubomis išbėrė: - Sveika, Mila, jeigu mane girdi. Aš jaučiuosi puikiai. Kaip laikosi Sanė? O Toma? Visą-laik galvoju apie jus ir galbūt parvyksiu atostogų, kai sugrįšime į uostą. Gavau maisto paketą, kurį man pasiuntėte, bet grąžinu jį atgal. Mes reguliariai gauname savo davinį, o civiliams, girdėjau, su maistu gana striuka. Rodos, viskas.

- Kai kitąsyk būsiu Lokryje, karininke, aš aplankysiu jas ir pasirūpinsiu, kad maisto joms netrūktų. Gerai?

Jaunasis karininkas plačiai nusišypsojo ir linktelėjo galvą.

- Labai jums ačiū, ponas Terborai. Aš tikrai labai jums dėkingas.

- Nėra už ką. O dabar gal pasakytumėte mums... Jūs savanoris, tiesa?

- Žinoma, o kaip kitaip? Jei kas nors užmina man ant nuospaudos, aš neketinu laukti, kol tas kas nors pakvies kirsti atgal. Užsirašiau savanoriu tą pačią dieną, kai išgirdau apie "Hoberą Melou".

- Puikus kovinės dvasios pavyzdys! Ar jums teko dalyvauti rimtose kautynėse? Matau, segite dvi žvaigždes už pasiaukojimą kovoje.

- Tfu! - nusispjovė karininkas. - Tai buvo ne mūšiai - veikiau jau medžioklė. Kalganiečiai nesikauna, jeigu jėgų santykis ne penki - vienas ar dar daugiau jų naudai. Ir netgi tuomet jie bando prasismelkti iš krašto ir išskabyti mūsų laivus po vieną. Mano pusbrolis dalyvavo kautynėse Ifnio sektoriuje - jis buvo tame laive, kuriam pavyko išsigelbėti, senajame "Eblinge Mise". Jis pasakojo, kad ir ten klostėsi ta pati istorija. Pagrindinės jų pajėgos puolė vieną mūsų sparną, ir netgi tada, kai mūsiškių beliko vos penki laivai, jie stengėsi pulti iš pasalų, užuot stoję į atvirą kovą. Tose kautynėse mes sunaikinome bent dvigubai daugiau laivų nei praradome.

- Taigi jūs manote, kad karą laimėsime mes?

- Galėčiau lažintis - ypač dabar, kai mes jau nebesitraukiame. Netgi jei viskas susiklostytų labai nepalankiai, aš nė kiek neabejoju, kad lemiamu momentu įsikiš Antrasis Fondas. Seldono Planas vis dar su mumis - ir jie puikiai tai žino.

Terboro lūpos vos pastebimai persikreipė.

- Vadinasi, jūs tikite Antrojo Fondo pagalba?

Jaunasis karininkas visiškai nuoširdžiai nustebo:

- Argi kas nors ja netiki?

Po laidos į Terboro kajutę įžengė jaunesnysis karininkas Tipelumas. Jis mostelėjo cigarete į korespondentą ir nubraukė kepurę ant pakaušio taip, kad ji vos išsilaikė nenukritusi.

- Paėmėme belaisvį, - pranešė jis.

- Šit kaip?

- Tokį kuoktelėjusį striuką drūtą tipelį. Tvirtina esąs neutralus - turįs diplomatinės neliečiamybės statusą, nei daugiau, nei mažiau. Man regis, vadovybė nenumano, kaip čia su juo pasielgus. Jo pavardė Palvras... ne, Palveris, žodžiu, kažkaip panašiai, ir jis sakosi esąs iš Trantoro. Net neįsivaizduoju, koks nelabasis atnešė jį į karo zoną.

Tačiau Terboras jau sėdėjo guolyje - dar prieš akimirką jis ruošėsi nusnausti, bet dabar miegus it ranka nuėmė. Jis labai gerai prisiminė paskutinįjį pokalbį su Darelu kitą dieną po to, kai buvo paskelbtas karas ir jis pats ruošėsi išvykti.

- Primas Palveris, - ištarė Terboras. Tai buvo teiginys, ne klausimas.

Tipelumas valandėlę patylėjo, iš burnos kampučių sruogelėmis draikėsi cigaretės dūmai.

- Aha, - pasakė jis. - Bet iš kur jūs žinote?

- Nesvarbu. Ar galiu su juo pasimatyti?

- Didysis Kosmose... Ką aš žinau? Mūsų senis uždarė jį savo kajutėje, ketina ištardyti. Visi sutartinai mano, kad jis - šnipas.

- Pasakyk seniui, kad tą žmogų aš pažįstu, ir jis tikrai yra tas, kas sakosi esąs. Aš prisiimu visą atsakomybę.

Trečiojo Laivyno flagmano kapitonas Diksilas akis įbedęs žvelgė į didįjį detektorių. Joks laivas pasaulyje negali visiškai pasislėpti, nes kiekvienas jų neišvengiamai yra subatominio spinduliavimo šaltinis, net jeigu dunkso nejudėdamas tarsi inertiška masė - o kiekvieno tokio spinduliavimo centrinis taškas mažyte kibirkštėle tvyksčioja trijų matavimų lauke.

Kiekvienas toks švytintis taškelis buvo atpažintas ir priskirtas konkrečiam Fondo laivui, tad dabar, kai tas neūžauga šnipas, besiskelbiantis esąs neutralas, jau sugautas, nebesimatė nė vieno pašalinio žiburėlio. Kuriam laikui toji neatpažinta švieselė sukėlė nemenką sumaištį kapitono kajutėje. Galėjo atsitikti taip, kad teks ekspromtu keisti visą taktiką. O jeigu taip...

- Ar esate tikras, kad visi duomenys tikslūs? - paklausė kapitonas.

Komandoras Cenas linktelėjo.

- Išvesiu savo eskadrą į hipererdvę: spindulys - 10,00 parsekų; teta - 268,52 laipsniai; fi - 84,15 laipsnių. Sugrįžimas į pradinį tašką - 13.00. Absoliutaus nebuvimo trukmė - 11,83 valandos.

- Viskas teisingai. Svarbiausias dalykas - labai tikslus sugrįžimo taškas ir erdvės, ir laiko atžvilgiu. Supratote?

- Taip, kapitone, - komandoras pažvelgė į savo rankinį laikrodį. - Mano laivai bus pasiruošę 01.40.

- Gerai, - atsakė kapitonas Diksilas.

Kalgano eskadra kol kas buvo už detektoriaus aptikimo diapazono ribų, tačiau netrukus ji priartės. Informacija apie tai atėjo nepriklausomais kanalais. Be Ceno eskadros Fondo pajėgos skaičiumi gerokai nusileistų priešui. Tačiau kapitonas neabejojo sėkme. Neabejojo.

Primas Palveris liūdnai apsidairė. Pirmiausia - tas aukštas ir liesas, kaulėtas admirolas, paskui - kiti, taip pat uniformuoti, ir pagaliau - šitas, paskutinis, stambus, drūtas, prasegta apykakle ir be kaklaraiščio, visiškai nepanašus į visus kitus - tas, kuris sakė norįs su juo pasišnekėti.

Džolis Terboras kalbėjo:

- Aš puikiai suprantu, admirole, kad reikalas rimtas ir numatomos pasekmės gali būti skaudžios, tačiau primygtinai tvirtinu, kad, jei man būtų leista pasišnekėti bent kelias minutes, aš galbūt pajėgčiau išsklaidyti visus su juo susijusius neaiškumus.

- Ar yra kokia nors priežastis, dėl kurios jūs negalite apklausti jo mano akivaizdoje?

Terboras papūtė lūpas. Plika akimi matėsi, kad jis nesiruošia nusileisti.

- Admirole, - pasakė jis, - visą tą laiką, kol buvau paskirtas skristi jūsų laivais, Trečiasis Laivynas žiniasklaidoje apibūdinamas labai palankiai. Jeigu norite, galite pastatyti prie durų sargybą, o pats sugrįžti po penkių minučių. Tačiau kol kas suteikite man nedidelę paslaugą, ir jūsų reputacija visuomenės akyse tikrai nenukentės. Tikiuosi, mes vienas kitą suprantame?

Admirolas suprato.

Galų gale jie liko vieni. Terboras atsigręžė į Palverį ir paklausė:

- Tik greitai!.. Kuo vardu ta mergaitė, kurią jūs pagrobėte?

Palveris tik išpūtė akis ir papurtė galvą.

- Tik nepūskite man miglos, - išbėrė Terboras. - Jeigu neatsakysite - būsite šnipas, o šnipai karo sąlygomis sušaudomi be teismo.

- Arkadija Darel! - žioptelėjo Palveris.

- Puiku! Labai gerai. Ar ji saugi?

Palveris linktelėjo.

- Tikiuosi, nė kiek tuo neabejojate? Priešingu atveju jums gali skaudžiai atsirūgti.

- Ji gyva, sveika ir visiškai saugi, - išspaudė Palveris.

Sugrįžo admirolas:

- Na?

- Tas žmogus - ne šnipas, pone. Galite tikėti tuo, ką jis sako. Aš už jį laiduoju.

- Šit kaip? - admirolas suraukė antakius. - Vadinasi, jis tikrai yra Trantoro žemės ūkio kooperatyvo atstovas ir nori sudaryti prekybinę sutartį su Terminusu dėl grūdų ir bulvių tiekimo? Ką gi, tegul bus taip, tačiau dabar išvykti jam nieku gyvu negalima.

- Kodėl? - paskubomis paklausė Palveris.

- Todėl, kad dabar - pats mūšio įkarštis. Kai viskas pasibaigs - su sąlyga, žinoma, kad tebebūsime gyvi - mes patys nugabensime jus į Terminusą.

Kalgano laivynas, plačiai išsiskleidęs kosminėje erdvėje, aptiko Fondo laivus per neįtikėtinai didelį nuotolį - ir lygiai taip pat buvo aptiktas pats. Tarsi mažyčiai jonvabaliai, žybčiojantys vieni kitų didžiuosiuose detektoriuose, jie skrodė tuštumą vis labiau artėdami vieni prie kitų.

Fondo admirolas suraukė kaktą ir pratarė:

- Regis, jie ruošiasi lemiamai atakai. Jūs tik pažvelkite, kiek ten jų.

Po valandėlės jis pridūrė:

- Bet prieš mus jie neatsilaikys. Jei Ceno būrys suveiks kaip pridera - jie tikrai neatsilaikys.

Komandoras Cenas išvyko jau prieš kelias valandas - iš karto po to, kai buvo užfiksuoti pirmieji artėjančio priešo laivai. Pakeisti planą dabar buvo nebeįmanoma. Jis arba išdegs - arba ne. Tačiau admirolas jautėsi gana ramus. Taip pat ir karininkai. Taip pat ir įgula.

Jis vėl užsižiūrėjo į blykčiojančius jonvabalius.

Jie kibirkščiavo tiksliomis formuotėmis tarsi šokdami kažkokį mirtiną baletą.

Fondo laivynas lėtai atsitraukė. Praslinko kelios valandos, ir laivai vos pastebimai pasuko į šoną, viliodamas artėjantį priešą šiek tiek nukrypti nuo kurso. Paskui - labiau, ir dar labiau.

Mūšio planą sudarinėję generolai numatė tam tikrą kosminės erdvės regioną, kurį turėjo užimti Kalgano laivai. Kaip tik iš tos zonos žingsnelis po žingsnelio traukėsi Fondo laivai, viliodami į ją kalganiečius. Tuos, kurie mėgindavo iš jos pasitraukti, puldavo staigiai ir negailestingai. Tačiau zonos ribose likusių Kalgano laivų fondiečiai nelietė.

Dabar viskas priklausė nuo valdovo Stetino laivų pagarsėjusio nenoro patiems imtis iniciatyvos - kitaip sakant, nuo jų polinkio likti ten, kur niekas nepuola.

Kapitonas Diksilas šaltai žvilgtelėjo į rankinį laikrodį. Buvo 13.10.

- Liko dvidešimt minučių, - pratarė jis.

Greta jo stovintis įsitempęs leitenantas linktelėjo.

- Kol kas, regis, viskas gerai, kapitone. Jau daugiau nei devyniasdešimt procentų jų laivų sulindo į dėžę. Jeigu mums pavyks taip juos ir išlaikyti...

- Taip! Jeigu...

Fondo laivai vėl slinko pirmyn - visiškai neskubėdami. Ne taip greitai, kad paskatintų kalganiečius trauktis - tačiau pakankamai greitai, kad šiems nekiltų noras veržtis pirmyn. Šie gi bevelijo palaukti.

Slinko minutės.

Lygiai 13.25 admirolo signalas suzvimbė visuose dvidešimt septyniuose viena greta išsirikiavusiuose Fondo laivuose, ir jie maksimaliu pagreičiu nušvilpė tiesiog link būriu susispietusio Kalgano laivyno, kurį sudarė trys šimtai laivų. Akimoju tvykstelėjo kalganiečių energetiniai skydai, ėmė pliūpčioti galingi energijos spinduliai. Visi trys šimtai laivų šūvių papliūpas nukreipė viena kryptimi - link tų išprotėjusių užpuolikų, kurie negailestingai, nieko nepaisydami it be galvų lėkė artyn, ir...

Lygiai 13.30 iš niekur staiga radosi penkiasdešimt komandoro Ceno vadovaujamų laivų. Vienu kruopščiai apskaičiuotu šuoliu jie išnėrė iš hipererdvės tiksliai numatytoje vietoje, tiksliai numatytu laiku, - ir visa ką naikinančia jėga užgriuvo nepridengtą kalganiečių ariergardą.

Spąstai suveikė idealiai.

Laivų skaičiumi kalganiečiai vis dar smarkiai pranoko fondiečius, tačiau niekam ir į galvą nebeatėjo jų skaičiuoti. Pirmasis impulsas paakino kalganiečius gelbėtis, tačiau suirusi jų rikiuotė tapo tik dar labiau pažeidžiama, kadangi dabar jų laivai painiojosi vieni kitų kelyje.

Po valandėlės kautynės virto tikra žiurkių medžiokle.

Iš trijų šimtų Kalgano laivų - viso jų laivyno branduolio ir pasididžiavimo - gimtąją planetą pasiekė gal šešiasdešimt ar netgi dar mažiau; dauguma jų buvo sugadinti taip, kad nebevertėjo net imtis remontuoti. Savo ruožtu Fondas prarado aštuonis laivus iš šimto dvidešimt penkių.

Kai Primas Palveris išlipo Terminuse, šventinės iškilmės buvo pačiame įkarštyje. Palveris įsitikino, kad tokioje sumaištyje sutelkti dėmesį - dalykas keblus, tačiau prieš išvykdamas iš planetos du reikalus jis visgi sutvarkė ir gavo vieną įpareigojimą.

Štai ką jis nuveikė:

1) sudarė prekybinę sutartį, pagal kurią Palverio kooperatyvas ateinančiais metais turėjo pristatyti į Terminusą po dvidešimt laivų tam tikrų maisto produktų per mėnesį - karo kainomis, tačiau, pastarojo mūšio dėka, be jokios karo meto rizikos;

2) persakė daktarui Darelui tris trumpus Arkadijos žodžius.

Vieną akimirką apstulbęs Darelas akis išvertęs dėbsojo į jį, o paskui pateikė įpareigojimą - nugabenti Arkadijai atsakymą. Palveriui tas atsakymas labai patiko. Jis buvo visiškai paprastas ir netgi prasmingas: “Grįžk tuojau pat. Pavojus praėjo”.

Nevilties ir įtūžio apimtas valdovas Stetinas siautėte siautėjo. Savo akimis išvysti, kaip kiekvienas ginklas lūžta tiesiog rankose! Jausti, kaip tvirta karinės galios medžiaga irsta tarsi papuvę siūlai - įsitikinti, kad toji galia ir verta ne daugiau nei šlapias skuduras! Tokie dalykai net užkietėjusį flegmatiką paverstų kunkuliuojančios lavos srautu. Tačiau Stetinas buvo visiškai bejėgis ir pats tai žinojo.

Jau keletą savaičių jis dorai nemiegojo. Tris dienas buvo nesiskutęs. Atšaukė visas audiencijas. Admirolai buvo palikti likimo valiai. Ir niekas geriau už patį Kalgano valdovą nežinojo, kad nebeilgai teks laukti, kol neišvengiamai prisieis grumtis su vidaus maištais - tam net nebereikės patirti jokių naujų pralaimėjimų.

Levas Meirusas, Pirmasis Ministras, niekuo negalėjo padėti. Jis tiesiog stovėjo, ramus ir nepadoriai senas, liesu nervingu pirštu kaip visuomet braukydamas gilią raukšlę, kertančią jo skruostą nuo nosies iki smakro.

- Nagi! - užriko ant jo Stetinas. - Darykite ką nors! Mes sutriuškinti, nejaugi nesuprantate? Sutriuškinti! O kodėl? Aš nežinau kodėl. Sutriuškinti - ir tiek! Ir nežinau kodėl! Ar jūs žinote?

- Man regis, taip, - ramiai atsakė Meirusas.

- Išdavystė! - šį žodį Stetinas sušnypštė tyliai, tyliai jis kalbėjo ir toliau. - Jūs žinojote apie išdavystę ir tylėjote kaip žemė. Jūs tarnavote tam skystablauzdžiui nevykėliui, kurį man teko jėga išprašyti iš Pirmojo Piliečio sosto - ir manote, kad sėkmingai tarnausite kokiam nors pašvinkusiai žiurkei, kuris mane pakeis. Jeigu jūs šitaip pasielgėte, aš išleisiu jums žarnas ir sukūrensiu jas taip, kad jūs dar pajėgtumėte pasigėrėti reginiu!

Meirusui tai nepaliko jokio įspūdžio.

- Aš juk bandžiau pasidalinti su jumis savo abejonėmis, ir ne vieną, o daugybę kartų. Aš ūžte išūžiau jums ausis, tačiau jūs neišgirdote - nes klausėtės kitų asmenų patarimų, kurie kur kas labiau glostė jūsų savimeilę. Galų gale viskas įvyko kaip tik taip, kaip aš ir baiminausi, gal netgi dar blogiau. Jeigu jūs neturite ūpo išklausyti manęs ir dabar, tuomet taip ir pasakykite, pone. Aš išeisiu ir tikriausiai anksčiau ar vėliau stosiu tarnauti jūsų įpėdiniui, kuris, be jokios abejonės, pirmiausia pasirašys taikos sutartį.

Paraudusios Stetino akys smigo tiesiog į jį, galingi kumščiai tai susigniauždavo, tai vėl lėtai atsigniauždavo.

- Kalbėk, tu, perkaręs kerėpla! Kalbėk!

- Aš jau ne kartą sakiau jums, pone, kad jūs - ne Mulas. Jei jūs ir galite kontroliuoti laivus bei ginklus, tai pavaldinių emocijų kontrolė - ne jūsų galioje. Argi jūs, pone, pats suvokiate, prieš ką šokote kariauti? Jūs pakilote į karą prieš Fondą, kurio niekas

niekada neįveikė - tą patį Fondą, kuriam lemta suformuoti naująją Imperiją.

- Jokio Plano nėra! Jau nebėra! Taip sakė Munas!

- Vadinasi, Munas suklydo. O net jei jis ir teisus - kas iš to? Jūs, pone, kaip ir aš - tai ne visa liaudis. Kalgano vyrai ir moterys, o taip pat ir visų jam pavaldžių pasaulių žmonės šventai tiki Seldono Planu. Juo tiki visi šio Galaktikos pakraščio gyventojai! Beveik keturių šimtų metų istorija liudija vieną neginčytiną faktą: Fondo įveikti neįmanoma. Nei karalystės, nei kariniai gubernatoriai, nei pati senoji Galaktinė Imperija nevaliojo to padaryti.

- Bet tai pavyko Mului!

- Būtent. Tačiau jis, priešingai nei jūs, nebuvo numatytas. Kas dar blogiau, žmonės puikiai žino, kad jūs anaiptol nesate koks nors nenumatytas reiškinys. Tad jūsų laivai stoja į mūšį iš anksto baimindamiesi, kad juos sutriuškins kokiu nors nesuvokiamu būdu. Tas nematerialus Plano audinys nuolat kabo jiems virš galvų, pančiodamas juos taip, kad jie niekada neužmiršta atsargumo, prieš puldami visada gerai apsidairo ir šiek tiek per ilgai svarsto. Tuo tarpu priešą tas pats nematerialus audinys pripildo pasitikėjimo savo jėgomis, jis išsklaido jo baimę, palaiko kovinę dvasią tada, kai iš pradžių tenka patirti vieną kitą pralaimėjimą. O kodėl gi ne? Karo pradžioje Fondas visada prakišdavo keletą mūšių ir turėdavo trauktis. Ir galų gale vis tiek laimėdavo.

O kokia gi jūsų paties dvasinė būsena, pone? Kad ir kur bežengsite - visur atsidursite priešo teritorijoje. Kol kas į jūsų valdas dar niekas neįsiveržė, joms netgi negresia toks pavojus - tačiau jūs pats beviltiškai pralaimėjote. Jūs netikite netgi menkiausia pergalės tikimybe, nes puikiai žinote, kad jos nėra.

Galiu jums patarti štai ką: nusilenkite, nes kitaip jus parklupdys ant kelių. Nusilenkite savo valia, ir tuomet jums galbūt pavyks išsaugoti tai, kas dar liko. Jūs kliovėtės metalu bei jėga - ir jie palaikė jus tiek, kiek pajėgė. Jūs nekreipėte dėmesio į sąmonę bei kovinę dvasią - ir tie dalykai iškrėtė jums piktą pokštą. Jei norite, paklausykite mano patarimo. Jūs vis dar laikote nelaisvėje tą Fondo žmogų, Homirą Muną. Paleiskite jį. Pasiųskite jį atgal į Terminusą - tegul jis nugabena jūsų taikos pasiūlymus.

Kietai suspaudęs pabalusias lūpas Stetinas sugriežė dantimis. Bet argi jis beturėjo kokią nors kitą išeitį?

Pirmąją naujųjų metų dieną Homiras Munas pagaliau apleido Kalganą. Praėjo daugiau nei šeši mėnesiai nuo tos dienos, kai jis išvyko iš Terminuso - per tą laiką įsiplieskė ir vėl išblėso karo liepsnos.

Jis atvyko čia vienas, o išvyko su palyda. Atvykdamas jis buvo paprastas žmogus, keliaujantis asmeniniais reikalais - gi išvyko jau būdamas, tiesa, oficialiai nepaskirtas, tačiau vis vien pats tikriausias taikos ambasadorius.

Tačiau užvis didžiausia permaina buvo iš esmės pasikeitęs jo požiūris į Antrąjį Fondą. Anksčiau tai buvo nuolatinis galvos skausmas - dabar gi vien mintis apie tai kėlė juoką. Su pasimėgavimu jis iki menkiausių smulkmenų įsivaizdavo, kaip viską atskleis daktarui Darelui ir tam jaunam, energingam gudragalviui Antorui, ir visiems kitiems...

Mat dabar jis žino. Jis, Homiras Munas, galų gale žino tiesą.

20. "AŠ ŽINAU..."

Paskutiniuosius du mėnesius Stetino karą Homirui teko patirti savo kailiu. Nelauktai netikėtai gavęs tokias neįprastas Ypatingojo Tarpininko pareigas, jis pasijuto atsidūręs pačiame tarpžvaigždinių įvykių sūkurio centre - ir turėjo sąžiningai prisipažinti, kad tai jam labai malonu.

Didelių mūšių daugiau nebeįvyko - keleto atsitiktinių smulkių susidūrimų nevertėjo net imti domėn - ir greitai buvo suderintos taikos sutarties sąlygos; Fondui neteko daryti beveik jokių nuolaidų. Stetinas liko Kalgano valdovu, tačiau tik tiek. Jo laivynas buvo išformuotas, jam pavaldi liko tik gimtoji jo sistema; visi kiti jam priklausę pasauliai tapo autonomiški ir surengė referendumą dėl grįžimo į ankstesnę būklę - jie patys galėjo rinktis, ar tapti visiškai nepriklausomais, ar jungtis į Fondo konfederaciją.

Karas formaliai pasibaigė nedideliame asteroide paties Terminuso žvaigždžių sistemoje - toje vietoje, kur andai buvo įsikūrusi pirmoji, seniausioji Fondo laivyno bazė. Kalgano vardu taikos sutartį pasirašė Levas Meirusas; Homiras gi buvo suinteresuotas stebėtojas.

Per visą tą laiką jis nė karto nematė nei daktaro Darelo, nei kurio nors kito suokalbininko. Tačiau skubėti nebuvo jokio reikalo - Homiro atgabentos žinios tikrai negalėjo pasenti. Kaip ir visuomet, vos pagalvojęs apie tai jis nusišypsojo.

Praėjus kelioms savaitėms po pergalės dienos, daktaras Darelas sugrįžo į Terminusą, ir dar tą patį vakarą jo namuose susirinko tas pats penketas, kuris prieš dešimt mėnesių kūrė pirmuosius planus.

Jie ilgai vakarieniavo, paskui neskubėdami gurkšnojo vyną, tarsi delsdami grįžti prie andainykštės temos.

Galų gale Džolis Terboras, žvelgdamas į purpurinę vyno taurės gelmę, veikiau burbtelėjo nei pasakė:

- Ką gi, Homirai, dabar jūs, kaip matau, tapote svarbiu žmogumi. Jūs puikiai susidorojote su savo darbu.

- Aš? - Munas nusijuokė - garsiai ir linksmai. Dėl kažkokios priežasties jis jau keletas mėnesių kalbėdamas visiškai nebeužsikirsdavo. - Aš juk niekuo dėtas. Viską nuveikė Arkadija. Beje, Darelai, kaip ji laikosi? Girdėjau, šiomis dienomis turėtų grįžti iš Trantoro?

- Taip, jūsų žinios teisingos, - tyliai atsakė Darelas. - Jos laivas turėtų nusileisti po savaitės.

Jis vogčiomis apžvelgė visus, tačiau susirinkusieji tiktai be sąryšio, džiaugsmingai šūkčiojo. Nieko daugiau jis nepastebėjo.

Terboras pasakė:

- Vadinasi, iš tikrųjų viskas baigta. Kas būtų galėjęs numatyti tai dar prieš kelis mėnesius? Munas apsilankė Kalgane ir grįžo atgal. Arkadija nuvyko į Kalganą, paviešėjo Trantore - ir grįžta atgal. Didysis Kosmose, be to, juk dar kariavome - ir laimėjome! Sakoma, kad visus didžiuosius istorijos posūkius įmanoma numatyti. Bet ar jums neatrodo, kad viso to, kas ką tik įvyko, visos tos sumaišties, kurią mums teko pergyventi, niekas nebūtų sugebėjęs išpranašauti?

- Nesąmonė, - rūgščiai atrėžė Antoras. - Beje, ko jūs taip džiūgaujate? Pažiūrėjus į jus, galima pamanyti, kad mes iš tiesų laimėjome karą. Iš tikrųjų mes nieko nelaimėjome, išskyrus vietinės reikšmės peštynes, kurios tik nukreipė mūsų dėmesį nuo tikrojo priešo.

Stojo nejauki tyla. Prie bendros nuotaikos nederėjo tik lengva šypsenėlė, žaidžianti Homiro Muno lūpose.

Gi įdūkęs Antoras sugniaužtu kumščiu smarkiai trinktelėjo per savo krėslo ranktūrį.

- Taip taip, aš kalbu apie Antrąjį Fondą! Regis, apie jį net neužsiminėme, ką ten, jeigu teisingai suprantu, jūs iš paskutiniųjų vejate šalin netgi mintis apie jį! Ar ši nuodinga pergalės atmosfera, apėmusi visą šitą idiotų pasaulį, paveikė ir jus? Ar ji tokia patraukli, kad jūs neištveriate nedalyvavę? Tuomet vartykitės kūlio, vaikščiokite žemyn galva, tapšnokite kits kitam per nugaras ir žarstykite pro langus konfeti! Darykite, ką panorėję, kad tik visa tai galų gale išsivadėtų jums iš organizmų! O kai tas apkvaišimas jums praeis, ir vėl tapsite patys savimi, tuomet vėl susirinksime čia ir aptarsime problemą, kuri egzistuoja dabar lygiai taip pat, kaip egzistavo ir prieš dešimt mėnesių, kai sėdėjote čia, išplėstomis akimis dairydamiesi per petį, bijodami kažko, ko nepajėgėte suvokti. Nejaugi jūs tikrai manote, kad dabar, kai ištaškėte porą šimtų žvaigždėlaivių, nebereikia baimintis ir Antrojo Fondo bei jo sąmonės manipuliacijų meistrų?

Jis nutilo uždusęs ir įraudęs.

Munas tyliai prašneko:

- Gal dabar paklausysite manęs, Antorai? Ar pageidaujate ir toliau vaidinti sąmokslininkų pamokslautoją?

- Sakykite, ką turite pasakyti, Homirai,- atsiliepė Darelas. - Vis dėlto, gal susilaikykime nuo pernelyg spalvingų išsireiškimų. Gal tai ir labai įdomu tinkamoje vietoje ir tinkamu metu, bet dabar jau pradeda nusibosti.

Homiras Munas atsilošė krėsle ir vėl pripildė savąją taurę iš greta stovinčio grafino, nenuliedamas pro šalį nė lašelio.

- Aš buvau išsiųstas į Kalganą tam, - neskubėdamas prašneko jis, - kad iš įrašų, saugomų Mulo rūmuose, sužinočiau viską, kas įmanoma. Keletą mėnesių tik tuo ir teužsiėmiau. Visai neketinu prisiskirti šio nuopelno sau. Kaip jau užsiminiau, tik išradingai įsikišus Arkadijai, man pavyko gauti leidimą išvis įžengti į rūmus. Vis dėlto faktas lieka faktu: prie visų tų žinių apie Mulą bei jo laikus - o jų, nesikuklinsiu, ir anksčiau buvau surinkęs tikrai nemažai - aš pridėjau milžiniško pastarojo darbo vaisius. O juk dabar aš turėjau galimybę tyrinėti pirminius šaltinius bei liudijimus, kurių iki šiol dar niekam neteko laimė regėti.

Tad drįstu tvirtinti, kad kaip tik aš turiu unikalią teisę įvertinti Antrojo Fondo keliamą pavojų - ar bent jau galiu pagrįsti savo teiginius kur kas įtikimiau, nei taip lengvai sujaudinamas mūsų bičiulis.

- Ir, - nervingai iškošė Antoras, - kaip gi jūs vertinate tą pavojų?

- Ogi niekaip - pavojus lygus nuliui.

Valandėlei stojo tyla. Galų gale Elvetas Semikas, apstulbęs, vis dar neįstengdamas patikėti, pasitikslino:

- Ar norite pasakyti, kad negresia joks pavojus?

- Žinoma, kaip tik tai aš ir noriu pasakyti. Bičiuliai, jokio Antrojo Fondo išvis nėra!

Antoro akių vokai lėtai nusileido; jis sėdėjo išblyškęs, bereikšmiu veidu.

Munas kalbėjo toliau - dabar visų dėmesys nukrypo į jį, ir jis tuo mėgavosi:

- Maža to, jokio Antrojo Fondo niekada ir nebuvo.

- Kuo, - paklausė Darelas, - jūs galite pagrįsti tokią netikėtą išvadą?

- Nesutinku, kad ta išvada tokia jau netikėta, - pareiškė Munas. - Visi jūs žinote istoriją apie tai, kaip Antrojo Fondo ieškojo Mulas. Tačiau turbūt nė nenutuokiate apie tų paieškų intensyvumą. Juk Mului tai buvo vienintelis gyvenimo tikslas! Jis turėjo neribotus išteklius ir jų nešykštėjo, jis išbandė viską, ką tik

galėjo. Niekas kita jam nerūpėjo - ir vis dėlto jam nepavyko. Jis taip ir nerado jokio Antrojo Fondo.

- Vargu bau buvo galima tikėtis, kad jį įmanoma surasti, - nerimaudamas pabrėžė Terboras. - Antrasis Fondas turi būdų apsisaugoti nuo ieškančių jo protų.

- Netgi tuo atveju, kai tas ieškantis jo protas yra mutavęs Mulo mentalitetas? Ne, taip aš nemanau. Bet sutelkite gi kantrybę! Tikiuosi, jūs nesitikite, kad aš per penkias minutes išdėstysiu jums visą penkiasdešimties tomų dokumentų esmę? Taikos sutartyje numatyta, kad visas šis turtas taps Seldono istorinio muziejaus ekspozicijos dalimi, taigi jūs turėsite galimybę išstudijuoti viską kruopščiai ir neskubėdami, kaip kad studijavau aš. Nekelia abejonių, kad tuomet ir jums tokia išvada taps akivaizdi - aš gi jums ją jau pasakiau. Jokio Antrojo Fondo nėra ir niekada nebuvo.

Įsiterpė Semikas:

- Kas tuomet sustabdė Mulą?

- Didžioji Galaktika, o kaip jūs manote, kas jį sustabdė? Mirtis - kas gi kitas; mirtis, kuri sustabdys ir mus visus. Didžiausias mūsų amžiaus prietaras ir yra tas, kad visi tiki, jog Visatą sėkmingai užkariaujantį Mulą netikėtai sustabdė paslaptingos, netgi jį patį pranokstančios būtybės. Tiesiog visus klaidina neteisingas požiūris į faktus.

Be jokios abejonės, niekam Galaktikoje ne paslaptis, kad Mulas buvo išsigimėlis, ne tik mentaline, bet ir fiziologine prasme. Jis mirė nesulaukęs nė keturiasdešimties, nes ligotas, neprisitaikęs jo kūnas nebeįstengė grumtis su girgždančiu savo mechanizmu. Keletą metų prieš mirtį Mulas buvo jau visiškas invalidas. Netgi pačiais geriausiais laikais jo sveikata buvo kaip gerokai paliegusio normalaus žmogaus. Gerai, pakaks apie tai. Mulas užkariavo Galaktiką, o paskui, paklusdamas gamtos dėsniams, paprasčiausiai numirė. Išvis stebuklas, kad jis išgyveno šitaip ilgai. Bičiuliai, tai juk visiškai aišku. Jums tereikia apsišarvuoti kantrybe. Tereikia pasistengti pažvelgti į faktus visiškai nauju rakursu.

Susimąstęs prašneko Darelas:

- Gerai, Munai, aptarkime dar štai ką. Jei ir nepešime naudos, tai bent jau bus įdomu ir gal suteps gerokai girgždančias mūsų mintis. Tie žmonės, kurių sąmonės buvo paveiktos... tie, kurių smegenų veiklos įrašus prieš dešimt mėnesių mums rodė Antoras - ką pasakysite apie juos? Padėkite mums deramu rakursu pažvelgti ir į šią problemą.

- Visai nesunku. Kiek laiko egzistuoja encefalografinės analizės mokslas? Kitaip sakant, ar mes jau viską žinome apie neuroninius takus?

- Taip, šioje srityje mes vis dar mindžiukuojame kelio pradžioje. Sutinku, - atsakė Darelas.

- Visai teisingai. Tad ar mes galime aklai pasikliauti to reiškinio, kurį, kaip girdėjau, jūs ir Antoras vadinote Manipuliacijų Gūbriu, interpretacijomis? Žinoma, jūs suformulavote teoriją, tačiau ar galite galvą guldyti, kad ji teisinga? Vis dėlto jūs taip įsitikinę jos teisingumu, kad laikote ją pakankamu pagrindu tvirtinti, jog egzistuoja kažkokia nežinoma, neįveikiama jėga - nors visi kiti argumentai tai neigia. Labai jau lengva paaiškinti nesuvokiamus dalykus, pateikiant antžmogišką, užgaidžią valią kaip įrodytą faktą.

O juk tai visiškai žmogiškas reiškinys. Per visą Galaktikos istoriją yra buvę begalė atvejų, kai izoliuotos planetų sistemos ilgainiui visiškai sulaukėjo - ir ką mes ten sužinojome? Kiekvienu atveju šitokie laukiniai jiems nesuprantamoms gamtos jėgoms - pavyzdžiui, audroms, maro epidemijoms, sausroms - priskiria mąstančių būtybių savybes, beje, būtybių, kur kas galingesnių ir įnoringesnių nei žmogus.

Toks reiškinys, man regis, vadinasi antropomorfizmas. Gi šiuo atveju laukiniai esame mes ir elgiamės lygiai taip pat, kaip ir anie laukiniai. Nedaug ką tenutuokdami apie mentalinius mokslus, mes viską, ko nesuprantame, suverčiame antžmogiškoms savybėms - pavyzdžiui, šiuo atveju labai patogu pasinaudoti Antruoju Fondu, apie kurį užsiminė Seldonas.

- Štai kaip, - įsiterpė Antoras. - Vadinasi, jūs vis dėlto prisimenate Seldoną. O aš maniau, kad būsite visai jį užmiršęs. Taigi Seldonas tvirtino, kad Antrasis Fondas egzistuoja. Gal padėsite mums ir į šią problemą pažvelgti deramu rakursu?

- Argi jūs nutuokiate apie visus Seldono tikslus? Ar žinote viską, ką ir kodėl jis įtraukė į savo apskaičiavimus? Galbūt Antrasis Fondas buvo sugalvotas kaip itin efektyvi kaliausė ir jam skirtas ypatingas vaidmuo? Pagalvokite, pavyzdžiui, apie tai, kaip mums pavyko įveikti Kalganą. Ką jūs tvirtinote paskutinėse savo laidose, Terborai?

Stambus Terboro kūnas krustelėjo.

- Taip, aš suprantu, kurlink jūs sukate. Karui baigiantis aš buvau Kalgane, Darelai, ir ten plika akimi matėsi, kad planetos kovinė dvasia tiesiog neįtikėtinai prasta. Aš peržiūrėjau jų žinių santraukas - ką gi, laimėti jie ir nesitikėjo. Tiesą sakant, juos išvis kone paralyžiavo mintis, kad ilgainiui į karą įsitrauks ir Antrasis Fondas - ir stos Pirmojo pusėn, žinoma.

- Visiškai teisingai, - sutiko Munas. - Visą karą aš pragyvenau Kalgane. Aš pasakiau Stetinui, kad Antrasis Fondas neegzistuoja, ir jis manimi patikėjo. Jis jautėsi saugus. Tačiau nebuvo absoliučiai jokios galimybės priversti žmones ūmai liautis tikėjus tuo, kuo jie tikėjo visą gyvenimą, taigi galų gale kosminėje Seldono šachmatų partijoje mitas netgi labai pravertė.

Staiga Antoras atsimerkė ir įsmeigė pašaipų žvilgsnį tiesiog Munui į veidą.

- Aš tvirtinu, kad jūs meluojate.

Homiras išblyško.

- Nesuprantu, kodėl turėčiau priimti tokio pobūdžio kaltinimą, o juo labiau į jį atsakyti.

- Aš tvirtinu tai anaiptol nenorėdamas asmeniškai jūsų įžeisti. Jūs tiesiog negalite nemeluoti - nes pats to nežinote. Tačiau vis tiek meluojate.

Semikas uždėjo sudžiūvusią savo ranką ant jaunuolio rankovės.

- Nusiramink, vaikine.

Antoras toli gražu ne švelniai nusipurtė jo ranką.

- Visi jūs baigiate galutinai išvaryti mane iš kantrybės! Aš juk per visą gyvenimą regėjau šį žmogų ne daugiau nei pustuzinį kartų, tačiau plika akimi matau, kaip neįtikėtinai jis pasikeitęs! Jums gi tai visiškai nekliūna, nors pažįstate jį daugelį metų. Man jau vien to pakanka, kad visiškai pakvaiščiau. Nejaugi šitas žmogus, kurio dabar klausėtės, jums atrodo esąs tas pats Homiras Munas? Bet jis tikrai ne tas Homiras Munas, kurį aš pažinojau!

Priblokštas būrelis sušurmuliavo; Muno balsas perrėkė visus:

- Jūs tvirtinate, kad aš - apsišaukėlis?

- Gal ir ne visai įprasta prasme, - suriko Antoras, kad nustelbtų balsų gaudesį. - Tačiau vis vien - apsišaukėlis! Nutilkite gi visi! Reikalauju, kad mane išklausytumėte!

Piktai suraukęs antakius jis visus privertė paklusti.

- Nejaugi jūs jau nebeprisimenate Homiro Muno tokio, kokį prisimenu aš - užsisklendusio savyje bibliotekininko, kuris sutrikdavo kaskart, kai tik prasižiodavo? Žmogaus, visada kalbančio nervingu, įtemptu balsu? Žmogaus, kuris ką nors sakydamas nuolat abejodavo ir dažnai užsikirsdavo? Nejaugi tai, ką girdėjome, jums atrodo ta pati kalbėjimo maniera? Jis kalba sklandžiai, jis kupinas pasitikėjimo savimi, jis trykšte trykšta idėjomis ir, prisiekiu Kosmosu - jis nė truputėlio nemikčioja! Argi tai tas pats asmuo?

Regis, netgi Homiras Munas dabar gerokai suglumo. Pelėjas Antoras primygtinai tęsė:

- Ar mums jo neišbandžius?

- Kaip? - paklausė Darelas.

- Jūs manęs klausiate, kaip? Yra vienas savaime suprantamas būdas. Juk jūs turite jo encefalogramos įrašą, darytą prieš dešimt mėnesių, tiesa? Tad padarykite naują - dabar - ir galėsite abu juos palyginti.

Jis nuožmiai dūrė pirštu į apniukusį bibliotekininką ir drėbtelėjo:

- Tegul tik jis pabando atsisakyti analizės.

- Aš visiškai neprieštarauju, - su iššūkiu atkirto Munas. - Aš - tas pats žmogus, kuris buvau visada.

- Iš kur jūs galite tai žinoti? - su panieka sviedė Antoras. - Bet aš nepasitenkinsiu ir tuo. Aš nepasitikiu nė vienu iš čia susirinkusiųjų. Noriu, kad kiekvienam iš mūsų būtų atlikta analizė. Vyko karas. Munas buvo Kalgane, Terboras laivu aplankė įvairiausias karo zonos vietas. Darelo ir Semiko irgi čia nebuvo... aš nė nenumanau, kur jie bastėsi. Čia, saugiai užsidaręs, tūnojau tik aš vienas - ir aš nebepasitikiu nė vienu iš jūsų. Kad viskas vyktų sąžiningai, aš pats irgi leisiuos patikrinamas. Ar galime šitaip sutarti? Jei ne - aš tuoj pat išeinu, man su jumis nebepakeliui.

Terboras gūžtelėjo pečiais ir suniurnėjo:

- Aš neprieštarauju.

- Aš jau sakiau, kad sutinku, - pareiškė Munas.

Semikas nieko nesakydamas tik pritariamai mostelėjo ranka. Antoras palaukė Darelo atsakymo. Galų gale šis linktelėjo galvą.

- Aš būsiu pirmas, - pareiškė Antoras.

Jaunasis neurologas įsitempęs, pusiau nuleidęs apsunkusius vokus sėdėjo atlošiamoje kėdėje, o plonytės adatėlės tuo tarpu vedžiojo siaurutes linijas milimetriniame popieriuje. Iš aplankų krūvos Darelas ištraukė lakštus su ankstesniuoju Antoro encefalogramos įrašu. Jis parodė juos jaunuoliui.

- Tai jūsų parašas, tiesa?

- Taip, taip. Čia mano įrašai. Palyginkite juos su naujaisiais.

Skeneris tuoj pat perkėlė ir senuosius, ir naujuosius įrašus į ekraną. Jame sumirgėjo visos šešios kreivės ir iš vieno, ir iš kito įrašo. Tamsoje Muno balsas nuskambėjo kimiai, bet labai aiškiai:

- Ką gi, pažvelkite. Čia esama pokyčių.

- Čia - pirminės priešakinių smegenų bangos. Tai ničnieko nereiškia, Homirai. Tie papildomi smaigaliai, į kuriuos atkreipėte dėmesį - tik pykčio išraiška. Tačiau svarbios tik kitos kreivės.

Antoras palietė atitinkamą mygtuką, ir visos poros tarpusavyje susiliejo. Penkios sutapo visiškai. Tiktai viena, pirminio mąstymo kreivė liko dviguba.

- Patenkinti? - paklausė Antoras.

Darelas trumpai linktelėjo ir pats atsisėdo į krėslą. Paskui jo vietą užėmė Semikas ir pagaliau - Terboras. Niekas netarė nė žodžio - tylomis kreivės buvo perkeltos į ekraną ir palygintos.

Munas liko paskutinis. Akimirką jis sudvejojo, o paskui, su gan aiškiomis nevilties gaidelėmis balse, ištarė:

- Klausykite, aš likau paskutinis, be to, mane kausto įtampa. Tikiuosi, kad į tai atsižvelgsite.

- Žinoma, atsižvelgsime, - užtikrino jį Darelas. - Jokios sąmoningos jūsų emocijos negali paveikti ko nors daugiau nei pirminio mąstymo kreivę. O į ją mes nekreipsime dėmesio.

Stojo mirtina tyla. Atrodė, kad praslinko ištisos valandos...

Paskui, užtemdytoje patalpoje lyginant įrašus, Antoras kimiai pasakė:

- Žinoma, žinoma, tai tik pradinė komplekso stadija... Argi ne taip jis mums tvirtino? Tokie dalykai kaip manipuliacijos išvis neegzistuoja, dėl visko kaltas tas kvailas antropomorfizmas... Bet jūs tik pažvelkite! Man regis, tai - vien tik sutapimas...

- Kas yra? - suklykė Munas.

Darelo ranka tvirtai suspaudė bibliotekininko petį.

- Ramiau, Munai. Tave sureguliavo. Tavimi manipuliavo... jie.

Staiga plykstelėjo šviesa; Munas apsidairė kančios sklidinomis akimis, beviltiškai stengdamasis nusišypsoti.

- Negali būti, juk jūs nekalbate rimtai. Jūs turite kažkokį tikslą. Norite mane išbandyti.

Bet Darelas tiktai papurtė galvą.

- Ne, Homirai. Tai tiesa.

Bibliotekininkas netikėtai apsipylė ašaromis:

- Aš visiškai nesijaučiu kuo nors pasikeitęs! Negaliu tuo patikėti! - Ūmai nurimęs jis visiškai įsitikinęs pareiškė: - Jūs, visi sutarę, tyčia tai padarėte. Tai sąmokslas.

Darelas norėjo spustelėti jo petį ir bent taip paguosti, bet Munas nubloškė jo ranką šalin ir sukriokė:

- Jūs ketinate mane nužudyti! Didysis Kosmose, jūs ketinate mane nužudyti!

Žaibiškai pašokęs Antoras užgriuvo ant jo. Dusliai dunkstelėjo į kaulą atsitrenkęs kaulas, ir bejėgis Homiras tuojau susmuko paslikas, o jo veide sustingo siaubo išraiška.

Drebėdamas visu kūnu Antoras pakilo ir iškošė:

- Mums derėtų surišti jį ir užkimšti burną. Paskui nuspręsime, ką su juo daryti. - Jis nužėrė nuo kaktos ilgus savo plaukus.

Terboras paklausė:

- Kaip gi jūs įspėjote, kad jam atsitiko kažkas negero?

Antoras pašaipiai dėbtelėjo į jį.

- Tai buvo nesunku. Matote, aš visai netyčia žinau, kur iš tiesų yra Antrasis Fondas.

Kažkelintas stiprus šokas jau anaiptol nebe toks efektingas...

Semikas pakankamai švelniai paklausė:

- Ar jūs tikrai žinote? Turiu omeny - po to, kai jau patyrėme visa tai su Munu...

- Tai visai kas kita, - atrėmė Antoras. - Darelai, tą dieną, kai prasidėjo karas, aš kalbėjau su jumis labai rimtai. Stengiausi trūks plyš prikalbinti jus išvykti iš Terminuso. Jau tada būčiau

pasakęs jums tai, ką pasakysiu dabar, jei tik būčiau galėjęs visiškai jumis pasitikėti.

- Ar norite pasakyti, kad jau visą pusmetį žinojote atsakymą? - šyptelėjo Darelas.

- Atsakymą aš žinau nuo tada, kai išgirdau, jog Arkadija išvyko į Trantorą.

Nustėręs Darelas jau buvo bebandąs stotis.

- Kuo čia dėta Arkadija? Kurlink jūs sukate?..

- Aš nepasakysiu absoliučiai nieko, kas ir šiaip nebūtų savaime aišku, kaip reikiant apsvarsčius visiems mums taip puikiai žinomus faktus. Arkadija nukeliauja į Kalganą - ir siaubo apimta, užuot grįžusi namo, sprunka į patį Galaktikos centrą. Leitenantas Diridžas buvo geriausias mūsų agentas Kalgane - ir staiga paaiškėja, kad juo manipuliuojama! Homiras Munas nukeliauja į Kalganą - ir taip pat pajungiamas svetimai valiai! Mulas gi užkariavo Galaktiką, tačiau gan netikėtai savo štabu pasirinko Kalganą - ši aplinkybė perša man mintį, kad jis, galimas dalykas, buvo anaiptol ne užkariautojas, o tik įrankis. Visur, kur tik pasisuksi, sutinkame tą patį pavadinimą: Kalganas, Kalganas, ir nieko kita, kaip tiktai Kalganas - pasaulis, kuris per šimtmetį trukusias karinių gubernatorių niautynes kažkodėl liko nė nepaliestas!

- Ir kokia išvada?

- Juk tai akivaizdu! - Antoras įdėmiai apžvelgė visus. - Antrasis Fondas ir yra Kalgane.

Įsiterpė Terboras:

- Aš juk lankiausi Kalgane, Antorai. Aš buvau ten praėjusią savaitę. Jei ten esama kokio nors Antrojo Fondo, tuomet aš jau visiškai kuoktelėjau. Tačiau man atrodo, kad kuoktelėjęs esate jūs.

Jaunuolis žaibiškai atsigręžė į jį:

- Tuomet jūs - nusipenėjęs kvailys, štai kas jūs! Kas, jūsų manymu, yra Antrasis Fondas? Pradinė mokykla? O gal manote, kad spinduliuojantys laukai siauru spinduliu žaliomis bei raudonomis raidėmis atvykstantiems žvaigždėlaiviams išrašo iškabą “Antrasis Fondas” prie artimiausių kosminės erdvės kelių? Paklausykite manęs, Terborai. Kad ir kas bebūtų, jie, be jokios abejonės, sudaro glaudžiai tarpusavyje susijusią oligarchiją. Savaime aišku, tad tame pasaulyje, kuriame egzistuoja, jie pasislėpę taip pat gerai, kaip ir pats pasaulis kad paslėptas visoje Galaktikoje.

Terboro žandikaulio raumenys įsitempė.

- Man nepatinka jūsų požiūris, Antorai.

- O man tai, žinoma, labai rūpi! - sarkastiškai atrėžė Antoras. - Jūs tik apsižvalgykite čionai, Terminuse. Mes esame pačiame Pirmojo Fondo centre - pačioje šerdyje to pasaulio, kuriame buvo sutelktos visos fizinių mokslų žinios! Ir ką gi? Ar didelė planetos gyventojų dalis gali vadinti save mokslininkais? Ar jūs pats

sugebėtumėte aptarnauti energijos siųstuvų stotį? Ką jūs nutuokiate apie hiperbranduolinio variklio veikimo principus? Ką? Terminuse - netgi pačiame Terminuse! - mokslininkai sudaro mažiau nei vieną procentą visų gyventojų!

Ką tuomet ir kalbėti apie Antrąjį Fondą, kuris stengiasi trūks plyš išsaugoti savo paslaptį? Reikia manyti, tikrųjų meistrų ten dar mažiau, ir jie puikiausiai pasislėpę netgi savojo pasaulio ribose!

- Na, - atsargiai pratarė Semikas, - bet Kalganą mes ką tik įveikėme...

- Taip, žinoma! Taip, žinoma! - sardoniškai šūktelėjo Antoras. - Ak, mes švenčiame šitokią pergalę! Miestai vis dar švyti girliandomis, vis dar griaudi fejerverkai, iš televizorių ekranų vis dar liejasi triumfo šūksniai! Bet dabar - dabar! - kai vėl atėjo metas ieškoti Antrojo Fondo, kurioje vietoje mes jo ieškosime paskiausia? Kur bet kas ieškos jo paskiausia? Teisingai! Kalgane!

Mes juk jam kaip reikiant net nepakenkėme, patys suprantate! Nebent tik vos vos gnybtelėjome. Sunaikinome keletą laivų, nužudėme kelis tūkstančius žmonių, išdraskėme jų imperiją, atėmėme dalį jų komercinės bei ekonominės galios - bet visa tai juk nieko nereiškia. Galiu lažintis, kad niekas iš tikrosios valdančiosios Kalgano klasės nė truputėlio nenukentėjo - ir nė kiek nesutriko. Priešingai, dabar jie jaučiasi saugūs nuo bet kokių smalsių žvilgsnių. Tačiau jie anaiptol nesaugūs nuo mano smalsumo! Ką galite pasakyti, Darelai?

Darelas gūžtelėjo pečiais.

- Įdomu. Aš kaip tik bandau suderinti visa tai su žinia, kurią jau prieš kelis mėnesius gavau iš Arkadijos.

- Žinia iš Arkadijos? - susidomėjo Antoras. - Ir kas gi tai?

- Na... nesu visai tikras. Tik trys žodžiai. Bet tai įdomu.

- Klausykite, - nerimaudamas įsiterpė Semikas, - aš niekaip nesuprantu vieno dalyko.

- Kokio gi?

Semikas kruopščiai rinkosi žodžius; tariant kiekvieną, jo viršutinė lūpa vis kilstelėdavo, tarsi nenorėdama žodžio išleisti:

- Na... eee... Homiras Munas štai dar visai neseniai tvirtino, kad Haris Seldonas blefavo paskelbdamas, esą įkūrė du Fondus. Dabar gi jūs tvirtinate, kad yra ne taip, kad Seldonas anaiptol neblefavo, tiesa?

- Žinoma, jis neblefavo. Seldonas paskelbė įkūręs Antrąjį Fondą - ir iš tikrųjų jį įkūrė.

- Gerai, kol kas viskas gerai. Tačiau jis juk sakė ir dar kai ką. Jis paskelbė įkuriąs du Fondus priešinguose Galaktikos galuose. Tai štai, jaunuoli - ar tik tai ir nebus blefas? Kalganas juk anaiptol ne kitame Galaktikos gale.

Antoras, regis, susierzino.

- Juk tai smulkmena. Galbūt kaip tik šis teiginys ir buvo maskuotė. Tačiau pagalvokite patys! Ką gi realiai naudingo galėtų nuveikti tie sąmonės meistrai, įsikūrę kažkur Galaktikos pakraštyje? Juk žinome, kokia yra jų funkcija - bet kuriomis priemonėmis išsaugoti Planą. O kas yra pagrindinės Plano figūros? Mes, Pirmasis Fondas. Tad iš kur jiems būtų užvis patogiausia mus stebėti ir siekti savo tikslų? Iš kito Galaktikos pakraščio? Juokinga! Ne, gerbiamieji, jie yra čia pat, penkiasdešimties parsekų atstu nuo mūsų. Juk tai kur kas logiškiau.

- Šis argumentas man patinka, - pasakė Darelas. - Skamba visai logiškai. Bet pažvelkite, Munas jau kuris laikas atgavęs sąmonę. Siūlau jį paleisti. Vis vien jis niekuo negali mums pakenkti.

Antoras, regis, ketino maištauti, tačiau Homiras energingai sulinksėjo. Dar penkios sekundės - ir jis taip pat energingai jau masažavo riešus.

- Kaip jaučiatės? - pasiteiravo Darelas.

- Šlykščiai, - paniuręs prisipažino Munas. - Bet tai nesvarbu. Aš šit norėčiau paklausti vieno dalyko, tegul jaunasis mūsų gudragalvis kai ką man pasako. Aš girdėjau viską, ką jis kalbėjo, ir jaučiuosi turįs teisę pasidomėti, ką mes darysime toliau.

Stojo keista ir nejauki tyla.

Munas karčiai šyptelėjo.

- Gerai, sakykime, Antrasis Fondas tikrai yra Kalgane. Bet kas tokie jie yra Kalgane? Kaip jūs ketinate juos ten surasti? O jeigu ir surasite, kaip jūs ketinate juos išgaudyti? Ką?

- Aha, - atsiliepė Darelas. - Kad ir kaip bebūtų keista, į tai galiu atsakyti aš. Norite, papasakosiu, kuo mudu su Semiku užsiėmėme pastarąjį pusmetį? Antorai, jums gi paaiškės dar viena priežastis, dėl kurios aš taip užsispyriau visą tą laiką likti Terminuse.

- Visų pirma, - kalbėjo Darelas, - aš dirbau su encefalografinėmis analizėmis gerokai atkakliau, nei jūs numanote, ir turėdamas tam tikrų papildomų tikslų. Aptikti Antrojo Fondo sąmonę - užduotis šiek tiek subtilesnė, nei paprasčiausiai užfiksuoti Manipuliacijų Gūbrį. Tiesą sakant, iki galo to pasiekti man taip ir nepavyko. Tačiau priartėti - pavyko, netgi gerokai priartėti.

Ar kas nors iš jūsų žino, koks yra tikrasis emocinės kontrolės mechanizmas? Nuo pat Mulo laikų tai buvo pati populiariausia romanų tema; apie tai prikurta, prišnekėta ir prifantazuota galybės įvairiausių nesąmonių. Didžioji tų kliedesių dalis emocinę kontrolę traktuoja kaip kažką paslaptinga, laiko netgi okultizmo apraiška. Savaime aišku, taip nėra. Kiekvienas juk žino, kad smegenys yra miriadų mažyčių elektromagnetinių laukų šaltinis. Kiekvienas vos šmėkštelėjęs jausmas palieka tuose laukuo-

se pėdsaką, paveikia juos daugiau ar mažiau sudėtingu lygiu. Šitai irgi kiekvienas turėtų žinoti.

Dabar pamėginkime įsivaizduoti sąmonę, kuri sugeba jausti tuos besikaitaliojančius laukus ir netgi rezonuoti su jais. Tai reiškia, kad gali egzistuoti tam tikras smegenų organas, kuris sugeba prisiderinti prie bet kokio lauko modelio, kokį tik pajėgia aptikti. Kaip būtent tai įvyksta, aš net nenutuokiu, bet mums tai ir nėra svarbu. Juk jei aš, pavyzdžiui, būčiau aklas, aš vis vien pajėgčiau suvokti fotonų bei energijos kvantų reikšmę ir man būtų daugmaž aišku, kad, absorbuodamas tam tikrą energijos kiekį, fotonas sukuria cheminius pokyčius atitinkamame kūno organe, o pagal tai ir įmanoma užfiksuoti jo egzistenciją. Kita vertus, jeigu būčiau aklas, aš, be jokios abejonės, neįstengčiau suvokti spalvų.

Ar visi mane suprantate?

Antoras tvirtai linktelėjo. Visi likusieji sulinksėjo kiek abejodami.

- Štai toks hipotetinis rezonuojantis sąmonės organas, - tęsė Darelas, - prisitaikydamas prie kitų sąmonių skleidžiamų laukų, gali atlikti funkciją, paprastai vadinamą "emocijų skaitymu" arba net "minčių skaitymu", nors pastarasis dalykas yra iš esmės dar gerokai subtilesnis. O įsivaizdavus tokią jo funkciją, nesunku žengti dar vieną žingsnį ir įsivaizduoti panašų organą, kuris sugebėtų jėga priversti kitą sąmonę jam paklusti. Gerokai stipresniu savo lauku jis galėtų norima linkme nukreipti žymiai silpnesnį kitos sąmonės lauką - panašiai kaip stiprus magnetas gali sureguliuoti atomų poliariškumą plieniniame strype, po ko strypas lieka įmagnetintas.

Aš perpratau Antrojo Fondo pagrindų matematiką ta prasme, kad sėkmingai išvysčiau funkciją, hipotetiškai pajėgią numatyti būtiną neuroninių takų kombinaciją, kurios dėka galėtų susiformuoti būtent toks organas, kokį jums ką tik nupasakojau. Deja, ta funkcija pernelyg sudėtinga, kad būtų įmanoma išanalizuoti ją naudojantis kokiais nors mūsų dienomis žinomais matematiniais metodais. Be abejo, labai gaila - mat tai reiškia, kad man taip niekad ir nepavyks aptikti sąmonės manipuliacijų specialisto vien tik išnagrinėjus jo encefalogramą.

Tačiau aš dar galėjau nuveikti kai ką kita. Semikui padedant, man pavyko sukonstruoti tai, ką galima apibūdinti kaip mentalinės statikos prietaisą. Šiuolaikinis mokslas įstengia sukurti tokį energijos šaltinį, kuris gali dubliuoti elektromagnetinio lauko encefalogramos tipo modelį. Maža to, jį galima sureguliuoti taip, kad jis kaitaliotųsi visiškai atsitiktine tvarka, tokiu būdu atitinkamos sąmonės atžvilgiu sukurdamas tam tikrą "triukšmą" arba "statiką", visiškai užblokuojančią kitas sąmones, su kuriomis minėtoji tuo metu gali turėti ryšį.

Ar jūs mane suprantate?

Semikas sukikeno. Jis padėjo Darelui dirbti visiškai nenutuokdamas, ką šis nori padaryti. Tačiau jis ne kartą galvojo apie tai, ir, kaip paaiškėjo, spėjimas buvo teisingas. Ką gi, ir senis šį tą dar sugeba...

Antoras pasakė:

- Man regis, aš suprantu.

- Tą prietaisą, - tęsė Darelas, - pagaminti pakankamai lengva; aš gi disponavau visais turimais Fondo ištekliais, nes mano darbas buvo "tyrinėjimai karo reikmėms". Šiuo metu mero kabinetą bei įstatymų leidimo organus supa mentalinės statikos laukas. Taip pat ir didžiąją dalį svarbiausiųjų mūsų gamyklų. O taip pat ir šį pastatą. Tad galiu drąsiai tvirtinti, kad nuo šiol bet kurią pageidaujamą vietą mes galime padaryti absoliučiai neprieinamą tiek Antrajam Fondui, tiek ir bet kokiam ateities Mului. Štai taip.

Jis užbaigė visai paprastai, mostelėdamas ranka.

Terboras, regis, buvo visiškai priblokštas.

- Vadinasi, viskas baigta? Didysis Seldonai, viskas baigta!

- Na... - ištarė Darelas. - Dar ne visai.

- Ką reiškia: dar ne visai? Dar kas nors neaišku?

- Mes juk dar nežinome, kur slepiasi Antrasis Fondas!

- Ką? - suriaumojo Antoras. - Jūs norite pasakyti...

- Taip, kaip tik tai aš ir noriu pasakyti. Antrasis Fondas anaiptol ne Kalgane.

- Iš kur gi jūs žinote?

- Tai buvo nesunku, - suniurzgė Darelas. - Matote, aš visai netyčia žinau, kur iš tiesų yra Antrasis Fondas.

21. Atsakymas, kuris patenkino

Staiga Terboras prapliupo kvatoti - jis juokėsi konvulsyviais, trūkčiojančiais pliūpsniais, kurie aidu atsimušinėjo į sienas ir palengva slopo. Galų gale jis bejėgiškai papurtė galvą ir sušuko, vos atgaudamas kvapą:

- Didžioji Galaktika! Juk šitai gali tęstis visą naktį! Vienas po kito mes statysime kortų namelius, kuriuos kiti čia pat sugriaus. Gal tai ir labai linksma pramoga, bet šitaip mes niekur nenusigausime. O Kosmose! Galbūt kiekviena planeta ir yra Antrojo Fondo buveinė! Gal jie išvis neturi vienos konkrečios planetos, gal jų žmonės pasklidę po visas! Bet argi tai svarbu, jei Darelas tvirtina, kad mes turime tobulą apsaugą?

Darelas nelinksmai nusišypsojo:

- Tos tobulos apsaugos anaiptol nepakanka, Terborai. Netgi manasis mentalinės statikos prietaisas yra toks dalykas, kuris sulaiko mus vienoje vietoje. Mes juk negalime amžinai gyventi sug-

niaužę kumščius ir karštligiškai dairydamiesi į visas puses, ar neišlįs kur nežinomas, netikėtas priešas. Mes privalome ne tik žinoti, kaip laimėti; mums dar reikia ir surasti priešą, kurį privalome įveikti. Be to, iš tiesų egzistuoja ir labai konkretus pasaulis, kuriame tas priešas lindi.

- Kalbėkite apie reikalą, - pavargęs ištarė Antoras. - Kokia gi ta jūsų informacija?

- Arkadija, - atsakė Darelas, - atsiuntė man žinutę. Kol nebuvau jos gavęs, man ir į galvą neatėjo susimąstyti apie akivaizdų dalyką. Tikriausiai niekad nė nebūčiau pagalvojęs apie tai, kas savaime suprantama. Gi ta žinutė buvo visiškai paprasta: "Ratas neturi galų". Ar jums aišku?

- Ne, - atkakliai pareiškė Antoras, akivaizdžiai atsakydamas už visus.

- Ratas neturi galų, - mąsliai pakartojo Munas, jo kakta susiraukšlėjo.

- Ką gi, - nekantriai tęsė Darelas. - Man tai buvo visiškai aišku... Koks yra vienas vienintelis faktas, kurį mes absoliučiai tikrai žinome apie Antrąjį Fondą, a? Aš jums jį pasakysiu! Mes žinome, kad Haris Seldonas įkūrė Antrąjį Fondą priešingame Galaktikos gale. Homiras Munas stengėsi mums įrodyti, kad Seldonas melavo apie patį Antrojo Fondo egzistavimą. Pelėjas Antoras tvirtino, kad Seldonas viską nurodė teisingai, išskyrus Fondo buvimo vietą. Aš gi sakau, kad Seldonas išvis nemelavo; kiekvienas jo žodis - absoliuti tiesa!

Bet tasai "kitas galas" - kas gi jis yra? Galaktika - tai plokščias, lęšio pavidalo objektas. Jo plokštumos skerspjūvis yra apskritimas, o apskritimas išties neturi galų - ką ir suprato Arkadija. Mes - mes, Pirmasis Fondas - esame įsikūrę Terminuse, tai yra to apskritimo linijoje. Pagal apibrėžimą mes ir esame Galaktikos gale. O dabar keliaukime tąja apskritimo linija, ieškodami antrojo galo. Eikime, eikime, eikime tuo apskritimu - o galo taip ir nerasime! Mes paprasčiausiai sugrįšime į išeities tašką...

O ten ir rasime Antrąjį Fondą.

- Ten? - perklausė Antoras. - Ar norite pasakyti - čia?

- Kaip tik tai ir noriu pasakyti - tikrai čia! - energingai sušuko Darelas. - Kur gi kitur jis galėtų būti? Jūs gi pats sakėte, kad antrafondiečiai yra Seldono Plano sergėtojai, tad kokia prasmė jiems būtų įsikurti vadinamajame kitame Galaktikos pakraštyje, kur jie būtų izoliuoti taip, kaip tik įmanoma įsivaizduoti? Jūs manėte, kad penkiasdešimties parsekų atstumas - kur kas labiau tikėtina. Aš gi jums tvirtinu, kad ir toks nuotolis - per didelis! Juk kur kas logiškiau pasislėpti taip, kad išvis nebūtų jokio atstumo. Be to, kur surasi saugesnę vietą? Žinoma, principas senas kaip pasaulis - pati akivaizdžiausia vieta paprastai būna užvis mažiausiai įtartina!

Kodėl gi vargšelis Eblingas Misas šitaip apstulbo, pagaliau perpratęs, kur iš tiesų yra Antrasis Fondas? Jūs tik įsivaizduokite: jis taip karštligiškai, taip atkakliai jo ieškojo, norėdamas perspėti antrafondiečius apie užslenkančią Mulo grėsmę - ir še tau! Sužinojo, kad Mulas vienu ypu užgrobė abu Fondus! O kodėl visos Mulo paieškos buvo nesėkmingos? O kaipgi kitaip? Juk jei kas nors ieško neįveikiamos grėsmės, vargu bau jis imsis naršyti tarp jau parklupdytų priešų. Šitaip sąmonės manipuliacijų meistrai išlošė laiko netgi daugiau, nei jiems reikėjo, jie suplanavo, kaip sustabdyti Mulą - ir tai jiems kuo puikiausiai išdegė! Ak, tai šitaip paprasta, kad net galva svaigsta. Mes juk irgi svarstome, planuojame, sukame galvas įsivaizduodami, kad mūsų veikla - didžiausia paslaptis visiems; o tuo tarpu iš tiesų tūnome pačiame priešo tvirtovės centre! Juk tai juokinga!

Antoro veido išraiška kaip buvo, taip ir liko skeptiška.

- Jūs nuoširdžiai tikite šia teorija, daktare Darelai?

- Taip, aš visiškai nuoširdžiai ja tikiu.

- Tuomet kiekvienas mūsų kaimynas, kiekvienas žmogus, su kuriuo prasilenkiame gatvėje, gali būti Antrojo Fondo antžmogis, kurio sąmonė stebi taviškę ir jaučia jos minčių pulsavimą!

- Kaip tik taip.

- Ir visą tą laiką mums buvo leista tęsti darbus? Niekas net nebandė mums sukliudyti?

- Niekas nebandė mums sukliudyti? Kas gi sakė, kad mums nebuvo trukdoma? Štai, pavyzdžiui, jūs pats akivaizdžiai įrodėte, kad Muno sąmonę jie paveikė. O kas, visų pirma, verčia jus manyti, kad mes išsiuntėme jį į Kalganą vien tik savo valia - arba kad Arkadija nuklausė mūsų pokalbį ir slapta iškeliavo su juo visiškai savo valia? Cha! Tikriausiai mums buvo trukdoma, tikriausiai jie kaišiojo mums pagalius į ratus visą laiką! Be to, argi jiems vertėjo trukdyti mums labiau nei sutrukdė? Juk kur kas naudingiau mus suklaidinti, o ne paprasčiausiai sustabdyti.

Antoras pasinėrė į apmąstymus, o kai išniro, jo veide aiškiai matėsi nepasitenkinimas.

- Ką gi, man visa tai smarkiai nepatinka. Apie jūsų mentalinės statikos prietaisą neverta nė galvoti. Mes juk negalime amžinai lindėti šitame name, o vos iš čia išėję akimirksniu pražūsime, žinodami tai, ką tariamės žiną. Nebent jūs sugebėsite sukonstruoti po mažytį aparačiuką kiekvienam Galaktikos gyventojui.

- Jūsų tiesa, Antorai, tačiau mes nesame tokie bejėgiai, kaip jums atrodo. Tie Antrojo Fondo žmonės apdovanoti tokiu sugebėjimu, kokio neturi nė vienas iš mūsų. Tai - jų jėga, bet drauge ir silpnoji vieta. Pavyzdžiui, pamėginkime įsivaizduoti: ar įmanoma sukurti tokį ginklą, kuris efektyviai paveiktų bet kurį normalų, regintį žmogų, bet visiškai nepakenktų aklajam?

- Žinoma, - tvirtai atsakė Munas. - Stiprios šviesos blyksnis į akis.

- Visiškai teisingai, - atsakė Darelas. - Stiprios, akinančios šviesos blyksnis.

- Na, ir kas iš to? - nesusigaudė Terboras.

- Analogija juk visiškai aiški! Aš turiu sąmonės statikos prietaisą. Jis sukuria dirbtinį elektromagnetinį modelį, kuris Antrojo Fondo žmogaus sąmonei būtų tas pat, kas šviesos spindulys - mums. Tačiau sąmonės statikos prietaisas yra kaleidoskopinis. Jo laukas kaitaliojasi be paliovos ir labai dideliu greičiu - kur kas didesniu, nei pajėgtų fiksuoti signalus priimanti sąmonė. Pamėginkite įsivaizduoti tai kaip labai greitai blykčiojančią šviesą - tokią, kuri užsitęsusi kiek ilgiau neišvengiamai sukeltų mums galvos sopulį. Dabar padidinkite tos šviesos - arba to elektromagnetinio lauko - intensyvumą tiek, kad jo poveikis būtų akinantis - ir tuomet jis jau sukels nebe sopulį, o tikrą, nepakeliamą skausmą. Tačiau tik tiems, kurie apdovanoti atitinkamu pojūčiu... Nejautrių jis visiškai nepaveiks.

- Tikrai? - su entuziazmo gaidelėmis balse atsiliepė Antoras. - Ar jūs tai išbandėte?

- Ant kieno kailio galėjau tai išbandyti? Žinoma, neišbandžiau. Tačiau prietaisas tikrai veiks.

- O kur yra to lauko, kuris saugo namus, valdymo pultas? Norėčiau jį pamatyti.

- Jis čia.

Darelas kyštelėjo ranką į kišenę. Valdymo pultas buvo visai nedidelis, kišenė nuo jo tik vos vos išsipūtusi. Darelas mestelėjo Antorui juodą cilindrą, visą nusmaigstytą mygtukais.

Antoras atidžiai jį apžiūrėjo ir gūžtelėjo pečiais:

- Pasižiūrėjęs į jį netapau nė kiek gudresnis. Sakykite, Darelai, ko man nevalia liesti? Visai nepageidauju netyčia išjungti namo apsaugos lauką.

- Tai jums ir nepavyks, - abejingai atsakė Darelas. - To mygtuko padėtis fiksuota. - Jis spustelėjo medinę svirtelę, bet ši nepajudėjo.

- O kam šitas mygtukas?

- Šitas reguliuoja lauko pavyzdžio kaitaliojimosi dažnį. O šitas - keičia intensyvumą. Apie jį aš ir kalbėjau.

- Ar galėčiau... - pradėjo Antoras, uždėjęs pirštą ant intensyvumo mygtuko. Visi kiti susispietė arčiau.

- Kodėl gi ne? - Darelas gūžtelėjo pečiais. - Juk mūsų tai nepaveiks.

Lėtai, kone krūpčiodamas, Antoras nuspaudė svirtelę iš pradžių į vieną pusę, paskui - į kitą. Terboras taip sukando dantis, kad net sutreškėjo, Munas be paliovos mirkčiojo. Atrodė, kad jie stengiasi iki ribos įtempti savo nepakankamai jautrius jutiminius organus, kad pajustų tą impulsą, kuris jų niekaip negalėjo paveikti.

Galų gale Antoras gūžtelėjo pečiais ir numetė valdymo pultą atgal Darelui ant kelių.

- Ką gi, mums teks pasikliauti jūsų žodžiu, daktare Darelai. Vis dėlto labai jau sunku patikėti, kad, man nuspaudus mygtuką, kažkas įvyko.

- Na žinoma, nieko ir neįvyko, Pelėjau Antorai, - įtemptai šypsodamasis pasakė Darelas. - Prietaisas, kurį jums daviau, tebuvo klastotė. Pažvelkite čionai, aš turiu ir kitą.

Jis staigiai atmetė švarko skverną ir stvėrė prie diržo kabantį valdymo pulto dublikatą - prietaisas atrodė lygiai taip pat kaip ir tas, kurį apžiūrinėjo Antoras.

- Štai, matote, - ištarė Darelas ir vienu gaistu iki galo nuspaudė intensyvumo mygtuką.

Kažkaip nežmogiškai suspigęs Pelėjas Antoras susmuko ant grindų. Jis raičiojosi nepakeldamas draskančio jį skausmo, nubalusiais, konvulsijų sutrauktais pirštais bergždžiai stengdamasis įsitverti savo plaukų.

Munas paskubomis kilstelėjo kojas, kad nė piršto galu neprisiliestų prie to krūpčiojančio, besitampančio kūno; jo akys buvo du gryno siaubo šuliniai. Semikas ir Terboras virto gipsinėmis statulomis, sustingusiomis ir baltut baltutėlėmis.

Paniuręs Darelas išjungė aparatą. Antoras dar kartą ar du silpnai sutrūkčiojo ir liko gulėti paslikas. Jis buvo gyvas, stringantis kvėpavimas draskyte draskė visą kūną.

- Užkelkite jį ant sofos, - ištarė Darelas, sugriebdamas jaunuolį už galvos. - Padėkite man.

Terboras paėmė Antorą už kojų. Kelti bejausmį kūną buvo tas pat, kas kelti miltų maišą. Galų gale, po kelių užsitęsusių minučių, Antoro kvėpavimas kiek sulėtėjo, akių vokai virptelėjo ir pasikėlė. Jo veidas buvo kraupiai geltonas, plaukai ir visas kūnas persisunkė prakaitu, o balsas, kai jis prašneko, skambėjo kimiai, beveik neatpažįstamai.

- Nedarykite... - sušnibždėjo jis. - Ne... nebereikia... Nebedarykite to! Jūs neįsivaizduojate... Jūs net neįsivaizduojate... Oooooch... - jis išleido ilgą, skausmingai virpantį atodūsį.

- Mes to nebedarysime, - atsakė Darelas, - jei tu išklosi mums visą tiesą. Juk tu esi Antrojo Fondo narys?

- Duokite lašelį vandens... - ėmė melsti Antoras.

- Aneškite vandens, Terborai, - paliepė Darelas. - Drauge pačiupkite ir viskio butelį.

Jis pakartojo klausimą, supylęs į Antorą stiklinę viskio ir dvi - vandens. Jaunuolis, regis, šiek tiek atsipalaidavo...

- Taip, - nuvargęs ištarė jis. - Aš esu Antrojo Fondo narys.

- Antrojo Fondo, - tęsė Darelas, - kuris įsikūręs Terminuse, tai yra čia?

- Taip, taip. Jūs visais atžvilgiais teisus, daktare Darelai.

- Gerai! O dabar paaiškink mums, kas vyko visą pastarąjį pusmetį. Kalbėk!

- Norėčiau pamiegoti... - sušnibždėjo Antoras.

- Vėliau! Dabar kalbėk!

Virpantis atodūsis. Paskui - žodžiai, tariami paskubomis, vos girdimai. Visi pasilenkė prie Antoro, stengdamiesi nepraleisti nė žodžio.

- Situacija tapo pavojinga. Mes žinojome, kad Terminusas ir jo tiksliųjų mokslų atstovai domisi smegenų bangų modeliais ir kad jų pasiekimai jau pakankamai brandūs, kad bet kuriuo metu gali būti sukurta kažkas panašaus į sąmonės statikos prietaisą... Be to, priešiškumas Antrojo Fondo atžvilgiu vis augo. Mes turėjome visa tai sustabdyti nepažeisdami Seldono Plano...

Mes... mes bandėme kontroliuoti įvykių eigą. Bandėme įsismelkti į jūsų judėjimą. Tai turėjo nukreipti nuo mūsų įtarimus bei sumažinti įtampą. Mes pasirūpinome, kad Kalganas paskelbtų karą, taip dar labiau viską supainiodamas. Štai kodėl aš pasiunčiau Muną į Kalganą. Tariamoji Stetino meilužė yra viena iš mūsų. Ji ir buvo atsakinga, kad Munas elgtųsi taip ir ne kitaip...

- Kelija... - suriko Munas, bet Darelas griežtu rankos mostu jį nutildė.

Antoras tęsė, nė nepajutęs, kad buvo pertrauktas:

- Arkadija išvyko drauge... To mes nebuvome numatę - negalime apskaičiuoti absoliučiai visko - tad Kelija suorganizavo jos išvykimą į Trantorą, siekdama išvengti bet kokios įsikišimo tikimybės. Štai ir viskas. Galiu pridurti tik tiek, kad mes pralaimėjome.

- Tu juk stengeisi trūks plyš išguiti mane į Trantorą, tiesa? - paklausė Darelas.

Antoras linktelėjo.

- Būtinai turėjau pašalinti jus iš kelio. Pakankamai aiškiai jaučiau jūsų sąmonėje vis labiau augantį triumfą. Jūs buvote bebaigiąs išspręsti problemas, susijusias su tuo sąmonės statikos prietaisu...

- Kodėl gi tu neužvaldei ir manęs?

- Aš negalėjau... negalėjau. Turėjau veikti tiksliai vykdydamas įsakymus. Mes dirbome nenukrypdami nuo Plano. Jei būčiau ėmęsis improvizuoti, viskas būtų sugriuvę. Planas juk numato tiktai tikimybes... jūs tai žinote... kaip Seldono Planas... - jis ėmė painiotis, kalbėjo beveik be sąryšio, žodžiai skausmingais pliūpsniais veržėsi iš burnos. Karštinės kamuojamas kūnas trūkčiojo, galva maskatavo į šalis. - Mes dirbome su individais... ne grupėmis... labai menka tikimybė... ją pražiopsojome. Be to... užvaldžius jus... kas nors kitas sukurtų prietaisą... jokios naudos... reikėjo kontroliuoti laikus... kur kas subtiliau... paties Pirmojo Kalbėtojo planas... nežinau visų smulkmenų... išskyrus... neišdegėėėėėėė... - jis visiškai išseko.

Darelas šiurkščiai jį papurtė.

- Miegoti dar negalima! Kiek jūsų čia?

- A? Ką? Jūskažkąsakėte?.. a... nedaug... nustebsite... penkiasdešimt... daugiau nė nereikia...

- Visi yra čia, Terminuse?

- Penki... ar šeši... kitur... kitose planetose... kaip Kelija... turiu pamiegoti...

Staiga, tarsi sutelkęs paskutines pastangas, jis krustelėjo, akys praskaidrėjo. Jis prašneko gerokai aiškiau, paskutinįsyk mėgindamas pasiaiškinti ar numalšinti pralaimėjimo kartėlį:

- Beveik pavyko, pačioje pabaigoje. Būčiau išjungęs visas apsaugos sistemas ir pristvėręs jus. Būtumėte sužinoję, kas čia šeimininkas. Bet jūs pakišote man valdymo pulto muliažą... Visąlaik mane įtarėte...

Galų gale jis užmigo.

Su pagarbios baimės gaidelėmis balse Terboras paklausė:

- Nuo kada jį įtarėte, Darelai?

- Nuo pat tos dienos, kai jis atsibeldė čia, - nė akimirkos nesudvejojęs atsakė Darelas. - Jis tvirtino atkeliavęs pas mane Kleiso siųstas. Tačiau aš labai gerai pažinojau Kleisą, be to, toli gražu neužmiršau, kokie buvo mūsų santykiai, kai išsiskyrėme. Jis buvo tikras Antrojo Fondo tyrinėjimų fanatikas - o aš jį apleidau. Aš turėjau logiškų priežasčių taip pasielgti, nes man atrodė būsiant užvis geriausia ir saugiausia vienumoje vystyti savo idėjas. Bet Kleisui to pasakyti aš negalėjau; be to, jeigu ir būčiau bandęs ką nors aiškinti, jis nebūtų manęs net klausęsis. Jo akimis aš taip ir likau bailys, išdavikas, o gal netgi Antrojo Fondo agentas. Kleisas anaiptol negarsėjo atlaidumu, ir nuo mano išvykimo dienos beveik iki pat jo mirties mes neturėjome visiškai jokių bendrų reikalų. Ir staiga kažkurią iš paskutiniųjų gyvenimo savaičių jis man parašo - kaip senam draugui! - prašydamas priimti patį perspektyviausią jo studentą ir drauge su pastaruoju vėl imtis tyrinėjimų!

Toks poelgis jam pernelyg nebūdingas. Neįtikėtina, kad jis galėjo šitaip pasielgti be jokios išorinės įtakos, ir aš pradėjau slapčia svarstyti, ar tik nėra vienintelis viso to tikslas - įpiršti man tikrą Antrojo Fondo agentą, kad aš imčiau juo pasitikėti... Ką gi, kaip matome, taip ir buvo...

Jis atsiduso ir valandėlei užsimerkė.

Semikas dvejodamas paklausė:

- Ką gi mes dabar darysime su jais visais... tais Antrojo Fondo vaikinais?

- Nežinau, - liūdnai atsakė Darelas. - Tikriausiai galėtume visus juos ištremti. Pavyzdžiui, yra toks Zoranelas... Galima

įkurdinti juos ten ir apsupti visą planetą mentalinės statikos lauku. Vyrus atskirtume nuo moterų... arba, dar geriau, visus juos sterilizuotume - ir po penkiasdešimties metų iš Antrojo Fondo beliktų tik prisiminimas. O gal tyliai ramiai visus juos išgalabyti būtų kilniau?

- Kaip manote, - paklausė Terboras, - gal ir mes galėtume išmokti naudotis jų sugebėjimais? Ar jie tiesiog gimsta tokie, kaip ir Mulas?

- Nežinau. Bet manau, kad tokius sugebėjimus jie įgyja po ilgų pratybų - encefalografijos duomenys perša išvadą, kad tokie sugebėjimai latentinėje būklėje egzistuoja kiekvieno žmogaus sąmonėje. Bet kam jums tai? Jiems jų sugebėjimai nepadėjo.

Jis suraukė antakius.

Nors nieko daugiau nepasakė, jo mintys rėkte rėkė.

Viskas išdegė taip lengvai - pernelyg lengvai. Jie žlugo - tie nesugaunamieji, neįveikiamieji antrafondiečiai žlugo kaip kokie niekadėjai iš romano, ir Darelui tai visiškai nepatiko.

Galaktika! Kada žmogus galės tvirtai žinoti, kad jis - ne marionetė? Kaip gi žmogui sužinoti, ar jis nėra tik marionetė?

Arkadija šiuo metu keliauja namo... Darelas sudrebėjęs nuvijo į šalį mintis apie tai, su kuo galų gale jam vis vien teks susidurti.

Ji grįžo. Praėjo savaitė, paskui - kita, o Darelas vis dar neįstengė atsikratyti neramių minčių. O ir kaip būtų galėjęs? Per visą tą laiką, kol nebuvo namie, Arkadija, kažkokios keistos alchemijos dėka iš vaiko pasikeitė į jauną moterį. Ji buvo jo ryšys su gyvenimu, ryšys su saldžiais, bet stipriai kartėliu atmieštais vedybų prisiminimais - jo santuoka truko ne ką ilgiau nei medaus mėnuo...

Galų gale vieną vėlyvą vakarą jis kaip įmanoma nerūpestingiau paklausė:

- Arkadija, kaip tau atėjo į galvą, kad abu Fondai įsikūrę Terminuse?

Tą vakarą juodu buvo teatre, sėdėjo pačiose geriausiose vietose su asmeniniais trijų matmenų monitoriais kiekvienam. Arkadija ta proga vilkėjo naują suknelę; ji buvo laiminga.

Valandėlę ji akis išplėtusi žvelgė į jį, o paskui tik krestelėjo galvą:

- Ak, tėti, aš nežinau. Atėjo į galvą, ir tiek.

Daktaras Darelas pajuto, kaip stingsta širdis.

- Pagalvok, - primygtinai paprašė jis. - Tai labai svarbu. Kaip tau atėjo į galvą, kad abu Fondai įsikūrę Terminuse?

Ji vos vos suraukė antakius.

- Na... Galbūt dėl ponios Kelijos. Aš žinojau, kad ji - antrafondietė. Ir Antoras juk tai patvirtino.

- Tačiau ponia Kelija buvo Kalgane! - neatlyžo Darelas. - Kaip tau atėjo į galvą Terminusas?

Dabar jau prieš atsakydama Arkadija kelioms minutėms susimąstė. Kaip jai tai atėjo į galvą? Kaip šovė į galvą tokia mintis? Ją apėmė bauginantis pojūtis, kad kažkas, lyg ir esąs visai greta, nuolat išslysta už suvokimo ribos.

Arkadija pasakė:

- Ji žinojo daugybę dalykų - turiu omeny ponią Keliją. Tikriausiai informaciją ji gaudavo iš Terminuso. Ar tai tau neatrodo tikėtina, tėti?

Jis tik papurtė galvą.

- Tėti! - sušuko ji. - Aš tai žinojau! Kuo daugiau galvojau apie tai, tuo labiau atrodė panašu į tiesą! Tiesiog atrodė visiškai logiška!

Ir vėl tas beviltiškas suglumimas tėvo akyse.

- Negerai, Arkadija. Visiškai negerai. Nuojauta, kaip nors susijusi su Antruoju Fondu, yra labai labai įtartina. Juk tu pati tai supranti, ar ne? Gal tai ir tikrai buvo nuojauta... Bet galėjo būti ir pakišta mintis!

- Pakišta mintis! Ar nori pasakyti, kad jie mane pakeitė? O, ne. Jie negalėjo. - Ji atšlijo nuo jo. - Bet argi Antoras nepatvirtino, kad mano tiesa? Jis juk tai pripažino. Jis prisipažino viską! O paskui jūs suradote visą jų gaują čia, Terminuse. Argi ne taip? Argi ne taip? - Jos kvėpavimas smarkiai padažnėjo.

- Aš žinau tai, bet... Arkadija, ar leisi man atlikti encefalografinę tavo smegenų analizę?

Ji smarkiai papurtė galvą.

- Ne, ne! Aš labai bijau.

- Bijai manęs, Arkadija? Juk nėra ko baimintis. Mes tiesiog privalome žinoti. Juk ir pati tai supranti, tiesa?

Po to ji tik kartą jį sulaikė. Prieš prijungiant paskutinį elektrodą, ji sučiupo tėvą už rankos.

- O kas, jeigu jie tikrai mane pakeitė, tėti? Ką tu turėsi daryti?

- Aš nieko neturėsiu daryti, Arkadija. Jeigu tu pakeista, mudu išvyksime iš čia. Sugrįšime į Trantorą, tik tu ir aš... ir nebesirūpinsime dėl nieko kito visoje Galaktikoje.

Dar niekad, per visą Darelo gyvenimą, analizės procesas netruko taip ilgai, nebuvo šitoks skausmingas. Kai galų gale viskas baigėsi, Arkadija susirietė į kamuoliuką ir nedrįso net akių pakelti. Tačiau išgirdo tėvą juokiantis - ir tai viską jai pasakė. Ji pašoko ir puolė jam į glėbį.

Juodu glebėsčiavosi it patrakę, ir Darelas be sąryšio burbleno:

- Visą namą supa maksimalaus galingumo sąmonės statika - ir tavo smegenų bangos visiškai normalios. Mes iš tiesų pričiupome juos, Arkadija, ir dabar vėl galėsime gyventi kaip gyvenę.

- Tėti... - dusdama išspaudė ji. - Ar dabar jau galime leistis apdovanojami medaliais?

- Iš kur tu sužinojai, kad aš stengiausi šito išvengti? - akimirką jis žvelgė į ją ištiestos rankos atstumu, o paskui vėl nusijuokė. - Gerai jau gerai, tu visada viską žinai. Tiek to, galėsi atsiimti savo medalį ant scenos, su visomis iškilmingomis prakalbomis.

- Ir dar, tėti...

- Ką?

- Ar negalėtum nuo šiol vadinti manęs Arkade?

- Bet... Ką gi, gerai, Arkade.

Palengva, palengva pergalės masto suvokimas užliejo sielą, persmelkdamas visą jo esybę. Fondas - Pirmasis Fondas - dabar jau - vienintelis Fondas - tapo absoliučiu Galaktikos viešpačiu. Joks barjeras nebeskyrė jų nuo Antrosios Imperijos - galutinės Seldono Plano realizacijos.

Dabar jiems bereikia jos siekti...

Dėka...

22. Atsakymas, kuris buvo teisingas

Nežinia kur esąs kambarys nežinia kur esančiame pasaulyje!

Ir žmogus, kurio planas išdegė.

Pirmasis Kalbėtojas pažvelgė į Studentą.

- Penkiasdešimt vyrų ir moterų, - ištarė jis. - Penkiasdešimt kankinių! Jie žinojo, kad visa tai reiškia jiems garantuotą mirtį arba įkalinimą iki gyvos galvos; gi mes netgi negalėjome padėti jiems, dirbtine stimuliacija suteikdami stiprybės, nes tokią stimuliaciją nesunku užfiksuoti. Tačiau nė vienas nepraskydo. Jie įgyvendino planą, nes visi mylėjo kur kas svarbesnį Planą.

- Ar negalėjo jų būti mažiau? - abejodamas paklausė Studentas.

Pirmasis Kalbėtojas lėtai papurtė galvą.

- Tai buvo žemiausia riba. Mažiau žmonių nebūtų pakakę, kad viskas atrodytų įtikėtina. Tiesą sakant, grynas objektyvizmas netgi reikalavo paaukoti septyniasdešimt penkis žmones galimos paklaidos atvejui. Tiek to, nesvarbu. Ar tu išstudijavai numatytąją veiksmų eigą, kurią sudarė Kalbėtojų Taryba prieš penkiolika metų?

- Taip, Kalbėtojau.

- Ar palyginai ją su tikrąja įvykių raida?

- Taip, Kalbėtojau.

Po pauzės jis pridūrė:

- Tiesą sakant, buvau priblokštas, Kalbėtojau.

- Žinau. Tai visada stulbina. Tačiau jeigu žinotum, kokia daugybė žmonių kiek mėnesių - netgi metų - plūkėsi nesudėdama rankų, kol pasiekė tokios tobulybės, tai jau šitaip nebestulbintų. Dabar papasakok man viską, kas atsitiko - žodžiais. Noriu, kad matematines formules perteiktum kalba.

- Gerai, Kalbėtojau, - jaunuolis kruopščiai surikiavo mintis. - Iš esmės buvo būtina, kad Pirmojo Fondo žmonės nė truputėlio neabejotų suradę ir sunaikinę Antrąjį Fondą. Tokiu būdu įvykių tėkmė grįžtų į ankstesniąją vagą, kas ir yra pageidautina. Dabar Terminusas vėl nieko apie mus nežinos, jų apskaičiavimuose mums nebebus vietos. Mes vėl esame puikiai pasislėpę ir saugūs - penkiasdešimties žmonių kaina.

- O koks buvo Kalgano karo tikslas?

- Įrodyti Fondui, kad jie gali įveikti fizinį priešą - kitaip sakant, panaikinti tą žalą, kurią jų savęs vertinimui bei pasitikėjimui savo jėgomis sukėlė Mulas.

- Šiuo atveju tavo analizė nepakankamai išsami. Neužmiršk: Terminuso gyventojų nuomonė apie mus buvo akivaizdžiai dvejopa. Jie mūsų neapkentė ir pavydėjo tariamo mūsų pranašumo, tačiau besąlygiškai tikėjo, kad mes juos apginsime. Jeigu jie būtų "sunaikinę" mus dar prieš Kalgano karą, visame Fonde būtų kilusi didžiulė panika. Jiems nebūtų užtekę drąsos stoti prieš Stetiną, jei jis būtų juos puolęs - o jis tikrai būtų puolęs. Tiktai tada, kai pergalė prieš jį jau buvo neabejotina, tapo įmanoma mus "sunaikinti" be nepageidaujamų pasekmių ar bent sumažinus jas iki minimumo. Tačiau palaukus, kol po pergalės praeis bent metai, jų kovinė dvasia gerokai atvėstų ir sėkmės tikimybė ženkliai sumažėtų.

Studentas linktelėjo:

- Suprantu. Vadinasi, dabar istorijos raida be nukrypimų vystysis ta kryptimi, kuri ir numatyta Plane.

- Nebent, - pabrėžė Pirmasis Kalbėtojas, - vėl sulauksime kokių nors nenumatytų, individualių veiksmų sąlygotų atvejų.

- Tačiau tokiems atvejams, - atsakė Studentas, - tebeegzistuojame mes. Tik... Tik... Vienas dabartinės situacijos veiksnys smarkiai mane neramina, Kalbėtojau. Pirmasis Fondas tebeturi sąmonės statikos prietaisą - o tai galingas ginklas prieš mus. Juk ši aplinkybė anksčiau tikrai neegzistavo.

- Gerai pastebėta. Tačiau jie juk neturi prieš ką to prietaiso panaudoti. Jis dabar jiems visiškai nenaudingas; lygiai taip pat ir encefalografinės analizės mokslas, nebesant tiesioginės mūsų grėsmės, tampa absoliučiai bevaisiu. Visai kitos žinių rūšys jiems vėl atneš kur kas svarbesnių, kur kas greičiau pasiekiamų rezultatų. Tad ši pirmoji mentalinių Pirmojo Fondo mokslininkų kar-

ta drauge bus ir paskutinė - o po kokio šimtmečio mentalinės statikos prietaisas bebus tik kone užmirštas praeities reliktas.

- Ką gi... - Studentas skaičiavo mintyse. - Man regis, jūs teisus.

- Tačiau štai ką užvis labiausiai norėčiau, kad suprastum ir apmąstytum, jaunuoli, vardan tavo ateities Taryboje: per pastaruosius pusantro dešimtmečio mes buvome priversti įtraukti į Planą kai kurias nežymias pataisas - dėl tos priežasties, kad mums teko susidurti su individais. Antoras privalėjo tam tikromis priemonėmis sukelti įtarimą taip, kad pasekmės subręstų tiksliai numatytu laiku, tačiau ši užduotis buvo sąlygiškai paprasta.

Be to, tam tikru būdu buvo manipuliuojama ir visa atmosfera, kad anksčiau laiko niekam Terminuse nešautų į galvą, jog pats Terminusas ir gali būti tas jų ieškomasis centras. Tokią informaciją reikėjo suteikti jaunai mergaitei, Arkadijai, į kurios nuomonę, žinoma, niekas nekreiptų dėmesio - niekas, išskyrus jos tėvą. Paskui, kai ji jau sužinojo tai, kas jai buvo skirta žinoti, reikėjo pakišti jai mintį iškeliauti į Trantorą ir šitaip išvengti pernelyg ankstyvo susitikimo su tėvu. Šiedu asmenys buvo tarsi du hiperbranduolinio variklio poliai, kurių kiekvienas negali veikti be antrojo. O mygtuką buvo būtina nuspausti - ir sukurti kontaktą - tiksliai deramu metu. Aš tuo pasirūpinau!

Gi paskutinis mūšis irgi turėjo vykti kaip pridera. Fondo laivynas privalėjo trykšte trykšti pasitikėjimu savimi, kai tuo tarpu Kalgano laivynui buvo skirta drebinti kinkas ir būti pasiruošusiems bet kurią akimirką sprukti. Šituo aš irgi pasirūpinau!

Įsiterpė Studentas:

- Man atrodo, Kalbėtojau, kad jūs... tai yra mes visi... mes visi tikėjomės, jog daktaras Darelas nė neįtars, kad Arkadija yra mūsų įrankis. Tačiau aš pats patikrinau apskaičiavimus ir įsitikinau, jog egzistavo mažų mažiausiai trisdešimties procentų tikimybė, kad jis tai įtars. Kas būtų atsitikę tada?

- Į tai mes irgi nenumojome ranka. Sakyk, ko tave mokė apie Manipuliacijų Gūbrį? Kas gi tai? Be jokios abejonės, tai dar anaiptol ne įrodymas, kad buvo įsikišta į emocinę sritį. Gi manipuliuoti esamomis emocijomis mes sugebame taip, kad tokios veiklos pėdsakų neaptiktų net pati tobuliausia encefalografinė analizė iš visų jiems žinomų. Kaip tu pats žinai, tai įrodo Leferto teoremos išvada. Ankstesniosios emocinės nuožulnumos iškirpimas, pašalinimas - štai kas matosi. Tai privalo matytis.

Be to, Antoras, žinoma, pasirūpino, kad Darelas apie Manipuliacijų Gūbrius žinotų viską.

Vis dėlto... Kada gi galima imtis kontroliuoti individą taip, kad šito nebūtų įmanoma pastebėti? Ogi tada, kai jis neturi jokios ankstesnės emocinės nuožulnumos, kurią reikėtų pašalinti. Kitais žodžiais tariant, tada, kai individas yra ką tik gimęs kū-

dikis su visiškai tuščia ir švaria sąmone. Arkadija Darel ir buvo toks kūdikis, gimęs čia, Trantore prieš penkiolika metų, kai dar tik buvo brėžiami pirmieji pastarojo mūsų plano kontūrai. Ji niekada nesužinos, kad mes ją kontroliavome - ir taip tik dar geriau, kadangi tos kontrolės dėka ji užaugo itin anksti išsivysčiusia, neeilinio proto asmenybe.

Pirmasis Kalbėtojas trumpai nusijuokė.

- Tam tikra prasme čia slypinti ironija ir yra užvis labiausiai stulbinantis dalykas! Ištisus keturis šimtus metų šitokią daugybę žmonių klaidino Seldono frazė "kitame Galaktikos pakraštyje". Šią problemą jie bandė gliaudyti, naudodamiesi savo keistomis fizinių mokslų kategorijomis, ieškodami kito Galaktikos galo matlankiais bei liniuotėmis, galų gale atsidurdami Periferijos taške, esančiame Galaktikos apskritimo linijoje, nutolusiame nuo Terminuso šimto aštuoniasdešimties laipsnių kampu centro atžvilgiu, - arba sugrįždami į išeities tašką.

Vis dėlto pačiu didžiausiu pavojumi mums grėsė tas faktas, kad netgi remiantis fizinėmis kategorijomis sprendimą rasti buvo įmanoma. Kaip žinai, Galaktika anaiptol nėra paprastas kokios nors rūšies plokščias ovalas; gi periferija - toli gražu ne uždara apskritimo kreivė. Iš tiesų Galaktika yra dviguba spiralė; mažų mažiausia aštuoniasdešimt procentų gyvenamų jos planetų susitelkusios pagrindinėje atšakoje. Terminusas yra pačiame atokiausiame spiralės atšakos gale - mes gi esame priešingame jos gale. Kur gi yra priešingas spiralės galas? Na taip, žinoma - centre.

Tačiau visa tai niekai. Visiškai atsitiktinis ir nevertas dėmesio problemos sprendimo būdas. Gi teisingą išvadą prieiti būtų buvę visiškai nesunku, jei iš daugybės tyrinėtojų kas nors būtų prisiminęs, kad Hario Seldono sritis buvo visuomenės, o ne tikslieji mokslai. Tuo remiantis ir reikėjo vystyti teoriją! Ką "priešingi galai" galėjo reikšti visuomenės mokslininkui? Kažkokius priešingus galus žemėlapyje? Na žinoma, ne! Juk tai - tik mechaninė interpretacija.

Pirmasis Fondas įsikūrė periferijoje - tai yra tokioje vietoje, kur Pirmoji Imperija buvo silpniausia, kur jos įtaka bei civilizacija buvo menkiausios; tokioje vietoje kurios beveik nepasiekė nei Imperijos turtai, nei kultūra. O kur gi yra visuomeninis priešingas Galaktikos galas? Atsakymas akivaizdus: ten, kur Pirmoji Imperija buvo galingiausia, kur vystėsi civilizacija, kur stipriausia buvo jos įtaka, kur klestėjo kultūra ir buvo sutelkti didžiausi turtai.

Čia! Pačiame centre! Trantore - Seldono laikų Imperijos sostinėje!

Viskas gi taip savaime suprantama! Antrasis Fondas yra Hario Seldono palikimas, turįs tęsti, tobulinti, vystyti jo darbus. Šitai

buvo žinoma - ar bent spėjama - jau penkiasdešimt metų. O kurgi užvis tinkamiausia tam vieta? Žinoma, Trantore - ten, kur andai dirbo Seldono grupė, kur buvo sutelkti ištisus dešimtmečius rinkti duomenys! Ir dar. Antrojo Fondo paskirtis buvo ginti Planą nuo priešų. Juk šitai irgi niekam nebuvo paslaptis! O kur slypėjo paties didžiausio pavojaus Terminusui bei Planui šaltinis?

Čia! Trantore, kur nusigalavusi, mirštanti Imperija vis dėlto dar ištisus tris šimtmečius būtų įstengusi sunaikinti Fondą, jei tik būtų rimtai nusprendusi tai padaryti.

Paskui gi, vos prieš šimtą metų, Trantoras žlugo, buvo apiplėštas ir nuniokotas. Žinoma, mes savo štabą sugebėjome apsaugoti - visoje sudarkytoje planetoje imperinė biblioteka ir teritorija aplink ją liko nė nepaliestos! Visa Galaktika puikiausiai tai žinojo, bet kažkodėl netgi į tokią akis badančią užuominą niekas neatkreipė dėmesio.

Čia, Trantore, mus ir aptiko Eblingas Misas; čia mums ir teko pasirūpinti, kad savo atradimo paslaptį jis nusineštų į kapus. O kad tai pavyktų, būtinai reikėjo sutvarkyti viską taip, kad paprasčiausia Fondo mergina įveiktų neįtikėtiną mutanto Mulo galią. Žinoma, toks įvykis tikrai galėjo sukelti įtarimų toje planetoje, kur tai atsitiko... Kaip tik čia mes ir pradėjome tyrinėti Mulo reiškinį, čia mes suplanavome, kaip galutinai jį nugalėti. Paskui čia gimė Arkadija - ir prasidėjo visa įvykių seka, galų gale atvedusi į Plano atkūrimą.

Gi visos tos mūsų paslapties spragos, visos tos didžiulės žiojinčios skylės liko nepastebėtos tik todėl, kad Seldonas, kalbėdamas apie "kitą galą", interpretavo šią savoką savaip, o jie, taip atkakliai mūsų ieškoję, suprato tai irgi savaip...

Pirmasis Kalbėtojas jau kuris laikas šnekėjosi nebe su Studentu. Iš tiesų jis kalbėjo pats sau, stovėdamas prie lango ir žiūrėdamas į mirguliuojantį dangaus skliauto spindesį - į milžinišką Galaktiką, kuri nuo šiol bus amžinai saugi.

- Haris Seldonas vadino Trantorą "Starzendu" - "Žvaigždžių galu", - sušnibždėjo jis. - Kodėl gi jis negalėjo leisti sau to truputėlio poezijos? Kadaise ištisa Visata buvo valdoma kaip tik iš šio uolienos luito; čionai susieidavo visų žvaigždžių gijos. "Visi keliai veda į Trantorą", - byloja sena patarlė. Kaip tik čia pasibaigia visos žvaigždės...

Prieš dešimt mėnesių Pirmasis Kalbėtojas irgi žvelgė į tas pačias tirštai susispietusias žvaigždes - niekur kitur jų nėra taip tiršta visoje toje milžiniškoje materijos sankaupoje, kurią žmogus vadina Galaktika. Tada, prieš dešimt mėnesių, širdyje krebždėjo nerimas. Tačiau dabar apskritame, įraudusiame jo, Primo Palverio - Pirmojo Kalbėtojo - veide švietė niaurus pasitenkinimas.

Turinys

Pasaulinės fantastikos Aukso fondas

Isaac Asimov
ANTRASIS FONDAS
Mokslinis fantastinis romanas ir apsakymai

GINTARAS ALEKSONIS
redaktorius
AUDRIS ŠIMAKAUSKAS
meninis redaktorius

Formatas 84x108 1/32. Popierius ofsetinis. Garnitūra 10 p.
SL Nr. 950. Ofsetinė spauda 7,5 sąl.sp.l.
Užsakymo Nr.362 Kaina sutartinė.
"Naujasis Eridanas", 3009 Kaunas, Partizanų 4. Tel. 73-39-67.
Spausdino Adomo Jakšto spaustuvė, Girelės 22, Kaišiadorys.

DAUGIAMILIJO
BESTSELERIS!!!

Galaktinė imperija iro.
Pakraščiuose prasidėjęs
procesas nenumaldomai
plito centro link.
Fondas, žlugęs
ir vėl prisikėlęs,
atsiduria ties visiško
kracho riba...

